

Spis treści

II Akty o charakterze nieustawodawczym

DECYZJE

- ★ Decyzja Komisji (UE) 2015/1091 z dnia 9 lipca 2014 r. w sprawie środków SA.34191 (2012/C) (ex 2012/NN) (ex 2012/CP) wdrożonych przez Łotwę na rzecz A/S Air Baltic Corporation (airBaltic) (notyfikowana jako dokument nr C(2014) 4552)⁽¹⁾ 1
- ★ Decyzja Komisji (UE) 2015/1092 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie pomocy państwa SA.34824 (2012/C), SA.36007 (2013/NN), SA.36658 (2014/NN), SA.37156 (2014/NN), SA.34534 (2012/NN) wdrożonej przez Grecję na rzecz National Bank of Greece Group związanej z:
 - dokapitalizowaniem i restrukturyzacją National Bank of Greece SA,
 - restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją First Business Bank SA poprzez zlecenie przeniesienia jego aktywów i zobowiązań do National Bank of Greece SA,
 - restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją Probank SA poprzez zlecenie przeniesienia jego aktywów i zobowiązań do National Bank of Greece S.A.,
 - restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją Cooperative Bank of Lesvos-Limnos, Cooperative Bank of Achaia i Cooperative Bank of Lamia (notyfikowana jako dokument nr C(2014) 5201)⁽¹⁾ 29

AKTY PRZYJĘTE PRZEZ ORGANY Utworzone na mocy umów międzynarodowych

- ★ Regulamin nr 95 Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ) – Jednolite przepisy dotyczące homologacji pojazdów w odniesieniu do ochrony osób przebywających w pojeździe w przypadku zderzenia bocznego [2015/1093] 91

⁽¹⁾ Tekst mający znaczenie dla EOG

II

(Akty o charakterze nieustawodawczym)

DECYZJE

DECYZJA KOMISJI (UE) 2015/1091

z dnia 9 lipca 2014 r.

w sprawie środków SA.34191 (2012/C) (ex 2012/NN) (ex 2012/CP) wdrożonych przez Łotwę na rzecz A/S Air Baltic Corporation (airBaltic)

(notyfikowana jako dokument nr C(2014) 4552)

(Jedynie tekst w języku angielskim jest autentyczny)

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 108 ust. 2 akapit pierwszy,

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w szczególności jego art. 62 ust. 1 lit. a),

uwzględniając decyzję, którą Komisja postanowiła wszcząć postępowanie określone w art. 108 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w odniesieniu do pomocy SA.34191 (2012/C) (ex 2012/NN) (ex 2012/CP), ⁽¹⁾

po zwróceniu się do zainteresowanych stron o zgłaszanie uwag zgodnie z przytoczonymi powyżej przepisami oraz uwzględniając ich uwagi,

a także mając na uwadze, co następuje:

1. PROCEDURA

1.1. WSTĘPNE ZGŁOSZENIE – SA.33799 (2011/PN)

- (1) Zgłoszeniem SANI nr 6332 z dnia 18 października 2011 r., zarejestrowanym w dniu 20 października 2011 r., Łotwa wstępnie zgłosiła Komisji pożyczkę w wysokości 16 mln LVL (22,65 mln EUR) ⁽²⁾ na rzecz A/S Air Baltic Corporation („airBaltic” lub „spółka”). Władze łotewskie były zdania, że pożyczka nie stanowiła pomocy państwa, lecz jednak wstępnie ją zgłosiły ze względów pewności prawa i przejrzystości. To wstępne zgłoszenie zostało zarejestrowane pod numerem referencyjnym SA.33799 (2011/PN).
- (2) W dniu 27 października 2011 r. odbyło się spotkanie z władzami łotewskimi i ich doradcami, po czym władze łotewskie pismem z dnia 7 listopada 2011 r. przedstawiły informacje uzupełniające. Komisja zwróciła się o dodatkowe informacje, przysyłając wiadomości e-mail w dniach 16 listopada 2011 r., 17 listopada 2011 r., 1 grudnia 2011 r. i 9 grudnia 2011 r., na które władze łotewskie odpowiedziały odpowiednio wiadomościami e-mail w dniach 16 listopada 2011 r., 22 listopada 2011 r., 7 grudnia 2011 r. i 13 grudnia 2011 r.

⁽¹⁾ Dz.U. C 69 z 8.3.2013, s. 40.

⁽²⁾ Kurs wymiany walut: 1 EUR = 0,7063 LVL. Średni kurs wymiany walut z 2011 r. opublikowany przez Europejski Bank Centralny, dostępny na <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=100000233>.

- (3) W dniu 4 stycznia 2012 r. Łotwa przedstawiła dodatkowe informacje i wyjaśniła, że pożyczki w wysokości 16 mln LVL – o której mowa w pkt 1.1 powyżej – udzielono spółce już w dniu 21 października 2011 r. bez uprzedniej zgody Komisji. Ponadto w dniu 13 grudnia 2011 r. państwo łotewskie postanowiło podwyższyć kapitał spółki i w dniu 14 grudnia 2011 r. udzieliło airBaltic drugiej pożyczki.
- (4) Biorąc po uwagę przyznanie środka spółce i skargę otrzymaną w dniu 9 stycznia 2012 r. (zob. część 1.2 poniżej), władze łotewskie wycofały wstępne zgłoszenie za pomocą wiadomości e-mail z dnia 21 lutego 2012 r. Sprawa SA.33799 (2011/PN) dotycząca pomocy państwa została zamknięta w trybie administracyjnym w dniu 27 lutego 2012 r.

1.2. SKARGI – SA.34191 (2012/C) (ex 2012/NN) (ex 2012/CP)

- (5) W dniu 9 stycznia 2012 r. Komisja otrzymała skargę złożoną przez spółkę prywatną SIA Baltijas aviācijas sistēmas („BAS” lub „skarżący”), byłego akcjonariusza airBaltic, w związku z kilkoma środkami, które – jak domniemywano – państwo łotewskie przyznało airBaltic.
- (6) Pismem z dnia 23 stycznia 2012 r. Komisja przesłała skargę Łotwie w celu przedstawienia przez nią uwag, na którą Łotwa odpowiedziała w dniu 13 marca 2012 r. Pismem z dnia 14 maja 2012 r. Komisja zwróciła się do Łotwy o dodatkowe informacje, które przekazano w dniu 16 lipca 2012 r.
- (7) Pismem z dnia 18 lipca 2012 r., zarejestrowanym w dniu 20 lipca 2012 r., Komisja otrzymała nową skargę od Ingi Piterniece, byłej członkini zarządu BAS, dotyczącą dodatkowego środka, który – jak domniemywano – został przyznany airBaltic przez państwo łotewskie. W dniu 24 lipca 2012 r. Komisja przesłała nową skargę Łotwie pocztą elektroniczną w celu przedstawienia przez nią uwag, na którą Łotwa odpowiedziała w dniach 22 sierpnia i 4 września 2012 r.
- (8) W dniach 5 lipca i 17 sierpnia 2012 r. odbyły się spotkania z władzami łotewskimi, ich doradcami i przedstawicielami airBaltic.
- (9) Pismem z dnia 20 listopada 2012 r. Komisja poinformowała Łotwę, że postanowiła wszcząć postępowanie określone w art. 108 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej („TFUE”) w odniesieniu do pomocy („decyzja o wszczęciu postępowania”). Łotwa przedstawiła uwagi dotyczące decyzji o wszczęciu postępowania pismem z dnia 23 stycznia 2013 r. Pismem z dnia 6 marca 2013 r. Komisja zwróciła się do Łotwy o informacje i uzyskała odpowiedź w dniu 8 kwietnia 2013 r. Ponadto w dniu 25 czerwca 2013 r. odbyło się spotkanie z władzami łotewskimi, po którym Łotwa przedstawiła dodatkowe informacje w dniach 14 sierpnia, 18 września oraz 9 i 25 października 2013 r. W dniach 22 października i 22 listopada 2013 r. oraz 10 stycznia 2014 r. miały miejsce dodatkowe spotkania z władzami łotewskimi i ich przedstawicielami prawnymi. Łotwa przedstawiła dodatkowe informacje w dniach 7 i 8 listopada, 2, 13 i 20 grudnia 2013 r. oraz 28 i 31 stycznia, 28 lutego, 24 i 26 marca, 9 kwietnia i 16 maja 2014 r.
- (10) Decyzja Komisji w sprawie wszczęcia postępowania została opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* ⁽³⁾ w dniu 8 marca 2013 r. Komisja zwróciła się do zainteresowanych stron o składanie uwag dotyczących środków.
- (11) Komisja otrzymała uwagi od Ryanair i airBaltic, a także od trzech osób w imieniu wierzycieli airBaltic (FLS, AB Jet i Eurobalt Junipro). Komisja przekazała te uwagi Łotwie, której dano możliwość ustosunkowania się do nich; uwagi Łotwy wpłynęły pismem z dnia 27 maja 2013 r.
- (12) Pismem z dnia 4 lipca 2014 r. Łotwa zgodziła się na zrzeczenie się praw wynikających z art. 342 TFUE w połączeniu z art. 3 rozporządzenia WE 1/1958 oraz na przyjęcie niniejszej decyzji i powiadomieniu o niej w języku angielskim.

2. ŁOTEWSKI RYNEK TRANSPORTU LOTNICZEGO

- (13) Rynek transportu lotniczego na Łotwie szybko rozwija się od momentu przystąpienia tego kraju do UE. W latach 2003–2007 średnia roczna liczba pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym w Rydze – łącznie z pasażerami lotów bezpośrednich i przesiadkowych – wzrosła o 47 %, z około 700 tys. pasażerów w 2003 r. do 3,2 mln w 2007 r. Do rozwoju rynku przyczyniło się wejście tanich przewoźników, zwłaszcza Ryanaira, ponieważ wraz z otwarciem nowych tras powstał znaczący nowy popyt.

⁽³⁾ Zob. przypis 1.

- (14) Światowy kryzys gospodarczy w latach 2008–2009 bardzo niekorzystnie wpłynął na wzrost gospodarczy Łotwy, a tym samym na jej rynek transportu lotniczego. W wyniku kryzysu liczba pasażerów lotów bezpośrednich na Łotwie zmniejszyła się z 3,2 mln w 2008 r. do 2,7 mln w 2009 r., chociaż ogólna liczba pasażerów nadal wzrastała dzięki pasażerom lotów przesiadkowych.
- (15) Po 2010 r. ponownie nastąpił ogólny rozwój rynku, którego roczny średni wzrost osiągnął 12 %. Rynek pasażerów lotów bezpośrednich wzrastał średnio o 9 % rocznie, zaś roczny wzrost rynku pasażerów lotów przesiadkowych wyniósł 18 %. Oczekuje się, że w przyszłości łotewski rynek transportu lotniczego będzie nadal rozwijał się w tempie wzrostu wynoszącym 7 % rocznie w latach 2012–2015.
- (16) Międzynarodowy Port Lotniczy w Rydze jest liderem w regionie Morza Bałtyckiego. W 2011 r. do/z Rygi podróżowało około 5,1 mln pasażerów w porównaniu z 1,9 mln pasażerów podróżujących do/z Tallinna i 1,7 mln pasażerów podróżujących do/z Wilna. W 2011 r. spółka airBaltic przewiozła 66 % pasażerów przesiadających się w Rydze, natomiast Ryanair, drugi co do wielkości przewoźnik i główny konkurent airBaltic, przewiozł 20 % pasażerów. Loty do/z Rygi obsługiwało również 15 innych spółek (przewoźnicy oferujący pełen zakres usług i tani przewoźnicy), które przewiozły 14 % pasażerów ⁽⁴⁾.

3. BENEFICJENT

- (17) Spółka airBaltic została utworzona w 1995 r. w ramach spółki *joint venture* skandynawskiego przewoźnika lotniczego SAS i państwa łotewskiego. W styczniu 2009 r. przewoźnik SAS sprzedał wszystkie akcje airBaltic (47,2 %) spółce BAS.
- (18) Z informacji opublikowanych w prasie wynika, że spółka BAS powstała jako spółka prywatna będąca w całości własnością Bertolta Flicka do grudnia 2010 r., gdy 50 % jej akcji przeniesiono na zarejestrowany na Bahamach Taurus Asset Management Fund Ltd („Taurus”) ⁽⁵⁾.
- (19) Od października 2011 r. akcjonariuszami airBaltic byli: państwo łotewskie – za pośrednictwem Ministerstwa Transportu – które posiadało 52,6 % akcji oraz spółka BAS posiadająca 47,2 %, a pozostała część (0,2 %) znajdowała się w posiadaniu rosyjskiego przewoźnika lotniczego Transaero. W tym czasie prezesem i dyrektorem generalnym airBaltic był Bertolt Flick. Od dnia 1 listopada 2011 r. dyrektorem generalnym airBaltic jest Martin Gauss, były dyrektor generalny Malév.
- (20) Na podstawie informacji przekazanych przez władze łotewskie wydaje się, że spółka BAS zobowiązała się złożyć 47,2 % swoich akcji airBaltic jako zabezpieczenie w Latvijas Krājbanka, łotewskiej spółce zależnej litewskiego banku Snoras ⁽⁶⁾. W dniu 16 listopada 2011 r. Snoras upadł i został znacjonalizowany ⁽⁷⁾. W dniu 17 listopada 2011 r. Komisja ds. Finansów i Rynków Kapitałowych Łotwy („FKTK”) nakazała ograniczenie transakcji bankowych Latvijas Krājbanka przekraczających 100 000 EUR ⁽⁸⁾. Zarządzeniem FKTK z dnia 21 listopada 2011 r. działalność Latvijas Krājbanka została zawieszona i powołany został zarząd powierniczy ⁽⁹⁾.
- (21) Według przekazanych informacji wydaje się, że spółka BAS nie dopełniła niektórych ze swoich zobowiązań finansowych wobec Latvijas Krājbanka. W związku z tym w dniu 30 listopada 2011 r. bank Latvijas Krājbanka sprzedał wszystkie, z wyjątkiem jednej, akcje airBaltic, których właścicielem była wcześniej spółka BAS, Ministerstwu Transportu o łącznej wartości nominalnej wynoszącej 224 453 LVL (317 787 EUR) ⁽¹⁰⁾. Udział Łotwy w airBaltic wzrósł zatem do 99,8 %, a spółka BAS zachowała tylko jedną akcję.

⁽⁴⁾ Źródło: Rocznik statystyczny Międzynarodowego Portu Lotniczego w Rydze z 2011 r., dostępny na <http://www.riga-airport.com/en/main/about-company/gada-gramata>.

⁽⁵⁾ Zob. <http://bnn-news.com/airbaltic-shareholders-structure-11608>. Prasa podaje informacje o związkach między Taurusem a rosyjskim przedsiębiorcą Władimirem Antonowem.

⁽⁶⁾ Poprzednim głównym akcjonariuszem i prezesem litewskiego banku Snoras był Władimir Antonow.

⁽⁷⁾ Litewski bank centralny wyjaśnił, że musiał znacjonalizować Snoras, ponieważ bank ten nie spełnił wymogów regulacyjnych, nie przedstawił żądanych informacji, a jego aktywa były w złym stanie. Zob. <http://en.rian.ru/business/20120523/173624459.html> and <http://www.bloomberg.com/news/2011-12-19/antonov-says-he-invested-50-million-euros-in-latvia-s-airbaltic.html>.

⁽⁸⁾ Zob. http://www.lkb.lv/en/about_bank/news/archyve?item=2022&page=6.

⁽⁹⁾ Zob. http://www.fktk.lv/en/publications/other_publications/2012-02-07_jsc_latvijas_krajbanka_c/.

⁽¹⁰⁾ Minister Transportu wyjaśnił, że celem nabycia akcji była ochrona deponentów Latvijas Krājbanka. Problemy finansowe BAS najwyraźniej stwarzały niebezpieczeństwo, że państwo nie będzie mogło zainwestować w kapitał airBaltic, w związku z czym rząd postanowił działać w obronie swoich interesów i przejąć kontrolę nad airBaltic. Zob. <http://www.bloomberg.com/news/2011-12-01/latvia-buys-out-minority-shareholder-in-airbaltic-ministry-says.html> oraz http://www.sam.gov.lv/?cat=8&art_id=2598.

- (22) Z informacji prasowych wynika również, że akcjonariusze BAS także zobowiązali się złożyć swoje akcje BAS jako zabezpieczenie w Latvijas Krājbanka⁽¹¹⁾. W dniu 6 lutego 2012 r. w kontekście postępowania w związku z niewypłacalnością BAS⁽¹²⁾ spółka zależna Latvijas Krājbanka przejęła akcje BAS od poprzednich akcjonariuszy i powołała nowy zarząd.
- (23) Wreszcie wydaje się, że w dniu 8 czerwca 2012 r. państwo łotewskie zakupiło od BAS jedyną akcję airBaltic za 1 LVL. Od tego czasu BAS nie jest już zatem akcjonariuszem airBaltic⁽¹³⁾.
- (24) W odniesieniu do sytuacji finansowej airBaltic władze łotewskie wyjaśniły, że trudności spółki rozpoczęły się w 2008 r. z powodu światowej recesji gospodarczej i dużego wzrostu cen ropy naftowej. W związku z tym w 2008 r. spółka airBaltic odnotowała straty w wysokości 28 mln LVL (39,64 mln EUR). W 2009 r. ponownie jednak odnotowała zyski wynoszące 14 mln LVL (19,82 mln EUR)⁽¹⁴⁾. W 2010 r. spółka airBaltic znowu poniosła straty w wysokości 34,2 mln LVL (48,42 mln EUR). W czerwcu 2011 r. łotewski Minister Gospodarki oświadczył, że spółka airBaltic odnotowała stratę w wysokości 18 mln LVL (25,48 mln EUR) w pierwszych pięciu miesiącach 2011 r. i jest na granicy upadłości⁽¹⁵⁾. W dniu 21 września 2011 r. spółka airBaltic wystąpiła o ochronę prawną przed wierzycielami⁽¹⁶⁾. Zbadane wyniki za 2011 r. wykazują stratę w wysokości 83,5 mln LVL (118,22 mln EUR).
- (25) W dniu 27 sierpnia 2012 r. Łotwa opublikowała skierowane do potencjalnych inwestorów zaproszenie do zgłaszania zainteresowania zakupem 50 % kapitału airBaltic pomniejszonego o jeden głos (*), chociaż nie wykluczono transakcji o innym charakterze. Głównymi kryteriami wyboru inwestora miały być zdolność do wsparcia rozwoju airBaltic, renoma i doświadczenie inwestora oraz jego środki finansowe. Proces ten ma zakończyć się w 2014 r.

4. OPIS ŚRODKÓW

4.1. UMOWA Z DNIA 3 PAŹDZIERNIKA 2011 R.: PIERWSZA POŻYCZKA PAŃSTWOWA I POŻYCZKA OD BAS

- (26) Na podstawie umowy z dnia 3 października 2011 r. („umowa”) Łotwa zobowiązała się do udzielenia airBaltic pożyczki w wysokości 16 mln LVL (22,65 mln EUR) („pierwsza pożyczka państwowa”, **środek 1**) wraz z inną pożyczką w wysokości 14 mln LVL (19,82 mln EUR) udzieloną przez BAS („pożyczka od BAS”). Warunki obu tych pożyczek były powiązane i identyczne, a początkowa stopa oprocentowania została ustalona na poziomie [11–13]⁽¹⁷⁾ %. W momencie udzielania airBaltic pożyczki spółka BAS jednak zrzekła się prawa do zabezpieczenia pożyczki od BAS.
- (27) Umowa stanowiła również, że najpóźniej do dnia 15 grudnia 2011 r. państwo udzieli airBaltic dodatkowej pożyczki na nieokreśloną kwotę proporcjonalnie do swoich praw głosu na warunkach identycznych jak warunki pierwszej pożyczki państwowej. Obydwie pożyczki państwowe miały zostać skapitalizowane, jeżeli spełniony zostałby szereg warunków, między innymi zatwierdzenie przez zarząd airBaltic planu biznesowego/planu restrukturyzacji.
- (28) Art. 7 umowy przewidywał warunki przyszłego podwyższenia kapitału airBaltic. Art. 7 ust. 3 w szczególności stanowił, że „pożyczka państwowa i pożyczka od BAS [...] mogą zostać dodane do sumy podlegającej kapitalizacji”. Na podstawie art. 7 ust. 4 spółka BAS zobowiązała się do przegłosowania kapitalizacji pożyczki i podwyższenia kapitału. Art. 7 ust. 4 przewidywał prawo państwa do zakupu od BAS należących do tej spółki akcji airBaltic za 1 LVL w razie niewykonania zobowiązań przez BAS⁽¹⁸⁾.

⁽¹¹⁾ Zob. <http://www.baltic-course.com/eng/transport/?doc=54423>. Prasa podaje również, jakoby spółka BAS była winna Latvijas Krājbanka 14 mln LVL (zob. <http://www.baltic-course.com/eng/transport/?doc=53861>).

⁽¹²⁾ Według Łotwy w sierpniu 2013 r. nie ogłoszono jeszcze upadłości spółki BAS, pomimo prób kilku jej wierzycieli.

⁽¹³⁾ Wydaje się ponadto, że co najmniej od 2010 r. główni akcjonariusze airBaltic – państwo łotewskie i BAS – pozostawali w konflikcie, o czym świadczą doniesienia prasowe dotyczące licznych spraw sądowych między państwem łotewskim a BAS (zob. np. <http://atwonline.com/airline-finance-data/news/airbaltic-files-bankruptcy-0921>).

⁽¹⁴⁾ Zob. <http://centreforaviation.com/analysis/airbaltics-restructuring-plan-is-in-full-swing-but-competition-from-estonian-air-is-rising-74754>.

⁽¹⁵⁾ Zob. <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/factsheets/18371/Air%20Baltic%20Corporation?Template=searchfactsheets&kSel=1> and <http://www.baltic-course.com/eng/transport/?doc=42089>.

⁽¹⁶⁾ Zob. https://www.airbaltic.com/en/bottom_menu/press-room/press_releases/2011/airbaltic-files-for-legal-protection-airbaltic-to-continue-operations.

(*) W dniu 27 sierpnia 2012 r. łotewskie Ministerstwo Transportu zamieściło ogłoszenie w europejskim i brytyjskim wydaniu Financial Times, zapraszając do niewiążącego zgłaszania zainteresowania udziałem w sprzedaży akcji wyemitowanych przez airBaltic. Zob. http://prudentia.lv/upload_file/27082012-ABC%20ad%20EN.pdf.

⁽¹⁷⁾ Tajemnica handlowa.

⁽¹⁸⁾ Państwo łotewskie najwyraźniej skorzystało z tego prawa w dniu 8 czerwca 2012 r. (zob. motyw 23 powyżej).

- (29) Łotwa udzieliła airBaltic pierwszej pożyczki państwowej w dniu 21 października 2011 r. (zob. motyw 3 powyżej). Spółka BAS udzieliła pożyczki od BAS w dniu 1 listopada 2011 r.
- (30) W dniu 13 grudnia 2011 r., po tym jak udział Łotwy w airBaltic zwiększył się do 99,8 % (zob. motyw 21 powyżej), rząd łotewski postanowił zatwierdzić obniżenie stopy oprocentowania pierwszej pożyczki państwowej z poziomu [11–13] % do poziomu [2–4] %. Ze względu na powiązanie pierwszej pożyczki państwowej i pożyczki od BAS (zob. motyw 26 powyżej) tak samo obniżono stopę oprocentowania pożyczki od BAS.

4.2. DRUGA POŻYCZKA PAŃSTWOWA Z DNIA 13 GRUDNIA 2011 R.

- (31) W dniu 13 grudnia 2011 r., w momencie obniżenia stopy oprocentowania pierwszej pożyczki państwowej (zob. motyw 30 powyżej), rząd łotewski postanowił udzielić airBaltic pożyczki zamiennej w wysokości 67 mln LVL (94,86 mln EUR) przy stopie oprocentowania [9–11] % w podziale na dwie transze („druga pożyczka państwowa”, **środek 2**) ⁽¹⁹⁾.
- (32) Pierwszą transzę drugiej pożyczki państwowej w wysokości 41,6 mln LVL (58,89 mln EUR) bezzwłocznie udostępniono airBaltic na podstawie umowy z dnia 14 grudnia 2011 r. Drugą transzę w wysokości 25,4 mln LVL (35,96 mln EUR) udostępniono spółce w dniu 14 grudnia 2012 r., tj. po przyjęciu przez Komisję decyzji o wszczęciu postępowania.

4.3. PODWYŻSZENIE KAPITAŁU AIRBALTIC UZGODNIONE W DNIO 22 GRUDNIA 2011 R.

- (33) Na zgromadzeniu akcjonariuszy airBaltic w dniu 22 grudnia 2011 r. państwo łotewskie i spółka BAS – pomimo że posiadała wówczas tylko jedną akcję airBaltic – postanowiły podwyższyć kapitał o 110 mln LVL (155,74 mln EUR) („podwyższenie kapitału”, **środek 3**). Miało to nastąpić poprzez konwersję pierwszej pożyczki państwowej, pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej i pożyczki od BAS na kapitał, wraz z wniesieniem wkładu pieniężnego od BAS w wysokości 37,7 mln LVL (53,38 mln EUR).
- (34) Państwo łotewskie wykonało swoją decyzję o udziale w podwyższeniu kapitału airBaltic w dniu 29 grudnia 2011 r. i przystąpiło do konwersji pierwszej pożyczki państwowej i pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej na kapitał.
- (35) Pismem z dnia 4 stycznia 2012 r. Ministerstwo Transportu Łotwy zwróciło się do BAS o uczestnictwo w podwyższeniu kapitału poprzez konwersję pożyczki od BAS i wniesienie wkładu pieniężnego. Pomimo żądań władz łotewskich wydawało się, że spółka BAS nie jest skłonna do wykonania porozumienia osiągniętego na zgromadzeniu akcjonariuszy. W rzeczywistości pismami z dni 6–26 stycznia 2012 r. spółka BAS zakwestionowała nabycie przez państwo posiadanych przez nią wcześniej akcji airBaltic od Latvijas Krājbanka (zob. motyw 21 powyżej) i zażądała, aby państwo powstrzymało się od przyjęcia decyzji dotyczących zmian w kapitale airBaltic. W dniu 19 stycznia 2012 r. FKTK oficjalnie zakazała BAS i airBaltic uwzględnienia pożyczki od BAS w podwyższeniu kapitału.
- (36) Do dnia 30 stycznia 2012 r., tj. do końca pierwszego etapu okresu realizacji subskrypcji dotyczącej podwyższenia kapitału, spółka BAS ani nie dokonała konwersji swojej pożyczki, ani nie wniosła wkładu pieniężnego.

4.4. SKARGA BAS I KOLEJNE WYDARZENIA

- (37) Skarga złożona do Komisji w dniu 9 stycznia 2012 r., dotyczyła pierwszej i drugiej pożyczki państwowej oraz podwyższenia kapitału. Spółka BAS ponadto zaskarżyła dwa inne środki mogące oznaczać pomoc dla airBaltic, mianowicie nabycie przez państwo obligacji zerokuponowych od airBaltic w kwietniu 2010 r. (**środek 4**) oraz płatność w wysokości 2,8 mln EUR zrealizowaną przez Latvijas Krājbanka na rzecz airBaltic w dniach 21 i 22 listopada 2011 r. (**środek 5**).
- (38) Łotwa wyjaśniła, że środek 4 oznaczał nabycie od airBaltic obligacji zerokuponowych o wartości 30 mln LVL (42,47 mln EUR) przez ówczesnych akcjonariuszy większościowych airBaltic, tj. państwo łotewskie i BAS. Część odpowiadająca Łotwie nie była bezpośrednio subskrybowana przez Ministerstwo Transportu – faktycznego właściciela akcji airBaltic – lecz przez Łotewskie Krajowe Centrum Radia i Telewizji („LVRTC”), spółkę ze 100 % udziałem państwa. Obligacje zostały nabyte po wartości nominalnej wynoszącej 1 LVL za obligację i nie były

⁽¹⁹⁾ W przeciwieństwie do zapisu motywu 80 decyzji o wszczęciu postępowania podczas formalnego postępowania wyjaśniającego Komisja zauważyła, że na mocy umowy spółka BAS nie była zobowiązana do udzielenia pożyczki zamiennej na warunkach równorzędnych wraz z drugą pożyczką państwową.

oprocenowane oraz zostały zakupione przez Łotwę i BAS proporcjonalnie do ich udziałów. Skutkiem byłoby nabycie przez rząd łotewski obligacji nieoprocenowanych od airBaltic o wartości około 15,78 mln LVL (22,34 mln EUR), a przez BAS – o wartości około 14,22 mln LVL (20,13 mln EUR). Obligacje mają zostać poddane konwersji na kapitał w dniu 1 lipca 2015 r. na zasadzie „jedna akcja za obligację”.

- (39) W odniesieniu do środka 5 władze łotewskie wyjaśniły, że w dniach 21 i 22 listopada 2011 r. na rzecz airBaltic nie dokonano żadnych płatności, jak twierdzono w skardze. Spółka airBaltic złożyła jednak trzy zlecenia płatnicze w Latvijas Krājbanka przed decyzją FKTK z dnia 17 listopada 2011 r. dotyczącą ograniczenia transakcji bankowych przekraczających 100 000 EUR oraz decyzją dotyczącą wstrzymania całej działalności Latvijas Krājbanka w dniu 21 listopada 2011 r. (zob. motyw 20 powyżej). Zlecenia te zostały zrealizowane przez Latvijas Krājbanka kilka dni później. W szczególności transakcjami tymi były dwie płatności w kwocie [...] mln USD na rzecz izby rozliczeniowej IATA i w kwocie [...] mln EUR na rzecz Międzynarodowego Portu Lotniczego w Rydze, zrealizowane w dniu 25 listopada 2011 r., oraz przelew [...] mln EUR na alternatywny rachunek bankowy airBaltic w Swedbank w dniu 30 listopada 2011 r.

4.4.1. Plan „reShape” z marca 2012 r.

- (40) W marcu 2012 r. spółka airBaltic przyjęła plan zatytułowany „reShape”. Przewiduje on szereg działań, w tym nabycie bardziej wydajnych samolotów ⁽²⁰⁾, oraz zamknięcie niektórych tras, co umożliwiłoby spółce osiągnięcie progu rentowności w 2014 r. według scenariusza realistycznego i optymistycznego. Według scenariusza pesymistycznego spółka airBaltic odnotowywałaby jednak ujemny zysk przed odsetkami i opodatkowaniem (EBIT) przynajmniej do 2016 r.
- (41) Plan „reShape” przewiduje, że oprócz kwoty 83 mln LVL (117,51 mln EUR) przeznaczonej już dla spółki ⁽²¹⁾ według realistycznego scenariusza potrzebne będzie jeszcze dodatkowe finansowanie w kwocie [45–55] mln LVL ([64–78] mln EUR) [...]. Według optymistycznego scenariusza kwota ta obniżyłaby się do [5–15] mln LVL ([7–21] mln EUR), lecz według scenariusza pesymistycznego wzrosłaby do [135–145] mln LVL ([192–206] mln EUR).

4.5. SKARGA Z DNIA 18 LIPCA 2012 R.

- (42) Oprócz Łotwy i BAS stronami umowy było również kilku innych inwestorów. Inwestorzy ci zobowiązali się do udzielenia airBaltic dwóch pożyczek konsorcyjnych po 35 mln EUR przy początkowej stopie oprocentowania wynoszącej [5–7] %. Pożyczki konsorcyjnej 1 miały udzielić Latvijas Krājbanka i bank litewski Snoras. Pożyczki konsorcyjnej 2 miało udzielić kilka spółek, między innymi Taurus. Te pożyczki konsorcyjne miały zostać udzielone w celu odnowienia kilku roszczeń tych inwestorów prywatnych wobec airBaltic. W przypadku niewywiązania się przez BAS z zobowiązań wynikających z umowy zgodnie z jej art. 7 ust. 4 inwestorzy, którzy mieli udzielić airBaltic pożyczki konsorcyjnej 2, w tym akcjonariusz BAS Taurus, zobowiązali się do „scedowania i przekazania na rzecz państwa lub wskazanej przez nie spółki wszystkich roszczeń wynikających z [...] pozostałej do spłaty pożyczki [konsorcyjnej] nr 2 za sumę 1 LVL”.
- (43) W dniu 18 lipca 2012 r. Komisja otrzymała dodatkową skargę (zob. motyw 7 powyżej) dotyczącą zobowiązania inwestorów na podstawie art. 7 ust. 4 umowy do scedowania i przekazania na rzecz państwa lub wskazanej przez nie spółki wszystkich roszczeń wynikających z pożyczki konsorcyjnej 2 za jedynie 1 LVL (zob. motyw 28 powyżej). Skarżący twierdzi, że pismami z dnia 9 lutego 2012 r. i 12 czerwca 2012 r. państwo łotewskie postanowiło, iż roszczenie o wartości 5 mln EUR wobec airBaltic z tytułu pożyczki konsorcyjnej 2 – udzielonej przez Taurus części pożyczki z całkowitej kwoty 35 mln EUR – ma zostać scedowane na airBaltic po cenie 1 LVL (**środek 6**).

5. DECYZJA O WSZCZĘCIU POSTĘPOWANIA

- (44) W dniu 20 listopada 2012 r. Komisja postanowiła wszcząć formalne postępowanie wyjaśniające. W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja wyraziła wstępną opinię, że w momencie przyznania wskazanych środków airBaltic można było uznać za przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji. Wyraziła ona również wątpliwości co do sześciu ocenianych środków i doszła do wstępnego wniosku, że wszystkie z nich wiązały się z pomocą państwa.

⁽²⁰⁾ W dniu 10 lipca 2012 r. spółka airBaltic podpisała z Bombardierem list intencyjny dotyczący nabycia 10 statków powietrznych CS300 i praw zakupu 10 dodatkowych odrzutowców pasażerskich CS300. Na podstawie cennika samolotów pasażerskich CS300 umowa dotycząca zamówienia wiążącego będzie miała wartość około 764 mln USD (621,74 mln EUR), która może wzrosnąć do 1,57 mld USD (1,28 mld EUR), jeżeli prawa zakupu zostaną zamienione na zamówienia wiążące. Zob. <http://www.airbaltic.com/public/49780.html>. Kurs wymiany walut: 1 EUR = 1,2288 USD – średni kurs wymiany walut z lipca 2012 r. opublikowany przez Europejski Bank Centralny, dostępny na <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=100000233>.

⁽²¹⁾ Pierwsza pożyczka państwowa w kwocie 16 mln LVL i druga pożyczka państwowa w kwocie 67 mln LVL (łącznie z drugą transzą w kwocie 25,4 mln LVL, która w związku z planem „reShape” została wypłacona spółce w drugiej połowie 2012 r.).

- (45) Komisja przede wszystkim zauważyła, że pierwsza pożyczka państwowa (**środek 1**) została udzielona przez państwo w tym samym czasie co pożyczka od BAS – proporcjonalnie do ich udziałów – na identycznych warunkach, z czego na pierwszy rzut oka mogłoby wynikać, że pożyczek udzielono na warunkach równorzędnych. Komisja zauważyła jednak, że nie może dokonać oceny pierwszej pożyczki państwowej i pożyczki od BAS oddzielnie, lecz w ogólnym kontekście postanowień umowy. W związku z tym Komisja zwróciła uwagę, że z umowy nie wynika, że oprócz pożyczki od BAS spółka BAS musiała również udzielić airBaltic pożyczki zamiennej wraz z drugą pożyczką państwową oraz że państwo podjęło zobowiązania, które są inne i ekonomicznie bardziej znaczące niż zobowiązania podjęte przez BAS. Komisja zauważyła również, że decyzja BAS o zainwestowaniu w airBaltic została podjęta w sytuacji, w której władze publiczne wykazały już chęć finansowego wsparcia spółki.
- (46) W odniesieniu do stopy oprocentowania pierwszej pożyczki państwowej i obniżenia stopy oprocentowania o [5-15] punktów procentowych w grudniu 2011 r. (zob. motyw 30 powyżej) Komisja za wątpliwy uznała rynkowy poziom zastosowanych stóp, biorąc pod uwagę znaczne trudności airBaltic w tym czasie.
- (47) W odniesieniu do drugiej pożyczki państwowej (**środek 2**) Komisja przede wszystkim zauważyła, że była ona już przewidziana w umowie, chociaż w nieokreślonej kwocie i z zastrzeżeniem szeregu czynników. Według Komisji drugiej pożyczki państwowej nie można było uznać za równorzędną, ponieważ z umowy nie wynikało – wbrew twierdzeniom Łotwy – że oprócz pożyczki od BAS spółka BAS musiała również udzielić airBaltic pożyczki zamiennej. Ponadto Komisja podkreśliła, że gdy Łotwa postanowiła udzielić airBaltic drugiej pożyczki państwowej, powiązany charakter po stronie BAS był niemożliwy, jako że spółka ta nie miała żadnego obowiązku udzielenia airBaltic innej pożyczki.
- (48) W odniesieniu do stopy oprocentowania drugiej pożyczki państwowej ([9–11] %) Komisja wyraziła wątpliwości, czy prywatny inwestor udzieliłby spółce airBaltic pożyczki przy takiej stopie oprocentowania w kontekście jej trudności oraz z uwagi na to, że wykorzystane zabezpieczenie było takie samo jak zabezpieczenie udzielone w związku z pierwszą pożyczką państwową.
- (49) Jeśli chodzi o podwyższenie kapitału ustalone w dniu 22 grudnia 2011 r. (**środek 3**), Komisja zauważyła, że przed podjęciem decyzji w sprawie dokapitalizowania spółka BAS straciła wszystkie akcje airBaltic oprócz jednej (ponieważ państwo nabyło je od Latvijas Krājbanka). W związku z tym państwo powiększyło swój udział w airBaltic do 99,8 % (zob. motyw 21 powyżej). Zatem konwersja miała niewielkie znaczenie ekonomiczne dla spółki BAS, która – w celu odzyskania wcześniejszego udziału – musiała nie tylko dokonać konwersji pożyczki od BAS na kapitał, lecz również wnieść wkład pieniężny w wysokości 37,7 mln LVL (53,38 mln EUR), przy niewielkich możliwościach, że kapitał własny przyniesie zwrot w perspektywie krótko- i średnioterminowej, biorąc pod uwagę trudności airBaltic. Komisja ponadto wyraziła wątpliwości co do daty faktycznego przyznania środka 3.
- (50) Komisja zauważyła również, że BAS i państwo miały określony czas – przypuszczalnie do dnia 30 stycznia 2012 r., tj. do końca pierwszego etapu okresu realizacji subskrypcji dotyczącej podwyższenia kapitału – na wniesienie kapitału do airBaltic. Państwo jednak dokonało tego dnia 29 lub 30 grudnia 2011 r., a spółka BAS ostatecznie nie dokonała konwersji swojej pożyczki ani nie wniosła wkładu pieniężnego. Według Komisji przed konwersją pożyczek Łotwa powinna była poczekać, aż będzie miała wystarczającą pewność, że uczyni to również BAS. Na tej podstawie Komisja była zdania, że środek 3 nie wydawał się zgodny z testem prywatnego inwestora.
- (51) W odniesieniu do nabycia od airBaltic obligacji zerokuponowych o wartości 30 mln LVL (42,47 mln EUR) w kwietniu 2010 r. (**środek 4**) Komisja zwróciła uwagę, że obligacje te z uwagi na ich cechy byłyby porównywalne z zastrzykiem kapitałowym. Biorąc pod uwagę, że rentowność była wykluczona od samego początku, ponieważ obligacje nie były oprocentowane, oraz że przyszła rentowność po konwersji wydawała się mało prawdopodobna w kontekście trudności spółki, sytuacji sektora przewoźników lotniczych i ówczesnego braku planu przywrócenia rentowności spółki, Komisja wyraziła wątpliwości co do zgodności środka 4 z zasadami rynku. Ponadto Komisja nie mogła wykluczyć, że spółka BAS nabyła obligacje ze względu na duże zainteresowanie, które spółką airBaltic wykazała Łotwa przed emisją obligacji.
- (52) Jeśli chodzi o płatności w kwocie 2,8 mln EUR wykonane przez Latvijas Krājbanka (**środek 5**), Komisja nie mogła z pewnością stwierdzić, czy w czasie dokonania tych płatności działania Latvijas Krājbanka, banku będącego w 100 % własnością państwa, były niezależne od działań państwa. W tym kontekście Komisja zauważyła, że Łotwa nie przedstawiła dowodów na to, że spółka airBaltic złożyła zlecenia płatnicze i zlecenia przelewu przed decyzją FKTK z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie ograniczenia transakcji bankowych przekraczających 100 000 EUR na jednego klienta.

- (53) Wreszcie w odniesieniu do roszczenia o wartości 5 mln EUR scedowanego na airBaltic (**środek 6**) Komisja wyjaśniła w decyzji o wszczęciu postępowania, że na podstawie art. 7 ust. 4 umowy Łotwa postanowiła, iż roszczenie o wartości 5 mln EUR wobec airBaltic z tytułu pożyczki konsorcyjnej 2 – udzielonej przez Taurus części pożyczki z całkowitej kwoty 35 mln EUR – ma zostać scedowane na airBaltic po cenie 1 LVL. Komisja podkreśliła, że pod względem ekonomicznym operacja ta była bardzo zbliżona do umorzenia długu i polegała na tym, że Łotwa uwolniła airBaltic z obowiązku zapłaty odsetek i spłaty części pożyczki konsorcyjnej 2 posiadaczowi roszczenia. Komisja ponadto stwierdziła, że środek 6 nie był zgodny z testem prywatnego inwestora, ponieważ na mocy umowy spółka airBaltic nie miała prawa do uzyskania kredytu w zamian za 1 LVL.
- (54) Jeśli chodzi o pozostałe roszczenia z tytułu pożyczki konsorcyjnej 2 na łączną kwotę 30 mln LVL (42,47 mln EUR) (zob. motyw 42 powyżej), Komisja zauważyła, że powyższe rozumowanie miałyby odpowiednio zastosowanie również do tych roszczeń.
- (55) Komisja doszła zatem do wstępnego wniosku, że sześć ocenianych środków oznaczało niezgodną z prawem pomoc państwa, ponieważ zostały one przyznane z naruszeniem obowiązku zgłoszenia i klauzuli zawieszającej ustanowionych w art. 108 ust. 3 TFUE.
- (56) Komisja wyraziła również wątpliwości co do **zgodności** sześciu ocenianych środków z rynkiem wewnętrznym, zwłaszcza z tego względu, że władze łotewskie nie przedstawiły możliwego uzasadnienia zgodności. Jeśli chodzi o możliwe uzasadnienie tej zgodności, Komisja wstępnie uznała – w kontekście trudności airBaltic – że jedynymi mającymi zastosowanie kryteriami były kryteria dotyczące pomocy na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw w trudnej sytuacji na mocy art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE na podstawie Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw⁽²²⁾ („wytyczne dotyczące pomocy państwa”). W tym kontekście na podstawie dostępnych w tym czasie informacji Komisja była zdania, że warunki pomocy na ratowanie wydawały się niespełnione oraz że plan „reShape” nie zawierał elementów niezbędnych do uznania go za plan restrukturyzacji w znaczeniu części 3.2 wytycznych dotyczących pomocy państwa.

6. UWAGI NA TEMAT DECYZJI O WSZCZĘCIU POSTĘPOWANIA

6.1. UWAGI ŁOTWY

- (57) W swoich uwagach na temat decyzji Komisji o wszczęciu postępowania Łotwa zauważa, że **środki 1, 2, 3 i 6** były wzajemnie powiązane oraz wynikały z umowy, a zatem zasadniczo stanowiły jedną i tę samą transakcję finansową, którą należy oceniać w momencie zawarcia umowy, tj. w dniu 3 października 2011 r. Na tej podstawie Łotwa stwierdza, że te środki są równoczesne i zgodne z testem prywatnego inwestora, przez co wykluczają pomoc państwa.
- (58) Łotwa twierdzi, że spółka BAS była inicjatorem umowy i faktycznie zwróciła się do państwa o uczestnictwo w podwyższeniu kapitału. Ostatecznie państwo zgodziło się na inwestycję pod ścisłymi warunkami określonymi w umowie. Jednym z kluczowych elementów umowy był dwuetapowy wkład państwa i BAS w wysokości około 100 mln LVL (141,58 mln EUR): (i) 30 mln LVL (42,47 mln EUR) w formie pierwszej pożyczki państwowej i pożyczki od BAS oraz (ii) około 70 mln LVL (99,1 mln EUR), która to kwota miała pochodzić od państwa i BAS zgodnie z ich udziałami. W związku z tym według Łotwy spółka BAS była umownie zobowiązana do wniesienia dodatkowego kapitału w airBaltic proporcjonalnie do jej udziału. Łotwa wyciąga ten wniosek z art. 7 ust. 2 umowy, który stanowi, że państwo udzieli airBaltic drugiej pożyczki „proporcjonalnie do swoich praw głosu”, co zdaniem Łotwy oznacza, że spółka BAS musiała wnieść wkład pieniężny również proporcjonalnie do jej udziału.
- (59) Łotwa zauważa również, że umowa przewiduje szereg środków awaryjnych mających na celu ochronę interesów finansowych państwa w razie niewywiązania się przez BAS z zobowiązań: (i) prawo państwa do nabycia akcji od BAS w zamian za 1 LVL, (ii) obowiązek scedowania przez inwestorów prywatnych, którzy udzielili airBaltic pożyczki konsorcyjnej 2, ich roszczeń wobec airBaltic na państwo w określonych okolicznościach oraz (iii) zobowiązanie inwestorów do zrekompensowania airBaltic określonych zobowiązań pozabilansowych o wartości około [...] mln EUR⁽²³⁾. Zaakceptowanie przez BAS i inwestorów tych środków awaryjnych stanowi według Łotwy dowód, że inwestorzy byli pewni, iż BAS wykona swoje zobowiązania. Na tej podstawie Łotwa uważa, że środki 1, 2 i 3 były równoczesne i zgodne z testem prywatnego inwestora. Ponadto ponieważ środek 6 był rezultatem środków awaryjnych, Łotwa twierdzi, że środek ten również nie oznacza pomocy.

⁽²²⁾ Dz.U. C 244 z 1.10.2004, s. 2.

⁽²³⁾ Kwota [...] mln EUR jest kwotą podaną przez Łotwę, ale nie wynika z umowy.

- (60) Ponadto jeśli chodzi o **środek 1**, Łotwa dodaje, że stopa oprocentowania była zgodna z testem prywatnego inwestora i komunikatem w sprawie stóp referencyjnych ⁽²⁴⁾ oraz twierdzi, że obniżenie stopy oprocentowania z [11–13] % do [2–4] % było dla państwa ekonomicznie uzasadnione w celu ograniczenia kosztów finansowania airBaltic (w której to spółce państwo posiadało już wówczas 99,8 % akcji). Jeśli chodzi o **środek 2**, Łotwa jest zdania, że stopa oprocentowania była zgodna z testem prywatnego inwestora.
- (61) Odnośnie do **środka 3**, władze łotewskie twierdzą, że konwersja pierwszej pożyczki państwowej i pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej na kapitał nastąpiła na podstawie równoczesnej decyzji BAS o konwersji pożyczki od BAS i wniesieniu wkładu pieniężnego w wysokości 37,7 mln LVL (53,38 mln EUR), podjętej podczas zgromadzenia akcjonariuszy airBaltic w dniu 22 grudnia 2011 r. Władze łotewskie powtarzają, że środków 1, 2 i 3 nie należy oceniać odrębnie, lecz tylko łącznie z bardziej ogólną transakcją, której stanowią nieodłączną część. Ponieważ transakcja ta została uzgodniona przez BAS i państwo równocześnie, Łotwa wyklucza istnienie pomocy. Łotwa twierdzi ponadto, że niedotrzymanie przez BAS zobowiązania w maksymalnym terminie (tj. 30 stycznia 2012 r.) nie ma znaczenia i że państwo nie miało innego wyjścia niż dokonanie konwersji pierwszej pożyczki państwowej i pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej na kapitał, co uczyniło w dniu 29 grudnia 2011 r. Ponadto Łotwa wyjaśnia, że państwo podjęło wszystkie możliwe kroki w celu zmuszenia BAS do wykonania zobowiązania.
- (62) Jeśli chodzi o **środek 6**, Łotwa dodaje, że cesja roszczeń na airBaltic była skutkiem środków przewidzianych w art. 7 ust. 4 umowy. Według Łotwy zapewnia to równorzędność całej umowy, ponieważ cesja roszczenia na airBaltic gwarantuje wniesienie przez inwestorów prywatnych proporcjonalnego wkładu w zastrzyk finansowy dla airBaltic.
- (63) W odniesieniu do **środka 4** Łotwa jest zdania, że emisja obligacji zerokuponowych przez państwo i BAS nastąpiła równocześnie na identycznych warunkach, co wyklucza istnienie pomocy państwa. Łotwa wyjaśnia również, że decyzja o emisji obligacji została podjęta z inicjatywy BAS. Jeśli chodzi o brak rentowności obligacji, Łotwa twierdzi, że Komisja powinna wziąć pod uwagę tzw. „efekt właściciela” i uznać, że państwo jako akcjonariusz airBaltic miało inną motywację niż inwestor zewnętrzny.
- (64) Wreszcie w odniesieniu do **środka 5** Łotwa jest zdania, że nie były zaangażowane żadne zasoby państwowe i w żadnym razie działań FKTK nie można przypisać państwu.
- (65) Jako że Łotwa była zdania, iż nie istniała pomoc państwa, początkowo nie przedstawiła argumentów dotyczących zgodności środków z rynkiem wewnętrznym. Podczas formalnego postępowania wyjaśniającego Łotwa przedstawiła jednak takie argumenty i zauważyła, że jeżeli występowałaby pomoc państwa to byłaby zgodna z pomocą na restrukturyzację na podstawie wytycznych dotyczących pomocy państwa.
- (66) Na tej podstawie Łotwa przedstawiła w grudniu 2013 r. plan restrukturyzacji, zgodnie z którym restrukturyzacja airBaltic rozpoczęła się w kwietniu 2011 r., gdy pierwszą wersję planu przedłożono zarządowi spółki. W dokumencie tym określono niektóre słabe strony airBaltic i ustalono, że potrzebny jest kapitał w wysokości [175–185] mln EUR. Ta pierwsza wersja planu przerodziła się w plan „reShape” z marca 2012 r., który według Łotwy był wstępnym krokiem do planu restrukturyzacji przedstawionego w grudniu 2013 r.
- (67) Plan restrukturyzacji przewiduje pięcioletni okres restrukturyzacji od kwietnia 2011 r. do kwietnia 2016 r. oraz łączne koszty restrukturyzacji wynoszące [150–170] mln LVL ([214–242] mln EUR). Plan restrukturyzacji przewiduje trzy rodzaje środków restrukturyzacji: (i) optymalizację dochodów i kosztów istniejącej działalności; (ii) rekonfigurację sieci, wynikającą z dostosowania miejsc docelowych, częstotliwości i godzin; oraz (iii) optymalizację sieci i floty. Plan restrukturyzacji obejmuje ogółem 26 inicjatyw dotyczących dochodów i kosztów oraz dodatkowe inicjatywy w dziedzinie rekonfiguracji sieci i odnowy floty. Jeśli chodzi o przywrócenie rentowności airBaltic, w planie przewidziano, że dzięki tym inicjatywom spółka osiągnie próg rentowności w 2014 r. i pozostanie rentowna w przyszłości – zysk przed odsetkami i opodatkowaniem (EBIT) ma osiągnąć [1–3] mln LVL ([1,4–4,2] mln EUR) w 2014 r. i [9–12] mln LVL ([12,8–17] mln EUR) w 2016 r. Plan restrukturyzacji zawiera również zmienione prognozy finansowe oparte na realistycznym, pesymistycznym i optymistycznym scenariuszu, który poddano analizie wrażliwości w celu oceny ryzyka i jego możliwego wpływu.

⁽²⁴⁾ Komunikat Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych, Dz.U. C 14 z 19.1.2008, s. 6.

- (68) W planie przedstawiono również szereg środków wyrównawczych: (i) zmniejszenie floty o 27 %; (ii) rezygnacja z 14 dochodowych tras; oraz (iii) rezygnacja z [...] par przydziałów czasu na start lub lądowanie w koordynowanych portach lotniczych. W latach 2011–2016 airBaltic ograniczy swoje zdolności o [17–20] % pod względem ASK⁽²⁵⁾ ([7–10] % przy uwzględnieniu wyłącznie dochodowych tras). Według Łotwy takie zmniejszenie zdolności byłoby zgodne z przypadkami w przeszłości. Ponadto plan restrukturyzacji obejmuje zwolnienie [...] par przydziałów czasu na start lub lądowanie wskutek zamknięcia kilku tras.
- (69) W planie restrukturyzacji koszty restrukturyzacji oszacowano na [150–170] mln LVL ([214–242] mln EUR), która to kwota zostanie wykorzystana na spłatę pożyczek od podmiotów trzecich, wyrównanie strat wynikających ze stopniowego wycofania i zbycia statków powietrznych, odprawy i zakup nowych statków powietrznych itd.
- (70) Biorąc pod uwagę koszty restrukturyzacji ogółem, proponowany w planie restrukturyzacji wkład własny airBaltic wynosi [100–110] mln LVL ([141–155] mln EUR), tj. [60–70] % ogólnych kosztów restrukturyzacji. Zgodnie z planem restrukturyzacji wkład własny byłby wynikiem kilku wkładów stron prywatnych (łącznie z instrumentem wsparcia płynności i zaliczkami), pożyczek prywatnych, umowy leasingu nowych statków powietrznych i częściowego odpisu długu w dwóch bankach.

6.2. UWAGI ZAINTERESOWANYCH STRON

- (71) Podczas formalnego postępowania wyjaśniającego Komisja otrzymała uwagi od Ryanair i airBaltic, a także od trzech osób w imieniu wierzycieli airBaltic.
- (72) Ryanair zgadza się z wstępnymi ustaleniami Komisji, że oceniane środki są niezgodne z testem prywatnego inwestora („MEIP”) i rynkiem wewnętrznym. Ryanair twierdzi jednak, że ocena MEIP przeprowadzona przez Komisję w decyzji o wszczęciu postępowania nie była kompletna, ponieważ Komisja powinna była rozważyć, czy inwestor prywatny wolałby przede wszystkim likwidację airBaltic zamiast zapewnienia spółce dodatkowego kapitału⁽²⁶⁾. Ryanair twierdzi również, że w decyzjach o wszczęciu postępowania Komisja powinna była ocenić, czy likwidacja airBaltic była dla państwa bardziej dochodowa niż zapewnienie dodatkowych funduszy. Chociaż Ryanair uważa, że nie miał wystarczających informacji pozwalających na skomentowanie planu „reShape”, zwraca uwagę na swoje wątpliwości co do przywrócenia rentowności airBaltic i uznaje, że spółkę należało zlikwidować.
- (73) Ryanair twierdzi również, że każda pomoc na rzecz airBaltic zaszkodziłaby jego pozycji na rynku, ponieważ Ryanair obsługuje 13 tras z Rygi, z czego ponad połowa to trasy stanowiące bezpośrednią konkurencję dla airBaltic.
- (74) W swoich uwagach airBaltic podkreśla, że przyczyny trudności spółki wynikały z postępowania poprzedniego zarządu i nietrafionych decyzji podjętych przed październikiem 2011 r. przez Bertolta Flicka, który według airBaltic koncentrował się na strategii handlowej opartej wyłącznie na rozwoju, a nie na rentowności. airBaltic wyjaśnia także, że poprzedni zarząd spółki, oprócz utworzenia nieprzejrzystej struktury korporacyjnej i organizacyjnej, zawarł wiele niekorzystnych umów oraz nieuzasadnioną biznesowo transakcję.
- (75) Ponadto według airBaltic gdy Łotwa postanowiła uczestniczyć i zawrzeć umowę, działała jako racjonalny inwestor prywatny. airBaltic zauważa, że inwestycja Łotwy była równoczesna z inwestycją BAS i że wymagała poważnych ustępstw ze strony BAS i innych inwestorów prywatnych. Umowa zawierała także wystarczające zabezpieczenia zapewniające pełną ochronę interesu Łotwy przed BAS; wykorzystanie tych zabezpieczeń było według airBaltic bardziej racjonalne dla Łotwy niż naruszenie zobowiązań inwestycyjnych, co skutkowałoby upadłością spółki, zniszczeniem wartości aktualnych akcjonariuszy i narażeniem się na roszczenia odszkodowawcze ze strony inwestorów prywatnych. Na tej podstawie airBaltic stwierdza, że decyzja Łotwy o zawarciu umowy nie zawiera elementów pomocy państwa.
- (76) Jeśli chodzi o nabycie przez państwo obligacji zerokuponowych od airBaltic w kwietniu 2010 r. (środek 4), airBaltic jest zdania, że była to ekonomicznie racjonalna i równoczesna inwestycja państwa i BAS, a zatem stwierdza, że nie oznaczała pomocy państwa. W odniesieniu do płatności kwoty 2,8 mln EUR dokonanej przez

⁽²⁵⁾ ASK oznacza dostępne fotelokilometry (liczba miejsc pomnożona przez liczbę przelecanych kilometrów). ASK jest najważniejszym wskaźnikiem zdolności przewoźnika lotniczego stosowanym przez sektor transportu lotniczego i samą Komisję we wcześniejszych przypadkach restrukturyzacji w sektorze transportu lotniczego.

⁽²⁶⁾ Ryanair przywołał sprawę C-405/11 P, *Buczek Automotive*, dotychczas nieopublikowaną, motywy 55–57.

Latvijas Krājbanka na rzecz airBaltic w dniach 21 i 22 listopada 2011 r. (środek 5) airBaltic uważa, że były to decyzje podjęte w ramach działalności airBaltic i dotyczą funduszy prywatnych, co wyklucza wykorzystanie zasobów państwowych.

- (77) Wreszcie airBaltic podkreśla swoją rolę w utrzymaniu połączenia Łotwy z pozostałą częścią UE i podaje informacje na temat realizacji planu „reShape” przez nowy zarząd spółki.
- (78) Jeśli chodzi o uwagi trzech osób w imieniu wierzycieli airBaltic, miały one podobną strukturę. Skargi wierzycieli ogólnie dotyczą środków będących przedmiotem decyzji o wszczęciu postępowania, zwłaszcza środka 6. Ponadto wspominają o niektórych niespłaconych długach airBaltic, które najwidoczniej wynikały z umowy i które – jak się domniemywa – spowodowały niewypłacalność niektórych wierzycieli.

6.3. UWAGI ŁOTWY DOTYCZĄCE UWAG ZAINTERESOWANYCH OSÓB TRZECICH

- (79) W swoich uwagach dotyczących uwag osób trzecich Łotwa zgodziła się z opinią airBaltic, że oceniane środki nie oznaczały pomocy państwa.
- (80) W odniesieniu do uwag Ryanaira Łotwa zauważa, że przywołane przez Ryanair orzecznictwo – sugerujące, że państwo powinno było zlikwidować airBaltic zamiast przekazywać tej spółce fundusze – nie ma zastosowania, ponieważ państwo nie było wówczas ważnym wierzycielem airBaltic, lecz jedynie akcjonariuszem. Według Łotwy w tym przypadku test prywatnego wierzyciela nie nadaje się do oceny racjonalności decyzji inwestycyjnych państwa. Ponadto Łotwa twierdzi, że gdy postanowiła zawrzeć umowę, zdecydowała się na krótkoterminowe straty z myślą o przywróceniu rentowności w długiej perspektywie, a te decyzje inwestycyjne zostały podjęte z inicjatywy BAS. Łotwa zauważa również, że straty airBaltic zostały ograniczone i odrzuca argumenty Ryanaira jako bezpodstawne.
- (81) Jeśli chodzi wreszcie o uwagi osób w imieniu wierzycieli airBaltic, Łotwa uważa, że są one niezwiązane ze środkami określonymi w decyzji o wszczęciu postępowania oraz że wydawało się, iż miały one na celu wzmocnienie pozycji wierzycieli w ich sporach handlowych z airBaltic.

7. OCENA ŚRODKÓW

- (82) Niniejsza decyzja na wstępie określa, czy airBaltic jest przedsiębiorstwem zagrożonym w rozumieniu wytycznych dotyczących pomocy państwa (część 7.1 poniżej). Następnie przeanalizowano w niej, czy oceniane środki oznaczają pomoc państwa na rzecz airBaltic w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE (część 7.2 poniżej) oraz czy taka pomoc jest zgodna z prawem (część 7.3 poniżej) i rynkiem wewnętrznym (część 7.4 poniżej).

7.1. TRUDNOŚCI AIRBALTIC

- (83) Jak już wspomniano w decyzji o wszczęciu postępowania, same władze łotewskie wyjaśniają, że trudności airBaltic rozpoczęły się w 2008 r. z powodu światowej recesji gospodarczej i dużego wzrostu cen ropy naftowej. W związku z tym w 2008 r. spółka airBaltic odnotowała straty w wysokości 28 mln LVL (39,64 mln EUR). W 2009 r. spółka odnotowała zyski wynoszące 6 mln LVL (8,49 mln EUR). W 2010 r. znowu jednak poniosła straty w wysokości 34,2 mln LVL (48,42 mln EUR), które wzrosły do 84,7 mln LVL (119,2 mln EUR) w 2011 r. Komisja przypomina, że w czerwcu 2011 r. łotewski Minister Gospodarki oświadczył, że airBaltic znajduje się na granicy upadłości ⁽²⁷⁾, a prasa podała, że w dniu 21 września 2011 r. spółka wystąpiła o ochronę prawną przed wierzycielami ⁽²⁸⁾.
- (84) Zbadane roczne sprawozdanie finansowe airBaltic wykazuje, że w latach 2009–2012 spółka posiadała ujemny kapitał, który ponadto zwiększał się co roku. W rzeczywistości spółka airBaltic posiadała ujemny kapitał w 2009 r. w wysokości 19,2 mln LVL (27,18 mln EUR), który wzrósł do 23,3 mln LVL (32,99 mln EUR) w 2010 r., 105,6 mln LVL (149,51 mln EUR) w 2011 r. i 125,1 mln LVL (177,12 mln EUR) w 2012 r.

⁽²⁷⁾ Zob. <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/factsheets/18371/Air%20Baltic%20Corporation?Template=searchfactsheets&kSel=1> and <http://www.baltic-course.com/eng/transport/?doc=42089>.

⁽²⁸⁾ Zob. <http://atwonline.com/airline-finance-data/news/airbaltic-files-bankruptcy-0921>.

Tabela

Najważniejsze dane finansowe airBaltic w okresie od 2007 r. do czerwca 2011 r. (tys. LVL)

	2009	2010	2011	2012
Wynik netto	6 004	(34 207)	(84 761)	(19 117)
Koszty operacyjne	(207 312)	(266 930)	(306 183)	(248 168)
Koszty finansowe	(2 592)	(3 877)	(17 446)	(4 582)
Kapitał akcyjny	(19 282)	(23 359)	(105 620)	(125 145)

- (85) Pkt 10 lit. c) wytycznych dotyczących pomocy państwa stanowi, że przedsiębiorstwo uważa się za zagrożone, jeżeli „spełnia [...] kryteria w prawie krajowym w zakresie podlegania zbiorowej procedurze upadłościowej”. Wydawało się, że tak wyglądała sytuacja airBaltic, przynajmniej w dniu 21 września 2011 r. – jeśli nie wcześniej – kiedy spółka wystąpiła o ochronę prawną przed wierzycielami. Komisja zauważa jednak, że kilka dni później sąd podobno odrzucił ochronę prawną, prawdopodobnie z powodu negocjacji między Łotwą i BAS, których wynik znalazł wyraz w umowie. Niezależnie od tego Komisja uważa, że w każdym razie wydawałoby się, iż airBaltic jest przedsiębiorstwem zagrożonym w rozumieniu pkt 11 wytycznych dotyczących pomocy państwa.
- (86) Zgodnie z tym punktem przedsiębiorstwo można uznać za zagrożone „gdy występują typowe oznaki, takie jak rosnące straty, malejący obrót, zwiększanie się zapasów, nadwyżki produkcji, zmniejszający się przepływ środków finansowych, rosnące zadłużenie, rosnące kwoty odsetek i zmniejszająca się lub zerowa wartość aktywów netto”. Z tabeli powyżej jasno wynika, że spółka airBaltic przynosiła straty od 2008 r. (z wyjątkiem 2009 r.). Wydaje się jednak, że spółka airBaltic była w stanie osiągnąć zysk w 2009 r. wyłącznie dzięki nadzwyczajnemu spadkowi cen paliwa. W związku z tym, jak wspomniano w decyzji o wszczęciu postępowania, wydaje się, że przywrócenie rentowności w 2009 r. było zdarzeniem jednorazowym wynikającym z nadzwyczajnych okoliczności, a nie tendencją strukturalną. Zadłużenie i koszty finansowe spółki znacznie wzrosły w latach 2008–2009, lecz zwłaszcza między 2009 r. i 2010 r., gdy koszty finansowania zwiększyły się z 3,8 mln LVL (5,38 mln EUR) do 17,4 mln LVL (24,64 mln EUR) ⁽²⁹⁾. Wyniki wskazują również na to, że zmienne związane z kosztami airBaltic zwiększały się w tempie [5–10] % rocznie, tj. szybciej niż zmienne związane z dochodami, które wzrastały o [2–7] % rocznie. Komisja wreszcie ponownie zwraca uwagę na ustalenie podane w decyzji o wszczęciu postępowania, że straty airBaltic były tak duże, że w 2010 r. ujemny kapitał własny spółki wyniósł około 23,3 mln LVL (32,99 mln EUR), która to kwota wzrosła do około 105,6 mln LVL (149,51 mln EUR) ze względu na dodatkowe straty poniesione w 2011 r. Biorąc pod uwagę wszystkie wymienione powyżej fakty, wydaje się, że spełnione są kryteria określone w pkt 11 wytycznych dotyczących pomocy państwa.
- (87) W związku z tym Komisja dochodzi do wniosku, że airBaltic był przedsiębiorstwem zagrożonym w rozumieniu wytycznych dotyczących pomocy państwa przynajmniej od 2011 r.

7.2. ISTNIENIE POMOCY PAŃSTWA

- (88) Zgodnie z art. 107 ust. 1 TFUE wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- (89) W celu stwierdzenia obecności pomocy państwa Komisja musi ocenić, czy w odniesieniu do każdego z sześciu ocenianych środków spełnione są łączne kryteria określone w art. 107 ust. 1 TFUE (tj. przekazanie zasobów państwowych, wybiórcza korzyść, potencjalne zakłócenie konkurencji i wpływ na handel wewnątrzunijny).

⁽²⁹⁾ Źródło: sprawozdanie roczne airBaltic za 2011 r.

7.2.1. Środki 1, 2, 3 i 6 jako pojedyncza transakcja

- (90) Łotwa twierdzi, że środek 1 należy oceniać łącznie ze środkami 2, 3 i 6, ponieważ zostały one ustalone w tym samym dniu, tj. 3 października 2011 r., w momencie, w którym zarówno Łotwa, jak i spółka BAS były głównymi akcjonariuszami airBaltic.
- (91) Komisja zgadza się z władzami łotewskimi, że pierwszej pożyczki państwowej (środek 1) i pożyczki od BAS nie można oceniać odrębnie, a zatem należy rozpatrywać je w ogólnym kontekście umowy, na podstawie której udzielone zostały te dwie pożyczki. Komisja nie zgadza się jednak z argumentem Łotwy, że inne środki należy oceniać łącznie jako pojedynczą transakcję.
- (92) Komisja jest zdania, że w dniu 3 października 2011 r., gdy została zawarta umowa, spółka BAS i państwo z całą pewnością zobowiązały się do udzielenia pierwszej pożyczki państwowej (środek 1) i pożyczki od BAS. Można zatem powiedzieć, że środki te zostały przyznane w tym dniu. Na podstawie informacji zawartych w umowie nie można jednak z całą pewnością ustalić dokładnych kwot drugiej pożyczki państwowej (środek 2) i podwyższenia kapitału (środek 3). Zwłaszcza w przypadku środka 2 umowa stanowi jedynie, że Łotwa udzieli pożyczki proporcjonalnie do swojego udziału, lecz nie podaje jej wysokości. W tym względzie Komisja zauważa, że art. 7 ust. 1 umowy stanowi, że przewidywalne podwyższenie kapitału własnego (wynikające z kapitalizacji pierwszej i drugiej pożyczki państwowej oraz pożyczki od BAS wraz z dodatkowym wkładem pieniężnym BAS) nie przekroczy 100 mln LVL (141,58 mln EUR). Należy jednak zwrócić uwagę na następujące kwestie. Po pierwsze w umowie kwotowo wyrażono tylko pierwszą pożyczkę państwową i pożyczkę od BAS – odpowiednio 16 mln LVL i 14 mln LVL. Kwota 100 mln LVL była jedynie prognozą, szacunkiem ewentualnych potrzeb lub oczekiwań w zakresie podwyższenia kapitału własnego do końca roku; kwota podwyższenia kapitału nie została wyraźnie określona w umowie. W rzeczywistości faktyczna kwota podwyższenia kapitału własnego ustalona w grudniu 2011 r. wyniosła 110 mln LVL (zob. motyw 33 powyżej), tj. przewyższała kwotę przewidzianą w umowie. Komisja jest zdania, że kwoty środków 2 i 3 nie były określone ani możliwe do ustalenia w dniu 3 października 2011 r.
- (93) Podobnie jeśli chodzi o środek 6, Komisja zauważa, że w momencie zawarcia umowy w dniu 3 października 2011 r. państwo nie wiedziało, czy będzie musiało skorzystać z postanowień art. 7 ust. 4 umowy i doprowadzić do cesji roszczeń inwestorów prywatnych na siebie. Ponadto państwo nie było zobowiązane do s cedowania na airBaltic roszczeń wynikających z pożyczki konsorcyjnej 2. Cesja roszczeń inwestorów prywatnych na państwo była jedynie ewentualnością, w przypadku gdy spółka BAS nie dotrzymałaby swoich zobowiązań wynikających z umowy, co było niewiadomą i czego nie można było zasadnie podejrzewać w dniu 3 października 2011 r. Z tego względu środka 6 nie można uznać za przyznany w momencie podpisania umowy, a zatem nie można go uznać za środek równorzędny z pierwszą pożyczką państwową i pożyczką od BAS.
- (94) Łotwa ponadto twierdzi, że większość roszczeń inwestorów prywatnych, które miały zostać odnowione w ramach dwóch pożyczek konsorcyjnych, była niezabezpieczona i jeżeli państwo pozwoliłoby na upadłość spółki, inwestorzy prywatni wystąpiliby przeciwko państwu z powództwem o odszkodowanie, co byłoby dla państwa bardziej kosztowne niż zastosowanie pozostałych środków wobec airBaltic.
- (95) Zdaniem Komisji twierdzenie, że inwestorzy wystąpiliby przeciwko państwu z powództwem o odszkodowanie, jest czysto hipotetyczne i nieoparte dowodami. Ponadto nic nie wskazuje na to, że Łotwa faktycznie wzięła pod uwagę te kwestie, udzielając airBaltic wsparcia.
- (96) Biorąc powyższe pod uwagę, Komisja dochodzi do wniosku, że podany przez władze łotewskie argument równoczesności jest niesłuszny. Z tego względu Komisja stwierdza, że środków 1, 2, 3 i 6 nie można uznać za pojedynczą transakcję, o której zdecydowano w dniu 3 października 2011 r., a zatem oceni je oddzielnie.

7.2.2. Pierwsza pożyczka państwowa (środek 1)

- (97) Komisja zauważa, że pierwsza pożyczka państwowa została udzielona bezpośrednio przez Łotwę za pośrednictwem Skarbu Państwa na wniosek Ministerstwa Transportu. Jest to wyraźnie stwierdzone w umowie. Jasne jest zatem, że środek 1 wiąże się z wykorzystaniem zasobów państwowych i można go przypisać państwu. Łotwa nie podważa tego twierdzenia.

- (98) W celu oceny, czy środek 1 pociągał za sobą nienależną wybiórczą korzyść airBaltic, Komisja zauważyła przede wszystkim, że pierwszą pożyczkę państwową i pożyczkę od BAS uzgodniono w dniu 3 października 2011 r., tj. w dniu podpisania umowy. W tym czasie Łotwa i spółka BAS były głównymi akcjonariuszami airBaltic, a pożyczki zostały udzielone proporcjonalnie do ich udziałów (odpowiednio 52,6 % i 47,2 %) na identycznych i powiązanych warunkach.
- (99) Jak wspomniano w motywie 45 powyżej, w decyzji o wszczęciu postępowania Komisja zauważyła, że na decyzję BAS o zainwestowaniu w airBaltic wpływ mogła mieć chęć władz publicznych, aby finansowo wesprzeć spółkę. Jednak chociaż prawdą jest, że rząd łotewski wyraził zainteresowanie utrzymaniem airBaltic jako przewoźnika krajowego ⁽³⁰⁾, Komisja zauważyła, że wsparcie ze strony państwa łotewskiego było przedmiotem negocjacji i było nadal nieokreślone oraz podlegało warunkom. Na tej podstawie Komisja nie może wykluczyć, że pierwsza pożyczka państwowa i pożyczka od BAS zostały udzielone równocześnie, tym samym wykluczając istnienie pomocy. Jak wyjaśnił Sąd, „równoczesność nie może sama w sobie, nawet przy znacznych inwestycjach, wystarczyć dla stwierdzenia braku pomocy w rozumieniu art. [107 ust. 1 TFUE], bez uwzględnienia pozostałych istotnych okoliczności faktycznych lub prawnych” ⁽³¹⁾.
- (100) Komisja zatem również oceniła, czy ustaloną stopę oprocentowania wynoszącą [11–13] % w przypadku pierwszej pożyczki państwowej (i pożyczki od BAS) można uznać za stopę na poziomie rynkowym.
- (101) W trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego Łotwa przedstawiła dowody dotyczące wartości zabezpieczenia (znaki handlowe i należności), którą ocenił niezależny audytor [...] w ramach audytu spółki rozpoczętego w lecie 2011 r. Ponieważ należności (na dzień 30 września 2011 r.) stanowiły część istotnych informacji finansowych, zostały również poddane ocenie przeprowadzonej przez [...]. Jeśli chodzi o znaki handlowe, ich wartość była oparta na cenie, po której spółka airBaltic odkupiła znaki handlowe od BAS. W celu ustalenia wartości likwidacyjnej zabezpieczenia Łotwa zastosowała stopę dyskontową wynoszącą [...] % zgodnie z wewnętrzną metodyką wyceny zabezpieczenia łotewskiego Skarbu Państwa, którą Komisja uważa za odpowiednią, biorąc pod uwagę charakter zabezpieczenia. Na tej podstawie wartość likwidacyjną zabezpieczenia ustalono na [15–25] mln LVL ([21,3–35,5] mln EUR), co było kwotą o [15–25] % wyższą niż kwota pierwszej pożyczki państwowej.
- (102) Ponadto Komisja zauważyła, że z uwagi na znaczne zabezpieczenie pierwszej pożyczki państwowej zastosowanie stopy oprocentowania w wysokości [11–13] % byłoby zgodne z komunikatem w sprawie stopy referencyjnej ⁽³²⁾. Służność twierdzenia, że stopa oprocentowania w wysokości [11–13] % była zgodna ze stopą rynkową, potwierdza ponadto fakt, że spółka BAS (inwestor prywatny) zrzekła się prawa do zabezpieczenia pożyczki od BAS (zob. motyw 26 powyżej) – pożyczka od BAS była zatem obciążona większym ryzykiem niż pożyczka państwowa, lecz została udzielona przy takiej samej stopie oprocentowania.
- (103) Biorąc pod uwagę poziom zabezpieczenia i zastosowaną stopę oprocentowania, Komisja stwierdza, że środek 1 nie oznaczał wybiórczej korzyści airBaltic i że można wykluczyć obecność pomocy państwa bez konieczności dodatkowej oceny spełnienia pozostałych łącznych warunków określonych w art. 107 ust. 1 TFUE ⁽³³⁾.

Obniżenie stopy oprocentowania pierwszej pożyczki państwowej z [11–13] % do [2–4] %

- (104) W dniu 13 grudnia 2011 r., tj. po tym jak udział Łotwy w airBaltic zwiększył się do 99,8 % (zob. motyw 21 powyżej), rząd łotewski postanowił zatwierdzić obniżenie stopy oprocentowania pierwszej pożyczki państwowej – a tym samym również pożyczki od BAS – o [9–11] punktów procentowych odpowiadających premii z tytułu ryzyka, czyli z poziomu [11–13] % do poziomu [2–4] %.

⁽³⁰⁾ Zob. np. komunikat prasowy Gabinetu Ministrów Łotwy z dnia 7 września 2011 r. (<http://www.mk.gov.lv/en/aktuali/zinas/2011/09/070911-cm-01/>), w którym podano, że ówczesny premier oświadczył, iż „ważne jest, aby utrzymać airBaltic jako krajowego przewoźnika lotniczego, który zapewni Łotwie znaczne korzyści w dziedzinie logistyki, atrakcyjność turystyczną i jako znaczącego pracodawcę, lecz podkreśla konieczność wyboru rozwiązań najkorzystniejszych z punktu widzenia interesu publicznego”.

⁽³¹⁾ Sprawa T-565/08 *Corsica Ferries przeciwko Komisji*, wyrok z dnia 11 września 2012 r., dotychczas nieopublikowany, motyw 122.

⁽³²⁾ Zob. przypis 24. W dniu 3 października 2011 r. stopa bazowa dla Łotwy wynosiła 2,2 %. Do tej wartości należy dodać marżę wynoszącą 400 punktów bazowych, biorąc pod uwagę ówczesne trudności airBaltic i znaczny poziom zabezpieczenia pożyczki, co daje stopę 6,2 %.

⁽³³⁾ Komisja zauważyła jednak, że pierwsza pożyczka państwowa została skapitalizowana w dniu 29 grudnia 2011 r. w ramach środka 3. Ocenę środka 3 przedstawiono w części 7.2.4 poniżej.

- (105) Łotwa uważa, że obniżenie stopy oprocentowania było uzasadnione, ponieważ pożyczka była wolna od ryzyka, biorąc pod uwagę, że wartość likwidacyjna zabezpieczenia została oszacowana na [15–25] mln LVL ([21,3–35,5] mln EUR), tj. na kwotę o [15–25] % wyższą niż kwota pierwszej pożyczki państwowej (zob. motyw 101 powyżej).
- (106) Komisji nie przekonują argumenty Łotwy, która twierdzi, że przez obniżenie stopy oprocentowania państwo ograniczyło koszty finansowania spółki airBaltic (ponieważ stopa oprocentowania pożyczki od BAS została również obniżona), która w tym czasie stanowiła prawie wyłączną własność państwa posiadającego 99,8 % akcji. Według Łotwy była to decyzja racjonalna z punktu widzenia państwa, ponieważ utracone dochody państwa w formie odsetek zostały zrekompensowane korzyścią, którą państwo jako większościowy akcjonariusz airBaltic czerpało z tego, że spółka musiała płacić niższe odsetki.
- (107) Z drugiej strony Komisja przypomina, że w czasie, w którym udzielono pierwszej pożyczki państwowej i pożyczki od BAS, umowa stanowiła, że warunki tych dwóch pożyczek są identyczne i powiązane, a zatem każda zmiana jednej pożyczki skutkowałaby identyczną zmianą drugiej pożyczki. Obniżenie stopy oprocentowania jest zatem odzwierciedlone w przypadku obu pożyczek, a bardzo wysoki poziom zabezpieczenia pożyczki i brak zabezpieczenia pożyczki od BAS pozostają niezmienione. Jako że spółka BAS z góry zgodziła się na powiązanie warunków pożyczki od BAS z warunkami pierwszej pożyczki państwowej, Komisja nie ma powodów, by uważać, że decyzja ta byłaby niezgodna z zasadami rynku.
- (108) Na tej podstawie Komisja stwierdza, że nawet przy uwzględnieniu obniżenia stopy oprocentowania środków 1 nie oznaczał wybiórczej korzyści airBaltic i można wykluczyć obecność pomocy państwa.

7.2.3. Druga pożyczka państwowa (środek 2)

- (109) Drugiej pożyczki państwowej Łotwa udzieliła bezpośrednio za pośrednictwem Skarbu Państwa na podstawie decyzji rządu łotewskiego z dnia 13 grudnia 2011 r. upoważniającej Ministerstwo Finansów do wyasygnowania z budżetu państwa środków na pożyczkę zamienną dla airBaltic w wysokości 67 mln LVL (94,86 mln EUR). W związku z tym środek 2 wiąże się z wykorzystaniem zasobów państwowych i można go przypisać państwu.
- (110) Komisja zauważa, że przed udzieleniem drugiej pożyczki państwowej, tj. przed dniem 13 grudnia 2011 r., spółka BAS straciła cały swój udział w airBaltic z wyjątkiem jednej akcji, a państwo stało się właścicielem airBaltic w 99,8 %. W związku z powyższym sytuacja państwa i spółki BAS jako akcjonariuszy nie była już porównywalna.
- (111) Łotwa twierdzi, że na podstawie art. 7 ust. 2 umowy, który stanowi, że Łotwa udzieli airBaltic pożyczki „proporcjonalnie do swojego udziału”, spółka BAS była zobowiązana do zapewnienia airBaltic funduszy w kwocie odpowiadającej liczbie jej akcji. Spółka BAS miała to uczynić w momencie wpływu kapitału w grudniu 2011 r. w formie pieniężnej. Komisja zauważa jednak, że w dniu 13 grudnia 2011 r. spółka BAS posiadała tylko jedną akcję airBaltic. Wynika z tego, że państwo powinno było przyjąć stanowisko racjonalnego inwestora działającego w warunkach gospodarki rynkowej i ocenić, czy – biorąc pod uwagę zmianę okoliczności związanych z udziałami – spółka BAS miała motywację do wniesienia wkładu pieniężnego w airBaltic w momencie podwyższenia kapitału. Państwo faktycznie przewidziało tę możliwość i uwzględniło w umowie kilka środków awaryjnych – zwłaszcza w art. 7 ust. 4 – na wypadek, gdyby spółka BAS nie wykonała swoich zobowiązań. Ponadto, jak przyznaje Łotwa, druga transza drugiej pożyczki państwowej miała zostać uwolniona, jeżeli spółka BAS nie przekazałaby dodatkowych funduszy.
- (112) Art. 7 ust. 4 umowy dał państwu prawo do zakupu od BAS wszystkich należących do tej spółki akcji airBaltic za 1 LVL. W momencie podpisania umowy oznaczało to gwarancję dla państwa, że spółka BAS wykona swoje zobowiązania, a w przeciwnym razie straci wszystkie swoje akcje airBaltic. Sytuacja jednak zmieniła się radykalnie w dniu 30 listopada 2011 r., kiedy bank Latvijas Krājbanka sprzedał państwu łotewskiemu wszystkie, z wyjątkiem jednej, akcje airBaltic znajdujące się w posiadaniu BAS (zob. motyw 21 powyżej). W tym nowym kontekście art. 7 ust. 4 został pozbawiony swojego znaczenia. W rzeczywistości posiadając tylko jedną akcję, spółka BAS miała niewielką motywację do wykonania swoich zobowiązań – konsekwencją ich niewykonania byłaby jedynie strata tylko jednej akcji airBaltic. Racjonalny podmiot gospodarczy dokładnie rozważyłby przekazanie airBaltic dodatkowych funduszy w tych nowych okolicznościach, a przynajmniej zwróciłby się do

drugiej strony (tj. BAS) o poświadczenie, że faktycznie wyasygnuje fundusze dla spółki. Komisja zauważyła ponadto, że wydanie takiego poświadczenia wydaje się mało prawdopodobne, ponieważ spółka BAS musiałaby wnieść bardzo wysoką kwotę środków pieniężnych – znacznie wyższą niż mogła początkowo szacować – w celu odzyskania poprzedniego udziału w wysokości 47,2 % lub innej znaczącej liczby akcji airBaltic.

- (113) Łotwa wskazuje również, że druga pożyczka państwowa została udzielona na warunkach rynkowych, co wykluczało nienależną korzyść airBaltic.
- (114) Jeśli chodzi o zabezpieczenie, Łotwa zauważyła, że druga pożyczka państwowa miała takie samo zabezpieczenie jak pierwsza pożyczka państwowa, tj. należności i znaki handlowe airBaltic. Jak wyjaśniono w motywie 101 powyżej, wartość likwidacyjną zabezpieczenia oszacowano na [15–25] mln LVL ([21,3–35,5] mln EUR). Poziom zabezpieczenia dostępnego w przypadku drugiej pożyczki państwowej wydawałby się zatem niski. Ponadto nie ma powodu, aby przypuszczać, że prywatny podmiot gospodarczy zgodziłby się na obniżenie istniejącego już zabezpieczenia pierwszej pożyczki państwowej do poziomu poniżej co najmniej 100 %.
- (115) W celu upewnienia się co do rynkowego poziomu stopy zastosowanej w przypadku pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej Komisja wykorzystała jako najlepszy dostępny zamiennik stopę wynikającą z zastosowania komunikatu w sprawie stopy referencyjnej. W dniu 13 grudnia 2011 r. stopa bazowa dla Łotwy wynosiła 2,2 %. Do tej wartości należy dodać marżę uzależnioną od ratingu beneficjenta i zabezpieczenia pożyczki. Jak wspomniano w poprzednim motywie, poziom zabezpieczenia jest niski. Biorąc pod uwagę ówczesne trudności airBaltic, z komunikatu w sprawie stopy referencyjnej wynika, że do stopy bazowej należy dodać marżę wynoszącą 1 000 punktów bazowych, co daje stopę 12,2 %. Wydaje się zatem, że stopy oprocentowania wynoszącej [9–11] % w przypadku pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej nie można uznać za stopę na poziomie rynkowym.
- (116) Drugą transzę drugiej pożyczki państwowej udostępniono spółce w dniu 14 grudnia 2012 r. przy stopie oprocentowania wynoszącej [6–8] %. Łotwa twierdzi, że ta stopa oprocentowania jest wyższa niż stopa wynikająca z komunikatu w sprawie stopy referencyjnej, a zatem jest zgodna z testem prywatnego inwestora.
- (117) Zgodnie z komunikatem w sprawie stopy referencyjnej w dniu 14 grudnia 2012 r. mająca zastosowanie stopa bazowa dla Łotwy wynosiła 1,91 %. Marżę, którą należy dodać do tej stopy bazowej, zależy od ratingu beneficjenta i poziomu zabezpieczenia. Jak wyjaśniono w części 7.1 powyżej, Komisja jest zdania, że spółka airBaltic była przedsiębiorstwem zagrożonym przynajmniej od 2011 r. Ponadto druga transza była zabezpieczona należnościami i znakami handlowymi airBaltic. Argumenty dotyczące niedostatecznego zabezpieczenia byłyby stosowane odpowiednio, a zatem należy dodać marżę wynoszącą 1 000 punktów bazowych. Tak uzyskana stopa referencyjna wyniosłaby zatem 11,91 %, czyli znacznie powyżej faktycznie zastosowanej stopy w wysokości [6–8] %.
- (118) Biorąc wszystkie powyższe kwestie pod uwagę, Komisja uważa, że racjonalny podmiot działający w warunkach gospodarki rynkowej nie udzieliłby airBaltic drugiej pożyczki państwowej.
- (119) Na tej podstawie Komisja stwierdza, że środek 2 zapewnił airBaltic nienależną korzyść. Korzyść ta miała charakter wybiórczy, zważywszy że jej jedynym beneficjentem była spółka airBaltic.
- (120) Komisja musi również rozważyć, czy środek 2 mógł zakłócić konkurencję i wpłynąć na handel między państwami członkowskimi poprzez zapewnienie airBaltic przewagi nad konkurentami nieotrzymującymi wsparcia publicznego. Wydaje się jasne, że środek 2 mógł wpłynąć na handel wewnątrzwspólnotowy i konkurencję, ponieważ airBaltic konkuruje z innymi unijnymi przewoźnikami lotniczymi, zwłaszcza od czasu wejścia w życie trzeciego etapu liberalizacji transportu lotniczego („trzeciego pakietu”) w dniu 1 stycznia 1993 r. Ponadto w przypadku podróży o stosunkowo krótkich odległościach w obrębie UE transport lotniczy konkuruje z transportem drogowym i kolejowym, a więc środek ten mógłby również mieć wpływ na przewoźników drogowych i kolejowych.
- (121) Środek 2 umożliwił zatem airBaltic kontynuację działalności w taki sposób, że spółka nie musiała stawić czoła konsekwencjom normalnie wynikającym z trudnej sytuacji finansowej. Na podstawie powyższych ustaleń Komisja dochodzi do wniosku, że środek 2 wiązał się z pomocą państwa na rzecz airBaltic w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

7.2.4. Podwyższenie kapitału uzgodnione w dniu 22 grudnia 2011 r. (środek 3)

- (122) Jak wspomniano powyżej, pierwsza pożyczka państwowa i pierwsza transza drugiej pożyczki państwowej oznaczały wykorzystanie zasobów państwowych i można je przypisać państwu. Decyzję o ich konwersji na kapitał podjęło Ministerstwo Transportu Łotwy, tj. posiadacz 99,8 % akcji airBaltic od dnia 30 listopada 2011 r. W związku z tym środek 3 również wiąże się z wykorzystaniem zasobów państwowych i można go przypisać państwu.
- (123) Komisja nie podziela opinii władz łotewskich, że środek 3 nie oznacza pomocy. Przede wszystkim Komisja powtarza, że wnioski wyciągnięte w części 7.2.1 powyżej dotyczą środka 3. Komisja ponadto uważa, że środek 3 przyznano nie w dniu 22 grudnia 2011 r. (tj. w dniu zgromadzenia akcjonariuszy airBaltic), lecz w dniu 29 grudnia 2011 r., kiedy państwo dokonało konwersji swoich pożyczek. W rzeczywistości według informacji przekazanych przez władze łotewskie podczas formalnego postępowania wyjaśniającego zgodnie z obowiązującymi przepisami spółka BAS i państwo musiały do dnia 30 stycznia 2012 r. sformalizować konwersję, o której decyzję podjęto na zgromadzeniu akcjonariuszy airBaltic.
- (124) Komisja zauważa również, że w dniu 29 grudnia 2011 r. Łotwa mogła mieć uzasadnione wątpliwości czy BAS zamierza wykonać zobowiązania. W rzeczywistości spółka BAS wykazywała już oznaki, że nie dokona konwersji swojej pożyczki – sama Łotwa przyznaje, że druga transza drugiej pożyczki państwowej, w sprawie której decyzję podjęto w dniu 13 grudnia 2011 r., była przewidziana właśnie po to, by uwzględnić ewentualność niewykonania zobowiązań przez BAS. Ponadto od dnia 30 listopada 2011 r. sytuacja państwa i BAS jako akcjonariuszy nie była już porównywalna, ponieważ spółka BAS straciła cały swój udział w airBaltic z wyjątkiem jednej akcji, a państwo stało się właścicielem airBaltic w 99,8 %.
- (125) Biorąc pod uwagę te zmiany, przed faktyczną konwersją pożyczek państwowych państwo powinno było wywnioskować – lub przynajmniej mieć powody do podejrzeń – na podstawie działań BAS, że spółka ta nie zamierza wykonać swoich zobowiązań (zob. motyw 35 powyżej). Ponadto ponieważ spółka BAS straciła wszystkie swoje akcje airBaltic oprócz jednej, środek ochrony przewidziany w art. 7 ust. 4 umowy, tj. prawo państwa do zakupu wszystkich akcji airBaltic od BAS za 1 LVL, został pozbawiony znaczenia – państwo straciło możliwość zmuszenia spółki BAS do przestrzegania jej zobowiązań.
- (126) Biorąc powyższe elementy pod uwagę, Komisja dochodzi do wniosku, że racjonalny podmiot działający w warunkach gospodarki rynkowej nie dokonałby konwersji swoich pożyczek na kapitał przed upewnieniem się, że druga strona dokona konwersji swojej pożyczki i wniesie wkład pieniężny, oraz że w tym kontekście dokładnie oceniliby motywację drugiej strony do wykonania zobowiązań.
- (127) Komisja ponadto zauważa, że nawet jeśli spółka BAS przestrzegałaby porozumienia osiągniętego na zgromadzeniu akcjonariuszy, nie odzyskałaby wcześniejszego udziału w airBaltic. Aby uzyskać 47,2 % akcji, spółka BAS musiałaby zainwestować znacznie więcej niż kwoty uzgodnione na tym zgromadzeniu. W związku z tym Komisja jest zdania, że jeżeli państwo działałoby zgodnie z testem prywatnego inwestora, powinno było dokładnie rozważyć, czy spółka BAS zainwestuje znaczne kwoty pieniężne – pożyczka od BAS i środki pieniężne w kwocie 37,7 mln LVL (53,38 mln EUR) – w celu uzyskania mniejszościowego udziału w airBaltic.
- (128) Jako dodatkowy argument Łotwa wyjaśnia, że zobowiązanie BAS do wniesienia wkładu pieniężnego i konwersji pożyczki od BAS było potwierdzone istnieniem gwarancji przedsiębiorcy rosyjskiego Władimira Antonowa, który zobowiązał się do dokonania niezbędnych płatności w imieniu BAS ⁽³⁴⁾. Na podstawie informacji, którymi dysponuje Komisja, wydaje się jednak, że gwarancja nie została faktycznie udzielona.
- (129) Łotwa wskazuje również, że wstępne warunki kapitalizacji pożyczek państwowych określone w art. 7 ust. 2 umowy zostały spełnione w dniu 13 grudnia 2011 r., gdy przedstawiono jej biznesplan wykazujący przywrócenie rentowności airBaltic w 2015 r., i sugeruje, że decyzja o konwersji pożyczek państwowych na kapitał była zatem zgodna z testem prywatnego inwestora. Komisji nie przekonują jednak argumenty Łotwy, ponieważ plan nie był kompletny i nie stanowiłby dla racjonalnego podmiotu prywatnego podstawy do wniesienia znacznych kwot kapitału do zagrożonego przedsiębiorstwa.

⁽³⁴⁾ W liście gwarancyjnym z dnia 3 października 2011 r. stwierdzono, że gwarancja jest nieważna, jeżeli państwo „wykorzystało swoje prawo zgodnie z [...] klauzulą 7.4 [umowy] i stało się posiadaczem co najmniej 99,78 % akcji [airBaltic] z prawem głosu”. Faktycznie Łotwa stała się posiadaczem 99,8 % akcji airBaltic w dniu 30 listopada 2011 r.

- (130) Na podstawie powyższego Komisja stwierdza, że Łotwa nie działała na zasadzie równorzędności, dokonując konwersji swoich pożyczek, a zatem podwyższając kapitał airBaltic. Zachowanie państwa było ponadto niezgodne z testem prywatnego inwestora. W związku z tym spółka airBaltic otrzymała nienależną korzyść wynikającą ze środka 3, która jest wybiórcza, jako że spółka była jedynym beneficjentem.
- (131) Komisja musi również rozważyć, czy środek 3 mógł zakłócić konkurencję i wpłynąć na handel między państwami członkowskimi poprzez zapewnienie airBaltic przewagi nad konkurentami nieotrzymującymi wsparcia publicznego. Wnioski określone w motywie 120 powyżej stosuje się odpowiednio.
- (132) Komisja uznaje zatem, że konwersja pierwszej pożyczki państwowej i pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej na kapitał oznaczała pomoc państwa na rzecz airBaltic w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

7.2.5. Obligacje zerokuponowe (środek 4)

- (133) Jak wspomniano już w decyzji o wszczęciu postępowania, z umowy z dnia 30 kwietnia 2010 r. formalizującej zakup obligacji zerokuponowych wynika, że nabywca LVRTC (zob. motyw 38 powyżej) działał w imieniu państwa łotewskiego. Ponadto Łotwa twierdziła, że obligacje zostały zakupione przez LVRTC ze względów budżetowych. Jasne jest zatem, że środek 4 wiąże się z wykorzystaniem zasobów państwowych i można go przypisać państwu, czemu ponadto Łotwa nie zaprzecza.
- (134) W trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego Łotwa przedstawiła dowody wskazujące, że zarówno państwo, jak i spółka BAS nabyły obligacje proporcjonalnie do swoich udziałów w airBaltic i na takich samych warunkach. Co więcej, wydaje się, że państwo nie przekazało airBaltic finansowania przed kwietniem 2010 r., natomiast spółka BAS faktycznie zainwestowała znaczne kwoty w airBaltic przed tym dniem. Wreszcie podczas postępowania wyjaśniającego okazało się, że umowę dotyczącą emisji obligacji przyjęto z inicjatywy spółki BAS i zarządu airBaltic, które już w kwietniu i czerwcu 2009 r. proponowały państwu podwyższenie kapitału proporcjonalnie do ich udziałów.
- (135) Jak podkreślono w decyzji o wszczęciu postępowania, Komisja jest zdania, że zakup obligacji zerokuponowych nie był typową inwestycją dokonaną przez racjonalny podmiot gospodarczy. Komisja zauważa jednak, że Łotwa i spółka BAS były wówczas głównymi akcjonariuszami airBaltic i ich decyzję inwestycyjną należy oceniać z tej perspektywy, a nie z perspektywy wyłącznie zewnętrznego inwestora. W rzeczywistości racjonalny wydaje się wniosek, że właściciele airBaltic nie oczekiwali w tym czasie krótkoterminowego zysku, lecz byli zainteresowani utrzymaniem działalności spółki.
- (136) Na podstawie powyższego Komisja dochodzi do wniosku, że Łotwa działała jako racjonalny podmiot gospodarczy, kupując obligacje zerokuponowe wraz z inwestorem prywatnym BAS. Komisja zatem wyklucza istnienie nienależnej korzyści w przypadku środka 4, a ocena innych łącznych warunków określonych w art. 107 ust. 1 TFUE dotyczących istnienia pomocy państwa jest zbędna.

7.2.6. Płatności w kwocie 2,8 mln EUR dokonane przez Latvijas Krājbanka (środek 5)

- (137) Środek 5 odnosi się do płatności kwoty 2,8 mln EUR dokonanej przez Latvijas Krājbanka na rzecz airBaltic w dniach 21 i 22 listopada 2011 r. Jak wyjaśniono w motywie 39 powyżej, spółka airBaltic złożyła trzy zlecenia płatnicze w Latvijas Krājbanka przed decyzją FKTK z dnia 17 listopada 2011 r. dotyczącą ograniczenia transakcji bankowych przekraczających 100 000 EUR oraz decyzją z dnia 21 listopada 2011 r. dotyczącą wstrzymania całej działalności Latvijas Krājbanka. Łotwa uważa, że nie były zaangażowane zasoby państwowe, biorąc pod uwagę, że transakcje dotyczyły trzech zleceń płatniczych airBaltic na rzecz izby rozliczeniowej IATA, Międzynarodowego Portu Lotniczego w Rydze i na alternatywny rachunek bankowy airBaltic w innym banku (zob. motyw 39 powyżej). Według Łotwy były to jedynie zwykłe transakcje bankowe dotyczące środków prywatnych airBaltic. Łotwa twierdzi również, że decyzji FKTK nie można przypisać państwu.
- (138) Łotwa wyjaśniła, że przelew środków wynikał ze zleceń płatniczych złożonych przez airBaltic, zanim FKTK nakazała zawieszenie działalności Latvijas Krājbanka w dniu 21 listopada 2011 r. Bank Latvijas Krājbanka zrealizował transakcje w dniach 25 i 30 listopada 2011 r.

- (139) Ponadto zgodnie z ustawą o FKTK z dnia 1 czerwca 2000 r., FKTK podejmuje decyzje bez konieczności uwzględnienia wymagań lub poleceń innego organu publicznego. Dodatkowo finansowanie FKTK nie zależy od państwa, ponieważ działalność FKTK jest finansowana z płatności podmiotów działających na łotewskim rynku finansowym i kapitałowym. Na podstawie właściwych przepisów wydaje się również, że państwo nie bierze udziału w wykonywaniu uprawnień egzekucyjnych i praw FKTK w zakresie nadzoru nad instytucjami kredytowymi.
- (140) Na podstawie przedstawionych dowodów Komisja jest zdania, że powiernicy powołani przez FKTK działali niezależnie od państwa, co wyklucza możliwość przypisania ich działań Łotwie.
- (141) Na podstawie powyższego Komisja uznaje, że środek 5 nie oznaczał pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

7.2.7. Cesja roszczenia Taurus o wartości 5 mln EUR na airBaltic (środek 6)

- (142) Kolejna skarga otrzymana w dniu 18 lipca 2012 r. odnosi się do zobowiązania inwestorów na podstawie art. 7 ust. 4 umowy do przekazania na rzecz państwa lub wskazanej przez nie spółki – w określonych okolicznościach – pozostałych do spłaty roszczeń wynikających z pożyczki konsorcjalnej 2 w zamian za 1 LVL (zob. motyw 42 powyżej).
- (143) Zgodnie z art. 7 ust. 4 umowy Taurus scedował na Łotwę roszczenie o wartości 5 mln EUR wobec airBaltic za 1 LVL. Następnie Łotwa scedowała roszczenie na airBaltic.
- (144) W odniesieniu do pozostałych roszczeń o wartości 30 mln LVL (42,47 mln EUR), które miały zostać odnowione w ramach pożyczki konsorcjalnej 2, władze łotewskie pismem z dnia 9 lutego 2012 r. zażądały od inwestorów scedowania na nie odpowiednich roszczeń za 1 LVL za każde roszczenie. Ponadto Łotwa wniosła powództwo do Sądu Okręgowego w Rydze w odniesieniu do trzech inwestorów w celu wykonania art. 7 ust. 4 umowy. Łotwa zaznaczyła zamiar scedowania również tych roszczeń na airBaltic.
- (145) Łotwa twierdzi, że cesja roszczenia o wartości 5 mln EUR na airBaltic była środkiem awaryjnym mającym na celu ochronę interesów finansowych państwa i należy postrzegać ją jako środek równorzędny na podstawie umowy, co wyklucza pomoc państwa.
- (146) Komisja zauważa, że z art. 7 ust. 4 umowy jasno wynika, że odpowiednie roszczenia miały zostać scedowane lub przekazane „na rzecz państwa lub wskazaną przez nie spółkę za kwotę 1 LVL”. W związku z tym ponieważ decyzja o cesji roszczenia o wartości 5 mln EUR na rzecz airBaltic została podjęta przez państwo, decyzję tę można przypisać państwu i wiąże się ona z wykorzystaniem zasobów państwowych.
- (147) W trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego okazało się, że umowy dotyczące pożyczek konsorcjalnych nie zostały podpisane. Na podstawie dowodów przedstawionych przez Łotwę wydaje się jednak, że sądy uznały ważność umowy w zakresie zobowiązania inwestorów prywatnych do scedowania na państwo lub wskazaną przez nie spółkę roszczeń wynikających z pożyczki konsorcjalnej 2.
- (148) W tym kontekście Łotwa wskazuje, że zgodnie z kilkoma wyrokami sądów łotewskich właściciel roszczenia o wartości 5 mln EUR nie ma prawa żądać płatności tej kwoty, lecz jedynie może rościć sobie prawo do akcji airBaltic odzwierciedlających zaliczkę w wysokości 5 mln EUR na poczet kapitału podstawowego spółki. Ponieważ państwo posiadało już 99,8 % akcji airBaltic, Łotwa twierdzi, że uprawnienie do dodatkowych akcji nie stanowi dla państwa żadnej znaczącej wartości gospodarczej.
- (149) Komisja zauważa, że wbrew temu, co sugeruje Łotwa, chociaż sądy mogły uznać prawo państwa do przejęcia roszczeń wynikających z pożyczki konsorcjalnej 2 zgodnie z art. 7 ust. 4 umowy, nie oznacza to, że Łotwa była zobowiązana do scedowania tego roszczenia na airBaltic. Komisja zauważa, że racjonalny podmiot działający w warunkach gospodarki rynkowej nie dokonałby cesji roszczenia na airBaltic za 1 LVL. Łotwa nie przedstawiła dowodów wskazujących dlaczego państwo odniosło większe korzyści dzięki scedowaniu roszczenia na airBaltic niż zatrzymaniu go lub wykorzystaniu go do innych celów. W wyniku cesji Łotwa zapewniła spółce korzystniejszą sytuację niż jej konkurentom.

- (150) Ponadto Komisja nie zgadza się z argumentami władz łotewskich i zwraca uwagę, że wszelkie dodatkowe akcje airBaltic miałyby dla państwa dodatkową wartość, nawet jeśli niewielką, tak że nie można wykluczyć istnienia pomocy państwa ⁽³⁵⁾. Dodatkowo, cedując roszczenie na airBaltic, państwo zrezygnowało nie tylko z roszczenia, lecz również z prawa do odsetek przy stopie oprocentowania roszczenia wynoszącej [5-7] %.
- (151) Łotwa ponadto twierdzi, że środek 6 należy uznać za przyznany, do celów przepisów dotyczących pomocy państwa, w dniu 3 października 2011 r., tj. w dniu podpisania umowy, wraz ze środkami 1, 2 i 3.
- (152) Komisja powtarza wnioski wyciągnięte w części 7.2.1 powyżej, że w momencie zawarcia umowy w dniu 3 października 2011 r. państwo nie wiedziało, czy będzie musiało skorzystać z postanowień art. 7 ust. 4 umowy. Ponadto państwo nie było zobowiązane do cedowania na airBaltic roszczeń, na które wpływ miało zastosowanie tego postanowienia.
- (153) Komisja zauważa wreszcie, że Łotwa nie uzasadniła twierdzenia, że celem art. 7 ust. 4 umowy było zabezpieczenie inwestycji państwa w airBaltic poprzez zapobieżenie wszelkim szkodom dla państwa w razie niewykonania zobowiązań przez BAS.
- (154) Komisja stwierdza zatem, że przyznając środek 6, państwo nie działało jak inwestor w warunkach gospodarki rynkowej, a operacja nie była równorzędna ze środkami 1, 2 i 3. W związku z tym Komisja jest zdania, że środek 6 zapewnił airBaltic nienależną korzyść. Korzyść ta miała charakter wybiórczy, zważywszy że jej jedynym beneficjentem była spółka airBaltic.
- (155) Z powodów określonych w motywie 120 powyżej środek 6 mógł zakłócić konkurencję i wpłynąć na handel między państwami członkowskimi.
- (156) Na podstawie powyższych argumentów Komisja dochodzi do wniosku, że środek 6 wiązał się z pomocą państwa na rzecz airBaltic w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

7.2.8. Wniosek dotyczący istnienia pomocy państwa

- (157) Komisja uznaje, że z powyższych względów środki 1, 4 i 5 nie wiązały się z pomocą państwa.
- (158) Komisja uważa natomiast, że środki 2, 3 i 6 stanowiły pomoc państwa na rzecz airBaltic. W celu określenia kwoty pomocy już wypłaconej airBaltic Komisja zauważa, że środek 3 polegał na kapitalizacji pierwszej pożyczki państwowej w kwocie 16 mln LVL (22,65 mln EUR) i pierwszej transzy drugiej pożyczki państwowej w wysokości 41,6 mln LVL (58,89 mln EUR). Drugą transzę drugiej pożyczki państwowej w wysokości 25,4 mln LVL (35,96 mln EUR) udostępnioną airBaltic w dniu 14 grudnia 2012 r. – tj. pozostałą część środka 2, która nie została skapitalizowana – należy dodać do tej kwoty wraz z kwotą 5 mln EUR cedowaną na airBaltic jako środek 6. Ogólna kwota pomocy państwa przyznana airBaltic wynosi zatem około 86,53 mln LVL (122,51 mln EUR).

7.3. ZGODNOŚĆ POMOCY Z PRAWEM

- (159) Art. 108 ust. 3 TFUE stanowi, że dane państwo członkowskie nie może wprowadzać w życie środka pomocy dopóki Komisja nie przyjmie decyzji zezwalającej na ten środek.
- (160) Komisja zauważa, że Łotwa przyznała airBaltic środki 2, 3 i 6 bez ich zgłoszenia Komisji do zatwierdzenia. Komisja wyraża ubolewanie, że Łotwa nie przestrzegała klauzuli zawieszającej, a zatem naruszyła swój obowiązek określony w art. 108 ust. 3 TFUE.
- (161) Jeśli chodzi o zamiar przyznania airBaltic przez władze łotewskie kwoty 30 mln EUR powiązanej ze środkiem 6 i wynikającej z pożyczki konsorcjalnej 2, Komisja przypomina wynikający z art. 108 ust. 3 TFUE obowiązek poinformowania Komisji przez władze łotewskie o wszelkich planach przyznania pomocy wystarczająco wcześniej, aby umożliwić jej przedstawienie uwag.

⁽³⁵⁾ Sprawa C-280/00, *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH (Altmark)*, [2003] REC I-7747, motyw 81.

7.4. ZGODNOŚĆ POMOCY

- (162) W zakresie, w jakim środki 2, 3 i 6 stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, ich zgodność należy oceniać w świetle wyjątków określonych w ust. 2 i 3 tego artykułu. Jak wspomniano w decyzji o wszczęciu postępowania, biorąc pod uwagę charakter środków i trudności airBaltic, jedynymi istotnymi kryteriami zgodności wydają się kryteria dotyczące pomocy na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw w trudnej sytuacji na mocy art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE na podstawie wytycznych dotyczących pomocy państwa, a zwłaszcza przepisów dotyczących pomocy na restrukturyzację.
- (163) Władze łotewskie były początkowo zdania, że żaden ze środków nie wiąże się z pomocą państwa. Na podstawie wątpliwości wymienionych przez Komisję w decyzji o wszczęciu postępowania Łotwa przedstawiła jednak argumenty przemawiające za zgodnością i stwierdziła, że środki stanowią zgodną z rynkiem wewnętrznym pomoc na restrukturyzację.
- (164) W szczególności w grudniu 2013 r. Łotwa przedstawiła zaktualizowany plan restrukturyzacji, uzupełniony dokumentami z dni 28 stycznia, 28 lutego i 24 marca 2014 r. Łotwa zauważyła, że restrukturyzacja airBaltic rozpoczęła się w dniu 18 kwietnia 2011 r., gdy zarządowi spółki przedłożono pierwszy plan. W tym pierwszym planie, który został przedłożony Komisji, określono niektóre słabe strony airBaltic i ustalono, że do umożliwienia spółce odnowy floty i skutecznej konkurencji z tanimi przewoźnikami potrzebna jest kwota kapitału podstawowego w wysokości około [175–185] mln EUR. Łotwa twierdzi, że od kwietnia 2011 r. podjęto kilka działań, w tym zamknięcie węzła lotniczego airBaltic w Wilnie i anulowanie tras, co rozpoczęło proces restrukturyzacji airBaltic. W celu zagwarantowania przywrócenia rentowności airBaltic na późniejszym etapie opracowano kompleksowy zbiór inicjatyw obejmujących dochody, działalność, sieć, flotę i ogólną organizację (plan „reShape”).
- (165) Ten pierwszy plan został opracowany w 2011 r. i zawierał główne aspekty finansowe restrukturyzacji. Według Łotwy doprowadziło to do zawarcia umowy i ostatecznie skutkowało planem „reShape” z marca 2012 r.
- (166) Argumenty Łotwy zostaną ocenione w poniższych częściach.

7.4.1. Kwalifikowalność

- (167) Zgodnie z pkt 33 wytycznych dotyczących pomocy państwa do otrzymania pomocy na restrukturyzację kwalifikują się wyłącznie przedsiębiorstwa zagrożone w rozumieniu pkt 9–13 wytycznych dotyczących pomocy państwa. Komisja stwierdziła już, że spółka airBaltic była przedsiębiorstwem zagrożonym przynajmniej od 2011 r. (zob. motyw 87 powyżej).
- (168) Pkt 12 wytycznych dotyczących pomocy państwa stanowi, że nowoutworzone przedsiębiorstwo nie kwalifikuje się do pomocy na ratowanie lub restrukturyzację nawet wtedy, gdy jego pierwotna sytuacja finansowa jest niepewna. Przedsiębiorstwo z zasady uznaje się za nowoutworzone przez pierwsze trzy lata od rozpoczęcia działalności w konkretnej dziedzinie działalności. Spółka airBaltic została utworzona w 1995 r. i nie można jej uznać za nowoutworzone przedsiębiorstwo. Co więcej, airBaltic nie należy również do grupy kapitałowej w rozumieniu pkt 13 wytycznych dotyczących pomocy państwa.
- (169) Komisja stwierdza zatem, że airBaltic kwalifikuje się do pomocy na restrukturyzację.

7.4.2. Ważność planu restrukturyzacji

- (170) Komisja zauważyła, że restrukturyzacja airBaltic rozpoczęła się w kwietniu 2011 r., gdy zarząd spółki przygotował pierwszy plan restrukturyzacji. Plan ten koncentrował się głównie na optymalizacji floty i konieczności wymiany statków powietrznych spółki na bardziej wydajne samoloty, co jest również podstawowym elementem późniejszego planu „ReShape”. Jednocześnie zamknięto węzeł lotniczy w Wilnie. Kilka tygodni później, po przeglądzie dokonanym przez [...], zarząd airBaltic uwzględnił w planie zmniejszenie liczby pracowników o [8–12] %.
- (171) Plan z 2011 r. został zaktualizowany w formie planu „reShape”, o którym mowa powyżej, i oficjalnie przyjęty w pierwszym kwartale 2012 r. Jak wspomniano w motywie 164 powyżej, w grudniu 2013 r. władze łotewskie przedstawiły Komisji plan restrukturyzacji aktualizujący plan „reShape”.

- (172) Komisja zauważa, że w planie restrukturyzacji z kwietnia 2011 r. określono główne potrzeby airBaltic. Chociaż plan nie był w pełni opracowany, stanowił pierwszą podstawę ustalenia potrzeb w zakresie restrukturyzacji airBaltic i zapewnienia przywrócenia rentowności spółki. Ponadto stanowił on podstawę planu „reShape”, który był przygotowywany w momencie podpisania umowy (tj. dnia 3 października 2011 r.) i został ukończony w marcu 2012 r.
- (173) W ramach stosowanej w przeszłości praktyki Komisja przyjmowała, że plany restrukturyzacji powstają w miarę upływu czasu i uznawała początkowe plany za moment rozpoczęcia okresu restrukturyzacji. Na przykład w decyzji w sprawie Varvaressos⁽³⁶⁾ Komisja uznała, że środki przyznane temu przedsiębiorstwu w latach 2006–2009 należy ocenić w ramach ciągłej restrukturyzacji na podstawie planu restrukturyzacji z 2009 r. (obejmującego lata 2006–2011). Podobnie jak w przypadku airBaltic, plan restrukturyzacji Varvaressos z 2009 r. stanowił rozwinięcie „strategicznego planu biznesowego” z 2006 r.

7.4.3. Przywrócenie długookresowej rentowności

- (174) Zgodnie z pkt 34 wytycznych dotyczących pomocy państwa przyznanie pomocy na restrukturyzację musi być uwarunkowane wdrożeniem planu restrukturyzacji, który musi zostać zatwierdzony przez Komisję we wszystkich przypadkach pomocy indywidualnej. W pkt 35 wyjaśniono, że plan restrukturyzacji, którego okres trwania musi być możliwie najkrótszy, musi przywrócić długookresową rentowność przedsiębiorstwa w rozsądnych ramach czasowych i na podstawie realistycznych założeń co do przyszłych warunków działania.
- (175) Zgodnie z pkt 36 plan restrukturyzacji musi opisać okoliczności, które doprowadziły do trudności przedsiębiorstwa i wziąć pod uwagę aktualny stan i perspektywy rynkowe, z podaniem najkorzystniejszych, najmniej korzystnych i podstawowych scenariuszy.
- (176) Plan musi przewidzieć taką zmianę sytuacji, która po zakończeniu restrukturyzacji przedsiębiorstwa pozwoli mu pokryć wszystkie koszty wraz z amortyzacją i opłatami finansowymi. Oczekiwany zwrot z kapitału musi być wystarczający, aby pozwolić przedsiębiorstwu, które poddano restrukturyzacji, by stało się konkurencyjne na rynku na podstawie własnych osiągnięć (pkt 37).
- (177) Komisja zauważa, że plan restrukturyzacji opisuje okoliczności, które doprowadziły do trudności airBaltic i wynikały głównie ze światowego kryzysu gospodarczego w latach 2008–2009, co miało znaczny wpływ na region Morza Bałtyckiego, wpływając również na sektor przewoźników lotniczych.
- (178) Ponadto plan restrukturyzacji wyjaśnia, że do trudności spółki dodatkowo przyczyniły się realizowana w przeszłości strategia handlowa oraz szereg decyzji byłego zarządu airBaltic. Jeśli chodzi o strategię handlową airBaltic, w planie restrukturyzacji podkreślono zwłaszcza że w przeszłości koncentrowała się ona wyłącznie na rozwoju, a nie na rentowności, co naraziło spółkę na niezrównoważenie wysokie koszty. Koszty ponadto znacząco wzrosły z powodu floty, na którą składały się cztery różne rodzaje statków powietrznych, a także z powodu wysokich kosztów leasingu statków powietrznych. Trasy otwarto bez odpowiedniej oceny ich rentowności, a wiele z nich przynosiło straty.
- (179) Plan restrukturyzacji obejmuje pięcioletni okres restrukturyzacji rozpoczynający się w kwietniu 2011 r. i zakłada przywrócenie długookresowej rentowności airBaltic najpóźniej do kwietnia 2016 r., chociaż według scenariusza podstawowego spółka airBaltic powinna odzyskać rentowność w 2014 r. Czas trwania restrukturyzacji wynosi zatem maksymalnie 5 lat, zgodnie z wcześniejszą praktyką stosowaną w sektorze pasażerskiego transportu lotniczego⁽³⁷⁾. W rzeczywistości Komisja konsekwentnie wyrażała pogląd, że w obecnej sytuacji gospodarczej należy unikać krótkoterminowych zmian i tworzyć solidną podstawę do przyszłego rozwoju. W tym kontekście niezbędne ustabilizowanie wyników operacyjnych i wyników w zakresie usług zajmie kilka lat.

⁽³⁶⁾ Decyzja Komisji 2011/414/UE z dnia 14 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa C 8/10 (ex N 21/09 i NN 15/10 udzielonej przez Grecję na rzecz Varvaressos S.A. (Dz.U. L 184 z 14.7.2011, s. 9).

⁽³⁷⁾ Zob. decyzję Komisji w sprawie SA.30908 – CSA – Czeskie Linie Lotnicze – Plan restrukturyzacji, motyw 107 oraz decyzja Komisji w sprawie SA.33015 – Air Malta plc., motyw 93. Zob. również decyzję Komisji 2010/137/WE z dnia 28 sierpnia 2009 r. Pomoc państwa C 6/09 (ex N 663/08) – Austria – Austrian Airlines – Plan restrukturyzacji (Dz.U. L 59 z 9.3.2010, s. 1), motyw 296 i decyzję Komisji 2012/542/UE z dnia 21 marca 2012 r. w sprawie środka pomocy SA.31479 (2011/C) (ex 2011/N), który Zjednoczone Królestwo zamierza wdrożyć na rzecz Royal Mail Group (Dz.U. L 279 z 12.10.2012, s. 40), motyw 217.

- (180) Plan restrukturyzacji kładzie nacisk na zmianę strategii handlowej spółki airBaltic, która zamierza stać się hybrydowym przewoźnikiem lotniczym ukierunkowanym na klientów przynoszących większe dochody dzięki większości usług tradycyjnie świadczonych przez przewoźników oferujących sieć połączeń przy jednoczesnym dążeniu do opłacalności charakterystycznej dla tanich przewoźników. Strategia ta jest już w znacznej mierze wdrażana przez nowy zarząd spółki od października 2011 r. Ponadto plan restrukturyzacji przewiduje trzy główne rodzaje środków restrukturyzacji: (i) optymalizację dochodów i kosztów istniejącej działalności; (ii) rekonfigurację sieci, wynikającą z dostosowania miejsc docelowych, częstotliwości i godzin w celu optymalizacji RASK i CASK⁽³⁸⁾ na poziomie trasy; oraz (iii) optymalizację sieci i floty w celu rozważenia i określenia optymalnych rozmiarów sieci i floty. Ogółem opracowano 13 inicjatyw dotyczących dochodów i 13 inicjatyw dotyczących kosztów oraz dwie dodatkowe inicjatywy w dziedzinie rekonfiguracji sieci i odnowy floty.
- (181) Jeśli chodzi o optymalizację floty, Komisja zauważa, że różnorodna i starzejąca się flota airBaltic jest mniej paliwooszczędna i wymaga większej obsługi technicznej niż w przypadku konkurentów, co przekłada się na większe koszty. W latach 2012 i 2013 spółka airBaltic postanowiła eksploatować jedynie część swoich statków powietrznych, aby obniżyć koszty. W celu częściowego wyrównania utraty zdolności wynikającej z wyeliminowania statków powietrznych Fokker i Boeing 757 w 2013 r. spółka airBaltic dodała do floty dwa samoloty Bombardier Q400. Ponadto z myślą o wymianie floty renegocjowano bieżące umowy leasingu w celu ustalenia korzystniejszych warunków do czasu udostępnienia Bombardiera CS300 w [...] lub [...] r. Do końca 2014 r. spółka airBaltic będzie eksploatowała 25 statków powietrznych, co będzie trwało do końca okresu restrukturyzacji w 2016 r. W okresie restrukturyzacji flota statków powietrznych zostanie zmniejszona ogółem o 27 %.
- (182) Jeśli chodzi o rekonfigurację sieci, Komisja zauważa, że w 2013 r. nowa sieć zapewniła dodatkową kwotę [16–21] mln LVL ([22,7–29,8] mln EUR) na poziomie C1⁽³⁹⁾. w porównaniu z rokiem poprzednim, między innymi dzięki anulowaniu nierentownych tras (np. [...]) i zmniejszeniu częstotliwości ([...] w [...], [...] i [...]).
- (183) Inicjatywy dotyczące dochodów obejmują wprowadzenie nowych struktur taryf lub optymalizację struktury opłat za bagaż. Ponadto promowana będzie odprawa przez internet, a personel pokładowy i pracownicy sprzedaży będą pracować na warunkach elastycznego wynagrodzenia. Jeśli chodzi o inicjatywy dotyczące kosztów, obejmują one renegocjowanie cen paliwa z aktualnymi dostawcami oraz umów dotyczących przeglądów i remontów silników, optymalizację leasingu, a także obniżenie kosztów hangarowania i kosztów związanych z pobytami załóg w hotelach. Renegocjowane zostaną również aktualne umowy z dostawcami usług obsługi naziemnej.
- (184) Większość środków restrukturyzacji opisanych w poprzednich motywach została już wdrożona. W wyniku inicjatyw dotyczących optymalizacji dochodów i inicjatyw dotyczących obniżenia kosztów, a także odnowy floty i rekonfiguracji sieci spółka airBaltic zakończyła rok 2012 ujemnym EBIT w wysokości 30 mln LVL (42,47 mln EUR), zamiast przewidzianego w budżecie ujemnego EBIT w kwocie 38 mln LVL (53,8 mln EUR). W 2013 r. ujemny EBIT zmniejszył się do 7,7 mln LVL (10,9 mln EUR), co również przekraczało wartość docelową. Oczekuje się, że spółka osiągnie próg rentowności w 2014 r. i pozostanie rentowna w przyszłości – EBIT ma osiągnąć [1–3] mln LVL ([1,4–4,2] mln EUR) w 2014 r. i [9–12] mln LVL ([12,8–17] mln EUR) w 2016 r. Stopa zwrotu z kapitału własnego (ROE) powinien wynieść [3–6] % do 2014 r. i [18–21] % do 2016 r.
- (185) Plan restrukturyzacji zawiera również zmienione prognozy finansowe opracowane na podstawie realistycznego, pesymistycznego i optymistycznego scenariusza opartego na wiarygodnych założeniach. Na przykład scenariusz realistyczny zakłada wzrost rynku o [6–8] %, lecz ogranicza rozwój airBaltic do [1–3] % w 2014 r. i do [2–4] % w 2015 r. i 2016 r., przy rocznej stopie inflacji wynoszącej [1–3] % i wzroście kosztów paliwa z [950–1 000] USD/t w 2014 r. do [1 000–1 050] USD/t w 2016 r. Współczynnik obciążenia waha się między [69–71] % w 2014 r. a [71–75] % w 2016 r. W tym scenariuszu realizacja inicjatyw pozwoli airBaltic na osiągnięcie progu rentowności w 2014 r. (przy EBIT wynoszącym [1–3] mln LVL ([1,4–4,2] mln EUR)) i pozostanie rentowną w przyszłości przy EBIT wynoszącym [6–9] mln LVL ([8,5–12,8] mln EUR) w 2015 r. i [9–12] mln LVL w 2016 r. ([12,8–17] mln EUR).

⁽³⁸⁾ Odpowiednio dochody na dostępne foteleokilometry (RASK) i koszt dostępnych foteleokilometrów (CASK).

⁽³⁹⁾ Zob. motyw 194 poniżej.

- (186) Według wszystkich scenariuszy EBIT airBaltic stałby się dodatni do 2016 r. i wyniósłby od [10–15] mln LVL ([14,2–21,3] mln EUR) w scenariuszu optymistycznym do [5–10] mln LVL ([7,1–14,2] mln EUR) w scenariuszu pesymistycznym. Scenariusze poddano również analizie wrażliwości w celu oceny ryzyka i jego możliwego wpływu do 2016 r., biorąc zwłaszcza pod uwagę ryzyko walutowe (aprecjacje/deprecjacje USD w stosunku do LVL i EUR) oraz zmiany współczynników obciążenia, rynkowej ceny paliwa, dochodów i liczby pasażerów.
- (187) Komisja oceniła plan restrukturyzacji i jest zdania, że powinien on umożliwić airBaltic spodziewane przywrócenie długookresowej rentowności najpóźniej do kwietnia 2016 r. Plan restrukturyzacji zawiera szczegółową ocenę okoliczności będących przyczyną trudności airBaltic, na które odpowiednio ukierunkowano środki restrukturyzacji w formie inicjatyw dotyczących dochodów i kosztów oraz inicjatyw w dziedzinie rekonfiguracji sieci i odnowy floty.
- (188) Ponadto Komisja uważa, że przedstawiony przez Łotwę plan restrukturyzacji należy kwantyfikować wpływ poszczególnych środków restrukturyzacji, że założenia są odpowiednie i stosowne do sytuacji sektora pasażerskiego transportu lotniczego oraz że we wszystkich scenariuszach przewidziano odpowiedni poziom rentowności w całym okresie restrukturyzacji. Analiza wrażliwości jest odpowiednia i wykazuje, że wpływ uwzględnionych czynników na EBIT byłby ograniczony.
- (189) W związku z tym, biorąc pod uwagę podjęte znaczne środki restrukturyzacji oraz dotychczasowe postępy, Komisja uważa, że plan restrukturyzacji umożliwi airBaltic przywrócenie długookresowej rentowności w rozsądnych ramach czasowych.
- (190) Ponadto dowody przedstawione przez Łotwę wskazują, że airBaltic jest obecnie na drodze do osiągnięcia większości celów określonych w planie restrukturyzacji, co jest dodatkowym wskaźnikiem wiarygodności planu.

7.4.4. Unikanie nieuzasadnionych zakłóceń konkurencji (środki wyrównawcze)

- (191) Zgodnie z pkt 38 wytycznych dotyczących pomocy państwa, aby zapewnić ograniczenie negatywnych skutków dla warunków wymiany handlowej do dopuszczalnego poziomu należy wprowadzić środki wyrównawcze. Środki te mogą polegać na zbyciu aktywów, ograniczeniu zdolności produkcyjnych lub udziału w rynku oraz ograniczeniu barier wejścia na dane rynki (pkt 39).
- (192) W tym zakresie do celu oceny środków wyrównawczych zamknięcie działalności przynoszącej straty, które w dowolnym stopniu byłoby konieczne, aby przywrócić rentowność, nie będzie uznawane za obniżenie zdolności produkcyjnych lub udziału w rynku (pkt 40).
- (193) Jako środki wyrównawcze dla airBaltic Łotwa proponuje anulowanie dochodowych tras, co powoduje obniżenie zdolności, a także rezygnację z par przydziałów czasu na start lub lądowanie w koordynowanych portach lotniczych.
- (194) Oprócz rezygnacji z niedochodowych tras, co jest niezbędne w celu przywrócenia rentowności, plan restrukturyzacji przewiduje rezygnację z 14 dochodowych tras⁽⁴⁰⁾ w zakresie marży na pokrycie C1. Komisja stosuje praktykę polegającą na uznawaniu tras za dochodowe, jeżeli wykazują one dodatnią marżę na pokrycie C1 w roku poprzedzającym rezygnację z nich⁽⁴¹⁾. W pokryciu C1 uwzględnia się koszty lotu, pasażerów i dystrybucji (tj. koszty zmienne) przypisane poszczególnym trasom. Pokrycie C1 jest odpowiednią wartością, ponieważ uwzględnia wszystkie koszty bezpośrednio związane z daną trasą. Trasy o dodatnim pokryciu C1 nie tylko pokrywają zmienne koszty danej trasy, lecz również koszty stałe przedsiębiorstwa.
- (195) W odniesieniu do zdolności plan restrukturyzacji przewiduje zatem, że ogólna zdolność spółki wynosiła [5–5,5] mld ASK w kwietniu 2011 r., a pod koniec okresu restrukturyzacji w kwietniu 2016 r. zdolność airBaltic powinna wynieść [4–4,5] mld ASK, co oznacza jej zmniejszenie o [17–20] %. W tym względzie Komisja zauważa, że głównie w kontekście przywrócenia długookresowej rentowności nastąpi zmniejszenie floty z 34 statków powietrznych w kwietniu 2011 r. do 25 statków powietrznych do końca 2014 r. i poziom ten zostanie utrzymany do końca okresu restrukturyzacji w kwietniu 2016 r. (zob. motyw 181 powyżej). Jeżeli weźmie się pod uwagę wyłącznie dochodowe trasy, zmniejszenie zdolności wynosi [7–10] %.

⁽⁴⁰⁾ Mianowicie tras między [...]. Komisja rozumie, że zamknięcie tych tras to środki wyłącznie wyrównawcze, ponieważ nic nie wskazuje na to, że ich zamknięcie było konieczne ze względu na zmniejszenie floty.

⁽⁴¹⁾ Zob. decyzję Komisji w sprawie SA.30908 – CSA – Czeskie Linie Lotnicze – Plan restrukturyzacji, motywy 130 i 131.

- (196) Komisja ponadto zauważa, że spółka airBaltic anulowała kilka tras obsługiwanych z całkowicie koordynowanych⁽⁴²⁾ portów lotniczych w [...]. W związku z tym w latach 2011 i 2012 zwolniono [...] par przydziałów czasu na start lub lądowanie w całkowicie koordynowanych portach lotniczych, co zapewnia konkurującym przewoźnikom lotniczym nowe możliwości biznesowe w zakresie obsługi tras do i z tych portów lotniczych oraz zwiększenia czasu obecności w tych portach lotniczych.
- (197) W ramach oceny stosowności środków wyrównawczych Komisja uwzględni strukturę rynku i warunki konkurencji w celu zapewnienia, aby żaden środek nie prowadził do szkód w strukturze rynku (pkt 39 wytycznych dotyczących pomocy państwa). Środki wyrównawcze muszą być proporcjonalne do zakłócających skutków pomocy oraz w szczególności do wielkości i względnego znaczenia przedsiębiorstwa na rynku lub rynkach. Stopień ograniczeń musi zostać ustalony na zasadzie indywidualnego podejścia (pkt 40 wytycznych dotyczących pomocy państwa).
- (198) Komisja zauważa, że airBaltic jest bardzo małym podmiotem na europejskim rynku lotniczym, na który przypada 0,5 % produkcji całego europejskiego sektora przewoźników lotniczych.
- (199) Ponadto Komisja jest zdania, że zmniejszenie zdolności airBaltic o [7–10] % nie pozostaje bez znaczenia, biorąc pod uwagę, że jest to spółka stosunkowo niewielka w porównaniu ze zdolnością produkcyjną i produkcją europejskiego sektora przewoźników lotniczych pod względem liczby pasażerów. W przypadku stosunkowo niewielkiego przewoźnika jak airBaltic dodatkowe ograniczenie floty i zdolności mogłoby przeszkodzić w przywróceniu długookresowej rentowności, nie stwarzając żadnych znaczących szans rynkowych dla konkurentów. Ponadto chociaż airBaltic jest największym przewoźnikiem lotniczym na Łotwie, jego udział w rynku w Rydze zmniejszy się z [65–70] % w 2011 r. do [55–60] % w 2016 r.
- (200) Komisja zauważa również, że Łotwa jest obszarem objętym pomocą do celów regionalnej pomocy inwestycyjnej na mocy art. 107 ust. 3 lit. a) TFUE⁽⁴³⁾. Zgodnie z pkt 56 wytycznych dotyczących pomocy państwa „warunki zezwolenia na pomoc [na obszarach objętych pomocą] mogą być mniej rygorystyczne w odniesieniu do wdrożenia środków wyrównawczych i wielkości wkładu beneficjenta. Jeżeli potrzeby rozwoju regionalnego to uzasadniają, w przypadku kiedy obniżenie zdolności produkcyjnej lub udziału w rynku wydaje się być najodpowiedniejszym środkiem, aby uniknąć nieuzasadnionych zakłóceń konkurencji, wymagane obniżenie będzie mniejsze w obszarach wspieranych niż w obszarach niewspieranych”.
- (201) Komisja uwzględniła również szczególne cechy omawianego przypadku w ramach oceny stosowności proponowanych środków wyrównawczych, biorąc pod uwagę peryferyjne położenie geograficzne Łotwy i jej dostępność dla pozostałej części Unii Europejskiej. W tym kontekście Komisja zauważa, że w znacznej większości systemu kolejowego Łotwy stosowana jest rosyjska szerokość toru, która jest większa niż standardowa szerokość toru stosowana w większości UE, co stwarza problemy w zakresie interoperacyjności z sąsiadującymi państwami UE. Wydaje się, że także transport morski oferuje niewielki stopień substytucyjności, zwłaszcza w przypadku przewozu osób. Wreszcie Komisja zauważa, że najbliższe międzynarodowe porty lotnicze, do których można dojechać lądowymi środkami transportu, to porty lotnicze w Wilnie i Tallinnie, które znajdują się około 300 km od Rygi, przez co nie stanowią dogodnych alternatywnych węzłów lotniczych, zwłaszcza dla pasażerów podróżujących służbowo.
- (202) W związku z tym Komisja jest zdania, że przyjęte przez airBaltic środki wyrównawcze, tj. zmniejszenie zdolności o [7–10] % i rezygnacja z przydziałów czasu na start lub lądowanie w koordynowanych portach lotniczych, są dopuszczalne w okolicznościach omawianej sprawy. Środki wyrównawcze zaproponowane przez Łotwę są zatem zgodne z wytycznymi dotyczącymi pomocy państwa wystarczające, aby zapewnić ograniczenie negatywnych skutków dla warunków wymiany handlowej, wynikających z przyznania airBaltic pomocy na restrukturyzację, do dopuszczalnego poziomu.

7.4.5. Pomoc ograniczona do minimum (wkład własny)

- (203) Zgodnie z pkt 43 wytycznych dotyczących pomocy państwa w celu ograniczenia kwoty pomocy do ścisłego minimum konieczny jest znaczny wkład w koszty restrukturyzacji ze środków własnych beneficjenta. Może to obejmować sprzedaż aktywów, które nie są niezbędne do dalszego istnienia przedsiębiorstwa, lub zewnętrzne źródła finansowania na warunkach rynkowych.

⁽⁴²⁾ Całkowicie koordynowane porty lotnicze zdefiniowano w art. 2 lit. g) rozporządzenia Rady (EWG) nr 95/93 z dnia 18 stycznia 1993 r. w sprawie wspólnych zasad przydzielania czasu na start lub lądowanie w portach lotniczych Wspólnoty (Dz.U. L 14 z 22.1.1993, s. 1). Zgodnie z art. 3 ust. 4 rozporządzenia (EWG) nr 95/93 te porty lotnicze mają ograniczenia przepustowości, przynajmniej w niektórych okresach.

⁽⁴³⁾ Zob. decyzję Komisji z dnia 13 września 2006 r. w sprawie dotyczącej pomocy państwa N 447/2006 – Łotwa – Mapa pomocy regionalnej na lata 2007–2013.

- (204) Wkład własny musi być rzeczywisty, tzn. faktyczny, wykluczający wszystkie przyszłe zyski, takie jak przepływ środków pieniężnych (pkt 43 wytycznych dotyczących pomocy państwa). Z definicji wkład własny nie może obejmować dodatkowej pomocy państwa. W przypadku dużych przedsiębiorstw Komisja zazwyczaj za odpowiedni uznaje wkład wynoszący co najmniej 50 % kosztów restrukturyzacji. W wyjątkowych okolicznościach i w przypadkach szczególnych trudności Komisja może jednak zezwolić na niższy wkład (pkt 44 wytycznych dotyczących pomocy państwa).
- (205) Plan restrukturyzacji szacuje koszty restrukturyzacji na [150–170] mln LVL ([214–242] mln EUR), na podstawie funduszy potrzebnych na spłatę pożyczek od podmiotów trzecich ([5–15] mln LVL ([7,1–21,3] mln EUR)), wyrównanie strat wynikających ze stopniowego wycofania i zbycia niektórych statków powietrznych ([15–25] mln LVL ([21,3–35,5] mln EUR)), rezerwę na zagrożone długi, których spółka nie będzie mogła odzyskać ([5–10] mln LVL ([7,1–15,3] mln EUR)), odprawy ([1–4] mln LVL ([1,4–5,6] mln EUR)), zakup nowych statków powietrznych, zwłaszcza [...] Bombardierów Q400NG i [...] Boeingów 737-500 (ogółem za [50–60] mln LVL ([71,1–85,3] mln EUR)), odkup znaków handlowych od BAS ([5–15] mln LVL ([7,1–21,3] mln EUR)), nieprzewidziane zobowiązania pozabilansowe wynikające z roszczenia [...] ([5–15] mln LVL ([7,1–21,3] mln EUR)), oraz [45–55] mln LVL ([64–78,2] mln EUR) na zabezpieczenie przed spodziewanymi stratami do czasu przywrócenia rentowności airBaltic.
- (206) Biorąc pod uwagę łączne koszty restrukturyzacji wynoszące [150–170] mln LVL ([214–242] mln EUR), proponowany w planie restrukturyzacji wkład własny airBaltic wynosi [100–110] mln LVL ([141–155] mln EUR), tj. [60–70] % ogólnych kosztów restrukturyzacji. Podział wkładu własnego kształtuje się następująco:
- (i) Prywatne wkłady finansowe w wysokości [20–30] mln LVL ([28,4–42,6] mln EUR) wniesione przez BAS i inwestorów prywatnych THC i [...] w okresie od kwietnia do września 2011 r. Kwota ta obejmuje [...] mln LVL ([...] mln EUR) w formie instrumentu wsparcia płynności przyznanego przez [...] w marcu i maju 2011 r. na zakup części zamiennych od airBaltic; [...] mln LVL ([...] mln EUR) i [...] mln LVL ([...] mln EUR) z tytułu zaliczek na poczet kapitału własnego airBaltic wpłaconych odpowiednio przez [...] i [...]; oraz [6–8] mln LVL ([8,5–12,3] mln EUR) od Transatlantic Holdings z tytułu umowy zakupu akcji.
 - (ii) Pożyczki prywatne w kwocie [20–30] mln LVL ([28,4–42,6] mln EUR) udzielone przez BAS po umowie, mianowicie pożyczka od BAS (14 mln LVL (19,82 mln EUR)) i pożyczka sprzedającego w kwocie [5–15] mln LVL ([7,1–21,3] mln EUR) z tytułu odkupu znaków handlowych.
 - (iii) Umowy leasingu nowych statków powietrznych wyceniane na [45–55] mln LVL ([64–78] mln EUR).
 - (iv) [...] mln LVL ([...] mln EUR) z częściowego odpisu długu wynikającego z restrukturyzacji długu airBaltic uzgodnionej z Latvijas Krājbanka i Snoras w marcu 2014 r.
- (207) Jeśli chodzi o prywatne wkłady finansowe wymienione w ppkt (i) powyżej, Łotwa wykazała, że od czerwca do lipca 2011 r. spółka BAS wpłaciła zaliczki na poczet kapitału własnego airBaltic w wysokości [7–9] mln LVL ([10–13] mln EUR). Komisja jest zdania, że płatności te stanowią wkład własny w rozumieniu pkt 43 wytycznych dotyczących pomocy państwa, ponieważ spółka BAS była prywatnym podmiotem gospodarczym i Komisja nie ma powodów, aby uważać, że nie działała ona zgodnie z logiką rynkową. Ten sam wniosek dotyczy kwoty [6–8] mln LVL ([8,5–12,3] mln EUR) wniesionej przez Transatlantic Holdings w zamian za [...] pozostałych niespłaconych akcji airBaltic, co nastąpiło we wrześniu 2011 r.
- (208) Jeśli chodzi o ppkt (ii) powyżej, Komisja jest zdania, że pożyczka w wysokości 14 mln LVL (19,82 mln EUR) udzielona przez BAS, tj. pożyczka od BAS, stanowi finansowanie zewnętrzne na warunkach rynkowych, które można uznać za wkład własny inwestora prywatnego, który był ówczesnym akcjonariuszem spółki.
- (209) Jeśli chodzi o umowy leasingu nowych statków powietrznych opiewające na kwotę [45–55] mln LVL ([64–78] mln EUR) (ppkt (iii) powyżej), w planie restrukturyzacji wyjaśniono, że w marcu 2013 r. spółka airBaltic zawarła nowe umowy leasingu statków powietrznych z kontrahentami prywatnymi w ramach swojego programu ograniczenia i optymalizacji floty. Umowy dotyczą leasingu netto [...] statków powietrznych Bombardier Dash 8 Q400NG na okres 10 lat za ogólną kwotę wynoszącą około [...] mln USD ([...] mln EUR), tj. za comiesięczną opłatę leasingową w wysokości około [...] USD ([...] EUR).

- (210) Zgodnie z planem restrukturyzacji leasing na warunkach rynkowych został udzielony przez [...]. Miesięczna opłata leasingowa ma pokryć amortyzację ceny zakupu pomniejszoną o wartość końcową odpowiedniego statku powietrznego na koniec 10. roku (z doliczeniem określonej marży na pokrycie kosztów finansowych i operacyjnych [...] oraz marży zysku), przez co faktycznie zostaje osiągnięta cena zakupu nowego statku powietrznego.
- (211) Komisja zauważa, że umowy leasingu jako takie są standardową formą finansowania w sektorze przewoźników lotniczych i mogą być utożsamiane z pożyczkami udzielonymi przedsiębiorstwu podlegającemu restrukturyzacji. Fakt zabezpieczenia znacznej części pożyczki nie wyklucza możliwości uznania pożyczki za „wkład własny”. Ponadto Łotwa potwierdziła, że umowy leasingu podlegają standardowemu zabezpieczeniu (tj. możliwości zajęcia samolotu w razie niedotrzymania zobowiązań i kaucji pieniężnej). W związku z tym leasingodawca podejmuje pewne ryzyko wierzyciela, zważywszy że poniósłby znaczne straty w razie niedotrzymania zobowiązań przez airBaltic, tj. bezpośrednią utratę dochodu z opłaty leasingowej do czasu ponownego leasingu statku powietrznego nowemu klientowi, a także koszty poniesione na zmianę konfiguracji statku powietrznego na potrzeby nowego przewoźnika ⁽⁴⁴⁾.
- (212) Na podstawie powyższego Komisja zauważa, że umowy leasingu pokazują, że spółka airBaltic była w stanie uzyskać finansowanie zewnętrzne na warunkach rynkowych. W związku z tym umowy leasingu można uznać za dowód, że rynek wierzy w długookresową rentowność airBaltic, zważywszy że umowy są zabezpieczone jedynie standardowym rodzajem zabezpieczenia, a podmiot finansujący nadal ponosi pewne ryzyko. Jest to zgodne z pkt 43 wytycznych dotyczących pomocy państwa, który stanowi, że wkład własny powinien pochodzić z finansowania zewnętrznego na warunkach rynkowych i jest znakiem, że rynek wierzy w możliwość przewidzianego przywrócenia rentowności. Komisja uznaje zatem umowy leasingu na kwotę [45–55] mln LVL ([64–78] mln EUR) za część wkładu własnego. Jest to ponadto zgodne z praktyką stosowaną przez Komisję w przeszłości, np. w sprawie *Czeskich Linii Lotniczych* ⁽⁴⁵⁾.
- (213) Jak wyjaśniono poniżej, Komisja ma jednak wątpliwości co do niektórych rodzajów wkładu własnego, które zaproponowano w planie restrukturyzacji.
- (214) W odniesieniu do zaliczki na poczet kapitału własnego airBaltic w wysokości [...] mln LVL ([...] mln EUR) wpłaconej przez [...] w lipcu 2011 r. na podstawie informacji przedstawionych przez Łotwę wydaje się, że jest ona bezpośrednio związana ze środkiem 6, który – jak stwierdzono – oznacza pomoc państwa. W związku z tym zaliczki na poczet kapitału własnego airBaltic wpłaconej przez [...] nie można uznać za wkład własny, który z konieczności musi być wolny od pomocy.
- (215) W odniesieniu do mechanizmu wsparcia płynności w kwocie [...] mln LVL ([...] mln EUR) przyznanego przez [...] między kwietniem a czerwcem 2011 r. na zakup części zamiennych władze łotewskie nie przedstawiły dowodów pozwalających Komisji na pełne zrozumienie tego środka i jego znaczenia pod względem wiary w przywrócenie rentowności beneficjenta. Komisja nie może zatem stwierdzić z pewnością, że mechanizm ten jest dopuszczalny jako wkład własny.
- (216) Jeśli chodzi o pożyczkę kupującego w kwocie [5–15] mln LVL ([7,1–21,3] mln EUR) od BAS na rzecz airBaltic na odkup znaków handlowych, Łotwa nie przedstawiła dowodów na to, że pożyczka została faktycznie udzielona.
- (217) Na podstawie powyższego Komisja nie uznaje za dopuszczalny wkład własny zaliczki na poczet kapitału własnego airBaltic w wysokości [...] mln LVL ([...] mln EUR) wpłaconej przez [...] w lipcu 2011 r., mechanizmu wsparcia płynności w kwocie [...] mln LVL ([...] mln EUR) przyznanego przez [...] między kwietniem a czerwcem 2011 r. na zakup części zamiennych oraz pożyczki kupującego w kwocie [5–15] mln LVL ([7,1–21,3] mln EUR) od BAS na rzecz airBaltic na odkup znaków handlowych i częściowego odpisu długu w wysokości [...] mln LVL ([...] mln EUR). Komisja wątpi również, zwłaszcza na podstawie niejednoznacznych informacji przekazanych na ten temat (niejasny charakter tych długów, w tym kilku roszczeń i znaków handlowych airBaltic), czy częściowy odpis długu w kwocie [...] mln LVL ([...] mln EUR) dokonany przez dwa banki można uznać za wkład własny.
- (218) W każdym razie Komisja zauważa, że pozostałe środki zaproponowane jako wkład własny są jednak zgodne z pkt 43 wytycznych dotyczących pomocy państwa, a zatem poziom wkładu własnego jest dopuszczalny. Wynoszą one [75–85] mln LVL ([107–120] mln EUR), co jest kwotą odpowiadającą około [48–50] % kosztów restrukturyzacji. W przypadku dużego przedsiębiorstwa jak airBaltic poziom wkładu własnego powinien zwykle wynosić

⁽⁴⁴⁾ Ogólne koszty przekazania statku powietrznego od przewoźnika niedotrzymującego zobowiązań do nowego klienta przy spełnieniu wymagań dostawy mogą łatwo dochodzić do [...] % wartości księgowej statku powietrznego.

⁽⁴⁵⁾ Zob. decyzję w sprawie *Czeskich Linii Lotniczych*, motywy 119 i 145.

50 %. Zgodnie z pkt 56 wytycznych dotyczących pomocy państwa Komisja może jednak mniej rygorystycznie potraktować wielkość wkładu własnego na obszarach objętych pomocą, jak miało to miejsce w przypadku Łotwy w momencie przyznania środków (zob. motyw 200 powyżej).

- (219) W związku z powyższym Komisja uważa, że wymogi pkt 43 wytycznych dotyczących pomocy państwa zostały spełnione.

7.4.6. Zasada „pierwszy i ostatni raz”

- (220) Wreszcie konieczne jest przestrzeganie pkt 72 wytycznych dotyczących pomocy państwa, który przewiduje, że przedsiębiorstwo, które otrzymało pomoc na ratowanie i restrukturyzację w ciągu ostatnich dziesięciu lat, nie kwalifikuje się do pomocy na ratowanie lub restrukturyzację (zasada „pierwszy i ostatni raz”).
- (221) Ponieważ środki 1, 4 i 5 nie wiążą się z pomocą państwa, nie należy uwzględniać ich do celów zasady „pierwszy i ostatni raz”. Ponadto władze łotewskie potwierdziły, że spółka airBaltic nie korzystała z pomocy na ratowanie lub restrukturyzację w ciągu ostatnich 10 lat. Komisja uważa zatem, że zasada „pierwszy i ostatni raz” jest przestrzegana.

7.5. WNIOSKI DOTYCZĄCE ŚRODKÓW 2, 3 I 6

- (222) Biorąc powyższe pod uwagę, Komisja stwierdza, że Łotwa niezgodnie z prawem wdrożyła środki 2, 3 i 6 na rzecz airBaltic, z naruszeniem art. 108 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komisja uważa jednak, że środki te i plan restrukturyzacji spełniają warunki określone w wytycznych dotyczących pomocy państwa. Komisja zatem uznaje pomoc za zgodną z rynkiem wewnętrznym.
- (223) Wreszcie Komisja zauważa, że Łotwa zgodziła się na przyjęcie niniejszej decyzji i powiadomieniu o niej w języku angielskim.

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Pierwsza pożyczka państwowa w wysokości 16 mln LVL, której Republika Łotewska udzieliła airBaltic w 2011 r., oraz zakup przez państwo obligacji zerokuponowych od airBaltic w kwietniu 2010 r. i płatność kwoty 2,8 mln EUR dokonana przez Latvijas Krājbanka na rzecz airBaltic w listopadzie 2011 r. nie stanowią pomocy w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Artykuł 2

Druga pożyczka państwowa w wysokości 67 mln LVL oraz podwyższenie kapitału airBaltic, którego Republika Łotewska dokonała w 2011 r., oraz cesja na rzecz airBaltic roszczenia o wartości 5 mln EUR, której Republika Łotewska dokonała w 2012 r., stanowią pomoc w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Pomoc ta jest zgodna z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu art. 107 ust. 3 lit. c) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Artykuł 3

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Łotewskiej.

Sporządzono w Brukseli dnia 9 lipca 2014 r.

W imieniu Komisji
Joaquín ALMUNIA
Wiceprzewodniczący

DECYZJA KOMISJI (UE) 2015/1092**z dnia 23 lipca 2014 r.**

w sprawie pomocy państwa SA.34824 (2012/C), SA.36007 (2013/NN), SA.36658 (2014/NN), SA.37156 (2014/NN), SA.34534 (2012/NN) wdrożonej przez Grecję na rzecz National Bank of Greece Group związanej z:

- **dokapitalizowaniem i restrukturyzacją National Bank of Greece SA,**
- **restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją First Business Bank SA poprzez zlecenie przeniesienia jego aktywów i zobowiązań do National Bank of Greece SA,**
- **restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją Probank SA poprzez zlecenie przeniesienia jego aktywów i zobowiązań do National Bank of Greece S.A.,**
- **restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją Cooperative Bank of Lesvos-Limnos, Cooperative Bank of Achaia i Cooperative Bank of Lamia**

(notyfikowana jako dokument nr C(2014) 5201)

(Jedynie tekst w języku angielskim jest autentyczny)

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 108 ust. 2 akapit pierwszy,

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w szczególności jego art. 62 ust. 1 lit. a),

po wezwaniu państw członkowskich i innych zainteresowanych stron do przedstawienia uwag zgodnie z przywołanymi artykułami,

a także mając na uwadze, co następuje:

1. PROCEDURA

1.1. PROCEDURA DOTYCZĄCA NATIONAL BANK OF GREECE GROUP ⁽¹⁾ („BANK”).

- (1) Decyzją z dnia 19 listopada 2008 r. Komisja zatwierdziła program zatytułowany „Środki wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” („program wsparcia na rzecz greckich banków”), opracowany w celu zapewnienia stabilności greckiego systemu finansowego. Program wsparcia na rzecz greckich banków pozwala na przyznanie pomocy w ramach trzech środków składowych: dokapitalizowania, gwarancji i rządowej pożyczki obligacyjnej ⁽²⁾.
- (2) W motywie 14 decyzji z dnia 19 listopada 2008 r. stwierdzono, że Komisji zostanie zgłoszony plan restrukturyzacji dotyczący beneficjentów środka dokapitalizowania.
- (3) W maju 2009 r. bank został dokapitalizowany w ramach środka dokapitalizowania stanowiącego część programu wsparcia na rzecz greckich banków.
- (4) Dnia 2 sierpnia 2010 r. władze greckie przedłożyły Komisji plan restrukturyzacji w odniesieniu do banku. Komisja zarejestrowała ten plan i jego późniejsze aktualizacje oraz dodatkowe informacje przedłożone przez władze greckie jako sprawę SA. 30342 (PN 26/10), a następnie jako sprawę SA 32788 (11/PN).
- (5) W grudniu 2011 r. bank został ponownie dokapitalizowany przez Grecję w ramach środka dokapitalizowania. Dnia 22 grudnia 2011 r. Komisja zatwierdziła drugie dokapitalizowanie banku ⁽³⁾.

⁽¹⁾ National Bank of Greece SA i wszystkie jego spółki zależne.

⁽²⁾ Decyzja Komisji z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie pomocy państwa N 560/08, „Środki wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 125 z 5.6.2009, s. 6). Sprawie nadano numer SA 26678 (N 560/08). Program ten następnie przedłużono i zmieniono zgodnie z opisem przedstawionym w przypisie 3.

⁽³⁾ Zob. decyzja Komisji z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie pomocy państwa SA.34064 (11/N) „Drugie dokapitalizowanie ratunkowe NBG w ramach greckiego programu dokapitalizowania” (Dz.U. C 99 z 3.4.2012, s. 4).

- (6) Bank wielokrotnie korzystał z gwarancji państwowych dotyczących instrumentów dłużnych i z rządowych pożyczek obligacyjnych w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków (*). Skorzystał także z awaryjnego wsparcia płynnościowego gwarantowanego przez państwo.
- (7) Dnia 18 marca 2012 r. narodowy bank Grecji przystąpił do wycofania licencji trzech banków spółdzielczych („trzy banki spółdzielcze”), tj. Cooperative Bank of Lesvos-Limnos („bank Lesvos-Limnos”), Cooperative Bank of Achaia („bank Achaia”) i Cooperative Bank of Lamia („bank Lamia”) oraz postawił je w stan likwidacji.
- (8) Komisja zarejestrowała otrzymane drogą nieformalną od Grecji informacje o restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków spółdzielczych pod numerem sprawy SA.34534 (12/NN).
- (9) Dnia 23 marca 2012 r. narodowy bank Grecji przystąpił do przeniesienia wybranych zobowiązań trzech banków spółdzielczych do banku oraz określił kwotę niedopasowania poziomu płynności (⁽⁵⁾), które zgodnie z ustawą 4051/2012 (⁽⁶⁾) miał pokryć grecki fundusz stabilności finansowej („HFSF”). Niedopasowanie poziomu płynności było równe wartości przeniesionych zobowiązań, gdyż nie przeniesiono żadnych aktywów trzech banków spółdzielczych.
- (10) Dnia 20 kwietnia 2012 r. HFSF udzielił bankowi pisemnego zobowiązania dotyczącego swojego udziału w podwyższeniu kapitału podstawowego banku. Dnia 28 maja 2012 r. HFSF przyznał bankowi dokapitalizowanie pomostowe w wysokości 7 430 mln EUR („pierwsze dokapitalizowanie pomostowe”).
- (11) W maju 2012 r. władze greckie zgłosiły Komisji pisemne zobowiązanie, które bank otrzymał od HFSF. W związku z tym, że środek został już wdrożony, Komisja zarejestrowała go jako pomoc niezgłoszoną (sprawa SA.34824 (12/NN)).
- (12) Dnia 27 lipca 2012 r. Komisja wszczęła formalne postępowanie wyjaśniające dotyczące pierwszego dokapitalizowania pomostowego („decyzja o wszczęciu postępowania w sprawie NBG”) (⁽⁷⁾).

(*) Dnia 2 września 2009 r. Grecja zgłosiła szereg zmian środków wsparcia i ich przedłużenie do dnia 31 grudnia 2009 r., które zostały zatwierdzone dnia 18 września 2009 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 18 września 2009 r. w sprawie pomocy państwa N 504/09 „Przedłużenie i zmiana środków wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 264 z 6.11.2009, s. 5)). Dnia 25 stycznia 2010 r. Komisja zatwierdziła drugie przedłużenie środków wsparcia do dnia 30 czerwca 2010 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 25 stycznia 2010 r. w sprawie pomocy państwa N 690/09 „Przedłużenie środków wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 57 z 9.3.2010, s. 6)). Dnia 30 czerwca 2010 r. Komisja zatwierdziła szereg zmian w środkach wsparcia i ich przedłużenie do dnia 31 grudnia 2010 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 30 czerwca 2010 r. w sprawie pomocy państwa N 260/10 „Przedłużenie środków wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 238 z 3.9.2010, s. 3)). Dnia 21 grudnia 2010 r. Komisja zatwierdziła przedłużenie środków wsparcia do dnia 30 czerwca 2011 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa SA 31998 (10/N) „Czwarte przedłużenie środków wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 53 z 19.2.2011, s. 2)). Dnia 4 kwietnia 2011 r. Komisja zatwierdziła zmianę (zob. decyzja Komisji z dnia 4 kwietnia 2011 r. w sprawie pomocy państwa SA.32767 (11/N) „Zmiana w środkach wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 164 z 2.6.2011, s. 8)). Dnia 27 czerwca 2011 r. Komisja zatwierdziła przedłużenie środków wsparcia do dnia 31 grudnia 2011 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 27 czerwca 2011 r. w sprawie pomocy państwa SA.33153 (11/N) „Piąte przedłużenie środków wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 274 z 17.9.2011, s. 6)). Dnia 6 lutego 2012 r. Komisja zatwierdziła przedłużenie środków wsparcia do dnia 30 czerwca 2012 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 6 lutego 2012 r. w sprawie pomocy państwa SA.34149 (11/N) „Szóste przedłużenie środków wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 101 z 4.4.2012, s. 2)). Dnia 6 lipca 2012 r. Komisja zatwierdziła przedłużenie środków wsparcia do dnia 31 grudnia 2012 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 6 lipca 2012 r. w sprawie pomocy państwa SA.35002 (12/N) – Grecja „Przedłużenie środków wsparcia na rzecz instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 77 z 15.3.2013, s. 14)). Dnia 22 stycznia 2013 r. Komisja zatwierdziła przedłużenie programu gwarancji i programu pożyczek obligacyjnych do dnia 30 czerwca 2013 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 22 stycznia 2013 r. w sprawie pomocy państwa SA.35999 (12/N) – Grecja „Przedłużenie programu gwarancji i programu pożyczek obligacyjnych dla instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 162 z 7.6.2013, s. 6)). Dnia 25 lipca 2013 r. Komisja zatwierdziła przedłużenie programu gwarancji i programu pożyczek obligacyjnych do dnia 31 grudnia 2013 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 25 lipca 2013 r. w sprawie pomocy państwa SA.36956 (13/N) – Grecja „Przedłużenie programu gwarancji i programu pożyczek obligacyjnych dla instytucji kredytowych w Grecji” (Dz.U. C 141 z 9.5.2014, s. 3)). Dnia 14 stycznia 2014 r. Komisja zatwierdziła przedłużenie programu gwarancji i programu pożyczek obligacyjnych do dnia 30 czerwca 2014 r. (zob. decyzja Komisji z dnia 14 stycznia 2014 r. w sprawie pomocy państwa SA. 37958 (2013/N) – Grecja „Przedłużenie programu gwarancji i programu pożyczek obligacyjnych dla instytucji kredytowych w Grecji”, dotychczas nieopublikowana).

(⁽⁵⁾) „Niedopasowanie poziomu płynności” to termin oznaczający różnicę między wartością aktywów a wartością zobowiązań przeniesionych do banku.

(⁽⁶⁾) Ustawa 4051/2012 o zasadach dotyczących emerytur oraz o innych nadzwyczajnych zasadach dotyczących stosowania protokołu ustaleń w sprawie ustawy 4046/2012.

(⁽⁷⁾) Zob. decyzja Komisji z dnia 27 lipca 2012 r. w sprawie pomocy państwa SA. 34824 (12/C), „Dokapitalizowanie National Bank of Greece przez grecki fundusz stabilności finansowej, Hellenic Financial Stability Fund” (Dz.U. C 359 z 21.11.2012, s. 4).

- (13) W grudniu 2012 r. HFSF przyznał bankowi drugie dokapitalizowanie pomostowe w wysokości 2 326 mln EUR („drugie dokapitalizowanie pomostowe”) ⁽⁸⁾. Dnia 27 grudnia 2012 r. władze greckie zgłosiły powyższy środek Komisji. Komisja zarejestrowała wspomniane środki jako sprawę SA.36007 (13/NN).
- (14) W czerwcu 2013 r. bank ogłosił udane zakończenie emisji akcji z prawem poboru na kwotę 1 079 mln EUR ⁽⁹⁾, natomiast HFSF dokonał częściowej konwersji pierwszego i drugiego dokapitalizowania pomostowego na kapitał własny („dokapitalizowanie z wiosny 2013 r.”, obejmujące zarówno emisję akcji z prawem poboru na kwotę 1 079 mln EUR, jak i konwersję pierwszego i drugiego dokapitalizowania pomostowego). Całkowita kwota dokapitalizowania z wiosny 2013 r. wyniosła 9 756 mln EUR, z czego 8 677 mln EUR pochodziło z HFSF („udział HFSF w dokapitalizowaniu z wiosny 2013 r.”).
- (15) Dnia 19 grudnia 2013 r. władze greckie przedłożyły Komisji informację dotyczącą warunków dokapitalizowania z wiosny 2013 r.
- (16) Dnia 25 czerwca 2014 r. władze greckie przedłożyły Komisji końcowy plan restrukturyzacji banku („plan restrukturyzacji”). Tego samego dnia przedstawiły informację o gwarantowanym przez państwo awaryjnym wsparciu płynnościowym. Wskazały, że chcą nadal udzielać bankowi takiej pomocy na utrzymanie płynności finansowej oraz gwarancji państwowych w odniesieniu do instrumentów dłużnych oraz rządowych pożyczek obligacyjnych w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków. Komisja zarejestrowała zgłoszenie pod numerem SA.34824 (12/C).
- (17) Komisja odbyła szereg spotkań i telekonferencji oraz uczestniczyła w wymianie korespondencji elektronicznej z przedstawicielami władz greckich i banku.
- (18) Grecja zgadza się, aby – w drodze wyjątku – niniejszą decyzję przyjęto wyłącznie w języku angielskim.

1.2. PROCEDURA DOTYCZĄCA PRZEJĘTYCH PRZEDSIĘBIORSTW

1.2.1. Procedura dotycząca First Business Bank S.A.

- (19) W lipcu 2009 r. First Business Bank SA („FB Bank”) został dokapitalizowany przez Grecję kwotą 50 mln EUR w ramach środka dokapitalizowania stanowiącego część programu wsparcia na rzecz greckich banków ⁽¹⁰⁾.
- (20) Wiosną 2013 r. narodowy bank Grecji postanowił przystąpić do restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji FB Bank w drodze procedury zakupu i przejęcia ⁽¹¹⁾.
- (21) Dnia 1 maja 2013 r. narodowy bank Grecji zaprosił cztery największe banki Grecji do przedstawiania niewiążących ofert na portfel aktywów i zobowiązań FB Bank. Narodowy bank Grecji stwierdził w piśmie do oferentów, że oprócz niedopasowania poziomu płynności HFSF pokryje kapitałowe potrzeby nabywcy związane z aktywami przenoszonymi z FB Bank.
- (22) Dnia 8 maja 2013 r. wstępne oferty zostały przedstawione przez bank i inny bank.
- (23) Dnia 10 maja 2013 r. bank zmodyfikował swoją ofertę.
- (24) Tego samego dnia narodowy bank Grecji przystąpił do restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji FB Bank i przeniesienia jego wybranych aktywów i zobowiązań do banku.
- (25) Dnia 11 maja 2013 r. władze greckie przedłożyły Komisji informację o restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji FB Bank. Komisja zarejestrowała tę informację oraz dalsze informacje przedłożone przez władze greckie jako sprawę SA.36658 (14/NN).
- (26) Dnia 28 czerwca 2013 r. HFSF wypłacił kwotę równą dwóm trzecim niedopasowania poziomu płynności według wstępnych oszacowań.

⁽⁸⁾ Komunikat prasowy HFSF z dnia 24 grudnia 2012 r. dostępny w internecie pod adresem: http://www.hfsf.gr/files/press_release_20121224_en.pdf

⁽⁹⁾ Śródroczne sprawozdanie finansowe banku z dnia 30 czerwca 2013 r., sierpień 2013 r., s. 9, dostępne w internecie pod adresem: https://www.nbg.gr/english/the-group/investor-relations/financial-information/annual-interim-financial-statements/Documents/Annual%20and%20interim%20financial%20statements/Financial%20Report%20NBG%20GROUP-BANK%2030%2006%202013_EN%20FINAL.pdf

⁽¹⁰⁾ Zob. przypis 2.

⁽¹¹⁾ Procedura zakupu i przejęcia to procedura restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji polegająca na określeniu w podmiocie prawnym będącym w trakcie likwidacji aktywów i zobowiązań wysokiej jakości i ich sprzedaży na aukcji w celu przeniesienia ich do rentownej spółki.

- (27) Dnia 29 lipca 2013 r. władze greckie zgłosiły Komisji finansowanie niedopasowania poziomu płynności w łącznej wysokości około 524 mln EUR, zgodnie z oszacowaniami dokonanyymi w chwili restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji na podstawie danych na dzień 31 marca 2013 r.
- (28) Dnia 7 listopada 2013 r. narodowy bank Grecji ostatecznie obliczył niedopasowanie poziomu płynności, które wyniosło 457 mln EUR ⁽¹²⁾.
- (29) Dnia 13 listopada 2013 r. HFSF wypłacił bankowi pozostałą kwotę niedopasowania poziomu płynności.
- (30) Dnia 25 czerwca 2014 r. władze greckie zgłosiły Komisji, że bank nie zamierza zwracać się do HFSF o zastrzyk kapitałowy na pokrycie potrzeb związanych z przeniesieniem aktywów FB Bank do banku.

1.2.2. Procedura dotycząca Probank S.A.

- (31) Dnia 10 maja 2013 r. narodowy bank Grecji wyznaczył komisarza dla Probank SA („Probank”).
- (32) W lipcu 2013 r. narodowy bank Grecji postanowił przystąpić do restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Probank w drodze procedury zakupu i przejęcia.
- (33) Dnia 22 lipca 2013 r. narodowy bank Grecji zaprosił cztery największe banki Grecji do przedstawiania ofert na portfel aktywów i zobowiązań Probank. Narodowy bank Grecji stwierdził w piśmie do potencjalnych oferentów, że oprócz niedopasowania poziomu płynności HFSF pokryje kapitałowe potrzeby nabywcy związane z aktywami przeniesionymi z Probank.
- (34) Dnia 24 lipca 2013 r. wstępną ofertę przedstawił jeden z banków, a dnia 25 lipca 2013 r. wiążącą ofertę przedstawił bank.
- (35) Dnia 26 lipca 2013 r. narodowy bank Grecji przystąpił do restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Probank i przeniesienia jego wybranych aktywów i zobowiązań do banku.
- (36) Dnia 29 lipca 2013 r. władze greckie zgłosiły Komisji finansowanie niedopasowania poziomu płynności w łącznej wysokości 238 mln EUR, zgodnie z oszacowaniami dokonanyymi przez narodowy bank Grecji na podstawie danych na dzień 31 marca 2013 r. Komisja zarejestrowała to zgłoszenie oraz dalsze informacje przedłożone przez władze greckie jako sprawę SA.37156 (14/NN).
- (37) Dnia 9 sierpnia 2013 r. HFSF wypłacił kwotę równą dwóm trzecim niedopasowania poziomu płynności według wstępnych oszacowań.
- (38) Dnia 30 grudnia 2013 r. narodowy bank Grecji ostatecznie obliczył niedopasowanie poziomu płynności, które wyniosło 563 mln EUR.
- (39) Dnia 31 grudnia 2013 r. HFSF wypłacił bankowi pozostałą kwotę niedopasowania poziomu płynności.
- (40) Te o samego dnia narodowy bank Grecji przedstawił Komisji kolejną informację o pełnym pokryciu niedopasowania poziomu płynności.
- (41) Dnia 25 czerwca 2014 r. władze greckie zgłosiły Komisji, że bank nie zamierza zwracać się do HFSF o zastrzyk kapitałowy na pokrycie potrzeb związanych z przeniesieniem aktywów Probank do banku.

⁽¹²⁾ HFSF, *Annual Financial Report for the year ended 31 December 2013* (Roczne sprawozdanie finansowe za rok zakończony dnia 31 grudnia 2013 r.), czerwiec 2014 r., s. 8.

2. OPIS

2.1. BANK I JEGO TRUDNOŚCI

2.1.1. Ogólna sytuacja greckiego sektora bankowego

- (42) Jak pokazano w tabeli 1, w okresie od 2008 do 2012 r. realny produkt krajowy brutto („PKB”) Grecji spadł o 20 %. W związku z tym greckie banki odnotowały szybki wzrost współczynnika niewykonania zobowiązania w odniesieniu do kredytów udzielonych greckim gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom ⁽¹³⁾. Sytuacja ta miała negatywny wpływ na wyniki z aktywów uzyskiwane przez greckie banki i doprowadziła do dużych strat kredytowych.

Tabela 1

Realny wzrost PKB Grecji, 2008–2013

Grecja	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Realny wzrost PKB, %	– 0,2	– 3,1	– 4,9	– 7,1	– 6,4	– 3,9

Źródło: Eurostat, dane dostępne w internecie pod adresem: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>

- (43) Ponadto w lutym 2012 r. Grecja wdrożyła program wymiany obligacji w sektorze prywatnym, znany jako program udziału sektora prywatnego. W program udziału sektora prywatnego zaangażowane były greckie banki; w trakcie tego programu rząd grecki zaoferował obecnym prywatnym obligatariuszom nowe papiery wartościowe (w tym nowe greckie obligacje skarbowe („GGB”), papiery wartościowe powiązane z PKB i noty obciążeniowe programu udziału sektora prywatnego wyemitowane przez Europejski Instrument Stabilności Finansowej („EFSF”)) w zamian za istniejące greckie obligacje skarbowe z nominalnym dyskontem na poziomie 53,5 % i dłuższymi okresami zapadalności ⁽¹⁴⁾. Władze greckie ogłosiły wyniki tej wymiany obligacji dnia 9 marca 2012 r. ⁽¹⁵⁾. Wymiana spowodowała znaczne straty dla obligatariuszy (które w odniesieniu do banków greckich narodowy bank Grecji oszacował średnio na poziomie 78 % bazowej wartości nominalnej starych greckich obligacji skarbowych) i potrzeby kapitałowe, które zostały wstecznie zaksięgowane w sprawozdaniach finansowych greckich banków za 2011 r.

Tabela 2

Całkowite straty głównych banków greckich w związku z programem udziału sektora prywatnego (mln EUR)

Banki	Bazowa wartość nominalna greckich obligacji skarbowych (1)	Bazowa wartość nominalna pożyczek państwowych (2)	Całkowita bazowa wartość nominalna (3) = (1) + (2)	Strata na greckich obligacjach skarbowych w programie udziału sektora prywatnego (4)	Strata dotycząca pożyczek państwowych w programie udziału sektora prywatnego (5)	Całkowita strata brutto związana z programem udziału sektora prywatnego (6) = (4) + (5)	Całkowita strata brutto związana z programem udziału sektora prywatnego/kapitał podstawowy Tier 1 ⁽¹⁾ (grudzień 2011 r.) (%)	Całkowita strata brutto związana z programem udziału sektora prywatnego/aktywa razem (grudzień 2011 r.) (%)
NBG	13 748	1 001	14 749	10 985	751	11 735	161,0	11,0
Eurobank	7 001	335	7 336	5 517	264	5 781	164,5	7,5
Alpha	3 898	2 145	6 043	3 087	1 699	4 786	105,7	8,1

⁽¹³⁾ Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Gospodarczych i Finansowych, („The Second Economic Adjustment Programme for Greece – March 2012” („Drugie program dostosowań gospodarczych dla Grecji – marzec 2012”), s. 17, dostępny w internecie pod adresem: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2012/pdf/ocp94_en.pdf

⁽¹⁴⁾ Zob. sekcja II „The restructuring of the Greek Sovereign Debt”, w: *Report on the Recapitalisation and Restructuring of the Greek Banking Sector*, Bank of Greece, grudzień 2012 r., dostępny w internecie pod adresem: http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Report_on_the_recapitalisation_and_restructuring.pdf

⁽¹⁵⁾ Komunikat prasowy Ministerstwa Finansów z dnia 9 marca 2012 r. dostępny w internecie pod adresem: <http://www.pdma.gr/attachments/article/80/9%20MARCH%202012%20-%20RESULTS.pdf>

Banki	Bazowa wartość nominalna greckich obligacji skarbowych (1)	Bazowa wartość nominalna pożyczek państwowych (2)	Całkowita bazowa wartość nominalna (3) = (1) + (2)	Strata na greckich obligacjach skarbowych w programie udziału sektora prywatnego (4)	Strata dotycząca pożyczek państwowych w programie udziału sektora prywatnego (5)	Całkowita strata brutto związana z programem udziału sektora prywatnego (6) = (4) + (5)	Całkowita strata brutto związana z programem udziału sektora prywatnego / kapitał podstawowy Tier 1 ⁽¹⁾ (grudzień 2011 r.) (%)	Całkowita strata brutto związana z programem udziału sektora prywatnego / aktywa razem (grudzień 2011 r.) (%)
Pireus	7 063	280	7 343	5 686	225	5 911	226,0	12,0
Probank	415	0	415	295	0	295	105,1	8,7
FB Bank	70	0	70	49	0	49	33,8	3,1

Źródło: Bank of Greece, *Report on the Recapitalisation and the Restructuring of the Greek Banking Sector* (Sprawozdanie na temat dokapitalizowania i restrukturyzacji greckiego sektora bankowego), grudzień 2012 r., s. 14.

⁽¹⁾ Współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 banku to jeden z regulacyjnych współczynników kapitałowych monitorowanych przez organ sprawujący nadzór nad bankami w ramach dyrektywy w sprawie wymogów kapitałowych.

- (44) W związku z tym, że greckie banki doświadczyły znaczących niedoborów kapitału w wyniku programu udziału sektora prywatnego i trwającej recesji, na podstawie protokołu dotyczącego polityki gospodarczej i finansowej zawartego w ramach drugiego programu dostosowania dla Grecji przez rząd grecki, Unię Europejską, Międzynarodowy Fundusz Walutowy („MFW”) i Europejski Bank Centralny („EBC”) dnia 11 marca 2012 r. udostępniono fundusze na dokapitalizowanie tych banków. Władze greckie oszacowały całkowite zapotrzebowanie banków na dokapitalizowanie oraz koszty restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji finansowane w ramach tego programu na 50 mld EUR ⁽¹⁶⁾. Kwota ta została oszacowana na podstawie testu warunków skrajnych przeprowadzonego przez narodowy bank Grecji w odniesieniu do okresu rozpoczynającego się w grudniu 2011 r. i kończącego się w grudniu 2014 r. („test warunków skrajnych z 2012 r.”), który opierał się na prognozie strat kredytowych wykonanej przez Blackrock ⁽¹⁷⁾. Fundusze na dokapitalizowanie banków greckich udostępniono poprzez HFSF. Tabela 3 przedstawia podsumowanie obliczeń dotyczących potrzeb kapitałowych głównych banków greckich wynikających z testu warunków skrajnych przeprowadzonego w 2012 r.

Tabela 3

Test warunków skrajnych z 2012 r.: potrzeby kapitałowe głównych banków greckich (mln EUR)

Banki	Referencyjny kapitał podstawowy Tier 1 (grudzień 2011 r.) (1)	Łączna strata brutto w programie udziału sektora prywatnego (grudzień 2011 r.) (2)	Rezerwy związane z programem udziału sektora prywatnego (czerwiec 2011 r.) (3)	Skumulowana strata brutto prognozy ryzyka kredytowego (4)	Rezerwy na straty kredytowe (grudzień 2011 r.) (5)	Generowanie kapitału wewnętrznego (6)	Docelowy kapitał podstawowy Tier 1 (grudzień 2014 r.) (7)	Potrzeby kapitałowe (8) = (7) - (1) - (2) - (3) - (4) - (5) - (6)
NBG	7 287	- 11 735	1 646	- 8 366	5 390	4 681	8 657	9 756
Eurobank	3 515	- 5 781	830	- 8 226	3 514	2 904	2 595	5 839

⁽¹⁶⁾ Zob. przypis 13, s. 106.

⁽¹⁷⁾ Zob. przypis 14.

Banki	Referencyjny kapitał podstawowy Tier 1 (grudzień 2011 r.) (1)	Łączna strata brutto w programie udziału sektora prywatnego (grudzień 2011 r.) (2)	Rezerwy związane z programem udziału sektora prywatnego (czerwiec 2011 r.) (3)	Skumulowana strata brutto prognozy ryzyka kredytowego (4)	Rezerwy na straty kredytowe (grudzień 2011 r.) (5)	Generowanie kapitału wewnętrznego (6)	Docelowy kapitał podstawowy Tier 1 (grudzień 2014 r.) (7)	Potrzeby kapitałowe (8) = (7) - (1) - (2) - (3) - (4) - (5) - (6)
Alpha	4 526	- 4 786	673	- 8 493	3 115	2 428	2 033	4 571
Pireus	2 615	- 5 911	1 005	- 6 281	2 565	1 080	2 408	7 335
Probank	281	- 295	59	- 462	168	147	180	282
FB Bank	145	- 49	0	- 285	167	- 29	116	168

Źródło: Bank of Greece, *Report on the Recapitalisation and the Restructuring of the Greek Banking Sector* (Sprawozdanie na temat dokapitalizowania i restrukturyzacji greckiego sektora bankowego), grudzień 2012 r., s. 8.

- (45) Zgodnie z protokołem dotyczącym polityki gospodarczej i finansowej „banki, które przedstawią rentowne plany pozyskania kapitału, uzyskają możliwość ubiegania się o publiczne wsparcie i otrzymania go w sposób pozwalający na utrzymanie zachęt dla sektora prywatnego do dokonywania zastrzyków kapitałowych, a tym samym na zminimalizowanie obciążenia podatników”⁽¹⁸⁾. Narodowy bank Grecji uznał za rentowne tylko cztery największe banki (Eurobank, National Bank of Greece, Piraeus Bank i Alpha Bank)⁽¹⁹⁾. Pierwsze dokapitalizowanie z HFSF otrzymały one w maju 2012 r.
- (46) W związku z recesją i niepewną sytuacją polityczną, od końca 2009 r. i do czerwca 2012 r. wartość depozytów krajowych w bankach greckich zmniejszyła się w sumie o 37 %. Banki te musiały płacić wyższe stopy procentowe, aby zatrzymać depozyty. Koszty depozytów zwiększyły się, powodując zmniejszenie marży odsetkowej netto tych banków. Ponieważ banki greckie zostały pozbawione dostępu do rynków finansowania międzybankowego, stały się całkowicie zależne od finansowania w ramach Eurosystemu⁽²⁰⁾, którego coraz większa część była udzielana przez narodowy bank Grecji w formie awaryjnego wsparcia płynnościowego.
- (47) Dnia 3 grudnia 2012 r. Grecja rozpoczęła program wykupu nowych greckich obligacji skarbowych otrzymanych przez inwestorów w ramach programu udziału sektora prywatnego, po cenach wynoszących od 30,2 % do 40,1 % ich wartości nominalnej⁽²¹⁾. Banki greckie wzięły udział w tym w programie wykupu, w wyniku czego zrealizowały się dalsze straty w ich bilansach, ponieważ strata księgowa (tj. różnica między wartością rynkową a wartością nominalną) zaksięgowana z tytułu tych nowych greckich obligacji skarbowych w czasie trwania programu udziału sektora prywatnego stała się w większości ostateczna i nieodwracalna⁽²²⁾.
- (48) W grudniu 2012 r. cztery największe banki greckie otrzymały drugie dokapitalizowanie pomostowe z HFSF.
- (49) Wiosną 2013 r. dokonano konwersji dokapitalizowania pomostowego czterech banków na trwałe dokapitalizowanie w akcjach zwykłych, przy czym HFSF posiadał ponad 80 % udziałów w każdym z czterech banków. W przypadku banków, które zdołały pozyskać ustaloną wcześniej ilość kapitału prywatnego, HFSF otrzymał akcje bez prawa głosu, a inwestorom prywatnym, którzy dokonali nowego zastrzyku finansowego wraz z HFSF, przyznano warranty na akcje nabyte przez HFSF.

⁽¹⁸⁾ Zob. przypis 13, s. 104.

⁽¹⁹⁾ Zob. przypis 14.

⁽²⁰⁾ Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne razem tworzą Eurosystem, system banków centralnych strefy euro.

⁽²¹⁾ Komunikat prasowy Ministerstwa Finansów z dnia 3 grudnia 2012 r. dostępny w internecie pod adresem: <http://www.pdma.gr/attachments/article/248/Press%20Release%20-%20December%2003.pdf>. Ten wykup własnego długu po cenie dużo niższej niż wartość nominalna doprowadził do znacznej redukcji długu Grecji.

⁽²²⁾ W przypadku gdyby wykup taki nie miał miejsca, wartość rynkowa tych obligacji mogłaby wzrosnąć w zależności od zmian innych parametrów rynku, takich jak stopy procentowe i prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązań Grecji.

- (50) W lipcu 2013 r. narodowy bank Grecji zlecił doradcy zewnętrznemu przeprowadzenie badania diagnostycznego portfeli kredytowych wszystkich greckich banków. Doradca przeprowadził prognozy straty kredytowej („CLP”) w odniesieniu do wszystkich krajowych portfeli kredytowych w greckich bankach oraz kredytów obciążonych greckim ryzykiem w zagranicznych oddziałach i spółkach zależnych w horyzoncie trzech i pół roku oraz całego okresu kredytowania. Analiza dostarczyła prognozy straty kredytowej w ramach dwóch scenariuszy makroekonomicznych – podstawowego i niekorzystnego. Prognozy straty kredytowej dla zagranicznych portfeli kredytowych zostały oszacowane przez narodowy bank Grecji z wykorzystaniem niektórych danych dostarczonych przez doradcę.
- (51) Na podstawie dokonanej przez doradcę oceny prognoz straty kredytowej jesienią 2013 r. narodowy bank Grecji rozpoczął nowy test warunków skrajnych („test warunków skrajnych z 2013 r.”), aby ocenić stabilność pozycji kapitałowej greckich banków zarówno w scenariuszu podstawowym, jak i w scenariuszu niekorzystnym. Narodowy bank Grecji przeprowadził ocenę potrzeb kapitałowych, korzystając z pomocy technicznej drugiego doradcy.
- (52) Główne komponenty oceny potrzeb kapitałowych w ramach testu warunków skrajnych z 2013 r. obejmowały (i) prognozy straty kredytowej ⁽²³⁾ dla portfeli kredytowych banków na zasadzie skonsolidowanej w odniesieniu do ryzyka greckiego i zagranicznego w ujęciu pomniejszonym o istniejące rezerwy na ryzyko kredytowe oraz (ii) szacunkową zyskowność operacyjną banków w okresie od czerwca 2013 r. do grudnia 2016 r. w oparciu o zachowawczą korektę planów restrukturyzacji, która została przedłożona narodowemu bankowi Grecji w czwartym kwartale 2013 r. Tabela 4 przedstawia podsumowanie obliczeń dotyczących potrzeb kapitałowych głównych banków greckich na podstawie scenariusza podstawowego testu warunków skrajnych z 2013 r.

Tabela 4

Test warunków skrajnych z 2013 r.: skonsolidowane potrzeby kapitałowe głównych banków greckich w scenariuszu podstawowym (mln EUR)

Banki	Referencyjny kapitał podstawowy Tier 1 (czerwiec 2013 r.) (1)	Rezerwa na straty kredytowe (czerwiec 2013)	Prognozy straty kredytowej dla ryzyka greckiego (3)	Prognozy straty kredytowej w odniesieniu do ryzyka zagranicznego ⁽¹⁾ (4)	Generowanie kapitału wewnętrznego (5)	Współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 w teście warunków skrajnych (grudzień 2016 r.) (6)	Potrzeby kapitałowe (7) = (6) - (1) - (2) - (3) - (4) - (5)
NBG ⁽²⁾	4 821	8 134	- 8 745	- 3 100	1 451	4 743	2 183
Eurobank ⁽³⁾	2 228	7 000	- 9 519	- 1 628	2 106	3 133	2 945
Alpha	7 380	10 416	- 14 720	- 2 936	4 047	4 450	262
Pireus	8 294	12 362	- 16 132	- 2 342	2 658	5 265	425

Źródło: Bank of Greece, 2013 *Stress Test of the Greek Banking Sector* (Test warunków skrajnych dla greckiego sektora bankowego z 2013 r.), marzec 2014 r., s. 42.

⁽¹⁾ Wpływ prognoz straty kredytowej w odniesieniu do ryzyka zagranicznego obliczono po opodatkowaniu za granicą oraz z uwzględnieniem zobowiązań dotyczących zbycia, omawianych wówczas z Dyrekcją Generalną ds. Konkurencji Komisji.

⁽²⁾ Rezerwy na straty kredytowe NBG na dzień 30 czerwca 2013 r. z uwzględnieniem *pro forma* rezerw First Business Bank i Probank.

⁽³⁾ Rezerwy na straty kredytowe Eurobank na dzień 30 czerwca 2013 r. z uwzględnieniem *pro forma* rezerw New Hellenic Postbank i New Proton Bank, które bank nabył w sierpniu 2013 r.

- (53) Dnia 6 marca 2014 r. narodowy bank Grecji przedstawił wyniki testu warunków skrajnych z 2013 r. i zwrócił się do banków o przedłożenie do połowy kwietnia 2014 r. planów pozyskania przez nie kapitału na pokrycie potrzeb kapitałowych w scenariuszu podstawowym.
- (54) Między końcem marca 2013 r. a początkiem maja 2014 r. cztery banki przystąpiły do podwyższania kapitału.

⁽²³⁾ Prognozy straty kredytowej obejmują straty z nowych kredytów udzielonych w Grecji w okresie od czerwca 2013 r. do grudnia 2016 r.

2.1.2. Beneficjent

- (55) Bank świadczy uniwersalne usługi bankowe, głównie w Grecji, Turcji oraz innych krajach Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej [na Cyprze, w Rumunii, Bułgarii, Serbii, Albanii i w byłej jugosłowiańskiej republice Macedonii („FYROM”)]. Oferuje pełny zakres produktów i usług bankowych i finansowych dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. Prowadzi działalność w zakresie bankowości detalicznej, korporacyjnej i prywatnej, zarządzania aktywami, ubezpieczeń, zasobów finansowych, rynków kapitałowych oraz innych usług. Bank ma siedzibę w Grecji, a jego akcje są notowane na giełdzie papierów wartościowych w Atenach. Na dzień 30 września 2012 r. bank zatrudniał łącznie 37 831 osób ⁽²⁴⁾, z których około jedna trzecia pracowała w Grecji, jedna trzecia w Turcji, zaś pozostała jedna trzecia w innych krajach, głównie w Europie Południowo-Wschodniej.
- (56) Bank uczestniczył w programie udziału sektora prywatnego, wymieniając greckie obligacje skarbowe i pożyczki państwowe o bazowej wartości nominalnej 14 749 mln EUR. Jego całkowite obciążenie z tytułu programu udziału sektora prywatnego wyniosło ogółem około 11 735 mln EUR przed opodatkowaniem i zostało w całości zaksięgowane w księgach rachunkowych za 2011 r. ⁽²⁵⁾. Podczas programu wykupu w grudniu 2012 r. bank sprzedał nowe greckie obligacje skarbowe, które otrzymał w ramach programu udziału sektora prywatnego, ze znacznym dyskontem w stosunku do wartości nominalnej. W wyniku sprzedaży zrealizowały się jego straty na nowych greckich obligacjach skarbowych.
- (57) Główne dane finansowe banku na grudzień 2010 r., grudzień 2011 r., grudzień 2012 r. i grudzień 2013 r. (dane skonsolidowane według rocznych sprawozdań finansowych) przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5

Główne dane National Bank of Greece – 2010, 2011, 2012 i 2013 ⁽¹⁾

Zysk i strata (mln EUR)	2010	2011	2012	2013
Wynik odsetkowy netto	4 148	3 843	3 365	3 157
Przychody operacyjne ogółem	4 639	4 372	3 527	3 771
Koszty operacyjne ogółem	– 2 512	– 2 541	– 2 322	– 2 547
Dochód przed odpisem na rezerwy	2 127	1 833	1 205	1 224
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości na pokrycie ryzyka kredytowego	– 1 450	– 3 439	– 2 966	– 1 373
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości greckich obligacji skarbowych i pożyczek objętych programem udziału sektora prywatnego	0	– 11 783	– 187	0
Zysk/strata netto	440	– 12 325	– 2 131	807
Wybrane dane ilościowe (mln EUR)	31 grudnia 2010 r.	31 grudnia 2011 r.	31 grudnia 2012 r.	31 grudnia 2013 r.
Wartość netto kredytów i zaliczek na rzecz klientów ogółem	77 262	71 496	69 135	67 250
Depozyty	68 039	59 544	58 722	62 876

⁽²⁴⁾ http://www.nbg.gr/wps/wcm/connect/91c0c238-1219-4f87-b0d6-0a3e9c62f4c3/Summary+financial+data+30+09+2013_EN.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=91c0c238-1219-4f87-b0d6-0a3e9c62f4c3

⁽²⁵⁾ Zob. tabela 2.

Zysk i strata (mln EUR)	2010	2011	2012	2013
Aktywa razem	120 745	106 870	104 798	110 930
Kapitał własny razem ⁽²⁾	10 905	– 253	– 2 042	7 874

⁽¹⁾ Źródła:

2012 i 2013 r.: Wyniki finansowe za 2013 r. – Skonsolidowane sprawozdanie finansowe, s. 42–43.

2011 r.: Wyniki finansowe za 2012 r. – Skonsolidowane sprawozdanie finansowe, s. 44–45.

2010 r.: Wyniki finansowe za 2010 r. – Skonsolidowane sprawozdanie finansowe, s. 42–43.

⁽²⁾ Podane kwoty kapitału własnego obejmują:

— w przypadku 2010 r. akcje uprzywilejowane o wartości 350 mln EUR otrzymane od Grecji w 2009 r.,

— w przypadku lat 2011, 2012 i 2013 akcje uprzywilejowane o wartości 1 350 mln EUR otrzymane od Grecji w latach 2009 i 2011.

Kwoty te nie uwzględniają dokapitalizowania pomostowego, które bank otrzymał w 2012 r. w wysokości 9 756 mln EUR.

- (58) Tabela 5 pokazuje, że oprócz ogromnych strat, zaksięgowanych w 2011 r. w związku z programem udziału sektora prywatnego (11 735 mln EUR ⁽²⁶⁾), bank ucierpiał z powodu spadku dochodów (między innymi z powodu wyższych kosztów depozytów) oraz wysokich i stale zwiększających się odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości portfeli kredytowych w Grecji i za granicą. Poziom płynności banku pogorszył się znacznie z powodu odpływu depozytów, lecz wskaźnik kredytów do depozytów netto banku pozostał względnie niski w porównaniu do innych greckich banków (118 % na dzień 31 grudnia 2012 r. ⁽²⁷⁾).
- (59) Po teście warunków skrajnych z 2013 r., według którego potrzeby kapitałowe banku oszacowano na 2 183 mln EUR w ramach scenariusza podstawowego, bank starał się pozyskać 2,5 mld EUR kapitału na rynku.
- (60) Dnia 6 maja 2014 r. bank ogłosił rozpoczęcie budowy księgi popytu ⁽²⁸⁾ na kwotę 2,5 mld EUR ⁽²⁹⁾.
- (61) Dnia 9 maja 2014 r. bank ogłosił emisję i plasowanie nowych akcji zwykłych o wartości 1 136,4 mln EUR, w cenie 2,20 EUR za akcję, w celu uzyskania całkowitych wpływów brutto w wysokości 2,5 mld EUR ⁽³⁰⁾. Podwyższenie kapitału podstawowego odbyło się w drodze anulowania praw pierwszeństwa, przysługujących dotychczasowym akcjonariuszom, zgodnie z decyzją walnego zgromadzenia akcjonariuszy, które odbyło się w Atenach dnia 10 maja 2014 r. ⁽³¹⁾ HFSF zatwierdził podwyższenie kapitału podstawowego na podstawie dwóch sprawozdań z wyceny przeprowadzonej przez niezależnych ekspertów zgodnie z ustawą 3864 ⁽³²⁾.

2.2. TRANSAKcje NABYCIA PRZEPROWADZANE PRZEZ BANK W SEKTORZE GRECKIEJ DZIAŁALNOŚCI BANKOWEJ

2.2.1. Nabycie wybranych aktywów trzech banków spółdzielczych

- (62) Dnia 18 marca 2012 r. narodowy bank Grecji stwierdził, że trzy banki spółdzielcze nie spełniają wymogów adekwatności kapitałowej, i uznał, że nie będą one zdolne do podwyższenia swojego kapitału. Dlatego też narodowy bank Grecji postanowił cofnąć ich koncesje i postawić je w stan likwidacji.
- (63) Narodowy bank Grecji uznał, że podjęcie środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, w szczególności sprzedaż depozytów na aukcji w kontekście ram restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (art. 63D ustawy 3601/2007) oraz pokrycie odnośnego poziomu niedopasowania płynności miały zasadnicze znaczenie dla utrzymania wzrostu zaufania ze strony deponentów, który nastąpił po udanym przeprowadzeniu programu udziału sektora prywatnego oraz drugiego programu dostosowania, gdyż nastroje na rynku, które poprawiły się chwilę wcześniej, cechowała wciąż chwiejność. Narodowy bank Grecji oszacował, że na dzień 19 marca 2012 r. całkowita kwota depozytów złożonych przez klientów (na podstawie niezwyfikowanych danych na dzień 30 września 2013 r.) w tych trzech bankach spółdzielczych wynosiła ok. 325 mln EUR.

⁽²⁶⁾ Zob. tabela 2.

⁽²⁷⁾ Według skonsolidowanego sprawozdania finansowego za 2012 r.

⁽²⁸⁾ Budowa księgi popytu polega na skontaktowaniu się z potencjalnymi inwestorami w celu zarejestrowania ich zamówień w arkuszu zleceń z myślą o zakończeniu procesu podwyższenia kapitału.

⁽²⁹⁾ https://www.nbg.gr/english/the-group/press-office/press-releases/Documents/Launch_press_release.06.05.2014.pdf

⁽³⁰⁾ https://www.nbg.gr/english/the-group/press-office/press-releases/Documents/20140509%20Pricing%20Press%20Release_%ce%95%ce%9d.pdf

⁽³¹⁾ <https://www.nbg.gr/en/the-group/press-office/press-releases/update-regarding-the-egm-10-5-14>

⁽³²⁾ http://www.hfsf.gr/files/press_release_20140509_en.pdf

- (64) Narodowy bank Grecji przystąpił do procedury zakupu i przejęcia, w toku której na nabywcę miały zostać przeniesione wszystkie depozyty, w tym depozyty międzybankowe, a także należności i zobowiązania wobec Greckiego Funduszu Depozytów i Gwarancji Inwestycyjnych („HDIGF”), nie miały natomiast zostać przeniesione żadne kredyty. Dnia 20 marca 2012 r. narodowy bank Grecji zaprosił pięć największych wówczas greckich instytucji kredytowych do przedłożenia ofert. Wiążące oferty zostały złożone przez bank i trzy inne banki. Wybrano ofertę banku ze względu na wysokość wynagrodzenia i czas potrzebny na ukończenie przeniesienia. Bank oferował wynagrodzenie w kwocie równej [...] (*) % przenoszonych depozytów i szacował, że przeniesienie może zostać ukończone w ciągu jednego dnia roboczego.

2.2.1.1. *Bank spółdzielczy Lesvos-Limnos („bank Lesvos-Limnos”)*

- (65) Dnia 23 marca 2012 r. narodowy bank Grecji zdecydował, że depozyty oraz należności i zobowiązania banku Lesvos-Limnos wobec HDIGF zostaną przeniesione do banku ⁽³³⁾. Według narodowego banku Grecji ⁽³⁴⁾ wartość godziwa przenoszonych zobowiązań wynosiła [...] mln EUR, nie przenoszono natomiast żadnych aktywów. Wynagrodzenie obliczono ⁽³⁵⁾ na [...] mln EUR, tj. [...] % przenoszonych depozytów. Niedopasowanie poziomu płynności zostało pokryte przez HFSF zgodnie z art. 63D ust. 13 ustawy 3601/2007. Dnia 10 kwietnia 2012 r. HFSF wypłacił kwotę równą dwóm trzecim całkowitego niedopasowania poziomu płynności w obligacjach EFSF, zarazem zobowiązując się do wypłacenia pozostałej kwoty z chwilą ostatecznego obliczenia niedopasowania poziomu płynności. Dnia 22 czerwca 2012 r. narodowy bank Grecji ostatecznie obliczył niedopasowanie poziomu płynności dla banku Lesvos-Limnos, które wyniosło 56,6 mln EUR. HFSF wypłacił kwotę równą niepokrytemu niedopasowaniu poziomu płynności dnia 20 lipca 2012 r.
- (66) W chwili poddania go restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji bank Lesvos-Limnos zatrudniał 37 osób i miał 3 oddziały. Bank nie przejął żadnych oddziałów banku Lesvos-Limnos, a jego pracownicy zostali zwolnieni.

2.2.1.2. *Bank spółdzielczy Achaia („bank Achaia”)*

- (67) Dnia 23 marca 2012 r. narodowy bank Grecji zdecydował, że depozyty oraz należności i zobowiązania banku Achaia wobec HDIGF zostaną przeniesione do banku ⁽³⁶⁾. Według narodowego banku Grecji ⁽³⁷⁾ wartość godziwa przenoszonych zobowiązań wynosiła [...] mln EUR, nie przenoszono natomiast żadnych aktywów. Wynagrodzenie obliczono ⁽³⁸⁾ na [...] mln EUR, tj. [...] % kapitału przenoszonych depozytów. Niedopasowanie poziomu płynności zostało pokryte przez HFSF zgodnie z art. 63D ust. 13 ustawy 3601/2007. Dnia 10 kwietnia 2012 r. HFSF wypłacił kwotę równą dwóm trzecim całkowitego niedopasowania poziomu płynności w obligacjach EFSF, zarazem zobowiązując się do wypłacenia pozostałej kwoty z chwilą ostatecznego obliczenia niedopasowania poziomu płynności. Dnia 22 czerwca 2012 r. narodowy bank Grecji ostatecznie obliczył niedopasowanie poziomu płynności dla banku Achaia, które wyniosło 212,9 mln EUR. HFSF wypłacił kwotę równą niepokrytemu niedopasowaniu poziomu płynności dnia 20 lipca 2012 r.
- (68) W chwili poddania go restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji bank Achaia zatrudniał 103 osoby i miał 13 oddziałów. Bank nie przejął żadnych oddziałów banku Achaia, a jego pracownicy zostali zwolnieni.

2.2.1.3. *Bank spółdzielczy Lamia („bank Lamia”)*

- (69) Dnia 23 marca 2012 r. narodowy bank Grecji zdecydował, że depozyty oraz należności i zobowiązania banku Lamia wobec HDIGF zostaną przeniesione do banku ⁽³⁹⁾. Według narodowego banku Grecji wartość godziwa przenoszonych zobowiązań wynosiła [...] mln EUR, nie przenoszono natomiast żadnych aktywów. Wynagrodzenie obliczono ⁽⁴⁰⁾ na [...] mln EUR, tj. [...] % kapitału przenoszonych depozytów. Niedopasowanie poziomu płynności zostało pokryte przez HFSF zgodnie z art. 63D ust. 13 ustawy 3601/2007. Dnia 10 kwietnia 2012 r. HFSF wypłacił kwotę równą dwóm trzecim całkowitego niedopasowania poziomu płynności w obligacjach EFSF, zarazem zobowiązując się do wypłacenia pozostałej kwoty z chwilą ostatecznego obliczenia niedopasowania poziomu płynności. Dnia 22 czerwca 2012 r. narodowy bank Grecji ostatecznie obliczył niedopasowanie poziomu płynności dla banku Lamia, które wyniosło 56,3 mln EUR. HFSF wypłacił kwotę równą niepokrytemu niedopasowaniu poziomu płynności dnia 20 lipca 2012 r.
- (70) W chwili poddania go restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji bank Lamia zatrudniał 47 osób i miał 5 oddziałów. Bank nie przejął żadnych oddziałów banku Lamia, a jego pracownicy zostali zwolnieni.

(*) Poufne informacje.

⁽³³⁾ Decyzja 1/4/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽³⁴⁾ Decyzja 1/6/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽³⁵⁾ Decyzja 1/5/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽³⁶⁾ Decyzja 1/1/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽³⁷⁾ Decyzja 1/3/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽³⁸⁾ Decyzja 1/2/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽³⁹⁾ Decyzja 1/7/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽⁴⁰⁾ Decyzja 1/8/23.3.2012 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

- (71) Kwoty niedopasowania poziomu płynności trzech banków spółdzielczych przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6

Ostateczna kwota niedopasowania poziomu płynności trzech banków spółdzielczych

	Ostateczne niedopasowanie (mln EUR)
Bank Lesvos-Limnos	56,6
Banka Achaia	212,9
Bank Lamia	56,3
Ogółem	325,8

Źródła: Decyzje 3/1, 3/2, 3/3 z dnia 22 czerwca 2012 r. komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

2.2.2. Nabycie wybranych aktywów i zobowiązań First Business Bank

- (72) FB Bank był małym bankiem o sumie bilansowej wynoszącej w chwili poddania go restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji 1,4 mld EUR oraz z udziałem w rynku mniejszym niż 1 % kredytów i depozytów. FB Bank miał 19 oddziałów w całej Grecji i na dzień 31 grudnia 2012 r. zatrudniał 260 osób.
- (73) W ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków FB Bank otrzymał (i) zastrzyk kapitałowy w wysokości 50 mln EUR od państwa greckiego w lipcu 2009 r., (ii) greckie rządowe papiery wartościowe na kwotę 60 mln EUR w maju 2012 r. ⁽⁴¹⁾ oraz (iii) gwarancję państwową na wyemitowane obligacje o wartości nominalnej 50 mln EUR w marcu 2011 r.
- (74) FB Bank uczestniczył w programie udziału sektora prywatnego, wymieniając greckie obligacje skarbowe o bazowej wartości nominalnej 70 mln EUR. Jak wynika z tabeli 2, jego całkowite obciążenie z tytułu programu udziału sektora prywatnego wynosiło ok. 49 mln EUR przed opodatkowaniem. Tabela 3 pokazuje, że na podstawie testu warunków skrajnych z 2012 r. potrzeby kapitałowe FB Bank oszacowano na 168 mln EUR.
- Nabycie First Business Bank
- (75) Dnia 8 listopada 2012 r. narodowy bank Grecji zwrócił się do FB Bank o zakończenie procesu podwyższenia kapitału do dnia 30 kwietnia 2013 r. w celu przywrócenia jego współczynnika kapitału podstawowego Tier 1.
- (76) Ponieważ do dnia 30 kwietnia 2013 r. FB Bank nie zdołał pozyskać wymaganego kapitału, narodowy bank Grecji przystąpił do wycofania licencji FB Bank i postawił go w stan likwidacji.
- (77) Narodowy bank Grecji uznał, że podjęcie środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji poprzez przeprowadzenie procedury zakupu i przejęcia, w szczególności pokrycie odnośnego niedopasowania poziomu płynności i potrzeb kapitałowych związanych z przenoszonymi aktywami, ma kluczowe znaczenie dla utrzymania zaufania deponentów do greckiego systemu bankowego, a zatem do zachowania stabilności finansowej. Dnia 31 grudnia 2012 r. narodowy bank Grecji oszacował całkowitą wielkość depozytów klientów w FB Bank na ok. 1 278 mln EUR, z czego tylko kwota 830 mln EUR była objęta gwarancją HDIGF. Dlatego też gdyby FB Bank został postawiony w stan likwidacji bez zastosowania środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, bez pokrycia pozostałyby depozyty na kwotę ok. 448 mln EUR.
- (78) Przez wzgląd na wspomnianą stabilność finansową narodowy bank Grecji przystąpił do aukcji wybranych aktywów i zobowiązań FB Bank, w tym depozytów. Niemniej nabycie aktywów FB Bank mogło skutkować dla nabywcy dalszymi potrzebami kapitałowymi, a zatem żaden bank nie zdecydowałby się na nabycie wybranych aktywów i zobowiązań. Narodowy bank Grecji, w piśmie do HFSF z dnia 8 maja 2013 r., stwierdził, że uważa za właściwe, aby HFSF pokrył te potrzeby kapitałowe jako część kosztów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. W swojej ostatecznej wiążącej ofercie z dnia 10 maja 2013 r. bank wystąpił z wnioskiem, aby potrzeby kapitałowe powstałe w związku z nabyciem aktywów przenoszonych z FB Bank zostały pokryte przez HFSF. W czasie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji narodowy bank Grecji oszacował wielkość tych potrzeb na 100 mln EUR ⁽⁴²⁾.

⁽⁴¹⁾ FB Bank otrzymał greckie rządowe papiery wartościowe w styczniu 2009 r., a ich termin zapadalności upłynął w grudniu 2011 r.

⁽⁴²⁾ Wiadomość pocztą elektroniczną od narodowego banku Grecji skierowana do Komisji, 11 maja 2013 r.

- (79) Dnia 8 maja 2013 r. tylko bank i inny bank przedstawiły niewiążące oferty. Obie oferty opierały się na założeniu, że HFSF pokryje zarówno niedopasowanie poziomu płynności, jak i potrzeby kapitałowe związane z przenoszonymi aktywami. Dnia 10 maja 2013 r. bank przedstawił swoją ostateczną ofertę. Narodowy bank Grecji postanowił przenieść aktywa i zobowiązania FB Bank do banku, gdyż jego ofertę uznano za korzystniejszą.
- (80) Kredyty konsumenckie (inne niż kredyty o stałe opóźnionej spłacie) i większość sald gotówkowych, a także wartości niematerialne i prawne oraz wartość firmy, prawa własności, umowy związane z dzierżawą lub zakupem nieruchomości, zobowiązania międzybankowe i depozyty klientów przeniesiono do banku.
- (81) Według wstępnej oceny narodowego banku Grecji dokonanej w czasie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji ⁽⁴³⁾ wartość zobowiązań przeniesionych z FB Bank do banku oszacowano na 1 402 mln EUR, natomiast wartość przeniesionych aktywów na 878 mln EUR, a zatem różnica między tymi kwotami stanowiła niedopasowanie poziomu płynności wynoszące 524 mln EUR. Niedopasowanie poziomu płynności zostało pokryte zgodnie z art. 63D ust. 13 ustawy 3601/2007 przez HFSF, który dnia 28 czerwca 2013 r. wypłacił dwie trzecie szacowanej kwoty niedopasowania poziomu płynności, tj. 349,6 mln EUR. Ostatecznie obliczone przez narodowy bank Grecji dnia 7 listopada 2013 r. niedopasowanie poziomu płynności ⁽⁴⁴⁾ wyniosło 457 mln EUR, w związku z czym dnia 13 listopada 2013 r. ⁽⁴⁵⁾ HFSF wypłacił bankowi saldo w kwocie 107,4 mln EUR.

2.2.3. Nabycie wybranych aktywów i zobowiązań Probank

- (82) Na dzień 31 marca 2013 r. Probank posiadał sieć 112 oddziałów na terenie Grecji i zatrudniał 1 087 osób ⁽⁴⁶⁾.
- (83) Na dzień 30 czerwca 2013 r. suma bilansowa Probank wynosiła ok. 3,2 mld EUR ⁽⁴⁷⁾. Na dzień 31 marca 2013 r. udziały rynkowe Probank wynosiły 1,1 % w kredytach i 1,7 % w depozytach.
- (84) Probank uczestniczył w programie udziału sektora prywatnego, wymieniając greckie obligacje skarbowe o bazowej wartości nominalnej 415 mln EUR. Jak wynika z tabeli 2, jego całkowite obciążenie z tytułu programu udziału sektora prywatnego wynosiło ok. 295 mln EUR przed opodatkowaniem. Tabela 3 pokazuje, że na podstawie testu warunków skrajnych z 2012 r. potrzeby kapitałowe Probank oszacowano na 282 mln EUR.

Nabycie Probank

- (85) Dnia 26 października 2012 r. narodowy bank Grecji wezwał Probank do podwyższenia kapitału do 282 mln EUR.
- (86) Ponieważ Probank nie zdołał podwyższyć swojego kapitału, w lipcu 2013 r. narodowy bank Grecji przystąpił do wycofania jego licencji i postawił go w stan likwidacji ⁽⁴⁸⁾. Dokładniej rzecz biorąc, fundusze własne Probank miały wartość ujemną i szacowano je na -16 mln EUR, na podstawie danych na dzień 31 marca 2013 r. w ujęciu skonsolidowanym. Dlatego też Probank nie spełniał minimalnych wymogów kapitałowych, a jego fundusze własne były niższe niż minimalny kapitał podstawowy jakiegokolwiek banku, określony w art. 5 ust. 4 lit. a) ustawy 3601/2007.
- (87) Narodowy bank Grecji uznał, że środki restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji mają zasadnicze znaczenie dla utrzymania zaufania deponentów do greckiego systemu bankowego, a zatem dla zachowania stabilności finansowej. Dnia 31 marca 2013 r. narodowy bank Grecji oszacował całkowitą wielkość depozytów klientów w Probank na ok. 3 123 mln EUR, z czego tylko kwota 1 998 mln EUR była objęta gwarancją HDIGF. Dlatego też gdyby Probank został postawiony w stan likwidacji bez zastosowania środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, bez pokrycia pozostałyby depozyty w wysokości ok. 1 125 mln EUR.
- (88) Z powyższych względów stabilności finansowej narodowy bank Grecji przystąpił do aukcji wybranych aktywów i zobowiązań Probank, w tym depozytów. Niemniej nabycie aktywów Probank mogło skutkować dla nabywcy dalszymi potrzebami kapitałowymi, a zatem żaden bank nie zdecydowałby się na nabycie wybranych aktywów i zobowiązań. Dlatego też w swojej ostatecznej wiążącej ofercie z dnia 25 lipca 2013 r. bank wystąpił z wnioskiem, aby potrzeby kapitałowe powstałe w związku z nabyciem aktywów przenoszonych z Probank zostały pokryte przez HFSF. Oceniając złożone oferty HFSF wziął pod uwagę wymagane zobowiązanie do pokrycia wspomnianych potrzeb kapitałowych. Kwotę tych potrzeb kapitałowych oszacowano na [180–280] mln EUR ⁽⁴⁹⁾.

⁽⁴³⁾ Decyzja 10/2/10.5.2013 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽⁴⁴⁾ Decyzja 13/1/7.11.2013 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽⁴⁵⁾ *Report of the Hellenic Financial Stability Fund's Activities for the period July – December 2013* (Sprawozdanie z działalności Greckiego Funduszu Stabilności Finansowej za okres lipiec–grudzień 2013 r.), dostępne w internecie pod adresem: http://www.hfsf.gr/files/HFSF_activities_Jul_2013_Dec_2013_en.pdf

⁽⁴⁶⁾ Oferta banku z dnia 25 lipca 2013 r., na podstawie danych udostępnionych przez narodowy bank Grecji, na dzień 31 marca 2013 r.

⁽⁴⁷⁾ Dane przedstawione przez narodowy bank Grecji dnia 2 kwietnia 2014 r.

⁽⁴⁸⁾ Decyzja 85/1/26.7.2013 komisji ds. kredytu i ubezpieczeń narodowego banku Grecji.

⁽⁴⁹⁾ HFSF, Probank – Review of submitted offers (*Probank – Przegląd złożonych ofert*), 25 lipca 2013 r.

- (89) Dnia 24 lipca 2013 r. wstępną ofertę przedstawił inny duży bank grecki, a dnia 25 lipca 2013 r. swoją ofertę przedstawił bank. Obie oferty opierały się na założeniu, że HFSF pokryje zarówno niedopasowanie poziomu płynności, jak i potrzeby kapitałowe związane z przenoszonymi aktywami. Narodowy bank Grecji postanowił przenieść aktywa i zobowiązania Probank do banku, gdyż jego ofertę uznano za korzystniejszą.
- (90) Kredyty konsumenckie (inne niż kredyty o stałe opóźnionej spłacie) i większość sald gotówkowych, a także wartości niematerialne i prawne oraz wartość firmy, prawa własności, umowy związane z dzierżawą lub zakupem nieruchomości, zobowiązania międzybankowe i depozyty klientów przeniesiono do banku.
- (91) Według wstępnej oceny narodowego banku Grecji dokonanej w czasie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji ⁽⁵⁰⁾ wartość zobowiązań przeniesionych z Probank do banku oszacowano na 3 198,9 mln EUR, natomiast wartość przeniesionych aktywów na 2 961,4 mln EUR, a zatem różnica między tymi kwotami stanowiła niedopasowanie poziomu płynności wynoszące 237,6 mln EUR. Niedopasowanie poziomu płynności zostało pokryte zgodnie z art. 63D ust. 13 ustawy 3601/2007 przez HFSF, który dnia 9 sierpnia 2013 r. wypłacił w gotówce dwie trzecie szacowanej kwoty niedopasowania poziomu płynności, tj. 158,4 mln EUR. Ostatecznie niedopasowanie poziomu płynności obliczone dnia 30 grudnia 2013 r. przez narodowy bank Grecji wyniosło 562,7 mln EUR ⁽⁵¹⁾. Dnia 31 grudnia 2013 r. HFSF wypłacił bankowi saldo 404,4 mln EUR w gotówce ⁽⁵²⁾.

2.3. ŚRODKI POMOCY

2.3.1. Środki pomocy przyznane bankowi w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków (środki L1 i A)

- (92) Ze środków dokapitalizowania, gwarancji i rządowej pożyczki obligacyjnej w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków bank uzyskał szereg rodzajów pomocy.

2.3.1.1. Pomoc państwa na utrzymanie płynności finansowej przyznana w ramach środka gwarancji i środka rządowej pożyczki obligacyjnej (środek L1)

- (93) Bank skorzystał i nadal korzysta z pomocy w ramach środka gwarancji i środka rządowej pożyczki obligacyjnej. Pomoc ta będzie określana w niniejszej decyzji jako „środek L1”. Na dzień 30 listopada 2013 r. ⁽⁵³⁾ gwarancje udzielone bankowi wynosiły ok. 14,8 mld EUR. W tym terminie kwota niespłaconych rządowych pożyczek obligacyjnych udzielonych bankowi wyniosła 847 mln EUR. Na dzień 15 kwietnia 2011 r. bank otrzymał pożyczki w formie obligacji rządowych na kwotę 787 mln EUR i skorzystał z gwarancji państwowych w wysokości 12,9 mld EUR.
- (94) W planie restrukturyzacji banku przedłożonym Komisji przez władze greckie dnia 25 czerwca 2014 r. władze greckie zasygnalizowały swój zamiar dalszego udzielania bankowi gwarancji i pożyczek w formie obligacji rządowych w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków w okresie restrukturyzacji.

2.3.1.2. Dokapitalizowanie przez państwo przyznane w ramach środka dokapitalizowania (środek A)

- (95) W maju 2009 r. i grudniu 2011 r., w ramach środka dokapitalizowania bank otrzymał od Grecji zastrzyki kapitałowe, odpowiednio w kwotach 350 mln EUR i 1 000 mln EUR, które stanowiły łącznie 1 350 mln EUR (środek A), czyli równowartość 2 % aktywów ważonych ryzykiem posiadanych wówczas przez bank.
- (96) Dokapitalizowanie przeprowadzono w formie subskrypcji przez Grecję akcji uprzywilejowanych o kuponie 10 % i pięcioletnim terminie zapadalności. W 2010 r. przedłużono termin zapadalności akcji uprzywilejowanych, zwiększając jednocześnie wynagrodzenie z tytułu tych akcji. Od upływu pierwotnego terminu pięciu lat, jeżeli nie nastąpi wykup akcji uprzywilejowanych, a walne zgromadzenie akcjonariuszy nie podjęło żadnej decyzji dotyczącej wykupu tych akcji, grecki Minister Finansów będzie zwiększał kupon o 2 % rocznie w sposób skumulowany (tzn. kupon wyniesie 12 % za szósty rok, 14 % za siódmy rok itd.).

⁽⁵⁰⁾ Decyzja 12/26.7.2013 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽⁵¹⁾ Różnica wynikała głównie z faktu, że rzeczywista kwota przeniesionych kredytów brutto była niższa od pierwotnie oszacowanej o 197 mln EUR, rezerwy na kredyty również wzrosły o 141 mln EUR, obniżono wycenę portfela akcji i obligacji, a także wycenę zobowiązań i głównie depozytów.

⁽⁵²⁾ Report of the Hellenic Financial Stability Fund's Activities for the period July – December 2013 (Sprawozdanie z działalności Greckiego Funduszu Stabilności Finansowej za okres lipiec–grudzień 2013 r.), dostępne w internecie pod adresem: http://www.hfsf.gr/files/HFSF_activities_Jul_2013_Dec_2013_en.pdf

⁽⁵³⁾ Zgodnie ze sprawozdaniem dotyczącym wykorzystania środka gwarancji i środka rządowej pożyczki obligacyjnej przedstawionym przez Grecję dnia 13 grudnia 2013 r.

2.3.2. Gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe (środek L2)

- (97) Awaryjne wsparcie płynnościowe stanowi wyjątkowy środek umożliwiający wypłacalnej instytucji finansowej, która doświadcza tymczasowych problemów z płynnością, otrzymanie finansowania w ramach Eurosystemu, przy czym operacja nie stanowi elementu jednolitej polityki pieniężnej. Stopa procentowa, jaką taka instytucja finansowa płaci za awaryjne wsparcie płynnościowe, wynosi [...] punktów bazowych więcej niż stopa procentowa, którą płaci ona za zwykłe refinansowanie z EBC.
- (98) Narodowy bank Grecji jest odpowiedzialny za program awaryjnego wsparcia płynnościowego, co znaczy, że wszelkie koszty i ryzyko związane z udzielaniem awaryjnego wsparcia płynnościowego ponosi narodowy bank Grecji ⁽⁵⁴⁾. Grecja przyznała narodowemu bankowi Grecji gwarancję państwową, która odnosi się do całkowitej kwoty awaryjnego wsparcia płynnościowego udzielanego przez narodowy bank Grecji. Przyjęcie art. 50 ust. 7 ustawy 3943/2011, którym zmieniono art. 65 ust. 1 ustawy 2362/1995, pozwoliło Ministrowi Finansów na przyznanie narodowemu bankowi Grecji gwarancji w imieniu państwa, aby zabezpieczyć wiarygodność narodowego banku Grecji wobec instytucji kredytowych. Banki korzystające z awaryjnego wsparcia płynnościowego muszą wnieść opłatę gwarancyjną na rzecz państwa wynoszącą [...] punktów bazowych.
- (99) Według stanu na dzień 31 stycznia 2012 r. bank skorzystał z gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego w wysokości 8,6 mld EUR ⁽⁵⁵⁾, zaś według stanu na dzień 31 grudnia 2012 r. bank skorzystał z gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego w wysokości 30,9 mld EUR ⁽⁵⁶⁾.

2.3.3. Środki pomocy przyznane bankowi poprzez HFSF (środki B1, B2 i B3)

- (100) Od 2012 r. bank skorzystał z szeregu środków wsparcia kapitałowego przyznanych mu przez HFSF. Tabela 7 przedstawia przegląd tych środków pomocy.

Tabela 7

Środki pomocy przyznane bankowi poprzez HFSF

	Pierwsze dokapitalizowanie pomostowe – maj 2012 r. (mln EUR)	Drugie dokapitalizowanie pomostowe – grudzień 2012 r. (mln EUR)	Dokapitalizowanie z wiosny 2013 r. – maj 2013 r. (mln EUR)
Środek	B1	B2	B3
Kwota (mln EUR)	7 430	2 326	8 677

2.3.3.1. Pierwsze dokapitalizowanie pomostowe (środek B1)

- (101) Szczegółowy opis pierwszego dokapitalizowania pomostowego z maja ⁽⁵⁷⁾ 2012 r. (środek B1) znajduje się w motywach 14–33 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NGB. Kontekst i główne cechy tego środka zostały przedstawione w niniejszej sekcji.
- (102) Dnia 20 kwietnia 2012 r. HFSF udzielił bankowi pisemnego zobowiązania dotyczącego udziału w planowanym podwyższeniu kapitału podstawowego banku w kwocie do 6,9 mld EUR.
- (103) Dnia 28 maja 2012 r. HFSF przekazał bankowi obligacje EFSF o wartości 7,4 mld EUR w ramach środka B1 zgodnie z przepisami dotyczącymi dokapitalizowania pomostowego określonymi w ustawie 3864/2010 ustanawiającej HFSF („ustawa o HFSF”). W motywie 50 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NGB Komisja stwierdziła, że „dokapitalizowanie pomostowe sfinalizowane w dniu 28 maja 2012 r. stanowi wykonanie zobowiązania podjętego w pisemnym zobowiązaniu i tym samym kontynuację tej samej pomocy”. Zarówno kwoty zapewnione w pisemnym zobowiązaniu, jak i w ramach dokapitalizowania pomostowego zostały

⁽⁵⁴⁾ Zgodnie z pismem narodowego banku Grecji z dnia 7 listopada 2011 r. „gwarancje mają zastosowanie do całkowitej kwoty awaryjnego wsparcia płynnościowego”.

⁽⁵⁵⁾ Informacje przedłożone w powiadomieniu z dnia 25 czerwca 2014 r.

⁽⁵⁶⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., załącznik I, s. 24.

⁽⁵⁷⁾ Jak wyjaśniono w motywach 101 i 102, zobowiązanie podjęto w kwietniu 2012 r., a dokapitalizowanie faktycznie miało miejsce w maju 2012 r.

obliczone przez narodowy bank Grecji, aby zapewnić osiągnięcie przez bank łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie 8 % na dzień 31 grudnia 2011 r., który był dniem wstecznego zaksięgowania dokapitalizowania pomostowego w dokumentacji księgowej banku. Jak pokazuje tabela 3, środek B1 nie pokrył w całości potrzeb kapitałowych określonych na podstawie testu warunków skrajnych z 2012 r. Bank miał zwiększyć swój kapitał w drodze przyszłego podwyższenia kapitału, a dokapitalizowanie pomostowe miało na celu tylko zachowanie kwalifikowalności banku do finansowania przez EBC do czasu dokonania tego podwyższenia kapitału.

- (104) W odniesieniu do okresu między datą pierwszego dokapitalizowania pomostowego i datą konwersji pierwszego dokapitalizowania pomostowego na akcje zwykłe i inne instrumenty kapitału zamiennego umowa poprzedzająca subskrypcję zawarta między bankiem i HFSF stanowiła, że bank musi zapłacić HFSF roczną opłatę w wysokości 1 % wartości nominalnej obligacji EFSF i że wszelkie wypłaty kuponu oraz odsetki naliczone z tytułu obligacji EFSF za ten okres będą zaliczone jako dodatkowe wpłaty na poczet kapitału ze strony HFSF na rzecz banku ⁽⁵⁸⁾.

2.3.3.2. Drugie dokapitalizowanie pomostowe (środek B2)

- (105) Jesienią 2012 r. bank zaksięgował dalsze straty. W związku z tym jego kapitał ponownie spadł poniżej minimalnych wymogów kapitałowych, które musi spełniać, aby kwalifikować się do refinansowania przez EBC.
- (106) W związku z tym konieczne stało się drugie dokapitalizowanie pomostowe. W dniu 21 grudnia 2012 r. HFSF przeprowadził drugie dokapitalizowanie pomostowe w wysokości 2 326 mln EUR (środek B2), które po raz kolejny zostało wpłacone przez przekazanie bankowi obligacji EFSF.
- (107) Dwa dokapitalizowania pomostowe (środki B1 i B2) oznaczały łącznie, że całkowite potrzeby kapitałowe określone na podstawie testu warunków skrajnych z 2012 r. (9,76 mld EUR ⁽⁵⁹⁾) zostały już pokryte przez HFSF na dzień 21 grudnia 2012 r.

2.3.3.3. Udział HFSF w dokapitalizowaniu z wiosny 2013 r. (środek B3)

- (108) Dnia 22 maja 2013 r. rada dyrektorów banku ogłosiła emisję 2 274,1 mln nowych akcji o wartości nominalnej 0,30 EUR w cenie 4,29 EUR za akcję ⁽⁶⁰⁾.
- (109) Dnia 21 czerwca 2013 r. ⁽⁶¹⁾ bank ogłosił całkowitą spłatę łącznego zwiększenia liczby akcji w kwocie 9 756 mln EUR, włącznie z nadwyżką ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej. Całkowity udział podmiotów prywatnych w podwyższeniu kapitału podstawowego banku wyniósł 1 079 mln EUR ⁽⁶²⁾. Udział HFSF w zwiększeniu kapitału podstawowego banku wyniósł zatem 8 677 mln EUR (środek B3).
- (110) Kwota ta odpowiada sumie środków B1 i B2 po odliczeniu kwoty udziału podmiotów prywatnych. Poprzez podwyższenie kapitału podstawowego banku pierwsze i drugie dokapitalizowanie pomostowe (środki B1 i B2) częściowo poddano konwersji na trwałe dokapitalizowanie.
- (111) Cenę nowych akcji ustalono na 50 % średniej ceny akcji ważonej wolumenem z ostatnich 50 dni sesyjnych poprzedzających ustalenie ceny ofertowej. W związku z odwróceniem podziału akcji i obniżeniem kapitału podstawowego banku, o których nadzwyczajne walne zgromadzenie akcjonariuszy zdecydowało dnia 29 kwietnia 2012 r. ⁽⁶³⁾, cena nowych akcji została ustalona na 4,29 EUR za akcję.
- (112) Natychmiast po dokapitalizowaniu z wiosny 2013 r. HFSF został głównym akcjonariuszem banku z udziałem wynoszącym 84,39 % ⁽⁶⁴⁾. HFSF emitował 245 779,6 mln warrantów i przyznał prywatnym inwestorom nieodpłatnie jeden warrant za każdą subskrybowaną akcję ⁽⁶⁵⁾. Każdy warrant daje prawo zakupu 8,23 akcji HFSF w określonych odstępach czasu i w cenie wykonania. Warranty po raz pierwszy wykonano dnia 26 grudnia 2013 r., a następnie podlegają one wykonaniu co sześć miesięcy do dnia 26 grudnia 2017 r. Cena wykonania jest

⁽⁵⁸⁾ Umowa poprzedzająca subskrypcję przewidywała, że: „na należności wobec banku z tytułu ryzyka składają się obligacje EFSF oraz wszelkie wypłaty kuponu i odsetki naliczone z tytułu obligacji EFSF za okres od daty emisji tych obligacji do konwersji zaliczki na kapitał podstawowy i inne instrumenty kapitału zamiennego wskazane w niniejszym dokumencie”.

⁽⁵⁹⁾ Zob. tabela 3.

⁽⁶⁰⁾ http://www.nbg.gr/wps/wcm/connect/71b1f08a-2c84-4cfe-a368-f985c93d2da9/20130523_Announcement_Cut+Off+Date+and+Subscription+Period_final+clean+...%283%29_EN.pdf?MOD=AJPERES

⁽⁶¹⁾ <http://www.nbg.gr/wps/portal/en/the-group/Press-Office/Press-Releases/content/Press-Releases/anakoinosi-21-6-2013>

⁽⁶²⁾ http://www.hfsf.gr/files/HFSF_activities_Jan_2013_Jun_2013_en.pdf

⁽⁶³⁾ <http://www.nbg.gr/wps/portal/en/the-group/Press-Office/Press-Releases/content/Press-Releases/reverse-split>.

⁽⁶⁴⁾ http://www.hfsf.gr/files/HFSF_activities_Jan_2013_Jun_2013_en.pdf

⁽⁶⁵⁾ http://www.nbg.gr/wps/wcm/connect/af79cd67-5fd6-4811-bd70-2b493cf5c205/Announcement+Commencement+of+Trading_EN.pdf?MOD=AJPERES

równa cenie subskrypcji wynoszącej 4,29 EUR powiększonej o roczną stopę procentową (4 % w pierwszym roku, 5 % w drugim roku, 6 % w trzecim roku, 7 % w czwartym roku i następnie 8 % w stosunku rocznym dla ostatnich sześciu miesięcy) ⁽⁶⁶⁾.

- (113) Ustawa o HFSF, zmieniona w 2014 r., przewiduje, że w przypadku emisji akcji z prawem poboru korygować można wyłącznie ceny wykonania warrantów. Ponadto korekta taka musi być dokonywana *ex post* i wyłącznie do kwoty zrealizowanych zysków ze sprzedaży praw pierwszeństwa HFSF. W przypadku zwiększenia kapitału podstawowego bez praw pierwszeństwa nie przewiduje się żadnych korekt.

2.3.4. Środki pomocy dla przejętych przedsiębiorstw

2.3.4.1. Pomoc państwa dla trzech banków spółdzielczych

- (114) Jak wspomniano już w sekcji 2.2.1, niedopasowanie poziomu płynności w bankach Lesvos-Limnos, Achaia i Lamia, wynoszące odpowiednio 56,6 mln EUR, 212,9 mln EUR i 56,3 mln EUR, zostało pokryte przez HFSF. Całkowita kwota niedopasowania poziomu płynności wyniosła zatem 325,8 mln EUR.

2.3.4.2. Środki pomocy dla FB Bank

- (115) Od 2009 r. FB Bank skorzystał z szeregu środków pomocy. Tabela 8 przedstawia przegląd tych środków pomocy.

Tabela 8

Przegląd całkowitej pomocy otrzymanej przez FB Bank

Beneficjent pomocy	Środek	Opis	Podmiot udzielający pomocy	Data	Kwota pomocy państwa (mln EUR)
Działalność FB Bank	FB1	Akcje uprzywilejowane przyznane w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków	Państwo	Lipiec 2009 r.	50
	FB2	Pożyczka w formie greckich obligacji rządowych w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków	Państwo	Od stycznia 2009 r.	60
	FB3	Gwarancja państwowa na wyemitowane obligacje w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków	Państwo	Marzec 2011 r.	50
	FB4	Pokrycie niedopasowania poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi z FB Bank do banku	HFSF	10 maja 2013 r. (Data restrukturyzacji)	456,97
	FB5	Zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z aktywami przenoszonymi z FB Bank do banku	HFSF	10 maja 2013 r. (Data restrukturyzacji)	100
		Łączna kwota FB4 i FB5			556,97

2.3.4.2.1 Dokapitalizowanie przez państwo otrzymane przez FB Bank (środek FB1)

- (116) W lipcu 2009 r. Grecja dokonała zastrzyku kapitałowego na rzecz FB Bank w kwocie 50 mln EUR, co odpowiadało około 3 % jego aktywów ważonych ryzykiem w tamtym czasie. Tego zastrzyku kapitałowego dokonano w ramach środka dokapitalizowania, który stanowi część programu wsparcia na rzecz greckich banków. Dokapitalizowanie przyznano w formie akcji uprzywilejowanych.

⁽⁶⁶⁾ Np. cena wykonania dnia 26 grudnia 2013 r. wynosiła 4,3758 EUR, 26 czerwca 2014 r. 4,4616 EUR, 26 grudnia 2014 r. 4,5689 EUR, 26 czerwca 2015 r. 4,6761 EUR itd.

2.3.4.2.2 Pomoc państwa na utrzymanie płynności finansowej otrzymana przez FB Bank (środki FB2 i FB3)

- (117) FB Bank skorzystał także z pomocy na utrzymanie płynności finansowej w ramach środków gwarancji i rządowych pożyczek obligacyjnych, stanowiących część programu wsparcia na rzecz greckich banków. W styczniu 2009 r. FB Bank otrzymał greckie rządowe papiery wartościowe na kwotę 60 mln EUR, których termin zapadalności upłynął w grudniu 2011 r. (środek FB2). W maju 2012 r. otrzymał greckie rządowe papiery wartościowe na kwotę 60 mln EUR, których termin zapadalności miał przypadać w kwietniu 2015 r., a które zostały jednak anulowane dnia 23 maja 2013 r. (środek FB3) ⁽⁶⁷⁾. W marcu 2011 r. FB Bank otrzymał także gwarancję państwową na wyemitowane obligacje o wartości nominalnej 50 mln EUR.

2.3.4.2.3 Środki związane z restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją FB Bank (środki FB4 i FB5)

- (i) Pokrycie niedopasowania poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi z FB Bank do banku na kwotę 456,97 mln EUR (środek FB4)
- (118) HFSF pokrył niedopasowanie poziomu płynności ⁽⁶⁸⁾ w związku z aktywami przenoszonymi z FB Bank do banku. Zgodnie z decyzjami narodowego banku Grecji z dnia 10 maja i 7 listopada 2013 r. HFSF wypłacił łączną kwotę 456,97 mln EUR w dwóch transzach, dnia 26 lipca i dnia 13 listopada 2013 r. ⁽⁶⁹⁾.
- (ii) Zobowiązanie HFSF do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z przenoszonymi aktywami (środek FB5)
- (119) W ramach procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji HFSF zobowiązał się do pokrycia potrzeb kapitałowych wynikających z nabycia aktywów przeniesionych z FB Bank. W związku z tym HFSF musiałby wykonać zastrzyk kapitałowy na kwotę równoważną 9 % aktywów ważonych ryzykiem przenoszonych do banku. W czasie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji potrzeby kapitałowe związane z przenoszonymi aktywami oszacowano na ok. 100 mln EUR.
- (120) Jak wspomniano już w motywie 30, HFSF nie wykona żadnych dodatkowych zastrzyków kapitałowych na rzecz banku, który w swoim planie restrukturyzacji rzekł się prawa do ubiegania się o pokrycie przez HFSF potencjalnych potrzeb kapitałowych związanych z przenoszonymi aktywami.

2.3.4.3. Środki pomocy dla Probank

- (121) Probank nie skorzystał z żadnego środka pomocy w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków. Tabela 9 przedstawia przegląd innych środków pomocy, z których skorzystał Probank.

Tabela 9

Przegląd środków pomocy otrzymanych przez Probank

Beneficjent pomocy	Środek	Opis	Podmiot udzielający pomocy	Data	Kwota pomocy państwa (mln EUR)
Działalność Probank	PB1	Pokrycie niedopasowania poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi z Probank do banku	HFSF	26 lipca 2013 r. (Data restrukturyzacji)	562,73
	PB2	Zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z aktywami przenoszonymi z Probank do banku	HFSF	26 lipca 2013 r. (Data restrukturyzacji)	[180–280]
		Łączna kwota PB1 i PB2			[742,73–842,73]

⁽⁶⁷⁾ Wspomnianą kwotę 60 mln EUR w greckich rządowych papierach wartościowych przydzielono i przyznano bankowi we wrześniu 2013 r., w następstwie decyzji 73/1/10/05.2013 komisji ds. kredytu i ubezpieczeń narodowego banku Grecji oraz decyzji 10/1/10.5.2003 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

⁽⁶⁸⁾ Określenie „niedopasowanie poziomu płynności” może być zatem mylące, gdyż służy opisowi środka wsparcia kapitałowego, a nie pomocy na utrzymanie płynności finansowej.

⁽⁶⁹⁾ HFSF, *Report of the Hellenic Financial Stability Fund's Activities for the period July– December 2013* (Sprawozdanie z działalności Greckiego Funduszu Stabilności Finansowej za okres lipiec–grudzień 2013 r.), marzec 2014 r., s. 4, dostępne w internecie pod adresem: http://www.hfsf.gr/files/HFSF_activities_Jul_2013_Dec_2013_en.pdf

2.3.4.3.1. Pokrycie niedopasowania poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi z Probank do banku na kwotę 562,73 mln EUR (środek PB1)

- (122) HFSF sfinansował niedopasowanie poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi z Probank do banku. Zgodnie z decyzjami narodowego banku Grecji z dnia 26 lipca i 30 grudnia 2013 r. HFSF wypłacił łączną kwotę 562,73 mln EUR w dwóch transzach, dnia 9 sierpnia i dnia 31 grudnia 2013 r.

2.3.4.3.2. Zobowiązanie HFSF do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z przenoszonymi aktywami (środek PB2)

- (123) W ramach procedury restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji HFSF zobowiązał się do pokrycia potrzeb kapitałowych kupującego wynikających z nabycia aktywów Probank. W związku z tym HFSF musiałby wykonać zastrzyk kapitałowy na kwotę równoważną 9 % aktywów ważonych ryzykiem przenoszonych do banku. W czasie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji potrzeby kapitałowe związane z przenoszonymi aktywami oszacowano na ok. [180–280] mln EUR.
- (124) Jak wspomniano już w motywie 41, HFSF nie wykona żadnych dodatkowych zastrzyków kapitałowych na rzecz banku, który w swoim planie restrukturyzacji rzekł się prawa do ubiegania się o pokrycie przez HFSF potencjalnych potrzeb kapitałowych związanych z przenoszonymi aktywami.

2.4. PLAN RESTRUKTURYZACJI

- (125) Dnia 25 czerwca 2014 r. Grecja przedłożyła plan restrukturyzacji banku, w którym wyjaśnia się, w jaki sposób bank, jako połączony podmiot powstały w wyniku nabycia FB Bank, Probank i trzech banków spółdzielczych, zamierza przywrócić swoją długoterminową rentowność.

2.4.1. Działalność krajowa

- (126) Za sprawą planu restrukturyzacji bank skoncentruje się na swojej podstawowej działalności bankowej w Grecji i Turcji.
- (127) W odniesieniu do Grecji głównym priorytetem banku jest przywrócenie dużej zyskowności i rentowności jego działalności bankowej w tym kraju przed zakończeniem restrukturyzacji, tj. do dnia 31 grudnia 2018 r. W związku z tym plan restrukturyzacji przedstawia szereg środków, mających na celu poprawę efektywności operacyjnej i marży odsetkowej netto banku, jak również środki wzmacniające jego pozycję kapitałową i strukturę bilansu.
- (128) Jeżeli chodzi o efektywność operacyjną, bank zapoczątkował już realizację szeroko zakrojonego programu racjonalizacji. Od dnia 31 grudnia 2009 r. do dnia 30 grudnia 2012 r. bank ograniczył swoją fizyczną obecność w Grecji. Zmniejszył liczbę swoich oddziałów z 575 w 2009 r. ⁽⁷⁰⁾ do 511 w 2012 r. ⁽⁷¹⁾, a także liczbę pracowników w swojej działalności bankowej w Grecji (z 12 534 w grudniu 2009 r. ⁽⁷²⁾ do 11 230 w grudniu 2012 r. ⁽⁷³⁾).
- (129) Od grudnia 2012 r. do końca 2017 r. bank planuje dodatkowo zmniejszyć liczbę swoich pracowników w Grecji (z 13 675 do [...]) ⁽⁷⁴⁾ pomimo nabycia FB Bank i Probank, które zatrudniały, odpowiednio, 260 i 1087 osób ⁽⁷⁵⁾. Różnica między liczbą zatrudnionych w działalności bankowej w Grecji na dzień 31 grudnia 2012 r. (11 230) a łączną liczbą zatrudnionych w Grecji na koniec 2012 r. (13 675) wynika z zatrudnienia pewnej liczby osób do celów działalności niebankowej, takiej jak ubezpieczenia (Ethniki Hellenic General Insurance SA), turystyka (Astir Palace Vouliagmenis SA) czy nieruchomości (NBG Pangaea Reic).
- (130) Od grudnia 2012 r. do końca 2017 r. bank będzie pracować nad racjonalizacją swojej sieci krajowej. Liczba jego oddziałów zwiększy się o [...] z 511 do [...]. Należy przypomnieć, że w 2013 r. bank nabył sieci FB Bank i Probank, obejmujące, odpowiednio, 19 i 112 oddziałów.

⁽⁷⁰⁾ Sprawozdanie roczne za 2010 r. https://www.nbg.gr/english/the-group/investor-relations/annual-report-offerring-circular/Documents/73301T05_CNB.pdf.

⁽⁷¹⁾ Sprawozdanie roczne za 2012 r. <https://www.nbg.gr/english/the-group/investor-relations/annual-report-offerring-circular/Documents/NBG%20Form%2020-F.PDF>.

⁽⁷²⁾ Sprawozdanie roczne za 2010 r. https://www.nbg.gr/english/the-group/investor-relations/annual-report-offerring-circular/Documents/73301T05_CNB.pdf.

⁽⁷³⁾ Sprawozdanie roczne za 2012 r. <https://www.nbg.gr/english/the-group/investor-relations/annual-report-offerring-circular/Documents/NBG%20Form%2020-F.PDF>.

⁽⁷⁴⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 30. (dane dotyczą działalności w kraju, w tym np. spółek zależnych działających w sektorach ubezpieczeń, nieruchomości i turystyki).

⁽⁷⁵⁾ Zob. motywy 72 i 82.

- (131) Większa efektywność pod względem oddziałów i personelu pomoże zmniejszyć łączne koszty działalności banku w Grecji o [...] %, z kwoty *pro forma* 1 301 mln EUR w 2012 r. do [...] mln EUR w 2017 r. ⁽⁷⁶⁾. W związku z tym oczekuje się, że wskaźnik kosztów do dochodów w działalności na terenie Grecji spadnie na koniec okresu restrukturyzacji poniżej [...] %.
- (132) Plan restrukturyzacji opisuje również sposób poprawy przez bank jego kosztów finansowania, co ma kluczowe znaczenie dla przywrócenia rentowności. Bank oczekuje, że będzie mógł wypłacać niższe odsetki z depozytów w związku z bardziej stabilnym otoczeniem oraz w szczególności przewidywaną stabilizacją i ożywieniem greckiej gospodarki, która zgodnie z oczekiwaniami powinna powrócić na ścieżkę wzrostu począwszy od 2014 r. Oczekuje się, że spready na depozytach (średnia z depozytów terminowych, depozytów *à vista* i oprocentowania oszczędności) w Grecji ulegną obniżeniu. Podobnie w okresie restrukturyzacji zmniejszy się także zależność banku od gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego i szerszego finansowania z Eurosystemu.
- (133) Plan restrukturyzacji zakłada, że bank wzmocni również swój bilans. Wskaźnik kredytów do depozytów banku w Grecji obniży się dodatkowo, a zarazem poprawi się jego adekwatność kapitałowa (w stosunku do współczynnika kapitału podstawowego Tier 1 wynoszącego na poziomie grupy 8,4 % na dzień 31 grudnia 2013 r.).
- (134) Kolejnym priorytetem banku jest zarządzanie kredytami zagrożonymi. Bank usprawni swoje procesy kredytowe tak pod względem udzielania kredytów (lepsze pokrycie zabezpieczeniem i ograniczone limity), jak i zarządzania kredytami zagrożonymi. Wskaźnik kredytów zagrożonych wyniesie [...], osiągając [...] % z końcem okresu restrukturyzacji ⁽⁷⁷⁾. Koszt ryzyka (strata z tytułu trwałej utraty wartości kredytów) zmniejszy się z blisko 2 mld EUR w 2012 r. do [...] mln EUR w roku 2018 ⁽⁷⁸⁾.
- (135) Większa efektywność operacyjna, wyższa marża odsetkowa netto oraz malejące koszty ryzyka pozwolą bankowi na zwiększenie rentowności. Bank przewiduje, że jego zyski w Grecji wyniosą [...] mln EUR i [...] mln EUR w, odpowiednio, 2014 i 2018 r. W 2017 r. stopa zwrotu z kapitału własnego banku z działalności w Grecji wyniesie [...] % ⁽⁷⁹⁾, co jest wartością wystarczającą biorąc pod uwagę profil ryzyka banku w tym terminie ⁽⁸⁰⁾.

2.4.2. Międzynarodowa działalność bankowa (z wyjątkiem Turcji)

- (136) Bank rozpoczął już eliminację dźwigni finansowej w swojej sieci międzynarodowej i jej restrukturyzację. Od 2009 r. liczba oddziałów w Europie Południowo-Wschodniej zmniejszyła się o 170 ⁽⁸¹⁾.
- (137) Bank będzie kontynuował restrukturyzację i eliminację dźwigni finansowej w swojej sieci międzynarodowej. W szczególności bank sprzeda swoje zagraniczne spółki zależne i [...] oraz dokona zbycia oddziałów w [...]. Na koniec 2012 r. wspomniane transakcje zbycia objęły [...] % aktywów banku poza Grecją i Turcją, tj. [...] mln EUR z 12 101 mln EUR.
- (138) Oddziały w [...] i [...], a także spółka zależna w [...] zostaną [...].
- (139) W wyniku transakcji zbycia do końca okresu restrukturyzacji wyeliminowane zostanie finansowanie netto przez spółkę dominującą.

2.4.3. Turcja

- (140) Bank zamierza ograniczyć swoją własność w Finansbank do 60 % [...].
- (141) [...] zapewni Finansbank [...] i wzmocni zobowiązanie banku do zapewnienia [...] dla Finansbank w okresie restrukturyzacji.
- (142) Zgodnie z planami banku w okresie restrukturyzacji Finansbank ma doznać silnego wzrostu. Wdroży on również plan kontroli kosztów. W 2014 r. Finansbank zamierza [...] i [...]. W kolejnych latach [...], co doprowadzi do obniżenia się wskaźnika kosztów do dochodów z [...] do [...] na koniec okresu restrukturyzacji ⁽⁸²⁾.

⁽⁷⁶⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 30.

⁽⁷⁷⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., załącznik I, s. 11.

⁽⁷⁸⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., załącznik I, s. 9.

⁽⁷⁹⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., załącznik I, s. 11.

⁽⁸⁰⁾ Zwrot z aktywów ważonych ryzykiem, na który nie wpływa negatywnie wysoka adekwatność kapitałowa banku, wyniesie na koniec okresu restrukturyzacji [...] %.

⁽⁸¹⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 13.

⁽⁸²⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 34.

- (143) W planie restrukturyzacji przewidziano dokładną kontrolę ryzyka podejmowanego przez Finansbank. Oczekuje się, że utrata wartości wyniesie mniej niż [...] % kredytów konsumenckich od 2014 do 2018 r., zaś spodziewana stopa zwrotu z aktywów w 2018 r. to [...] %. W całym tym okresie stopa zwrotu z kapitału własnego Finansbank utrzyma się na wysokim poziomie.
- (144) Bank sprzedał swoje tureckie przedsiębiorstwo ubezpieczeniowe (ubezpieczenia na życie i inne) w 2012 r., osiągając zysk kapitałowy w wysokości [...] mln EUR ⁽⁸³⁾.

2.4.4. Działalność niebankowa: sprzedaż [...] przedsiębiorstwa obrotu nieruchomościami

- (145) Bank zdecydował się na ograniczenie swojej własności w działającej w sektorze nieruchomości spółce zależnej Pangea do poziomu poniżej 35 %, z korzyścią dla swojego współczynnika kapitału podstawowego Tier 1 ⁽⁸⁴⁾. Bank planuje również sprzedaż [...] do [...] oraz swojej spółki zależnej działającej na rynku niepublicznych instrumentów kapitałowych do [...].

2.4.5. Pozyskiwanie kapitału prywatnego i wkład ze strony obecnych akcjonariuszy i wierzycieli nieuprzywilejowanych

- (146) Bank z powodzeniem zgromadził na rynku znaczną ilość kapitału, ograniczając w ten sposób swoje zapotrzebowanie na pomoc państwa.
- (147) Po pierwsze, w 2009 r. bank pozyskał kapitał prywatny za sprawą emisji akcji z prawem poboru na kwotę 1 247 mln EUR. W 2010 r. bank ponownie pozyskał 1 815 mln EUR ⁽⁸⁵⁾ kapitału prywatnego na rynku. Jak wspomniano w motywie 109, za sprawą dokapitalizowania z wiosny 2013 r. bank zdołał też pozyskać 1 079 mln EUR kapitału od prywatnych inwestorów. Akcjonariat, obejmujący podmioty, które uczestniczyły w podwyższeniach kapitału w 2009 i 2010 r., uległ daleko idącemu rozmyciu ze względu na dokapitalizowanie z wiosny 2013 r.: HFSF otrzymał 84,4 % akcji banku, natomiast nowi inwestorzy otrzymali 10,5 %, przez co wcześniejszym akcjonariuszom pozostało zaledwie 5,1 % akcji. Od 2007 r. nie wypłacono żadnych dywidend posiadaczom akcji zwykłych, a od 2009 r. posiadaczom akcji uprzywilejowanych z USA ⁽⁸⁶⁾.
- (148) W maju 2014 r. bank pozyskał na rynku 2,5 mld EUR kapitału. Bank zamierza [...].
- (149) W odniesieniu do wkładu posiadaczy hybrydowych i podporządkowanych instrumentów dłużnych dnia 3 stycznia 2012 r. bank zaoferował wykup uprzywilejowanych papierów wartościowych po cenach wynoszących od 45 % do 70 % wartości nominalnej tych papierów wartościowych. Jednocześnie bank wykupił obligacje zabezpieczone. W przypadku każdej z tych transakcji wykupu cena została ustalona na podstawie wartości rynkowej instrumentów i zawierała premię nie wyższą niż dziesięć punktów procentowych, którą dodano w celu zachęcenia inwestorów do wzięcia udziału w wykupie. Wskaźnik akceptacji wyniósł 44 %, a kapitał został podwyższony łącznie o 302 mln EUR ⁽⁸⁷⁾.
- (150) Później w 2012 r. i w 2013 r. bank przeprowadził dodatkowe działania w zakresie zarządzania zobowiązaniami w odniesieniu do papierów wyemitowanych przez inwestorów, w tym do obligacji zabezpieczonych, instrumentów hybrydowych, instrumentów Tier 2 i akcji uprzywilejowanych wyemitowanych w Stanach Zjednoczonych. W drodze tych transakcji wykupu pozyskano dodatkowy kapitał w kwocie [...] mln EUR. Ogólnie rzecz biorąc bank poinformował, że łączna kwota kapitału pozyskanego w drodze działań w zakresie zarządzania zobowiązaniami wyniosła w ostatnich latach ok. [...] mln EUR ⁽⁸⁸⁾. W wyniku wspomnianych transakcji wykupu kwota niespłaconego długu podporządkowanego i hybrydowego spadła na dzień 31 grudnia 2013 r. do 293 mln EUR.

2.5. ZOBOWIĄZANIA WŁADZ GRECKICH

- (151) Dnia 25 czerwca 2014 r. Grecja złożyła zobowiązanie, że bank i podmioty z nim powiązane wykonają plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r. i przedstawiła dalsze zobowiązania dotyczące realizacji planu restrukturyzacji („zobowiązania”). W niniejszej sekcji podsumowuje się zobowiązania wymienione w załączniku.
- (152) Po pierwsze, Grecja złożyła zobowiązanie, że bank przeprowadzi restrukturyzację swojej działalności komercyjnej w Grecji, ustalając maksymalną liczbę oddziałów i pracowników oraz maksymalną kwotę całkowitych kosztów, które zostaną osiągnięte do dnia 31 grudnia 2017 r. ⁽⁸⁹⁾.

⁽⁸³⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 12.

⁽⁸⁴⁾ Na podstawie informacji przedłożonych przez władze greckie dnia 21 listopada 2013 r. wzrost jego współczynnika kapitału podstawowego Tier 1 w 2013 r. szacuje się na 35 punktów bazowych.

⁽⁸⁵⁾ Sprawozdanie finansowe za 2010 r., s. 44.

⁽⁸⁶⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 12.

⁽⁸⁷⁾ <http://www.barchart.com/pl/modules/?module=secFilings&filingid=8338505&type=HTML&popup=1&override=1&symbol=NBG>.

⁽⁸⁸⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 11.

⁽⁸⁹⁾ Zob. zobowiązania określone w załączniku, rozdział II.

- (153) Grecja zobowiązała się również, że bank obniży koszty depozytów zebranych w Grecji i spełni wymóg dotyczący maksymalnego wskaźnika kredytów do depozytów netto ⁽⁹⁰⁾ do dnia 31 grudnia 2017 r. ⁽⁹¹⁾.
- (154) W odniesieniu do zagranicznych spółek zależnych banku Grecja złożyła zobowiązanie, że bank nie udzieli [...] oraz że dokona zbycia mniejszościowego udziału w tej spółce zależnej. Ponadto Grecja zobowiązała się, że do dnia 30 czerwca 2018 r. bank wyeliminuje dźwignię finansową w odniesieniu do szeregu swoich zagranicznych spółek zależnych ⁽⁹²⁾.
- (155) Grecja złożyła zobowiązanie, że bank dokona zbycia [...] oraz swojej spółki zależnej działającej na rynku niepublicznych instrumentów kapitałowych, a także szeregu papierów wartościowych. Ponadto bank nie będzie kupował papierów wartościowych o ratingu nieinwestycyjnym poza ograniczonymi wyjątkami ⁽⁹³⁾.
- (156) Grecja podjęła szereg zobowiązań dotyczących ładu korporacyjnego banku. Zobowiązała się ograniczyć wynagrodzenia pracowników i kadry kierowniczej banku, [...] ⁽⁹⁴⁾.
- (157) Ponadto Grecja złożyła również zobowiązanie, że bank wzmocni swoją politykę kredytową, tak aby decyzje w sprawie udzielania i restrukturyzacji kredytów podejmowano z myślą o zapewnieniu jak największej rentowności i zyskowności banku. Grecja zobowiązała się, że bank będzie przestrzegać wysokich standardów w zakresie monitorowania ryzyka kredytowego i restrukturyzacji kredytów ⁽⁹⁵⁾.
- (158) Szereg zobowiązań odnosi się do działań banku w odniesieniu do powiązanych kredytobiorców. Zobowiązania te mają na celu zapewnienie, aby bank nie odstąpił od ostrożnych praktyk bankowych przy przyznawaniu lub restrukturyzacji kredytów dla swoich pracowników, członków kadry kierowniczej i akcjonariuszy, jak również jednostek publicznych, partii politycznych i spółek medialnych ⁽⁹⁶⁾.
- (159) I w końcu, Grecja zobowiązała się, że bank będzie stosował pewne ograniczenia pod względem postępowania, takie jak zakaz realizacji kuponów i wypłacania dywidend, zakaz nabywania oraz zakaz reklamy odnoszącej się do wsparcia ze strony państwa ⁽⁹⁷⁾.
- (160) Przestrzeganie tych zobowiązań będzie monitorowane przez pełnomocnika ds. monitorowania do dnia 31 grudnia 2018 r.
- (161) Osobno Grecja poinformowała, że każdy wykup warrantów przez bank lub podmiot państwowy, w tym HFSF, poprzedzony będzie wnioskiem do Komisji o wydanie zgody ⁽⁹⁸⁾.

3. POWODY WSZCZĘCIA FORMALNEGO POSTĘPOWANIA WYJAŚNIAJĄCEGO DOTYCZĄCEGO PIERWSZEGO DOKAPITALIZOWANIA POMOSTOWEGO

- (162) Dnia 27 lipca 2012 r. Komisja wszczęła formalne postępowanie wyjaśniające w celu sprawdzenia, czy spełniono warunki określone w komunikacie bankowym z 2008 r. ⁽⁹⁹⁾ w odniesieniu do stosowności, konieczności i proporcjonalności pierwszego dokapitalizowania pomostowego udzielonego bankowi przez HFSF (środek B1).
- (163) Jeżeli chodzi o stosowność środka, biorąc pod uwagę fakt, że pomoc została przyznana po uprzednich dokapitalizowaniach i udzieleniu pomocy na utrzymanie płynności finansowej oraz uwzględniając przedłużenie okresu na ratowanie, Komisja wyraziła wątpliwości w kwestii tego, czy bank podjął wszystkie możliwe działania, aby zapobiec potrzebie otrzymywania pomocy w przyszłości ⁽¹⁰⁰⁾. Ponadto dla Komisji nie było jasne, kto miał kontrolować bank po zastąpieniu pierwszego dokapitalizowania pomostowego trwałym dokapitalizowaniem ⁽¹⁰¹⁾,

⁽⁹⁰⁾ Do celów obliczenia wskaźnika kredytów do depozytów netto z kwoty kredytów netto wyłączone zostaną swapy stóp procentowych uzgodnione z Republiką Grecką na podstawie umowy ISDA, w tym sekurytyzowane przez Titlos Plc.

⁽⁹¹⁾ Zob. zobowiązanie określone w załączniku, rozdział II.

⁽⁹²⁾ Zob. zobowiązania określone w załączniku, rozdział II.

⁽⁹³⁾ Zob. zobowiązania określone w załączniku, rozdział II.

⁽⁹⁴⁾ Zob. zobowiązania określone w załączniku, rozdział III, sekcja A.

⁽⁹⁵⁾ Zob. zobowiązania określone w załączniku, rozdział III, sekcja A.

⁽⁹⁶⁾ Zob. zobowiązania określone w załączniku, rozdział III, sekcja A.

⁽⁹⁷⁾ Zob. zobowiązania określone w załączniku, rozdział III, sekcja C.

⁽⁹⁸⁾ Pismo Grecji do Komisji z dnia 25 czerwca 2014 r.: „I w końcu, jeśli chodzi o warranty emitowane przez HFSF, należy dookreślić, że przed każdym wykupem warrantów przez NBG lub przez podmiot państwowy (w tym HFSF) Republika Grecka wystąpi do Komisji Europejskiej o zgodę, umożliwiając jej tym samym sprawdzenie, czy planowany wykup warrantów nie jest sprzeczny z wymogami dotyczącymi wynagrodzenia na rzecz państwa wynikającymi z zasad pomocy państwa”.

⁽⁹⁹⁾ Komunikat Komisji – Zastosowanie zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego (Dz.U. C 270 z 25.10.2008, s. 8).

⁽¹⁰⁰⁾ Motyw 59 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG.

⁽¹⁰¹⁾ Motyw 63 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG.

ponieważ kontrolę nad bankiem mogłoby uzyskać albo państwo, albo prywatni właściciele udziałów mniejszościowych. Komisja zaznaczyła, że chciałaby zapewnić, aby jakość zarządzania bankiem, a w szczególności procesu udzielania kredytów, nie uległa pogorszeniu w żadnym przypadku.

- (164) Jeżeli chodzi o konieczność pierwszego dokapitalizowania pomostowego, w motywie 67 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NGB Komisja wyraziła wątpliwość, czy podjęto wszystkie możliwe środki, aby uniknąć sytuacji, w której bank ponownie będzie potrzebował pomocy w przyszłości. Ponadto, ponieważ nie było pewności w kwestii długości okresu dokapitalizowania pomostowego, Komisja nie mogła stwierdzić, czy było ono wystarczające i zgodne z regułami wynagrodzenia i podziału obciążenia w ramach zasad pomocy państwa. Dodatkowo w momencie podejmowania decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NGB nie były znane warunki konwersji pierwszego dokapitalizowania pomostowego na trwałe dokapitalizowanie, w związku z czym Komisja nie mogła ich ocenić.
- (165) Jeżeli chodzi o proporcjonalność środka, Komisja wyraziła wątpliwości w kwestii tego, czy zabezpieczenia (zakaz reklamy odnoszącej się do pomocy państwa, zakaz realizacji kuponów i wypłacania dywidend, zakaz opcji kupna i zakaz wykupu, opisane w motywie 71 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NGB) były wystarczające w odniesieniu do pierwszego dokapitalizowania pomostowego. Ponadto w motywie 72 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NGB Komisja stwierdziła, że zakłócenia konkurencji mogą być spowodowane brakiem reguł zapobiegających koordynacji czterech największych greckich banków (tj. banku, Alpha Bank, Eurobank i Piraeus Bank) przez HFSF i brakiem odpowiednich zabezpieczeń, które zapobiegłyby dzieleniu się przez te banki szczególnie chronionymi informacjami handlowymi. W związku z tym Komisja zaproponowała wyznaczenie pełnomocnika ds. monitorowania, który byłby fizycznie obecny w banku.

4. UWAGI ZAINTERESOWANYCH STRON DOTYCZĄCE FORMALNEGO POSTĘPOWANIA WYJAŚNIAJĄCEGO W SPRAWIE PIERWSZEGO DOKAPITALIZOWANIA POMOSTOWEGO

Uwagi greckiego banku

- (166) Dnia 3 stycznia 2013 r. Komisja otrzymała uwagi dotyczące decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NGB przedłożone przez grecki bank. Bank ten stwierdził, że dokapitalizowanie greckich banków przez HFSF stanowiło zasadniczo pożądany krok w kierunku zdrowszego i rentowniejszego systemu bankowego i nie wyraził żadnego sprzeciwu wobec dokapitalizowania banku.
- (167) Wyrażając pełne poparcie dla zasady dokapitalizowania greckich banków przez HFSF, wspomniany grecki bank wyjaśnił jednak, że, aby ograniczyć zakłócenia konkurencji do minimum i uniknąć dyskryminacji, oczekuje dostępności dokapitalizowania przez HFSF dla wszystkich banków działających w Grecji na podobnych warunkach.

5. UWAGI GRECJI DOTYCZĄCE FORMALNEGO POSTĘPOWANIA WYJAŚNIAJĄCEGO W SPRAWIE PIERWSZEGO DOKAPITALIZOWANIA POMOSTOWEGO

- (168) Dnia 5 września 2012 r. Grecja przedstawiła uwagi, które zostały przygotowane przez narodowy bank Grecji i HFSF.

5.1. UWAGI PRZYGOTOWANE PRZEZ NARODOWY BANK GRECJI

- (169) W odniesieniu do stosowności pierwszego dokapitalizowania pomostowego narodowy bank Grecji zauważył, że kapitał w kwocie 18 mld, którym HFSF dokapitalizował cztery największe banki greckie w maju 2012 r., był niższy niż ostateczna kwota, która była potrzebna, aby banki te stopniowo osiągnęły i utrzymały współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 wyznaczony na poziomie 10 % i współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 wyznaczony na poziomie 7 % w ramach trzyletniego niekorzystnego scenariusza testu warunków skrajnych. Zauważył on również, że pierwsze dokapitalizowanie pomostowe było tymczasowe, biorąc pod uwagę, że proces dokapitalizowania miał zakończyć się podwyższeniem kapitału podstawowego w tych czterech bankach.
- (170) Narodowy bank Grecji wskazał również, że dokapitalizowanie czterech największych greckich banków stanowi część długoterminowej restrukturyzacji greckiego sektora bankowego. Zauważył on, że w przypadku gdy bank pozostaje w rękach prywatnych, kierownictwo najprawdopodobniej pozostanie to samo, zaś w przypadku gdy bank staje się własnością państwa (tj. własnością HFSF), HFSF może wyznaczyć nowe kierownictwo, które w każdym przypadku będzie oceniane przez narodowy bank Grecji. Narodowy bank Grecji zwrócił uwagę, że na bieżąco ocenia ramy ładu korporacyjnego, adekwatność zarządzania i profil ryzyka każdego banku w celu zapewnienia, aby nie podejmowano nadmiernego ryzyka. Wskazał on również, że HFSF wyznaczył już swoich przedstawicieli w radach dyrektorów dokapitalizowanych banków.

- (171) W odniesieniu do konieczności pierwszego dokapitalizowania pomostowego narodowy bank Grecji zauważył, że dokapitalizowanie banku było ograniczone, tak aby zapewnić spełnienie obowiązujących wówczas minimalnych wymogów kapitałowych (8 %). Stwierdził również, że przedłużony okres poprzedzający dokapitalizowanie wynikał z gwałtownego pogorszenia środowiska operacyjnego w Grecji i wpływu programu udziału sektora prywatnego, złożoności całego projektu i potrzeby maksymalizacji uczestnictwa inwestorów prywatnych w podwyższeniach kapitału podstawowego.
- (172) W odniesieniu do proporcjonalności pierwszego dokapitalizowania pomostowego narodowy bank Grecji wskazał, że pełna realizacja planu restrukturyzacji, który zostanie przedłożony Komisji, jest zabezpieczona przez fakt, że zawieszenie praw głosu HFSF zostanie uchylone między innymi w przypadku bezpośredniego naruszenia planu restrukturyzacji. Narodowy bank Grecji zauważył także, że trudności banku nie wynikały ani z niedoszacowania czynników ryzyka przez kierownictwo banku, ani z agresywnych działań handlowych.

5.2. UWAGI PRZYGOTOWANE PRZEZ HFSF

- (173) Jeżeli chodzi o stosowność pierwszego dokapitalizowania pomostowego, w odniesieniu do ewentualnej ingerencji państwa w przypadku, gdy państwo udziela pomocy w znacznej wysokości poprzez HFSF, a HFSF posiada pełne prawa głosu, HFSF stwierdził, że banki finansowane przez HFSF nie są uważane za podmioty publiczne ani za podmioty kontrolowane przez państwo i że nie będą kontrolowane przez państwo po trwałym dokapitalizowaniu przez HFSF. HFSF wskazał, że jest całkowicie niezależnym podmiotem prawnym prawa prywatnego posiadającym autonomię podejmowania decyzji. Nie podlega kontroli rządowej zgodnie z art. 16C ust. 2 ustawy o HFSF, stanowiącym, że instytucje kredytowe, które otrzymały wsparcie kapitałowe od HFSF, nie należą do szeroko rozumianego sektora publicznego. Odniósł się również do struktury zarządczej HFSF.
- (174) Jeżeli chodzi o interwencję HFSF w zarządzanie bankiem, HFSF zwrócił uwagę, że będzie przestrzegał autonomii banku i nie będzie ingerował w jego codzienne zarządzanie, biorąc pod uwagę, że jego rola jest ograniczona przepisami ustawy o HFSF. Stwierdził, że nie będzie żadnej ingerencji ani koordynacji ze strony państwa i że decyzje banku dotyczące procesu udzielania kredytów (między innymi w odniesieniu do zabezpieczenia, ustalania ceny i wypłacalności kredytobiorców) będą podejmowane na podstawie kryteriów komercyjnych.
- (175) HFSF wskazał, że ustawa o HFSF i umowa poprzedzająca subskrypcję ustalają właściwe zabezpieczenia, zapobiegające podejmowaniu nadmiernego ryzyka przez obecnych prywatnych akcjonariuszy. Wskazał elementy takie jak (i) wyznaczenie przedstawicieli HFSF na niezależnych niewykonawczych członków rady dyrektorów banku i ich obecność w komisjach, (ii) przeprowadzenie przez HFSF badania *due diligence* w banku i (iii) fakt, że po ostatecznym dokapitalizowaniu jego prawa głosu będą ograniczone tylko dopóty, dopóki bank będzie przestrzegał warunków planu restrukturyzacji.
- (176) Jeżeli chodzi o konieczność pierwszego dokapitalizowania pomostowego, w szczególności w odniesieniu do poziomu wynagrodzenia pomocy, HFSF stwierdził, że wynagrodzenie zostało uzgodnione z przedstawicielami Komisji, EBC i MFW. Uzgodniony poziom uwzględniał fakt, że pierwsze dokapitalizowanie pomostowe zostanie zamienione na trwałe dokapitalizowanie przed dniem 30 września 2012 r., przy czym termin ten został ustalony w marcu 2012 r. w protokole dotyczącym polityki gospodarczej i finansowej przez Komisję, EBC i MFW oraz Grecję.
- (177) W odniesieniu do proporcjonalności pierwszego dokapitalizowania pomostowego HFSF zauważył, że środki, które przyjął, takie jak środki opisane w motywie 175, stanowią wystarczające zabezpieczenia w kontekście wysokich kwot otrzymanej pomocy i przedłużonego okresu ratowania. Ponadto HFSF stwierdził, że wyprowadzono właściwe środki w celu zapewnienia, aby banki, w których ma udziały HFSF, nie dzieliły się szczególnie chronionymi informacjami handlowymi. Do środków tych należy wyznaczanie różnych przedstawicieli HFSF do tych banków, mandaty tych przedstawicieli, które stanowią specjalne zabezpieczenie przez przepływem informacji między nimi, oraz wyraźne wewnętrzne instrukcje dla tych urzędników, aby nie przekazywali chronionych informacji handlowych tych banków. HFSF stwierdził również, że nie wykonuje swoich praw w odniesieniu do tych banków w sposób, który mógłby uniemożliwiać, ograniczać, zniekształcać lub istotnie zmniejszać bądź utrudniać efektywną konkurencję. Ponadto HFSF wskazał, że członkowie jego rady dyrektorów i jego pracownicy podlegają surowym zasadom poufności i obowiązkom powierniczym oraz są związani przepisami dotyczącymi tajemnicy służbowej w stosunku do jego spraw.

6. OCENA POMOCY DOTYCZĄCEJ NABYTYCH PRZEDSIĘBIORSTW

6.1. OCENA POMOCY PAŃSTWA DOTYCZĄCEJ RESTRUKTURYZACJI I UPORZĄDKOWANEJ LIKWIDACJI TRZECH BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

6.1.1. Istnienie i kwota pomocy

(178) Komisja musi najpierw ocenić, czy wsparcie państwa związane z restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją trzech banków spółdzielczych (oznaczające pokrycie niedopasowania poziomu płynności, które umożliwiło przeniesienie depozytów) stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu. Zgodnie z powyższym przepisem pomoc państwa oznacza wszelką pomoc przyznawaną przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

(179) Na początku Komisja oceni, czy korzyści odnieśli następujący potencjalni beneficjenci: (i) banki spółdzielcze i „działalność” potencjalnie przeniesiona do banku; oraz (ii) bank.

(i) Istnienie pomocy na rzecz trzech banków spółdzielczych i działalności potencjalnie przeniesionej do banku

(180) W odniesieniu do trzech banków spółdzielczych Komisja zauważa, że banki Lesvos-Limnos, Achaia i Lamia postawiono w stan likwidacji, a ich licencje na prowadzenie działalności bankowej cofnięto. W związku z tym nie będą już prowadzić działalności gospodarczej na rynku bankowym.

(181) Wsparcie państwa, tj. pokrycie niedopasowania poziomu płynności, stanowiłoby pomoc państwa w odniesieniu do przeniesionych wierzytelności i zobowiązań w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu tylko w przypadku, gdyby stanowiły one łącznie przedsiębiorstwo. Pojęcie przedsiębiorstwa obejmuje każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego formy prawnej i sposobu finansowania. Za działalność gospodarczą uznaje się każdą działalność polegającą na oferowaniu towarów lub usług na danym rynku. Dlatego też aby stwierdzić, czy pomoc udzielana jest przedsiębiorstwu, należy ocenić, czy przeniesienie wierzytelności i zobowiązań pociąga za sobą przeniesienie działalności gospodarczej.

(182) Jak wspomniano już w sekcji 2.2.1, po restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji trzech banków spółdzielczych do banku przeniesiono jedynie depozyty oraz wierzytelności i zobowiązania wobec HDIGF. Trzy banki spółdzielcze zatrudniały 187 pracowników i miały łącznie 21 oddziałów. Należy zaznaczyć, że nie miało miejsca automatyczne przeniesienie oddziałów, umów o pracę ani kredytów z trzech banków spółdzielczych do banku. W związku z tym fakt, że kredytów nie przeniesiono do banku, lecz pozostają one w trzech bankach spółdzielczych będących w stanie likwidacji, oraz fakt, że nie przeniesiono żadnych oddziałów oraz nie miało miejsca automatyczne przeniesienie umów o pracę, skłaniają⁽¹⁰²⁾ do wyciągnięcia wniosku, że nie doszło do przeniesienia działalności gospodarczej. Przeniesionych zobowiązań (tj. depozytów) nie można uznać za beneficjenta pomocy państwa, gdyż nie stanowią one przedsiębiorstwa.

(183) Podsumowując, trzy istniejące podmioty prawne postawiono w stan likwidacji i nie prowadzą one już żadnej działalności bankowej. Jednocześnie przeniesione zobowiązania nie stanowią działalności gospodarczej.

(184) Stwierdza się zatem, że przyznanie bankowi przez HFSF obligacji EFSF na pokrycie niedopasowania poziomu płynności w odniesieniu do nabytych aktywów i zobowiązań trzech banków spółdzielczych nie pozwala na kontynuację działalności gospodarczej wspomnianych trzech banków. Dlatego też wsparcie HFSF nie stanowi ani pomocy dla likwidowanych podmiotów, ani pomocy w odniesieniu do przeniesionych aktywów i zobowiązań.

(ii) Istnienie pomocy na rzecz banku

(185) W odniesieniu do kwestii, czy sprzedaż aktywów i zobowiązań trzech banków spółdzielczych pociąga za sobą pomoc państwa na rzecz banku, Komisja musi ocenić, czy spełniono określone warunki, w szczególności czy (i) proces sprzedaży miał charakter otwarty, bezwarunkowy i niedyskryminujący; (ii) sprzedaż odbyła się na warunkach rynkowych; oraz (iii) państwo dążyło do uzyskania jak najwyższej ceny za sprzedawane aktywa i zobowiązania⁽¹⁰³⁾.

⁽¹⁰²⁾ Zob. motyw 146 decyzji Komisji z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie pomocy państwa SA. 510/08 – Włochy „Vendita dei beni della compagnia aerea ALITALIA” (Dz.U. C 46 z 25.2.2009, s. 6).

⁽¹⁰³⁾ Zob. pkt 49 komunikatu bankowego z 2008 r. oraz pkt 20 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

- (186) Jak wspomniano już w motywie 64, narodowy bank Grecji skontaktował się tylko z pięcioma największymi greckimi instytucjami kredytowymi działającymi wówczas w Grecji. Ograniczona liczba nabywców, z którymi nawiązano kontakt, nie może wykluczać otwartości postępowania przetargowego, biorąc pod uwagę, że były to jedyne instytucje kredytowe, w których przypadku istniało prawdopodobieństwo, że będą zainteresowane przedłożeniem oferty. Sprzedawany pakiet obejmował bowiem tylko depozyty. Osiągnięcie synergii w odniesieniu do depozytów wymaga, aby ich nabywca działał w danym obszarze geograficznym. Bank nieobecny w tych obszarach nie mógłby oferować usług deponentom, a zatem liczba utrzymanych depozytów byłaby minimalna, a nabywca poniósłby koszt przejęcia depozytów, nie odnosząc żadnych korzyści. Narodowy bank Grecji mógł zatem w sposób uzasadniony zakładać w krótkim horyzoncie czasowym, w którym możliwa była restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja trzech banków spółdzielczych, że nabyciem tych aktywów byłyby zainteresowane jedynie instytucje kredytowe, których model biznesowy umożliwia świadczenie usług takim deponentom. Wiążące oferty zostały złożone przez bank i trzy inne banki. Wybrano ofertę banku ze względu na wysokość wynagrodzenia i czas potrzebny na ukończenie przeniesienia. Bank oferował wynagrodzenie w kwocie równej [...] % przenoszonych depozytów i szacował, że przeniesienie może zostać ukończone w ciągu jednego dnia roboczego.
- (187) W świetle powyższego Komisja stwierdza, że zgodnie z pkt 20 komunikatu w sprawie restrukturyzacji ⁽¹⁰⁴⁾ i praktyką decyzyjną Komisji można wykluczyć istnienie pomocy państwa na rzecz banku.
- (iii) Wniosek dotyczący istnienia pomocy
- (188) Wsparcie państwa związane ze sprzedażą trzech banków spółdzielczych nie stanowi pomocy państwa na rzecz wspomnianych banków, na rzecz przenoszonych aktywów ani na rzecz banku. Środek nie stanowi więc pomocy w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

6.2. OCENA POMOCY DOTYCZĄCEJ FIRST BUSINESS BANK

6.2.1. Istnienie i kwota pomocy

- (189) Komisja musi ocenić, czy środki stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

6.2.1.1. Istnienie pomocy w przypadku środków przyznanych w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków (środki FB1, FB2 i FB3)

- (190) Zastrzyk kapitałowy w wysokości 50 mln EUR dokonany na rzecz FB Bank przez państwo greckie w lipcu 2009 r. (środek FB1), greckie rządowe papiery wartościowe o wartości 60 mln EUR przekazane w maju 2012 r. (środek FB2) i gwarancja państwowa przyznana FB Bank na wyemitowane obligacje o wartości nominalnej 50 mln EUR w marcu 2011 r. (środek FB3) zostały udzielone w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków ⁽¹⁰⁵⁾. W decyzji zatwierdzającej ten program Komisja stwierdziła, że środki przyznane w jego ramach będą stanowiły pomoc państwa.
- (191) W związku z tym Komisja zauważa, że bez zastosowania tych środków przeniesiona działalność przestałaby istnieć. Wspomniane środki przyczyniły się do ustabilizowania i kontynuacji działalności gospodarczej, którą następnie przeniesiono do banku, a zatem Komisja uważa, że stanowiły one korzyść w odniesieniu do działalności gospodarczej FB Bank, później przeniesionej do banku, i stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

6.2.1.2. Istnienie pomocy w przypadku środków przyznanych w związku z restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją FB Bank (środki FB4 i FB5)

- (192) Komisja zauważa, że HFSF jest podmiotem ustanowionym i finansowanym przez Grecję w celu wspierania banków, w związku z czym środki FB4 i FB5 wiążą się z wykorzystaniem zasobów państwowych. Komisja zauważa również, że środki FB4 i FB5 mają charakter selektywny, gdyż przynoszą korzyść tylko działalności FB Bank.
- (193) Ponadto Komisja jest zdania, że środki FB4 i FB5 zapewniają działalności FB Bank wyraźną korzyść, gdyż umożliwiają jej kontynuację. Zlecenie przeniesienia jest więc w tym przypadku rzeczywiście sprzedażą *en bloc*. Podczas gdy kapitał własny i dług podporządkowany nie zostaną przeniesione, transferowi będą podlegać kluczowe produktywne aktywa bankowe (oddziały, depozyty i kredyty). Środek FB4 zapewnia zatem korzyść w odniesieniu do przenoszonej działalności, dostarczając wystarczające aktywa na pokrycie depozytów w ramach działalności, a przenoszona działalność jest nadal prowadzona dzięki sprzedaży aktywów FB Bank *en bloc*.

⁽¹⁰⁴⁾ Zob. decyzja Komisji z dnia 25 stycznia 2010 r. w sprawie pomocy państwa NN 19/09 – Pomoc restrukturyzacyjna dla Dunfermline Building Society, motyw 47 (Dz.U. C 101 z 20.4.2010, s. 7). Decyzja Komisji z dnia 25 października 2010 r. w sprawie pomocy państwa N 560/09 – Pomoc na likwidację Fionia Bank, motyw 55 (Dz.U. C 76 z 10.3.2011, s. 3). Decyzja Komisji z dnia 8 listopada 2010 r. w sprawie pomocy państwa N 392/10 – Restrukturyzacja CajaSur, motyw 52 (Dz.U. C 357 z 30.12.2010, s. 12).

⁽¹⁰⁵⁾ Zob. przypis 2 i 4.

- (194) Ponadto bez środka FB5 sprzedaż nie byłaby możliwa, gdyż przeniesienie mogłoby mieć niekorzystny wpływ na współczynnik adekwatności kapitałowej nabywcy. Dlatego też przenoszona działalność przestałaby istnieć, a zatem środki FB4 i FB5 zapewniają w odniesieniu do działalności wyraźną korzyść.
- (195) Komisja uważa, że środki FB4 i FB5 nie spełniają kryterium testu prywatnego inwestora. Istotnie, HFSF nie ma możliwości osiągnięcia zysku dzięki swojemu wkładowi: w zamian za ten wkład nie uzyskał żadnej wierzytelności w stosunku do banku, lecz jedynie wierzytelność w stosunku do podmiotu będącego w stanie likwidacji, tj. FB Bank ⁽¹⁰⁶⁾. Dlatego też HFSF prawdopodobnie nie odzyska całości wniesionych środków.
- (196) Selektywna korzyść zapewniana przez środki FB4 i FB5 zakłóca konkurencję podtrzymując działalność bankową jednego podmiotu, umożliwiając mu funkcjonowanie na rynku i konkutowanie z innymi bankami, w tym podmiotami zależnymi banków zagranicznych działającymi w Grecji lub potencjalnie zainteresowanymi wejściem na rynek grecki. W związku z tym środki FB4 i FB5 mają wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi i mogą zakłócać konkurencję.
- (197) Komisja stwierdza więc, że pokrycie przez HFSF niedopasowania poziomu płynności w kwocie 456,97 mln EUR związanego z aktywami przenoszonymi z FB Bank do banku oraz zobowiązanie HFSF do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z tymi aktywami, mogących wynosić do 100 mln EUR, stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Beneficjent środków FB4 i FB5

- (198) Jak wyjaśniono już w motywie 193, Komisja uznaje działalność FB Bank za beneficjenta środków FB4 i FB5, ponieważ pomoc ta umożliwiła kontynuację wspomnianej działalności gospodarczej w ramach banku.
- (199) Aby ocenić, czy sprzedaż działalności FB Bank wiąże się z przyznaniem pomocy państwa bankowi, zgodnie z pkt 49 komunikatu bankowego z 2008 r. Komisja musi ocenić, czy zostały spełnione określone wymogi. W szczególności musi zbadać, czy (i) proces sprzedaży miał charakter otwarty i niedyskryminujący; (ii) sprzedaż odbyła się na warunkach rynkowych; oraz (iii) instytucja finansowa lub rząd dążyły do uzyskania jak najwyższej ceny sprzedaży za odnośne aktywa i zobowiązania.
- (200) Bank nabył pakiet aktywów i zobowiązań FB Bank, ponieważ przedłożył najkorzystniejszą ofertę w ramach niedyskryminującej procedury przetargowej otwartej dla innych banków. Narodowy bank Grecji postanowił skontaktować się tylko z czterema największymi bankami działającymi w Grecji, spośród których tylko bank i jeden inny bank przedłożyły niewiążące oferty. Narodowy bank Grecji zaprosił tych dwóch oferentów do przedłożenia poprawionych ofert. Narodowy bank Grecji wybrał NBG, ponieważ jego oferta przewidywała niższe koszty restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji ⁽¹⁰⁷⁾.
- (201) Komisja zauważa, że narodowy bank Grecji skontaktował się tylko z czterema bankami ⁽¹⁰⁸⁾. Ograniczona liczba nabywców, z którymi nawiązano kontakt, nie musi wykluczać otwartości postępowania przetargowego, biorąc pod uwagę brak innych banków działających w Grecji o rozmiarze umożliwiającym wchłonięcie sprzedawanych aktywów i posiadających odpowiedni kapitał w momencie przeprowadzania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, a także ograniczone zainteresowanie zaangażowaniem się w działalność bankową w Grecji przejawiane wówczas przez zagraniczne instytucje kredytowe i finansowe. Ponadto narodowy bank Grecji określił wcześniej portfel aktywów i zobowiązań podlegających przeniesieniu oraz ramy czasowe, których przestrzeganie było warunkiem ważności ofert. Komisja jest zdania, że proces sprzedaży był otwarty i niedyskryminujący.
- (202) Ujemna cena (tzn. uwzględniająca niedopasowanie poziomu płynności i pokrycie wspomnianych potrzeb kapitałowych) aktywów i zobowiązań FB Bank nie wyklucza tego, że cena sprzedaży odzwierciedla wartość rynkową przedsiębiorstwa ⁽¹⁰⁹⁾. Komisja nie ma powodów, aby uznać, że złożona oferta i zapłacona cena nie odzwierciedlały ceny rynkowej przedsiębiorstwa. Należy przypomnieć, że zgodnie z prawem greckim wartość godziwą przenoszonych aktywów najpierw szacuje narodowy bank Grecji, a następnie w ciągu kolejnych sześciu

⁽¹⁰⁶⁾ Zob. art. 9 ust. 15 ustawy 4051/2012 i art. 13 A ust. 4 ustawy 3746/2009.

⁽¹⁰⁷⁾ Pismo narodowego banku Grecji do Komisji z dnia 14 maja 2013 r.

⁽¹⁰⁸⁾ W odróżnieniu od przypadku restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji trzech banków spółdzielczych nie skontaktowano się z Emporiki Bank, który został do tego czasu przejęty przez Alpha Bank.

⁽¹⁰⁹⁾ Zob. także motyw 82 decyzji Komisji z dnia 28 listopada 2012 r. w sprawie pomocy państwa SA. 34053 (12/N) – Hiszpania – Dokapitalizowanie i restrukturyzacja Banco de Valencia SA (Dz.U. C 75 z 14.3.2013, s. 3).

miesiące weryfikują ją i korygują eksperci zewnętrzni. Dlatego też Komisja uważa, że sprzedaż odbyła się na warunkach rynkowych. W związku z powyższym, zgodnie z pkt 49 komunikatu bankowego z 2008 r., pkt 20 komunikatu w sprawie restrukturyzacji i własną praktyką decyzyjną ⁽¹¹⁰⁾, Komisja stwierdza, że można wykluczyć pomoc państwa na rzecz banku.

6.2.1.3. Wniosek dotyczący istnienia pomocy i łącznej kwoty otrzymanej pomocy

- (203) Na podstawie motywów 190–197 Komisja uznaje, że środki FB1, FB2, FB3, FB4 i FB5 spełniają warunki określone w art. 107 ust. 1 Traktatu i stanowią pomoc państwa.
- (204) W związku z tym Komisja stwierdza, że oprócz pożyczek greckich rządowych papierów wartościowych w wysokości 60 mln EUR (środek FB2) i gwarancji państwowych w wysokości 50 mln EUR (środek FB3) na działalność FB Bank udzielono pomocy państwa w formie wsparcia kapitałowego w wysokości 606,97 mln EUR (środki FB1, FB4 i FB5), jak podsumowano w tabeli 10.

Tabela 10

Przegląd całkowitej pomocy otrzymanej przez FB Bank

Beneficjent pomocy	Środek	Charakter pomocy	Kwota pomocy (mln EUR)
Działalność FB Bank	FB1	Dokapitalizowanie	50
	FB4	Finansowanie niedopasowania poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi z FB Bank do banku	456,97
	FB5	Zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z aktywami przenoszonymi z FB Bank do banku	100
Łączna udzielona pomoc kapitałowa			606,97
Łączna ostatecznie wypłacona pomoc kapitałowa			506,97
Beneficjent pomocy	Środek	Charakter pomocy	
Działalność FB Bank	FB2	Pożyczka obligacyjna	60
	FB3	Gwarancja	50
Łączna udzielona pomoc na utrzymanie płynności finansowej			110

6.2.2. Podstawa prawna oceny zgodności

- (205) W art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu upoważnia się Komisję do stwierdzenia zgodności pomocy z rynkiem wewnętrznym, jeżeli ma ona na celu „zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego”.
- (206) Komisja uznała, że globalny kryzys finansowy może powodować poważne zaburzenie w gospodarce państwa członkowskiego i że środki wsparcia dla banków mogą zaradzić temu zaburzeniu. Potwierdzono to w komunikacie bankowym z 2008 r., komunikacie w sprawie dokapitalizowania i komunikacie w sprawie restrukturyzacji. Komisja nadal uważa, że wymogi w zakresie pomocy państwa, która ma zostać zatwierdzona na podstawie art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, są spełnione w świetle ponownego wystąpienia warunków skrajnych na rynkach finansowych. Komisja potwierdziła ten pogląd, przyjmując komunikat w sprawie przedłużenia z 2011 r. ⁽¹¹¹⁾ i komunikat bankowy z 2013 r. ⁽¹¹²⁾.

⁽¹¹⁰⁾ Zob. przypis 103.

⁽¹¹¹⁾ Komunikat Komisji w sprawie stosowania od dnia 1 stycznia 2012 r. reguł pomocy państwa w odniesieniu do środków wsparcia na rzecz banków w kontekście kryzysu finansowego („komunikat w sprawie przedłużenia z 2011 r.”) (Dz.U. C 356 z 6.12.2011, s. 7).

⁽¹¹²⁾ Zob. komunikat Komisji w sprawie stosowania od dnia 1 sierpnia 2013 r. reguł pomocy państwa w odniesieniu do środków wsparcia na rzecz banków w kontekście kryzysu finansowego („komunikat bankowy”) (Dz.U. C 216 z 30.7.2013, s. 1).

- (207) W odniesieniu do gospodarki Grecji w swoich decyzjach zatwierdzających i przedłużających program wsparcia na rzecz greckich banków oraz w decyzjach zatwierdzających środki pomocy państwa przyznane przez Grecję poszczególnym bankom Komisja uznała, że istnieje zagrożenie poważnym zaburzeniem w gospodarce Grecji i że wsparcie państwa dla banków stanowi stosowny środek zaradczy wobec tego zaburzenia. W związku z tym podstawę prawną oceny środków pomocy powinien stanowić art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu.
- (208) Zgodnie z pkt 15 komunikatu bankowego z 2008 r., aby pomoc była zgodna z art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, musi ona spełniać ogólne kryteria zgodności:
- a) stosowność: pomoc musi być właściwie ukierunkowana, aby umożliwiała skuteczne osiągnięcie celu, jakim jest zaradzenie poważnemu zaburzeniu gospodarki. Nie zostałyby to osiągnięte, gdyby środek nie był stosowny do zaburzenia, któremu ma zaradzić;
 - b) konieczność: środek pomocy musi być konieczny, zarówno pod względem kwoty, jak i formy, do osiągnięcia celu. Dlatego kwota środka pomocy musi stanowić minimalną kwotę niezbędną do osiągnięcia celu, a jego forma musi być najbardziej odpowiednia do zaradzenia zaburzeniu;
 - c) proporcjonalność: konieczne jest zachowanie właściwej równowagi między pozytywnymi skutkami środka a zakłóceniami konkurencji, tak aby zakłócenia te ograniczały się do minimum niezbędnego do osiągnięcia celów środka.
- (209) W okresie kryzysu finansowego Komisja opracowała kryteria zgodności w odniesieniu do różnych rodzajów środków pomocy. Zasady oceny środków pomocy zostały po raz pierwszy określone w komunikacie bankowym z 2008 r.
- (210) Komunikat w sprawie dokapitalizowania określa dalsze wytyczne dotyczące wynagrodzenia wymaganego w przypadku zastrzyków kapitałowych dokonywanych przez państwo.
- (211) Ponadto w komunikacie w sprawie restrukturyzacji Komisja wyjaśniła sposób przeprowadzania przez nią oceny planów restrukturyzacji. W swojej ocenie planu restrukturyzacji banku na podstawie komunikatu w sprawie restrukturyzacji Komisja weźmie pod uwagę wszystkie środki wymienione w tabeli 10.

6.2.3. Zgodność środków pomocy z komunikatem bankowym z 2008 r. i komunikatem w sprawie dokapitalizowania

6.2.3.1. Zgodność środków FB1, FB2 i FB3 z komunikatem bankowym z 2008 r.

- (212) Środki FB1, FB2 i FB3 przyznano w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków. Środki zawarte w tym programie oceniono już jako zgodne z rynkiem wewnętrznym w decyzji Komisji z dnia 19 listopada 2008 r.

6.2.3.2. Zgodność środków FB4 i FB5 z komunikatem bankowym z 2008 r. i komunikatem w sprawie dokapitalizowania

6.2.3.2.1. Stosowność

- (213) W odniesieniu do stosowności środków FB4 i FB5 Komisja jest zdania, że są one stosowne, ponieważ stanowiły zabezpieczenie dla deponentów FB Bank, a co za tym idzie zabezpieczyły stabilność finansową. Działalność nie mogłaby być kontynuowana bez pomocy z HFSF, gdyż w momencie poddania go restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji FB Bank miał ujemny kapitał własny, a w panujących wówczas trudnych warunkach rynkowych żaden bank nie nabyłby portfela aktywów i zobowiązań mającego ujemną wartość i przez to pogarszającego jego adekwatność kapitałową. Środki te zapewniały zatem utrzymanie stabilności finansowej w Grecji. Na tej podstawie Komisja stwierdza, że środki te są stosowane jako pomoc na ratowanie.

6.2.3.2.2. Konieczność

- (214) Zgodnie z komunikatem bankowym z 2008 r. środek pomocy musi być konieczny, pod względem kwoty i formy, do osiągnięcia celu. Oznacza to, że zastrzyk kapitałowy musi być dokonany w minimalnej kwocie niezbędnej do osiągnięcia tego celu.

- (215) Jak w swoim piśmie z dnia 8 maja 2013 r. stwierdził narodowy bank Grecji, pomimo niewielkich rozmiarów FB Bank, cofnięcie jego licencji bez zastosowania środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji mogłoby osłabić zaufanie deponentów do greckiego systemu bankowego, co wpłynęłoby na stabilność finansową. Ponadto narodowy bank Grecji dodał, że spośród różnych możliwości restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji FB Bank, za najkorzystniejszą uznał zastosowanie procedury zakupu i przejęcia zgodnie z protokołem dotyczącym polityki gospodarczej i finansowej z grudnia 2012 r. Narodowy bank Grecji uznał, że wspomniana procedura oferuje bezpośrednie i definitywne rozwiązanie problemów, w obliczu których stał FB Bank. Komisja uznaje, że te elementy stabilności finansowej potwierdzają konieczność środków FB4 i FB5.
- (216) Jeżeli chodzi o skalę interwencji, w swojej decyzji 10/1/10.5.2013 narodowy bank Grecji stwierdził, że zlecenie przeniesienia wybranych aktywów i zobowiązań było najkorzystniejszym rozwiązaniem, gdyż minimalizowało koszt restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Decyzja była również zgodna z protokołem dotyczącym polityki gospodarczej i finansowej z marca 2012 r. Ponadto Komisja zauważa, że ostateczna kwota niedopasowania poziomu płynności została dokładnie oceniona przez władze greckie, które wzięły pod uwagę sprawozdanie z wyceny sporządzone przez biegłego rewidenta. Wkład pokrywał dokładnie różnicę między wartością godziwą przenoszonych aktywów a wartością zobowiązań. Ponadto HFSF zobowiązał się do pokrycia potrzeb kapitałowych w wysokości jedynie do 9 % wartości przenoszonych aktywów, według szacunków narodowego banku Grecji. Fakt, że spośród dwóch oferentów jedynie bank zgodził się na zmodyfikowanie swojej oferty, również potwierdza słuszność wniosku, że wysokość wkładu nie była nadmierna.
- (217) Ponadto kapitał własny FB Banku nie został przeniesiony, a zatem pozostał w likwidowanej jednostce, tj. w FB Bank. Dlatego też akcjonariusze tracą wszystkie posiadane akcje, a wkład HFSF nie ulegnie inflacji ze względu na koszt ratowania.
- (218) Jeżeli chodzi o wynagrodzenie pomocy, jak wspomniano powyżej w motywie 195, HFSF najprawdopodobniej nie odzyska pełnej kwoty wniesionych środków⁽¹¹³⁾. W sposób oczywisty nie otrzymuje zatem żadnego wynagrodzenia, a jego wkład jest podobny do dotacji. Jak wskazano w pkt 44 komunikatu w sprawie dokapitalizowania, dokapitalizowanie bez wystarczającego wynagrodzenia można zaakceptować tylko w przypadku banków znajdujących się w trudnej sytuacji, które nie mogą wypłacić żadnego wynagrodzenia. Komisja uznaje, że warunek ten jest spełniony w przypadku FB Bank. Brak wynagrodzenia powoduje potrzebę gruntownej restrukturyzacji, zgodnie z komunikatem w sprawie dokapitalizowania.
- (219) Podsumowując, środki FB4 i FB5 zarówno pod względem kwoty, jak i pod względem formy stanowią konieczną pomoc na ratowanie, mającą na celu ograniczenie zaburzeń w greckim systemie bankowym i w całej gospodarce.

6.2.3.2.3. Proporcjonalność

- (220) Komisja zauważa, że FB Bank nie istnieje już w takiej postaci, w jakiej istniał poprzednio. Fakt, że pomoc stanowi ratunek dla przenoszonej działalności gospodarczej, mógłby teoretycznie powodować zakłócenia konkurencji. Komisja zwraca jednak uwagę na niewielkie rozmiary FB Bank i proces sprzedaży, w którym konkurenci mieli możliwość składania ofert kupna wybranych aktywów i zobowiązań FB Bank. Ponadto niezwłocznie po przeniesieniu działalność gospodarcza FB Bank została całkowicie zintegrowana z działalnością banku i przestała istnieć jako oddzielna działalność gospodarcza lub konkurent. Komisja stwierdza zatem, że pomoc nie powoduje nadmiernego zakłócenia konkurencji.

Wniosek dotyczący zgodności środków FB4 i FB5

- (221) Stwierdza się, że środki FB4 i FB5 są stosowne i konieczne oraz, biorąc pod uwagę niewielkie rozmiary FB Bank i jego zniknięcie jako samodzielnego konkurenta ze względu na pełną integrację z bankiem, proporcjonalne do założonego celu, zgodne z komunikatem bankowym z 2008 r. i komunikatem w sprawie dokapitalizowania.

6.2.4. Zgodność środków pomocy z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

- (222) W odniesieniu do wynagrodzenia z tytułu środka FB4 Komisja zauważyła w motywie 218, że HFSF prawdopodobnie nie odzyska całości kwoty 456,97 mln EUR, która stanowiła zastrzyk kapitałowy do celów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji FB Bank (środek FB4). Brak wynagrodzenia powoduje konieczność gruntownej restrukturyzacji, zarówno pod względem środków na rzecz przywrócenia rentowności, jak i pod względem środków mających na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji.

⁽¹¹³⁾ W odniesieniu do FB4 HFSF przysługuje wobec likwidowanej jednostki wierzytelność w kwocie 457 mln EUR. Na dzień 31 grudnia 2013 r. zaksięgowane straty z tytułu tej wierzytelności, wykazane w sprawozdaniu finansowym HFSF, wynosiły 377 mln EUR.

6.2.4.1. Długoterminowa rentowność działalności FB Bank poprzez sprzedaż

- (223) Punkt 21 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowi, że gdy nie ma możliwości wiarygodnego powrotu instytucji kredytowej znajdującej się w trudnej sytuacji do długoterminowej rentowności, należy rozważyć jej kontrolowaną likwidację lub sprzedaż na aukcji. Państwa członkowskie mogą zatem zachęcać nierentowne podmioty do wyjścia z rynku, umożliwiając jednocześnie przeprowadzenie procesu wyjścia w odpowiednich ramach czasowych pozwalających na zachowanie stabilności finansowej.
- (224) FB Bank nie był jednak rentowny jako samodzielna jednostka i został postawiony w stan likwidacji. W tym względzie w pkt 17 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wyjaśnia się, że „sprzedaż znajdującego się w trudnej sytuacji banku innej instytucji finansowej może pomóc przywrócić długoterminową rentowność, jeśli nabywca jest przedsiębiorstwem rentownym i zdolnym do przejęcia banku w trudnej sytuacji oraz może pomóc w przywróceniu zaufania rynku”.
- (225) Jak stwierdzono w sekcji 7.5.2, na podstawie jego planu restrukturyzacji bank można uznać za podmiot rentowny. W związku z tym fakt, że działalność FB Bank została przeniesiona do banku, umożliwia przywrócenie jej długoterminowej rentowności. Ponadto fakt, że działalność FB Bank została całkowicie zintegrowana⁽¹¹⁴⁾ z działalnością banku i przestaje istnieć jako samodzielny konkurent, stanowi gruntowną restrukturyzację wymaganą w związku z niewystarczającym wynagrodzeniem pomocy państwa.

6.2.4.2. Wkład własny i podział obciążenia

- (226) Jak wyjaśniono w motywie 216, wybrany sposób restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji FB Bank zapewnia ograniczenie kosztów restrukturyzacji do minimum. Po pierwsze, władze greckie dokładnie oceniły niedopasowanie poziomu płynności, biorąc pod uwagę sprawozdanie niezależnych rewidentów. Ponadto HFSF zobowiązał się do pokrycia potrzeb kapitałowych nabywcy związanych z przenoszoną działalnością tylko do minimalnej kwoty wymaganej przez prawo. Dodatkowo integracja działalności gospodarczej FB Bank z działalnością większego podmiotu i jednoczesne osiągnięcie synergii poprzez racjonalizację sieci oddziałów FB Bank, konsolidację infrastruktury informatycznej i ograniczenie kosztów finansowania przyczyniają się do ograniczenia kosztów restrukturyzacji do minimum w porównaniu ze scenariuszem, w którym państwo próbowałoby przywrócić rentowność FB Bank jako samodzielnego podmiotu.
- (227) Kapitał własny i dług podporządkowany nie zostały przeniesione do banku, lecz pozostały w FB Bank, podmiocie w stanie likwidacji. W związku z tym Komisja uważa, że w stosunku do akcjonariuszy osiągnięto wystarczający podział obciążenia, gdyż prawo do wpływów z likwidacji przysługuje im tylko w przypadku, gdy wpływy są wystarczające, aby w pierwszej kolejności spłacić HFSF, którego roszczenie ma pierwszeństwo w stosunku do innych wierzycieli. Dlatego też, ze względu na niewielką ilość aktywów poddanych likwidacji, udziałowcy prawdopodobnie nie odzyskają zainwestowanych środków.

6.2.4.3. Środki mające na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji

- (228) W odniesieniu do środków mających na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji pkt 30 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowi, że „punktem wyjścia dla oceny Komisji dotyczącej konieczności podjęcia takich środków są wielkość, skala i zakres działań, jakie prowadził będzie bank po zrealizowaniu wiarygodnego planu restrukturyzacji [...]. Charakter i forma takich środków zależeć będą od dwóch kryteriów: po pierwsze od kwoty pomocy oraz warunków i okoliczności, w jakich ją przyznano, a po drugie od cech rynku lub rynków, na których bank będący beneficjentem pomocy będzie działał”.
- (229) Oprócz pożyczek greckich rządowych papierów wartościowych w wysokości 60 mln EUR (środek FB2) i gwarancji państwowych w wysokości 50 mln EUR (środek FB3), całkowita otrzymana pomoc państwa w formie wsparcia kapitałowego wyniosła 606,97 mln EUR (środki FB1, FB4 i FB5). Środek FB1 odpowiadał 3,25 % aktywów ważonych ryzykiem FB Bank na dzień 31 grudnia 2008 r. Środek FB4, finansowanie niedopasowania poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi przez FB Bank do banku, odpowiadał ok. 33,44 % aktywów ważonych ryzykiem FB Bank na dzień 31 marca 2013 r. Środek FB5, z definicji, odpowiadał 9 % ważonych ryzykiem aktywów FB Bank przenoszonych do banku. Takie kwoty pomocy w połączeniu z brakiem wynagrodzenia powodują, że konieczne jest znaczne ograniczenie udziału beneficjenta w rynku.
- (230) W odniesieniu do rynku, na którym działał FB Bank, Komisja zauważa, że był to bardzo mały bank (mniej niż 0,5 % udziałów w całkowitych aktywach greckich banków i mniej niż 1 % udziałów w kredytach i depozytach w Grecji), a zatem aktywa i zobowiązania FB Bank przeniesione do banku były małe w porównaniu z rozmiarem greckiego systemu bankowego.

⁽¹¹⁴⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 17.

- (231) Ponadto działalność FB Bank była przedmiotem oferty skierowanej do konkurentów w ramach otwartej aukcji. Po sprzedaży FB Bank przestał istnieć jako samodzielny konkurent, ponieważ przeniesiona działalność została całkowicie zintegrowana z bankiem.
- (232) Stwierdza się, że z uwagi na małe rozmiary przeniesionej działalności, otwarty proces sprzedaży i pełną integrację działalności FB Bank z bankiem nie zachodzi żadne nadmierne zakłócenie konkurencji, mimo bardzo wysokiej kwoty pomocy i braku wynagrodzenia.

6.2.4.4. Wniosek dotyczący zgodności z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

- (233) W oparciu o powyższą analizę stwierdza się, że sprzedaż wybranych aktywów i zobowiązań FB Bank i ich integracja z bankiem gwarantują przywrócenie długoterminowej rentowności działalności FB Bank, ograniczenie pomocy do niezbędnego minimum oraz brak nadmiernego zakłócenia konkurencji, zgodnie z komunikatem w sprawie restrukturyzacji.

6.2.5. Wniosek dotyczący zgodności pomocy związanej z FB Bank z rynkiem wewnętrznym

- (234) Wszystkie środki pomocy wymienione w tabeli 10 są zatem zgodne z rynkiem wewnętrznym.

6.3. OCENA POMOCY DOTYCZĄCEJ PROBANK

6.3.1. Istnienie i kwota pomocy

- (235) Komisja musi najpierw ocenić, czy środki stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

6.3.1.1. Istnienie pomocy w przypadku środków przyznanych w związku z restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją Probank (środki PB1 i PB2)

- (236) HFSF jest podmiotem ustanowionym i finansowanym przez Grecję w celu wspierania banków. Środki PB1 i PB2 wiążą się zatem z wykorzystaniem środków państwowych. Środki PB1 i PB2 mają również selektywny charakter, gdyż przynoszą korzyść tylko działalności Probank.
- (237) Ponadto środki PB1 i PB2 zapewniają działalności Probank wyraźną korzyść, gdyż umożliwiają jej kontynuację. Zlecenie przeniesienia stanowi w tym przypadku sprzedaż *en bloc* gdyż, mimo że nie zostanie dokonany transfer kapitału własnego, przeniesione zostaną produktywna aktywa banków (oddziały, depozyty i kredyty).
- (238) Środki PB1 i PB2 nie spełniają kryterium testu prywatnego inwestora. Istotnie, HFSF nie ma możliwości osiągnięcia zysku dzięki swojemu wkładowi: w zamian za ten wkład nie uzyskał żadnej wierzytelności w stosunku do banku, lecz jedynie wierzytelność w stosunku do podmiotu będącego w stanie likwidacji, tj. Probank⁽¹¹⁵⁾. Dlatego też HFSF prawdopodobnie nie odzyska całości wniesionych środków.
- (239) Sелеktywna korzyść zapewniana przez środki PB1 i PB2 zakłóca konkurencję podtrzymując działalność bankową jednego podmiotu, umożliwiając mu funkcjonowanie na rynku i konkurowanie z innymi bankami działającymi w Grecji lub potencjalnie zainteresowanymi wejściem na rynek grecki. W związku z tym środki PB1 i PB2 mają wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi i mogą zakłócać konkurencję.
- (240) Stwierdza się zatem, że pokrycie przez HFSF niedopasowania poziomu płynności w kwocie 562,73 mln EUR związanego z aktywami przenoszonymi z Probank do banku oraz zobowiązanie HFSF do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z przenoszonymi aktywami, mogących wynosić do [180–280] mln EUR, stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.
- Beneficjent środków PB1 i PB2
- (241) Beneficjentem środków PB1 i PB2 jest działalność Probank, gdyż umożliwiły one kontynuację tej działalności w ramach banku.
- (242) Aby ocenić, czy sprzedaż działalności Probank stanowi pomoc państwa na rzecz banku, zgodnie z pkt 49 komunikatu bankowego z 2008 r. Komisja musi ocenić, czy zostały spełnione określone wymogi. W szczególności musi zbadać, czy (i) proces sprzedaży miał charakter otwarty i niedyskryminujący; (ii) sprzedaż odbyła się na warunkach rynkowych; oraz (iii) instytucja finansowa lub rząd dążyły do uzyskania jak najwyższej ceny sprzedaży za odnośne aktywa i zobowiązania.

⁽¹¹⁵⁾ Zob. art. 9 ust. 15 ustawy 4051/2012 i art. 13 A ust. 4 ustawy 3746/2009.

- (243) Bank nabył aktywa i zobowiązania Probank, ponieważ przedłożył najkorzystniejszą ofertę w ramach niedyskryminującego postępowania przetargowego otwartego dla innych banków. Narodowy bank Grecji postanowił skontaktować się tylko z czterema największymi bankami działającymi w Grecji, spośród których tylko bank i jeden inny bank przedłożyły oferty. Oferta banku była korzystniejsza pod względem ceny i oczekiwanych synergii.
- (244) Narodowy bank Grecji skontaktował się tylko z czterema bankami. Ograniczona liczba nabywców, z którymi nawiązano kontakt, nie może wykluczać otwartości postępowania przetargowego, biorąc pod uwagę brak innych banków działających w Grecji, o rozmiarze umożliwiającym wchłonięcie sprzedawanej działalności i posiadających odpowiedni kapitał w momencie przeprowadzania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Ponadto do czasu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Probank żadna zagraniczna instytucja kredytowa ani finansowa nie przedłożyła ważnej wiążącej oferty nabycia Probank, pomimo powtórnie przesuwanego terminu. W czasie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji zagraniczne instytucje kredytowe i finansowe okazywały bardzo ograniczone zainteresowanie prowadzeniem działalności bankowej w Grecji. Ponadto narodowy bank Grecji określił wcześniej portfel aktywów i zobowiązań podlegających przeniesieniu oraz ramy czasowe, których przestrzeganie było warunkiem ważności ofert. W związku z tym Komisja stwierdza, że proces sprzedaży był otwarty i niedyskryminujący.
- (245) Ujemna cena (tzn. uwzględniająca niedopasowanie poziomu płynności i pokrycie wspomnianych potrzeb kapitałowych) aktywów i zobowiązań Probank nie wyklucza tego, że cena sprzedaży odzwierciedla wartość rynkową przedsiębiorstwa⁽¹¹⁶⁾. Komisja nie ma powodów, aby uznać, że złożona oferta i zapłacona cena nie odzwierciedlały ceny rynkowej przedsiębiorstwa. Wartość godziwa aktywów została bowiem oszacowana przez narodowy bank Grecji i zweryfikowana przez zewnętrznych rewidentów. Dlatego też Komisja uważa, że sprzedaż odbyła się na warunkach rynkowych. W świetle powyższego, zgodnie z pkt 49 komunikatu bankowego z 2008 r., pkt 20 komunikatu w sprawie restrukturyzacji i praktyką decyzyjną Komisji⁽¹¹⁷⁾, stwierdza się, że można wykluczyć pomoc państwa na rzecz banku.

6.3.1.2. Wniosek dotyczący istnienia pomocy i łącznej kwoty otrzymanej pomocy

- (246) Na podstawie motywów 236–240 Komisja uznaje, że środki PB1 i PB2 spełniają warunki określone w art. 107 ust. 1 Traktatu i stanowią pomoc państwa.
- (247) Stwierdza się zatem, że działalność Probank otrzymała pomoc państwa w formie wsparcia kapitałowego w wysokości [742,7–842,7] mln EUR (środki PB1 i PB2), jak podsumowano w tabeli 11.

Tabela 11

Przegląd całkowitej pomocy otrzymanej przez Probank

Beneficjent pomocy	Środek	Charakter pomocy	Kwota pomocy (mln EUR)
Działalność Probank	PB1	Finansowanie niedopasowania poziomu płynności w związku z aktywami przenoszonymi z Probank do banku	562,7
	PB2	Zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych związanych z aktywami przenoszonymi z Probank do banku	[180–280]
Łączna udzielona pomoc kapitałowa			[742,7–842,7]
Łączna wypłacona pomoc kapitałowa			[742,7–842,7]

6.3.2. Podstawa prawna oceny zgodności

- (248) W art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu upoważnia się Komisję do stwierdzenia zgodności pomocy z rynkiem wewnętrznym, jeżeli ma ona na celu „zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego”.

⁽¹¹⁶⁾ Zob. przypis 109.

⁽¹¹⁷⁾ Zob. przypis 103.

- (249) Jak wyjaśniono w motywach 206 i 207, podstawę prawną oceny środków pomocy powinien obecnie stanowić art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu.
- (250) Jak wyjaśniono w motywie 208, zgodnie z pkt 15 komunikatu bankowego z 2008 r., aby pomoc była zgodna z art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, musi ona spełniać ogólne kryteria zgodności: stosowności, konieczności i proporcjonalności.
- (251) Komunikat w sprawie dokapitalizowania określa dalsze wytyczne dotyczące wynagrodzenia wymaganego w przypadku zastrzyków kapitałowych dokonywanych przez państwo.
- (252) Ponadto w komunikacie w sprawie restrukturyzacji Komisja wyjaśniła sposób przeprowadzania przez nią oceny planów restrukturyzacji. W swojej ocenie planu restrukturyzacji na podstawie komunikatu w sprawie restrukturyzacji Komisja weźmie pod uwagę wszystkie środki wymienione w tabeli 11.

6.3.3. Zgodność środków pomocy z komunikatem bankowym z 2008 r. i komunikatem w sprawie dokapitalizowania

6.3.3.1. Stosowność

- (253) W odniesieniu do stosowności środków PB1 i PB2 Komisja uważa, że pokrycie niedopasowania poziomu płynności i zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych nabywcy związanych z przenoszonymi aktywami są stosowne, ponieważ umożliwiły one sprzedaż i zabezpieczenie depozytów Probank, zapewniając w ten sposób stabilność finansową. Działalność ta nie mogłaby być kontynuowana bez pomocy ze strony HFSF, ponieważ w czasie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Probank miał ujemny kapitał własny. W panujących wówczas trudnych warunkach rynkowych żaden bank nie nabyłby portfela aktywów i zobowiązań mającego ujemną wartość i przez to pogarszającego jego adekwatność kapitałową. Dnia 10 maja 2013 r. narodowy bank Grecji wyznaczył komisarza dla Probank, którego zadanie polegało na zapewnieniu podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu ukończenia podwyższenia kapitału podstawowego Probank. Fakt, że do czasu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji żaden prywatny inwestor nie przedłożył ostatecznej wiążącej oferty nabycia Probank pomimo starań komisarza wyznaczonego dla Probank i powtórnego przedłużenia terminu podwyższenia kapitału podstawowego Probank, stanowi argument na poparcie stwierdzenia, że kontynuacja działalności tego banku nie byłaby możliwa bez pomocy uzyskanej z HFSF. Środek ten zapewnił więc utrzymanie stabilności finansowej w Grecji. Na tej podstawie Komisja stwierdza, że środki te są stosowne jako pomoc na ratowanie.

6.3.3.2. Konieczność

- (254) Zgodnie z komunikatem bankowym z 2008 r. środek pomocy musi być konieczny, pod względem kwoty i formy, do osiągnięcia celu. Oznacza to, że zastrzyk kapitałowy musi być dokonany w minimalnej kwocie niezbędnej do osiągnięcia tego celu.
- (255) Protokół dotyczący polityki gospodarczej i finansowej z maja 2013 r. przewidywał, że w odniesieniu do tych banków spoza grupy najważniejszych ⁽¹¹⁸⁾, które nie są w stanie sprostać stawianym im wymogom kapitałowemu, narodowy bank Grecji, w porozumieniu z HFSF, oceni możliwości minimalizacji kosztów dla podatnika, takie jak procedura zakupu i przejęcia, jednocześnie gwarantując bezpieczeństwo deponentów.
- (256) Jak stwierdził narodowy bank Grecji w decyzji z dnia 26 lipca 2013 r. ⁽¹¹⁹⁾, cofnięcie licencji Probank bez zastosowania środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji wpłynęłoby na stabilność finansową.
- (257) Komisja uznaje, że te elementy stabilności finansowej potwierdzają konieczność środków PB1 i PB2.
- (258) Jeżeli chodzi o kwotę środka, niedopasowanie poziomu płynności zostało dokładnie ocenione przez władze greckie, które wzięły pod uwagę sprawozdanie z wyceny sporządzone przez biegłego rewidenta. Wkład pokrywał dokładnie różnicę między wartością godziwą przenoszonych aktywów a wartością zobowiązań. W swojej decyzji 12/1/26.7.2013 narodowy bank Grecji stwierdził, że zlecenie przeniesienia wybranych aktywów i zobowiązań było najkorzystniejszym rozwiązaniem, gdyż minimalizowało koszt restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Wspomniana decyzja jest także zgodna z drugim programem dostosowania gospodarczego dla Grecji z lipca 2013 r. Ponadto HFSF zobowiązał się do pokrycia potrzeb kapitałowych w wysokości jedynie do 9 % wartości przenoszonych aktywów, jak oszacował je narodowy bank Grecji.

⁽¹¹⁸⁾ W przeprowadzonej w 2012 r. ocenie rentowności narodowy bank Grecji wskazał cztery największe banki w tym kraju jako odpowiednich kandydatów do dokapitalizowania przez HFSF, podczas gdy pozostałych banków, nienależących do grupy najważniejszych, nie uznał za kwalifikujące się do takiego dokapitalizowania.

⁽¹¹⁹⁾ Decyzja 12/1/26.7.2013 komisji ds. środków naprawczych w sektorze bankowym narodowego banku Grecji.

- (259) Co więcej, kapitał własny nie został przeniesiony do banku, a zatem pozostanie w podmiocie w stanie likwidacji. Dlatego też akcjonariusze Probank stracą wszystkie posiadane akcje, a wkład HFSF nie ulegnie inflacji ze względu na koszt ratowania.
- (260) Jeżeli chodzi o wynagrodzenie pomocy, jak wspomniano powyżej w motywie 238, HFSF najprawdopodobniej nie odzyska pełnej kwoty wniesionych środków. W sposób oczywisty nie otrzymuje zatem żadnego wynagrodzenia, a jego wkład jest podobny do dotacji. Jak wskazano w pkt 44 komunikatu w sprawie dokapitalizowania, dokapitalizowanie bez wystarczającego wynagrodzenia można zaakceptować tylko w przypadku banków znajdujących się w trudnej sytuacji, które nie mogą wypłacić żadnego wynagrodzenia. Komisja uznaje, że warunek ten jest spełniony w przypadku Probank. Brak wynagrodzenia powoduje potrzebę gruntownej restrukturyzacji, zgodnie z komunikatem w sprawie dokapitalizowania.
- (261) Podsumowując, środki te zarówno pod względem kwoty, jak i pod względem formy stanowią konieczną pomoc na ratowanie, mającą na celu ograniczenie zaburzeń w greckim systemie bankowym i w całej gospodarce.

6.3.3.3. Proporcjonalność

- (262) Probank nie istnieje już w takiej formie, jak poprzednio. Fakt, że pomoc stanowi ratunek dla przenoszonej do banku działalności, mógłby teoretycznie powodować zakłócenia konkurencji. Komisja zwraca jednak uwagę na niewielkie rozmiary Probank i proces sprzedaży, w którym konkurenci mieli możliwość składania ofert kupna wybranych aktywów i zobowiązań Probank. Ponadto niezwłocznie po przeniesieniu działalność gospodarczą Probank została całkowicie zintegrowana z działalnością banku i przestała istnieć jako oddzielna działalność gospodarcza lub konkurent. Komisja stwierdza zatem, że pomoc nie powoduje nadmiernego zakłócenia konkurencji.

6.3.3.4. Wniosek dotyczący zgodności środków PB1 i PB2 z komunikatem bankowym i komunikatem w sprawie dokapitalizowania

- (263) Stwierdza się, że środki PB1 i PB2 są stosowne i konieczne oraz, biorąc pod uwagę przewidywaną głęboką restrukturyzację banku, do którego przeniesiono działalność gospodarczą Probank, proporcjonalne do założonego celu, zgodne z komunikatem bankowym z 2008 r. i komunikatem w sprawie dokapitalizowania.

6.3.4. Zgodność środków pomocy z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

- (264) W odniesieniu do wynagrodzenia z tytułu środka PB1 Komisja zauważyła w motywie 260, że HFSF prawdopodobnie nie odzyska całości kwoty 562,73 mln EUR, która stanowiła zastrzyk kapitałowy do celów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Probank (środek PB1). Brak wynagrodzenia powoduje konieczność gruntownej restrukturyzacji, zarówno pod względem środków na rzecz przywrócenia rentowności, jak i pod względem środków mających na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji.

6.3.4.1. Długoterminowa rentowność działalności Probank poprzez sprzedaż

- (265) Punkt 21 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowi, że gdy nie ma możliwości wiarygodnego powrotu instytucji kredytowej znajdującej się w trudnej sytuacji do długoterminowej rentowności, należy zawsze rozważyć jej kontrolowaną likwidację lub sprzedaż na aukcji. Państwa członkowskie mogą zatem zachęcać nierentowne podmioty do wyjścia z rynku, umożliwiając jednocześnie przeprowadzenie procesu wyjścia w odpowiednich ramach czasowych pozwalających na zachowanie stabilności finansowej.
- (266) Probank nie był jednak rentowny jako samodzielna jednostka i został postawiony w stan likwidacji. W tym względzie w pkt 17 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wyjaśnia się, że „sprzedaż znajdującego się w trudnej sytuacji banku innej instytucji finansowej może pomóc przywrócić długoterminową rentowność, jeśli nabywca jest przedsiębiorstwem rentownym i zdolnym do przejęcia banku w trudnej sytuacji oraz może pomóc w przywróceniu zaufania rynku”.
- (267) Jak stwierdzono w sekcji 7.5.2, na podstawie jego planu restrukturyzacji bank można uznać za podmiot rentowny. W związku z tym fakt, że działalność Probank została przeniesiona do banku, umożliwia przywrócenie jej długoterminowej rentowności. Ponadto fakt, że działalność Probank została całkowicie zintegrowana⁽¹²⁰⁾ z działalnością banku i przestaje istnieć jako samodzielny podmiot, stanowi gruntowną restrukturyzację wymaganą w związku z niewystarczającym wynagrodzeniem pomocy państwa.

⁽¹²⁰⁾ Plan restrukturyzacji przedłożony dnia 25 czerwca 2014 r., s. 15.

6.3.4.2. Wkład własny i podział obciążenia

- (268) Jak wyjaśniono w motywie 258, wybrany sposób restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Probank zapewnia ograniczenie kosztów restrukturyzacji do minimum. Po pierwsze, władze greckie dokładnie oceniły niedopasowanie poziomu płynności, biorąc pod uwagę sprawozdanie niezależnych rewidentów. Ponadto HFSF zobowiązał się do pokrycia potrzeb kapitałowych nabywcy związanych z przenoszonymi aktywami tylko do minimalnej kwoty wymaganej przez prawo. Dodatkowo integracja działalności gospodarczej Probank z działalnością większego podmiotu i jednocześnie osiągnięcie synergii, w szczególności poprzez racjonalizację sieci oddziałów Probank, konsolidację infrastruktury informatycznej i ograniczenie kosztów finansowania przyczyniają się do ograniczenia kosztów restrukturyzacji do minimum w porównaniu ze scenariuszem, w ramach którego państwo próbowałoby przywrócić rentowność Probank jako samodzielnej jednostki.
- (269) Kapitał własny i dług podporządkowany nie zostały przeniesione do banku, lecz pozostały w podmiocie w stanie likwidacji. W związku z tym Komisja uważa, że w stosunku do akcjonariuszy osiągnięto wystarczający podział obciążenia, gdyż prawo do wpływów z likwidacji przysługuje im tylko w przypadku, gdy wpływy są wystarczające, aby w pierwszej kolejności spłacić HFSF, którego roszczenie ma pierwszeństwo w stosunku do innych wierzytelności. Dlatego też, ze względu na niewielką ilość aktywów poddanych likwidacji, udziałowcy prawdopodobnie nie odzyskają zainwestowanych środków.

6.3.4.3. Środki mające na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji

- (270) W odniesieniu do środków mających na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji pkt 30 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowi, że „punktem wyjścia dla oceny Komisji dotyczącej konieczności podjęcia takich środków są wielkość, skala i zakres działań, jakie prowadził będzie bank po zrealizowaniu wiarygodnego planu restrukturyzacji [...]. Charakter i forma takich środków zależą będą od dwóch kryteriów: po pierwsze od kwoty pomocy oraz warunków i okoliczności, w jakich ją przyznano, a po drugie od cech rynku lub rynków, na których bank będący beneficjentem pomocy będzie działał”.
- (271) Co do kwoty uzyskanej pomocy, całkowita otrzymana pomoc państwa w formie wsparcia kapitałowego wyniosła [742,7–842,7] mln EUR (środki PB1 i PB2). Środek PB1 odpowiadał ok. 21,15 % ważonych ryzykiem aktywów Probank na dzień 30 czerwca 2013 r. Środek PB2, z definicji, odpowiadał [...] % aktywów przeniesionych z Probank. Takie kwoty pomocy w połączeniu z brakiem wynagrodzenia powodują, że konieczne jest znaczne ograniczenie udziału beneficjenta w rynku.
- (272) W odniesieniu do rynku, na którym działał Probank, Komisja zauważa, że był to bardzo mały bank (ok. 1 % udziałów w całkowitych aktywach greckich banków, ok. 1 % udziałów w kredytach i mniej niż 2 % w depozytach), a zatem aktywa i zobowiązania Probank przeniesione do banku były małe w porównaniu z rozmiarem greckiego systemu bankowego.
- (273) Ponadto działalność Probank była przedmiotem oferty skierowanej do konkurentów w ramach otwartej aukcji. Po sprzedaży Probank przestał istnieć jako samodzielny konkurent, ponieważ przeniesione aktywa zostały całkowicie zintegrowane z bankiem.
- (274) Stwierdza się, że z uwagi na małe rozmiary przeniesionej działalności, otwarty proces sprzedaży i pełną integrację działalności Probank z bankiem, nie zachodzi żadne nadmierne zakłócenie konkurencji, mimo bardzo wysokiej kwoty pomocy i braku wynagrodzenia.

6.3.4.4. Wniosek dotyczący zgodności z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

- (275) W oparciu o powyższą analizę Komisja stwierdza, że sprzedaż wybranych aktywów i zobowiązań Probank i ich integracja z bankiem gwarantują przywrócenie długoterminowej rentowności działalności Probank, ograniczenie pomocy do niezbędnego minimum oraz brak nadmierne zakłócenia konkurencji, zgodnie z komunikatem w sprawie restrukturyzacji.

6.3.5. Wniosek dotyczący zgodności pomocy związanej z Probank z rynkiem wewnętrznym

- (276) Wszystkie środki pomocy wymienione w tabeli 11 są zatem zgodne z rynkiem wewnętrznym.

7. OCENA POMOCY PRZYZNANEJ BANKOWI

7.1. ISTNIENIE I KWOTA POMOCY

- (277) Komisja musi ustalić istnienie pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

7.1.1. Istnienie pomocy w przypadku środków przyznanych w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków (środek L1 i A)

7.1.1.1. *Pomoc państwa na utrzymanie płynności finansowej przyznana w ramach środków gwarancji i rządowej pożyczki obligacyjnej (środek L1)*

- (278) W decyzjach zatwierdzających i przedłużających program wsparcia na rzecz greckich banków ⁽¹²¹⁾ Komisja stwierdziła już, że wsparcie na utrzymanie płynności finansowej przyznane w ramach programu stanowi pomoc. Na dzień 15 kwietnia 2011 r. kwota nierozliczonych gwarancji wyniosła 12 873 mln EUR, a na dzień 30 listopada 2013 r. osiągnęła 14 798 mln EUR. W tych terminach kwota niespłaconych rządowych pożyczek obligacyjnych udzielonych bankowi wyniosła, odpowiednio, 787 mln EUR i 847 mln EUR. Ewentualna przyszła pomoc na utrzymanie płynności finansowej przyznana w ramach tego programu również stanowiłaby pomoc.

7.1.1.2. *Dokapitalizowanie przez państwo przyznane w ramach programu dokapitalizowania (środek A)*

- (279) Komisja stwierdziła już w decyzji z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie programu wsparcia na rzecz greckich banków, że dokapitalizowanie przewidziane w ramach środka dokapitalizowania stanowiącego część tego programu będzie stanowiło pomoc. Bank otrzymał 1 350 mln EUR w akcjach uprzywilejowanych, co stanowi 2,1 % aktywów banku ważonych ryzykiem ⁽¹²²⁾.
- (280) W 2010 r. Grecja wprowadziła szereg zmian dotyczących parametrów technicznych takich akcji uprzywilejowanych, w związku z czym jeśli nie zostaną wykupione w ciągu pięciu lat, kupon rośnie co roku o 2 %. Biorąc pod uwagę, że zmiany powodują zwiększenie wynagrodzenia państwa, w przypadku gdy po pięciu latach nie zostaną one poddane wykupowi ani konwersji, Komisja stwierdza, że zmiany parametrów technicznych nie zapewniają bankowi żadnej korzyści, a zatem nie wiążą się z dodatkową pomocą państwa.

7.1.2. Istnienie pomocy państwa w przypadku gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego (środek L2)

- (281) Komisja wyjaśniała w punkcie 51 komunikatu bankowego z 2008 r., że zasilanie instytucji finansowych funduszami przez banki centralne nie stanowi pomocy, jeżeli spełnione są cztery łączne warunki dotyczące wypłacalności instytucji finansowej, zabezpieczenia instrumentu, stopy procentowej naliczanej instytucji finansowej i braku kontrgwarancji państwowej. Ponieważ przyznane bankowi gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe nie spełnia tych czterech łącznych warunków, zwłaszcza z uwagi na fakt, że jest gwarantowane przez państwo oraz przyznane w połączeniu z innymi środkami wsparcia, nie można uznać, że gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe nie stanowi pomocy państwa.
- (282) Gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe spełnia kryteria określone w art. 107 ust. 1 Traktatu. Po pierwsze, ponieważ środek obejmuje gwarancję państwową na rzecz narodowego banku Grecji, wszelkie straty zostaną poniesione przez państwo. W związku z tym środek wykorzystuje zasoby państwowe. Gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe umożliwia bankom uzyskanie finansowania wtedy, gdy nie mają dostępu do rynków finansowania międzybankowego i do standardowych operacji refinansujących Eurosystemu. W związku z tym gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe na rzecz banku stanowi dla niego korzyść. Ponieważ gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe jest ograniczone do sektora bankowego, środek ma charakter selektywny. Gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe pozwala bankowi kontynuować działalność na rynku i uniknąć niewykonania zobowiązań oraz konieczności wycofania się z rynku, a zatem zakłóca ono konkurencję. Bank prowadzi działalność w innych państwach członkowskich, a instytucje finansowe z innych państw członkowskich prowadzą działalność lub mogłyby być zainteresowane prowadzeniem działalności w Grecji, a zatem korzyść przyznana bankowi wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- (283) Na podstawie powyższych okoliczności Komisja stwierdza, że gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe (środek L2) stanowi pomoc państwa. Kwota gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego zmieniała się w czasie. Dnia 31 grudnia 2012 r. wynosiła ona około 30,9 mld EUR.

⁽¹²¹⁾ Zob. przypisy 1 i 3.

⁽¹²²⁾ Zob. motyw 38 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG.

7.1.3. Istnienie pomocy w przypadku środków przyznanych poprzez HFSF (środki B1, B2 i B3)

7.1.3.1. Pierwsze dokapitalizowanie pomostowe (środek B1)

- (284) W sekcji 5.1 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG Komisja stwierdziła już, że pierwsze dokapitalizowanie pomostowe stanowi pomoc państwa. Otrzymany kapitał wynosił 7 430 mln EUR.

7.1.3.2. Drugie dokapitalizowanie pomostowe (środek B2)

- (285) Środek B2 został wdrożony przy użyciu zasobów HFSF, które, jak wyjaśniono w motywie 49 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG, wiązało się z wykorzystaniem zasobów państwowych.
- (286) Jeśli chodzi o istnienie korzyści, środek B2 podniósł współczynnik kapitałowy banku do poziomu pozwalającego na kontynuację działalności na rynku i dostęp do finansowania w ramach Eurosystemu. Ponadto wynagrodzenie za środek B2 składa się z odsetek naliczonych od obligacji EFSF i dodatkowej opłaty w wysokości 1 %. Ponieważ wynagrodzenie jest znacznie niższe niż wynagrodzenie z tytułu podobnych instrumentów kapitałowych na rynku, bank z pewnością nie byłby w stanie zgromadzić tego kapitału na takich warunkach na rynku. W związku z tym w ramach środka B2 przyznano bankowi korzyść z zasobów państwowych. Ponieważ środek udostępniono tylko bankowi, miał on charakter selektywny.
- (287) Środek B2 wzmocnił pozycję banku, dostarczając mu zasobów finansowych koniecznych do dalszego spełniania wymogów kapitałowych, co doprowadziło tym samym do zakłócenia konkurencji. Ponieważ bank prowadzi działalność na rynkach bankowych innych państw członkowskich, a instytucje finansowe z innych państw członkowskich prowadzą działalność w Grecji, w szczególności na rynku ubezpieczeń, środek B2 wpływa również na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- (288) Komisja uważa, że środek B2 stanowi pomoc państwa. Został on zgłoszony jako pomoc przez organy krajowe. Otrzymany kapitał wynosił 2 326 mln EUR.

7.1.3.3. Udział HFSF w dokapitalizowaniu z wiosny 2013 r. (środek B3)

- (289) Udział HFSF w dokapitalizowaniu z wiosny 2013 r. (środek B3) polegał na częściowej konwersji pierwszego i drugiego dokapitalizowania pomostowego (środki B1 i B2) na trwałe dokapitalizowanie w wysokości 8 677 mln EUR w akcjach zwykłych. Ponieważ środek B3 polegał na konwersji przyznanej już pomocy, nadal wykorzystuje on zasoby państwowe, jednak nie zwiększa nominalnej kwoty pomocy. Dana nominalna wartość pomocy zwiększa jednak korzyść banku (zakłócając tym samym konkurencję), ponieważ stanowi dokapitalizowanie trwałe, a nie tymczasowe, jak w przypadku środków B1 i B2.
- (290) Takie wsparcie nie zostało przyznane wszystkim bankom prowadzącym działalność w Grecji. W odniesieniu do zakłócenia konkurencji i wpływu na handel Komisja zauważa na przykład, że pomoc umożliwiła bankowi dalsze prowadzenie działalności w innych państwach członkowskich, takich jak Rumunia i Bułgaria. Likwidacja banku wiązałaby się z zaprzestaniem jego działalności za granicą, w wyniku likwidacji tych działalności lub ich sprzedaży. Ponadto działalność ubezpieczeniowa banku w Grecji konkuruje z działalnością spółek zależnych zakładów ubezpieczeń z innych państw członkowskich. W związku z tym środek zakłóca konkurencję i wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Komisja uważa zatem, że środek B3 stanowi pomoc państwa.

7.1.3.4. Wniosek dotyczący środków B1, B2 i B3

- (291) Środki B1, B2 i B3 stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu. Kwota pomocy państwa zawarta w środkach B1, B2 i B3 wynosi 9 756 mln EUR. Jak wspomniano w sekcji 7.1.3.3, tylko część pierwszego i drugiego dokapitalizowania pomostowego (środki B1 i B2) uległa konwersji na trwałe dokapitalizowanie w wysokości 8 677 mln EUR (środek B3), natomiast pozostałą kwotę spłacono HFSF sześć miesięcy po jej przyznaniu ⁽¹²³⁾.
- (292) W pkt 31 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wskazano, że oprócz bezwzględnej kwoty pomocy Komisja musi uwzględnić pomoc „w stosunku do aktywów banku ważonych ryzykiem”. Środki B1, B2, i B3 przyznawano w okresie jednego roku, od kwietnia 2012 r. ⁽¹²⁴⁾ do maja 2013 r. W tym okresie ważne ryzykiem aktywa banku uległy zmianie. Nasuwa się zatem pytanie, który poziom aktywów ważonych ryzykiem należy zastosować, a w szczególności czy pomoc państwa należy oceniać przez odniesienie do aktywów ważonych ryzykiem według stanu na początek lub na koniec danego okresu. Środki B1, B2 i B3 mają na celu pokrycie potrzeb kapitałowych określonych przez narodowy bank Grecji w marcu 2012 r. (test warunków skrajnych z 2012 r.). Innymi słowy, potrzeby kapitałowe, których pokryciu służą wspomniane środki pomocy państwa, istniały już w marcu 2012 r.

⁽¹²³⁾ HFSF, *Annual Financial Report for the year ended 31 December 2013* (Roczne sprawozdanie finansowe za rok zakończony dnia 31 grudnia 2013 r.), czerwiec 2014 r., s. 6.

⁽¹²⁴⁾ Zob. przypis 62.

Komisja uważa zatem, że kwotę pomocy objętej środkami B1, B2 i B3 należy porównywać z aktywami banku ważonymi ryzykiem na dzień 31 marca 2012 r. Przypomina się również, że po marcu 2012 r. i do czasu dokapitalizowania z wiosny 2013 r. narodowy bank Grecji nie brał pod uwagę transakcji nabycia dokonanych przez greckie banki w celu dostosowania ich potrzeb kapitałowych w górę lub w dół. Czynniki te wykazują również, że środki B1, B2 i B3 były środkami pomocy związanymi z sytuacją banku istniejącą na dzień 31 marca 2012 r.

- (293) Pierwsze i drugie dokapitalizowanie pomostowe wyniosły razem 9 756 mln EUR. Kwota ta stanowi 15,3 % aktywów ważonych ryzykiem banku na dzień 31 marca 2012 r.
- (294) Z uwagi na fakt, że bank zdołał pozyskać kapitał prywatny, kwota, którą HFSF rzeczywiście zasiłił bank, wyniosła tylko 8 677 mln EUR, co stanowi 13,6 % ważonych ryzykiem aktywów banku na dzień 31 marca 2012 r.

7.1.4. Wniosek dotyczący istnienia pomocy i łącznej kwoty pomocy otrzymanej przez bank

- (295) Środki A, B1, B2, B3, L1 i L2 stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu. Środki te podsumowano w tabeli 12.

Tabela 12

Przegląd całkowitej pomocy otrzymanej przez bank

Oznaczenie środka	Środek	Rodzaj środka	Kwota pomocy	Pomoc/aktywa ważne ryzykiem
A	Akcje uprzywilejowane	Wsparcie kapitałowe	1 350 mln EUR	2,1 %
B1 B2	Pierwsze dokapitalizowanie pomostowe Drugie dokapitalizowanie pomostowe	Wsparcie kapitałowe	7 430 mln EUR 2 326 mln EUR	15,3 %
Łączna pomoc kapitałowa udzielona bankowi			11 106 mln EUR	17,3 %
B3	Dokapitalizowanie z wiosny 2013 r.	Wsparcie kapitałowe	8 677 mln EUR	
Łączna pomoc przyznana bankowi, pomniejszona o pomoc zwróconą w ciągu 6 miesięcy			10 027 mln EUR	15,6 %
Oznaczenie środka	Środek	Rodzaj środka	Nominalna kwota pomocy	
L1	Pomoc na utrzymanie płynności finansowej	Gwarancja Pożyczka obligacyjna	Gwarancje: 14,8 mld EUR Pożyczki obligacyjne: 0,8 mld EUR	Na dzień 30 listopada 2013 r.
L2	Awaryjne wsparcie płynnościowe gwarantowane przez państwo	Finansowanie i gwarancja	30,9 mld EUR	Na dzień 31 grudnia 2012 r.
Łączna pomoc na utrzymanie płynności finansowej udzielona bankowi			46,5 mld EUR	

7.2. PODSTAWA PRAWNA OCENY ZGODNOŚCI

- (296) Jak stwierdzono w motywie 207, podstawę prawną oceny środków pomocy powinien stanowić art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu ⁽¹²⁵⁾.
- (297) W okresie kryzysu finansowego Komisja opracowała kryteria zgodności w odniesieniu do różnych rodzajów środków pomocy. Zasady oceny środków pomocy zostały po raz pierwszy określone w komunikacie bankowym z 2008 r.
- (298) Wytyczne dotyczące środków dokapitalizowania można znaleźć w komunikacie w sprawie dokapitalizowania i komunikacie w sprawie przedłużenia z 2011 r.
- (299) Komunikat w sprawie restrukturyzacji określa podejście przyjęte przez Komisję w odniesieniu do oceny planów restrukturyzacji, w szczególności konieczność przywrócenia rentowności, zapewnienie odpowiedniego wkładu beneficjenta oraz ograniczenie zakłóceń konkurencji.
- (300) Ramy te uzupełniono komunikatem bankowym z 2013 r., który ma zastosowanie do środków pomocy zgłoszonych lub przyznanych bez uprzedniego ich zatwierdzenia po dniu 31 lipca 2013 r.

7.2.1. Podstawa prawna oceny zgodności pomocy na utrzymanie płynności finansowej banku (środek L1)

- (301) Pomoc na utrzymanie płynności finansowej otrzymana już przez bank została ostatecznie zatwierdzona na podstawie kolejnych decyzji zatwierdzających środki w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków oraz jego zmiany i przedłużenia ⁽¹²⁶⁾. Jakakolwiek przyszła pomoc na utrzymanie płynności finansowej banku będzie musiała zostać przyznana w ramach programu należycie zatwierdzonego przez Komisję. Warunki takiej pomocy będą musiały zostać zatwierdzone przez Komisję zanim zostanie ona przyznana i w związku z tym nie ma potrzeby ich dalszej oceny w niniejszej decyzji.

7.2.2. Podstawa prawna oceny zgodności akcji uprzywilejowanych (środek A)

- (302) Dokapitalizowane w formie akcji uprzywilejowanych (środek A) z 2009 r. przyznano w ramach środka dokapitalizowania, objętego programem wsparcia finansowego na rzecz banków greckich, który zatwierdzono w 2008 r. na podstawie komunikatu bankowego z 2008 r. Nie ma zatem potrzeby ponownego oceniania go w kontekście komunikatu bankowego z 2008 r., lecz jedynie w kontekście komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

7.2.3. Podstawa prawna oceny zgodności gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego (środek L2)

- (303) Zgodność gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego (środek L2) należy w pierwszej kolejności ocenić w oparciu o komunikat bankowy z 2008 r. i komunikat w sprawie przedłużenia z 2011 r. Wszelkie gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe przyznane po dniu 31 lipca 2013 r. jest objęte komunikatem bankowym z 2013 r.

7.2.4. Podstawa prawna oceny zgodności dokapitalizowania przez HFSF (środki B1, B2 i B3)

- (304) Zgodność dokapitalizowania przez HFSF (środki B1, B2 i B3), w szczególności w odniesieniu do wynagrodzenia, należy w pierwszej kolejności ocenić w oparciu o komunikat bankowy z 2008 r., komunikat w sprawie dokapitalizowania oraz komunikat w sprawie przedłużenia z 2011 r. W decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG Komisja wyraziła wątpliwości w kwestii zgodności środka B1 z tymi komunikatami. Ponieważ środki te zostały wdrożone przed dniem 1 sierpnia 2013 r., nie są one objęte komunikatem bankowym z 2013 r. Zgodność dokapitalizowania przez HFSF (środki B1, B2 i B3) należy również ocenić na podstawie komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

7.3. ZGODNOŚĆ ŚRODKA L2 Z KOMUNIKATEM BANKOWYM Z 2008 R., Z KOMUNIKATEM W SPRAWIE PRZEDŁUŻENIA Z 2011 R. I Z KOMUNIKATEM BANKOWYM Z 2013 R.

- (305) Aby pomoc była zgodna z art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, musi ona spełniać ogólne kryteria zgodności: stosowności, konieczności i proporcjonalności.

⁽¹²⁵⁾ Należy również zauważyć, że Grecja udzieliła bankowi pomocy w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków, który został zatwierdzony przez Komisję na podstawie art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, jak również poprzez HFSF, którego utworzenie też zostało zatwierdzone decyzją Komisji.

⁽¹²⁶⁾ Zob. przypisy 2 i 3.

- (306) Ponieważ banki greckie zostały pozbawione dostępu do rynków międzybankowych i stały się całkowicie zależne od finansowania z banku centralnego, jak wskazano w motywie 46, i ponieważ bank nie mógł pożyczyć wystarczającej kwoty funduszy w ramach zwykłych operacji refinansujących, potrzebował on gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego w celu uzyskania wystarczającej płynności, a tym samym uniknięcia niewykonania zobowiązań. Komisja stwierdza, że środek L2 jest odpowiednim mechanizmem w celu zaradzenia poważnym zaburzeniom, które powstałyby, jeżeli bank nie wykonywałby zobowiązań.
- (307) Ponieważ gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe wiąże się ze stosunkowo wysokimi kosztami finansowania dla banku, bank uzyskuje wystarczającą zachętę, aby unikać opierania się na tym źródle finansowania w celu rozwijania swojej działalności. Bank musiałby zapłacić odsetki według stopy oprocentowania wynoszącej [...] punktów bazowych więcej niż ma to miejsce w przypadku standardowych operacji refinansujących w ramach Eurosystemu. Ponadto musiałby zapłacić na rzecz państwa opłatę gwarancyjną wynoszącą [...] punktów bazowych. W rezultacie łączny koszt gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego dla banku jest dużo wyższy niż zwykle koszty refinansowania przez EBC. W szczególności różnica między tymi kosztami jest wyższa niż poziom opłaty gwarancyjnej wymaganej na podstawie komunikatu w sprawie przedłużenia z 2011 r. W związku z tym całkowite wynagrodzenie pobierane przez państwo może zostać uznane za wystarczające. Jeżeli chodzi o kwotę gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego, jest ona regularnie weryfikowana przez narodowy bank Grecji i EBC na podstawie faktycznych potrzeb banku. Ścisłe monitorują one jego wykorzystanie i zapewniają jego ograniczenie do niezbędного minimum. W związku z tym środek L2 nie zapewnia bankowi nadmiernej płynności, która mogłaby zostać wykorzystana w celu finansowania działalności zakłócającej konkurencję. Pomoc ograniczona jest do niezbędnej kwoty minimalnej.
- (308) Taka dokładna kontrola wykorzystania gwarantowanego przez państwo awaryjnego wsparcia płynnościowego i regularna weryfikacja mająca na celu ograniczenie jego wykorzystania do minimum zapewnia również proporcjonalność płynności i gwarantuje, że wsparcie nie prowadzi do nadmiernego zakłócenia konkurencji. Komisja zwraca również uwagę na zobowiązanie Grecji, że bank wdroży plan restrukturyzacji ograniczający jego uzależnienie od finansowania przez bank centralny, oraz że bank będzie stosował się do ograniczeń pod względem postępowania, analizowanych w sekcji 7.6. To zapewnia z kolei, że uzależnienie od pomocy na utrzymanie płynności finansowej skończy się możliwie najszybciej i że pomoc jest proporcjonalna.
- (309) W związku z powyższym środek L2 jest zgodny z komunikatem bankowym z 2008 r. oraz komunikatem w sprawie przedłużenia z 2011 r. Ponieważ komunikat bankowy z 2013 r. nie wprowadził żadnych dodatkowych wymogów w odniesieniu do gwarancji, środek L2 jest również zgodny z komunikatem bankowym z 2013 r.

7.4. ZGODNOŚĆ ŚRODKÓW B1, B2 I B3 Z KOMUNIKATEM BANKOWYM Z 2008 R., KOMUNIKATEM W SPRAWIE DOKAPITALIZOWANIA I KOMUNIKATEM W SPRAWIE PRZEDŁUŻENIA Z 2011 R.

- (310) Jak wyjaśniono w motywie 305, aby pomoc była zgodna z art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, musi ona spełniać ogólne kryteria zgodności⁽¹²⁷⁾: stosowności, konieczności i proporcjonalności.
- (311) Komunikat w sprawie dokapitalizowania i komunikat w sprawie przedłużenia z 2011 r. określają dalsze wytyczne dotyczące poziomu wynagrodzenia wymaganego w przypadku zastrzyków kapitałowych dokonywanych przez państwo.

7.4.1. Stosowność środków

- (312) Komisja uznaje dokapitalizowania przez HFSF (środki B1, B2 i B3) za stosowne, ponieważ zapobiegają one upadłości banku. Bez tych dokapitalizowań niemożliwe byłoby kontynuowanie działalności, ponieważ bank na koniec 2012 r. miał ujemny kapitał własny⁽¹²⁸⁾.
- (313) W tym względzie Komisja zauważyła w decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG, że bank jest jedną z największych instytucji bankowych w Grecji, zarówno pod względem udzielanych kredytów, jak i gromadzenia depozytów. W związku z tym bank jest bankiem o znaczeniu systemowym dla Grecji. W rezultacie niewykonanie zobowiązań przez bank mogłoby spowodować poważne zakłócenia w gospodarce Grecji. W istniejących wówczas okolicznościach instytucje finansowe w Grecji miały trudności z pozyskaniem finansowania. Ten brak możliwości pozyskania finansowania ograniczał ich zdolność do udzielania kredytów greckiej gospodarce. W tym kontekście zaburzenia w gospodarce zostałyby spotęgowane przez niewykonanie zobowiązań przez bank. Ponadto środki B1, B2 i B3 wynikają głównie z uczestnictwa w programie udziału sektora prywatnego, tj. wydarzenia nadzwyczajnego i nieprzewidywalnego, a nie zasadniczo z niewłaściwego zarządzania lub podejmowania nadmiernego ryzyka przez bank. Tym samym środki miały na celu głównie uporanie się ze skutkami uczestnictwa w programie udziału sektora prywatnego i przyczynienie się do utrzymania stabilności finansowej w Grecji.

⁽¹²⁷⁾ Zob. motyw 41 decyzji Komisji w sprawie NN 51/08 Program gwarancji dla banków w Danii (Dz.U. C 273 z 28.10.2008, s. 2).

⁽¹²⁸⁾ Zob. sprawozdanie finansowe za 2013 r., s. 42.

- (314) W decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG Komisja wyraziła wątpliwości w kwestii tego, czy natychmiast podjęto wszystkie możliwe środki w celu uniknięcia potrzeby ponownej pomocy na rzecz banku w przyszłości. Jak wskazano w motywach 156, 157 i 158 niniejszej decyzji, Grecja zobowiązała się do wdrożenia szeregu działań związanych z ładem korporacyjnym i działalnością komercyjną banku. Zgodnie z opisem w sekcji 2.4, bank rozpoczął również restrukturyzację swojej działalności, wdrożywszy już rozwiązania w zakresie obniżania kosztów. W związku z tym wątpliwości Komisji zostały rozwiązane.
- (315) W decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG Komisja wyraziła również wątpliwości w kwestii tego, czy istniały odpowiednie środki bezpieczeństwa na wypadek, gdyby państwo przejęło kontrolę nad bankiem lub gdyby prywatni akcjonariusze zachowali kontrolę, podczas gdy państwo posiadałoby udziały większościowe. Zobowiązania opisane w motywach 156, 157 i 158 zapewniają prowadzenie działalności kredytowej banku na zasadach komercyjnych oraz ochronę codziennej działalności przed ingerencją ze strony państwa. Ramy stosunków uzgodnione między HFSF i bankiem zapewniają także ochronę interesów państwa jako głównego akcjonariusza przed podejmowaniem nadmiernego ryzyka przez kierownictwo banku.
- (316) Środki B1, B2 i B3 zapewniają więc utrzymanie stabilności finansowej w Grecji. Podjęto znaczące działania w celu zminimalizowania przyszłych strat i zapewnienia, aby działalność banku nie była zagrożona przez niewłaściwe zarządzanie. Na tej podstawie Komisja stwierdza, że środki B1, B2 i B3 są stosowne.

7.4.2. Konieczność – ograniczenie pomocy do minimum

- (317) Zgodnie z komunikatem bankowym z 2008 r. środek pomocy musi być konieczny, pod względem kwoty i formy, do osiągnięcia celu. Oznacza to, że zastrzyk kapitałowy musi być dokonany w minimalnej kwocie niezbędnej do osiągnięcia celu.
- (318) Kwota wsparcia kapitałowego została obliczona przez narodowy bank Grecji w ramach testu warunków skrajnych z 2012 r., tak aby w okresie 2012–2014 zapewnić utrzymanie się współczynnika kapitału podstawowego Tier 1 powyżej pewnego poziomu, co odzwierciedlono w tabeli 3. Środki B1, B2 i B3 nie przynoszą zatem bankowi nadwyżki kapitału. Jak wyjaśniono w motywie 314, podjęto działania mające na celu zmniejszenie ryzyka konieczności dodatkowej pomocy na rzecz banku w przyszłości.
- (319) Jeżeli chodzi o wynagrodzenie z tytułu pierwszego i drugiego dokapitalizowania pomostowego (środki B1 i B2), Komisja przypomina, że zostały one przyznane w maju i grudniu 2012 r. oraz wniesione jako wkład niepieniężny w formie obligacji EFSF. Od dnia wypłaty obligacji EFSF do dnia dokapitalizowania z wiosny 2013 r. HFSF otrzymywał jako wynagrodzenie odsetki naliczone od tych obligacji EFSF, powiększone o opłatę w wysokości 1 % ⁽¹²⁹⁾. Jak podkreślono w decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG, wynagrodzenie to mieści się poniżej przedziału 7 %–9 % określonego w komunikacie w sprawie dokapitalizowania. Okres niskiego wynagrodzenia był jednak ograniczony do jednego roku w przypadku środka B1 i do pięciu miesięcy w przypadku środka B2 (tzn. do czasu konwersji dokapitalizowania pomostowego na dokapitalizowanie standardowe w akcjach zwykłych, tj. do czasu zastosowania środka B3). Podczas gdy pierwsze i drugie dokapitalizowanie pomostowe nie spowodowało rozmycia istniejącego akcjonariatu, dokapitalizowanie z wiosny 2013 r., które stanowiło częściową konwersję pierwszego i drugiego dokapitalizowania pomostowego spowodowało znaczne rozmycie tego akcjonariatu, ponieważ jego udział w kapitale własnym banku spadł do 5,1 %. Niezwykła sytuacja, która trwała od dnia pierwszego dokapitalizowania pomostowego, została wtedy zakończona. W związku z powyższym wątpliwości wyrażone w decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG zostały rozwiązane.
- (320) Ponadto, biorąc pod uwagę nietypową przyczynę trudności banku, a mianowicie fakt, że straty wynikają głównie z umorzenia długu z korzyścią dla państwa (program udziału sektora prywatnego i wykup długu, które zapewniają państwu istotną korzyść państwu, tj. zmniejszenie zadłużenia) i ze skutków przedłużającej się recesji na rynku krajowym, Komisja może zaakceptować takie tymczasowe odstępstwo od standardowych wymogów dotyczących wynagrodzenia określonych w komunikacie w sprawie dokapitalizowania ⁽¹³⁰⁾.
- (321) W odniesieniu do środka B3, zgodnie z pkt 8 komunikatu w sprawie przedłużenia z 2011 r., zastrzyki kapitałowe powinny być subskrybowane z uwzględnieniem wystarczającego dyskonta cen akcji po dostosowaniu do efektu rozmycia, aby udzielić państwu wystarczającego zapewnienia w zakresie odpowiedniego wynagrodzenia. Chociaż środek B3 nie przewidywał znacznego dyskonta cen akcji, z uwzględnieniem dostosowania do efektu rozmycia, faktycznie niemożliwe było osiągnięcie znacznego dyskonta teoretycznej ceny bez prawa poboru ⁽¹³¹⁾. Przed dokapitalizowaniem z wiosny 2013 r. kapitał banku był ujemny, a jego kapitalizacja rynkowa była równa jedynie niewielkiemu ułamkowi kwoty podwyższenia kapitału, które miało zostać przeprowadzone.

⁽¹²⁹⁾ Zob. motyw 104. naliczone odsetki liczą się jako dodatkowy wkład HFSF i w związku z tym zwiększyły one kwotę płatności otrzymanej przez HFSF w wyniku dokapitalizowania z wiosny 2013 r.

⁽¹³⁰⁾ Zob. również sekcja 7.6.1.

⁽¹³¹⁾ Teoretyczna cena bez prawa poboru („TERP”) jest powszechnie przyjętą metodą rynkową stosowaną w celu ilościowego określenia efektu rozmycia przy podwyższeniu kapitału podstawowego.

W związku z tym pojawia się pytanie, czy należało całkowicie wyłączyć istniejących akcjonariuszy. Komisja zauważa, że cena emisyjna została określona przy dyskoncie na poziomie 50 % w stosunku do średniej ceny rynkowej w ciągu pięćdziesięciu dni poprzedzających ustalenie ceny emisyjnej. Komisja zauważa również, że rozmycie istniejącego wcześniej akcjonariatu było ogromne, ponieważ po tym dokapitalizowaniu akcjonariusze ci posiadali jedynie 5,1 % akcji banku. W związku z tym zastosowanie kolejnego dyskonta ceny rynkowej miałoby ograniczony wpływ na wynagrodzenie HFSF. Ze względu na szczególną sytuację greckich banków wyjaśnioną w motywie 320 oraz biorąc pod uwagę fakt, że potrzeba pomocy wynika z umorzenia długu z korzyścią dla państwa, Komisja uważa, że cena emisyjna akcji subskrybowanych przez państwo była wystarczająco niska.

- (322) HFSF emitował również warranty i przyznał po jednym warrancie za każdą nową akcję subskrybowaną przez prywatnego inwestora w ramach dokapitalizowania z wiosny 2013. HFSF przyznał te warranty nieodpłatnie. Jak wyjaśniono w motywie 112, każdy warrant obejmuje prawo zakupu 8,23 akcji HFSF w określonych odstępach czasu i w cenie wykonania. Cena wykonania jest równa cenie subskrypcji HFSF powiększonej o roczną i skumulowaną marżę (4 % w pierwszym roku, 5 % w drugim roku, 6 % w trzecim roku, 7 % w czwartym roku i następnie 8 % w stosunku rocznym dla ostatnich sześciu miesięcy). Wynagrodzenie otrzymane przez HFSF z tytułu posiadanych przez niego akcji odpowiada w rzeczywistości tym poziomom. Wynagrodzenie to mieści się poniżej przedziału 7 %–9 % określonego w komunikacie w sprawie dokapitalizowania. Ponieważ jednak te warranty były podstawowym czynnikiem warunkującym powodzenie emisji akcji z prawem poboru i plasowania na rynku niepublicznym, rozpoczętych przez bank przed dokapitalizowaniem z wiosny 2013 r., zdaniem Komisji przedmiotowe warranty umożliwiły bankowi zmniejszenie kwoty pomocy o 1 079 mln EUR. Istotnie, z uwagi na niski współczynnik kapitałowy banku przed dokapitalizowaniem oraz wysoce niepewną sytuację w tamtym czasie, dostępne wówczas symulacje wskazywały, że bez warrantów zysk prywatnych inwestorów nie byłby dostateczny i nie wzięliby oni udziału. Z przyczyn wymienionych w motywach 313 i 320, mając na uwadze, że w razie wykonania warrantów wynagrodzenie HFSF byłoby minimalne, a protokół dotyczący polityki gospodarczej i finansowej był ukierunkowany na pozyskanie kilku prywatnych inwestorów w celu utrzymania niektórych banków pod prywatnym zarządem i uniknięcia sytuacji, w której cały sektor bankowy pozostawałby pod kontrolą HFSF, Komisja może zgodzić się na takie odstępstwo od standardowych wymogów dotyczących wynagrodzenia, określonych w komunikacie w sprawie dokapitalizowania. Zgoda ta wynika również z faktu, że ustawa o HFSF, ze zmianami wprowadzonymi w marcu 2014 r., nie przewiduje korekty warrantów w przypadku zwiększenia kapitału podstawowego bez praw pierwszeństwa, natomiast w razie emisji akcji z prawem poboru dopuszcza się jedynie korektę ceny wykonania warrantu, której można dokonać wyłącznie *ex post* i tylko do kwoty zrealizowanych zysków ze sprzedaży praw pierwszeństwa HFSF. Ponadto złożone przez Grecję zobowiązanie, że każdy wykup warrantów emitowanych przez HFSF poprzedzony będzie wnioskiem do Komisji o wydanie zgody, pozwoli Komisji zapewnić, by potencjalny przyszły wykup nie skutkował dalszym zmniejszeniem wynagrodzenia HFSF oraz zwiększeniem wynagrodzenia posiadaczy warrantów.
- (323) W odniesieniu do faktu, że akcje HFSF są bez prawa głosu, Komisja przypomina, że zapotrzebowanie na pomoc nie wynika zasadniczo z podejmowania nadmiernego ryzyka. Ponadto celem programu uzgodnionym przez rząd grecki, Unię, MFW i EBC było utrzymanie niektórych banków pod prywatnym zarządem. Co więcej, przed podejmowaniem nadmiernego ryzyka przez prywatnych menedżerów w przyszłości chronią ramy stosunków oraz automatyczne przywrócenie praw głosu w razie niewdrożenia planu restrukturyzacji. I wreszcie program udziału sektora prywatnego oraz wykup w grudniu 2012 r. stanowią pewnego rodzaju wynagrodzenie państwa, którego zadłużenie względem banku zmniejszyło się o kilka miliardów euro. Z tych wszystkich powodów Komisja może zgodzić się, aby HFSF otrzymał akcje bez prawa głosu. Komisja stwierdza w związku z tym, że środek B3 był konieczny.
- (324) Podsumowując, środki B1, B2 i B3 są konieczne jako pomoc na ratowanie zarówno pod względem kwoty, jak i formy.

7.4.3. Proporcjonalność – środki ograniczające negatywne efekty zewnętrzne

- (325) Bank otrzymał bardzo wysoką kwotę pomocy państwa. Sytuacja ta może zatem prowadzić do poważnego zakłócenia konkurencji. Grecja zobowiązała się jednak do wdrożenia szeregu środków mających na celu ograniczenie negatywnych efektów zewnętrznych. W szczególności zobowiązania przewidują, że działalność banku będzie nadal prowadzona na zasadach komercyjnych, jak wyjaśniono w motywach 157 i 158. Grecja zobowiązała się także do wprowadzenia zakazu nabywania, jak również do przeprowadzenia szeregu transakcji zbycia za granicą oraz w zakresie działalności niebankowej w Grecji, jak określono w motywie 159. Ograniczenia zakłócenia konkurencji omawia się w sekcji 7.6.
- (326) W banku został również minowany pełnomocnik ds. monitorowania w celu monitorowania prawidłowego wdrażania zobowiązań dotyczących ładu korporacyjnego i działalności komercyjnej. Pozwoli to zapobiec szkodliwym zmianom w praktykach handlowych banku i tym samym ograniczyć potencjalne negatywne efekty zewnętrzne.

- (327) Ponadto dnia 25 czerwca 2014 r. przedłożono Komisji nowy kompleksowy plan restrukturyzacji. Ten plan restrukturyzacji omawia się w sekcji 7.6.
- (328) Podsumowując, wątpliwości wyrażone w decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG zostały rozwiązane. Środki B1, B2 i B3 są proporcjonalne w świetle pkt 15 komunikatu bankowego z 2008 r.

7.4.4. Wniosek dotyczący zgodności dokapitalizowania przez HFSF z komunikatem bankowym z 2008 r., z komunikatem w sprawie dokapitalizowania i z komunikatem w sprawie przedłużenia z 2011 r.

- (329) Komisja stwierdza zatem, że dokapitalizowanie przez HFSF (środki B1, B2 i B3) jest stosowne, konieczne i proporcjonalne w świetle pkt 15 komunikatu bankowego z 2008 r., komunikatu w sprawie dokapitalizowania i komunikatu w sprawie przedłużenia z 2011 r. Środki B1, B2 i B3 są zatem zgodne z komunikatem bankowym z 2008 r., komunikatem w sprawie dokapitalizowania oraz z komunikatem w sprawie przedłużenia z 2011 r.

7.5. ZGODNOŚĆ NABYCIA TRZECH BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH, FB BANK I PROBANK Z KOMUNIKATEM W SPRAWIE RESTRUKTURYZACJI

- (330) W pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wyjaśniono, że bank otrzymujący pomoc nie może finansować z pomocy państwa zakupu innych przedsiębiorstw, chyba że jest to konieczne w celu przywrócenia rentowności przedsiębiorstwa. Ponadto pkt 40 i 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowią, że banki nie powinny wykorzystywać pomocy państwa na zakup konkurencyjnych przedsiębiorstw, chyba że transakcje nabycia stanowią część procesu konsolidacyjnego koniecznego do przywrócenia stabilności finansowej lub zapewnienia skutecznej konkurencji. Ponadto transakcje nabycia mogą zagrażać przywróceniu rentowności lub utrudniać ten proces. Komisja musi zatem ocenić, czy można pogodzić transakcje nabycia dokonane przez bank z komunikatem w sprawie restrukturyzacji.

7.5.1. Zgodność nabycia wybranych zobowiązań trzech banków spółdzielczych z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

7.5.1.1. Wpływ nabycia na długoterminową rentowność banku

- (331) Nabycie wybranych aktywów i zobowiązań trzech banków spółdzielczych zwiększa długoterminową rentowność banku.
- (332) Dokładniej rzecz ujmując w chwili nabycia greckie banki odnotowały już znaczny odpływ depozytów w okresie między 2010 r. a połową 2012 r. i zostały wyłączone z międzynarodowych rynków finansowania. Właśnie dlatego cztery z pięciu największych banków Grecji przedłożyły oferty nabycia depozytów trzech banków spółdzielczych. Włączenie depozytów trzech banków spółdzielczych do bilansu banku było korzystne dla jego profilu płynności. Gdyby bank nie nabył depozytów trzech banków spółdzielczych, jego wskaźnik kredytów do depozytów netto byłby wyższy.
- (333) Ponadto bank szybko zintegrował nabyte depozyty bez przejmowania kosztownej infrastruktury i sieci oddziałów. Co więcej, bank nie przejął żadnych kredytów, a zatem transakcja nabycia nie spowodowała podniesienia ryzyka ani wymogów kapitałowych dotyczących banku.

7.5.1.2. Wpływ nabycia na kwotę pomocy potrzebną bankowi

- (334) Zgodnie z pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji pomoc nie powinna być wykorzystywana w celu nabycia innych przedsiębiorstw, a jedynie w celu pokrycia kosztów restrukturyzacji, które są konieczne do przywrócenia rentowności banku. Chociaż nabycie w tym przypadku pozytywnie wpływa na rentowność banku, nie jest konieczne w celu przywrócenia jego rentowności w rozumieniu pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.
- (335) Niemniej jednak cena zakupu była bardzo niska. Wynagrodzenie wypłacone przez bank z tytułu nabycia przenoszonych zobowiązań wszystkich trzech banków spółdzielczych ustalono na [...] % wartości przenoszonych depozytów i wyniosło ono mniej niż [...] mln EUR, co odpowiadało około [0–0,02] % całkowitych aktywów banku na grudzień 2011 r. Wynagrodzenie to można zatem uznać za bardzo niskie.
- (336) Stwierdza się, że nabycie trzech banków spółdzielczych nie miało niekorzystnego wpływu na ograniczenie kosztów restrukturyzacji do niezbędnego minimum.

7.5.1.3. Efekt zakłócenia konkurencji spowodowany nabyciem

- (337) Zgodnie z pkt 39 i 40 komunikatu w sprawie restrukturyzacji pomoc nie powinna być wykorzystywana w celu nabycia konkurencyjnych przedsiębiorstw ze szkodą dla przedsiębiorstw nieotrzymujących pomocy. Punkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowi również, że transakcje nabycia mogą zostać zatwierdzone, jeśli stanowią one część procesu konsolidacyjnego koniecznego do przywrócenia stabilności finansowej lub do zapewnienia skutecznej konkurencji oraz że proces nabycia powinien być uczciwy i gwarantować warunki skutecznej konkurencji na właściwych rynkach.
- (338) Narodowy bank Grecji uznał, że trzy banki spółdzielcze nie są rentowne, a przyjęcie środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji jest konieczne dla utrzymania stabilności finansowej. Nabycie trzech banków spółdzielczych można zatem uznać za część procesu konsolidacyjnego koniecznego do przywrócenia stabilności finansowej, o którym mowa w pkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.
- (339) Ponadto cena zakupu była bardzo niska. Żaden oferent nieotrzymujący pomocy nie przedstawił ważnej oferty nabycia aktywów i zobowiązań trzech banków spółdzielczych, a proces sprzedaży był otwarty i niedyskryminacyjny. Nabycie wybranych aktywów i zobowiązań banku Achaia przez bank zostało również zatwierdzone ⁽¹³²⁾ przez grecki Urząd ds. Konkurencji ⁽¹³³⁾. Można zatem założyć, że wynik procesu sprzedaży nie zagraża skutecznej konkurencji w Grecji.
- (340) Do nabycia ma zatem zastosowanie zwolnienie określone w pkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

7.5.1.4. Wniosek dotyczący nabycia wybranych aktywów i zobowiązań trzech banków spółdzielczych

- (341) Stwierdza się, że w związku z wyjątkową sytuacją greckich banków ⁽¹³⁴⁾ oraz specyficznym charakterem nabycia trzech banków spółdzielczych, transakcja ta jest zgodna z wymogami określonymi w komunikacie w sprawie restrukturyzacji.

7.5.2. Zgodność nabycia FB Bank z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

7.5.2.1. Wpływ nabycia FB Bank na długoterminową rentowność banku

- (342) Pod względem zyskowności operacyjnej nabycie FB Bank przyspieszy powrót banku do stanu długoterminowej rentowności, ponieważ połączenie dwóch banków na tym samym rynku geograficznym umożliwia osiągnięcie synergii. W szczególności w chwili nabycia bank spodziewał się osiągnięcia synergii poprzez racjonalizację sieci oddziałów, dostosowanie oferty produktów i polityki kredytowej oraz optymalizację i konsolidację platformy informatycznej. W swojej ostatecznej ofercie bank szacował, że wyeliminuje większość kosztów operacyjnych FB Bank, zarazem przewidując dostosowanie kosztu przenoszonych depozytów do polityki banku w zakresie stóp procentowych, tj. obniżenie oprocentowania depozytów FB Bank do poziomu oprocentowania depozytów banku, przy jednoczesnym utrzymaniu klientów FB Bank.
- (343) Jeżeli chodzi o przyszłe straty kredytowe, bank nabył kredyty FB Bank po cenie odpowiadającej ich wartości godziwej, nie wartości księgowej. Ten czynnik ogranicza ryzyko przyszłych strat.
- (344) W odniesieniu do płynności nabycie ma na bank pozytywny wpływ, gdyż nabył on więcej depozytów niż kredytów netto.
- (345) W odniesieniu do wymogów kapitałowych przypomina się, że oferta banku była uzależniona od pokrycia przez HFSF potrzeb kapitałowych powstałych w związku z nabyciem aktywów FB Bank. Ostatecznie bank nie skorzystał z tej możliwości, gdyż w maju 2014 r. zdołał zgromadzić na rynku wystarczającą ilość kapitału prywatnego.
- (346) Komisja uważa zatem, że nabycie ma pozytywny wpływ na przywrócenie długoterminowej rentowności banku.

⁽¹³²⁾ Decyzja 542/VII/19.6.2012 greckiego Urzędu ds. Konkurencji, opublikowana w Greckim Dzienniku Rzadowym (FEK B' 238/8.2.2013), dostępna w internecie pod adresem: http://www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis696_1_1362562606.pdf.

⁽¹³³⁾ Nabycie przenoszonych aktywów i pasywów banku Lamia i banku Lesvos-Limnos nie zgłoszono do greckiego Urzędu ds. Konkurencji, ponieważ obrót przenoszonej części każdego z banków spółdzielczych nie przekraczał progu 15 mln EUR, określonego w art. 6 ust. 1 ustawy 3959/2011 w połączeniu z art. 10 ust. 3 lit. a) tej samej ustawy.

⁽¹³⁴⁾ Zob. również sekcja 7.5.1.

7.5.2.2. Wpływ nabycia na kwotę pomocy potrzebną bankowi

- (347) Zgodnie z pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji pomoc nie powinna być wykorzystywana w celu nabycia innych przedsiębiorstw, a jedynie w celu pokrycia kosztów restrukturyzacji, które są konieczne do przywrócenia rentowności banku. Chociaż nabycie w tym przypadku pozytywnie wpływa na rentowność banku, nie jest konieczne w celu przywrócenia jego rentowności w rozumieniu pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.
- (348) Bank nie wypłacił żadnego wynagrodzenia z tytułu zakupu wybranych aktywów i zobowiązań FB Bank. Ponadto oferta banku była uzależniona od pokrycia przez HFSF potrzeb kapitałowych powstałych w związku z nabyciem aktywów FB Bank. Dlatego też w wyniku nabycia nabywca nie potrzebował dodatkowej pomocy państwa. W odniesieniu do przyszłych potencjalnych potrzeb kapitałowych powstałych w związku z nabyciem należy zauważyć, że aktywa nabyto po cenie odpowiadającej ich wartości godziwej, co zmniejsza ryzyko dodatkowych strat w przyszłości.
- (349) Podsumowując, bank nie wykorzystał pomocy na sfinansowanie nabycia FB Bank, zaś nabycie nie jest sprzeczne z zasadą ograniczenia pomocy do niezbędnego minimum.

7.5.2.3. Efekt zakłócenia konkurencji spowodowany nabyciami

- (350) Zgodnie z pkt 39 i 40 komunikatu w sprawie restrukturyzacji pomoc nie powinna być wykorzystywana w celu nabycia konkurencyjnych przedsiębiorstw ze szkodą dla przedsiębiorstw nieotrzymujących pomocy. Punkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowi również, że transakcje nabycia mogą zostać zatwierdzone, jeśli stanowią one część procesu konsolidacyjnego koniecznego do przywrócenia stabilności finansowej lub do zapewnienia skutecznej konkurencji oraz że proces nabycia powinien być uczciwy i gwarantować warunki skutecznej konkurencji na właściwych rynkach.
- (351) Jak wspomniano w motywie 76, FB Bank nie był samodzielnie rentownym bankiem. Protokół dotyczący polityki gospodarczej i finansowej z grudnia 2012 r. przewidywał restrukturyzację i uporządkowaną likwidację niedokapitalizowanych banków w drodze procedury nabycia i przejęcia lub poprzez utworzenie banku pomostowego, co traktowano jako drugą pod względem korzystności opcję. Jak wspomniano w motywie 77, oraz zgodnie z protokołem dotyczącym polityki gospodarczej i finansowej, narodowy bank Grecji zauważył, że przyjęcie środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji miało zasadnicze znaczenie dla utrzymania zaufania deponentów do greckiego systemu bankowego. Transakcję można zatem uznać za część procesu konsolidacyjnego koniecznego do przywrócenia stabilności finansowej, o którym mowa w pkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.
- (352) Żaden oferent nieotrzymujący pomocy nie przedstawił ważnej oferty nabycia FB Bank, a proces sprzedaży był otwarty i niedyskryminacyjny. Bank nie wyparł zatem żadnego oferenta, który nie korzystał z pomocy. Nabycie FB Bank zostało zatwierdzone przez grecki Urząd ds. Konkurencji ⁽¹³⁵⁾. Można zatem założyć, że wynik procesu sprzedaży nie zagraża skutecznej konkurencji w Grecji.
- (353) W świetle powyższego można stwierdzić, że do nabycia FB Bank ma zastosowanie odstępstwo przewidziane w pkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

7.5.2.4. Wniosek dotyczący nabycia FB Bank

- (354) Komisja stwierdza, że w świetle szczególnych warunków nabycia FB Bank, transakcja ta jest zgodna z wymogami określonymi w komunikacie w sprawie restrukturyzacji.

7.5.3. Zgodność nabycia Probank z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

7.5.3.1. Wpływ nabycia Probank na długoterminową rentowność banku

- (355) Pod względem zyskowności operacyjnej nabycie Probank pomoże bankowi odzyskać długoterminową rentowność, gdyż osiągnie on znaczne synergie. W szczególności w chwili nabycia bank przewidywał do końca 2015 r. efekty synergii sięgające rocznie [...] mln EUR ⁽¹³⁶⁾. Bank oczekiwał osiągnięcia tych efektów poprzez racjonalizację sieci oddziałów i ograniczenie liczby pracowników powstałego w wyniku transakcji podmiotu

⁽¹³⁵⁾ Decyzja 568/VII/15.7.2013 greckiego Urzędu ds. Konkurencji, opublikowana w Greckim Dzienniku Rządowym (FEK B' 2460/1.10.2013), dostępna w internecie pod adresem: http://www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis707_1_1381133065.pdf

⁽¹³⁶⁾ Zob. prezentacja banku „NBG-Probank, Creating Value” z dnia 24 kwietnia 2013 r., s. 8.

dzięki połączeniu funkcji korporacyjnych, konsolidacji systemów IT i centralizacji działalności. Ponadto bank przewidywał osiągnięcie istotnej synergii poprzez dostosowanie kosztów przenoszonych depozytów do polityki banku w zakresie stóp procentowych, tj. obniżenie oprocentowania depozytów Probank do poziomu oprocentowania depozytów banku.

- (356) Jeżeli chodzi o ryzyko przyszłych strat kredytowych, bank nabył kredyty Probank po cenie odpowiadającej ich wartości godziwej, nie wartości księgowej. To ogranicza ryzyko przyszłych strat.
- (357) W odniesieniu do płynności nabycie ma na bank pozytywny wpływ, gdyż nabył on więcej depozytów niż kredytów netto. Nabycie przyczynia się zatem do poprawy wskaźnika kredytów do depozytów banku.
- (358) W odniesieniu do wymogów kapitałowych przypomina się, że oferta banku była uzależniona od pokrycia przez HFSF potrzeb kapitałowych powstałych w związku z nabyciem aktywów Probank. Ostatecznie bank nie skorzystał z tej możliwości, gdyż w maju 2014 r. zdołał zgromadzić na rynku wystarczającą ilość kapitału prywatnego.
- (359) Komisja uważa zatem, że nabycie ma pozytywny wpływ na przywrócenie długoterminowej rentowności banku.

7.5.3.2. Wpływ nabycia na kwotę pomocy potrzebną bankowi

- (360) Zgodnie z pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji pomoc nie powinna być wykorzystywana w celu nabycia innych przedsiębiorstw, a jedynie w celu pokrycia kosztów restrukturyzacji, które są konieczne do przywrócenia rentowności banku. Chociaż nabycie w tym przypadku pozytywnie wpływa na rentowność banku, nie jest konieczne w celu przywrócenia jego rentowności w rozumieniu pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.
- (361) Bank nie wypłacił żadnego wynagrodzenia z tytułu zakupu wybranych aktywów i zobowiązań Probank. Ponadto oferta banku była uzależniona od pokrycia przez HFSF potrzeb kapitałowych powstałych w związku z nabyciem aktywów Probank. Dlatego też w wyniku nabycia nabywca nie potrzebował dodatkowej pomocy państwa. W odniesieniu do przyszłych potencjalnych potrzeb kapitałowych powstałych w związku z nabyciem należy zauważyć, że aktywa nabyto po cenie odpowiadającej ich wartości godziwej, co zmniejsza ryzyko dodatkowych strat w przyszłości.
- (362) Podsumowując, bank nie wykorzystał pomocy na sfinansowanie nabycia Probank, zaś nabycie nie jest sprzeczne z zasadą ograniczenia pomocy do niezbędnego minimum.

7.5.3.3. Efekt zakłócenia konkurencji spowodowany nabyciem

- (363) Zgodnie z pkt 39 i 40 komunikatu w sprawie restrukturyzacji pomoc nie powinna być wykorzystywana w celu nabycia konkurencyjnych przedsiębiorstw ze szkodą dla przedsiębiorstw nieotrzymujących pomocy. Punkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowi również, że transakcje nabycia mogą zostać zatwierdzone, jeśli stanowią one część procesu konsolidacyjnego koniecznego do przywrócenia stabilności finansowej lub do zapewnienia skutecznej konkurencji oraz że proces nabycia powinien być uczciwy i gwarantować warunki skutecznej konkurencji na właściwych rynkach.
- (364) Jak wspomniano w motywie 86, Probank nie był samodzielnie rentownym bankiem. Protokół dotyczący polityki gospodarczej i finansowej z maja 2013 r. przewidywał restrukturyzację i uporządkowaną likwidację niedokapitalizowanych banków w drodze procedury zakupu i przejęcia. Jak wspomniano w motywie 87, narodowy bank Grecji zauważył, że przyjęcie środków restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji miało zasadnicze znaczenie dla utrzymania zaufania deponentów do greckiego systemu bankowego. Nabycie można zatem uznać za część procesu konsolidacyjnego koniecznego do przywrócenia stabilności finansowej, o którym mowa w pkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.
- (365) Żaden oferent nieotrzymujący pomocy nie przedstawił ważnej oferty nabycia Probank, a proces sprzedaży był otwarty i niedyskryminacyjny. Bank nie wyparł zatem żadnego oferenta, który nie korzystał z pomocy. Nabycie Probank zostało zatwierdzone przez grecki Urząd ds. Konkurencji. Można zatem założyć, że wynik procesu sprzedaży nie zagraża skutecznej konkurencji w Grecji.
- (366) W świetle powyższego można stwierdzić, że do nabycia Probank ma zastosowanie odstępstwo przewidziane w pkt 41 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

7.5.3.4. Wniosek dotyczący nabycia Probank

- (367) Komisja stwierdza, że w świetle szczególnych warunków nabycia Probank, transakcja ta jest zgodna z wymogami określonymi w komunikacie w sprawie restrukturyzacji.

7.6. ZGODNOŚĆ ŚRODKÓW A, B1, B2 I B3 Z KOMUNIKATEM W SPRAWIE RESTRUKTURYZACJI

7.6.1. Źródła trudności i ich wpływ na ocenę na podstawie komunikatu w sprawie restrukturyzacji

- (368) Jak wskazano w sekcjach 2.1.1 i 2.1.2, trudności, z jakimi zmagają się banki, wynikają głównie z greckiego kryzysu zadłużeniowego i głębokiej recesji w Grecji i w południowej Europie. Jeżeli chodzi o pierwszy czynnik, grecki rząd stracił dostęp do rynków finansowych i ostatecznie musiał negocjować porozumienie z krajowymi i międzynarodowymi wierzycielami i wdrożyć program udziału sektora prywatnego, którego rezultatem było zmniejszenie wiarytelności państwa o 53,3 %. Dodatkowo 31,5 % wiarytelności wymieniono na nowe greckie obligacje skarbowe z niższą stopą procentową i z dłuższymi okresami zapadalności. Te nowe greckie obligacje skarbowe zostały wykupione przez państwo od greckich banków w grudniu 2012 r. po cenie na poziomie 30,2 %–40,1 % ich wartości nominalnej, co doprowadziło do realizacji dalszych strat greckich banków. Poza wpływem programu udziału sektora prywatnego i wykupu długu na pozycję kapitałową banku odnotował on również znaczny odpływ depozytów od 2010 r. do połowy 2012 r., ze względu na ryzyko wyjścia Grecji ze strefy euro spowodowane wysokim długiem publicznym i recesją gospodarczą.
- (369) Środki B1, B2 i B3 odpowiadają kwocie 9 756 mln EUR, a zatem niższej niż kwota straty odnotowanej w następstwie programu udziału sektora prywatnego (11 735 mln EUR). W przypadku gdy trudności nie są spowodowane podejmowaniem nadmiernego ryzyka, pkt 14 komunikatu w sprawie przedłużenia z 2011 r. przewiduje, że Komisja złagodzi swoje wymogi.
- (370) Komisja przyznaje, że część potrzeb kapitałowych wynika ze zwykłej ekspozycji instytucji finansowej na ryzyko długu państwowego jej państwa pochodzenia. Fakt ten został również wskazany w motywach 60 i 71 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG. W związku z tym konieczność uwzględnienia przez bank w jego planie restrukturyzacji kwestii pokusy nadużyć występuje w mniejszym stopniu niż w przypadku innych instytucji finansowych, które nadmiernie skumulowały ryzyko. Jako że środki pomocy w mniejszym stopniu zakłócają konkurencję, należy proporcjonalnie złagodzić środki podjęte w celu ograniczenia zakłóceń konkurencji. Ponieważ program udziału sektora prywatnego i wykup długu stanowią umorzenie zadłużenia z korzyścią dla państwa, wynagrodzenie dla państwa z tytułu dokapitalizowania banku może być niższe. Komisja zauważa również, że ekspozycja banku na ryzyko długu państwowego była większa niż w przypadku niektórych innych dużych banków w Grecji. W związku z tym nie wszystkie straty na greckich obligacjach skarbowych (straty związane z programem udziału sektora prywatnego) można przypisać zwykłej ekspozycji instytucji finansowej na ryzyko długu państwowego jej państwa pochodzenia.
- (371) Drugą przyczyną strat banku są straty z tytułu kredytów udzielanych gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom. Komisja uważa, że straty te są głównie spowodowane wyjątkowo głębokim i przedłużającym się spadkiem PKB, o około 25 % w ciągu 5 lat, a nie ryzykownymi praktykami w zakresie udzielania kredytów przez bank. W związku z tym pomoc przyznana na pokrycie tych strat nie stwarza pokusy nadużyć, co ma miejsce w przypadku, gdy pomoc chroni bank przed konsekwencjami ryzykownych zachowań z przeszłości. W związku z tym pomoc w mniejszym stopniu zakłóca konkurencję ⁽¹³⁷⁾.
- (372) Część potrzeb kapitałowych i strat kredytowych banku pochodzi jednak od niektórych zagranicznych jednostek zależnych. Na przykład w 2012 r. straty przynosiła działalność prowadzona w Rumunii i Bułgarii. Aktywa zagraniczne również obniżały płynność, gdyż na dzień 31 grudnia 2012 r. finansowanie wewnątrzgrupowe wynosiło ok. [...] mld EUR.
- (373) Podsumowując, znaczna część strat oraz zapotrzebowanie na pomoc podlegają pkt 14 komunikatu w sprawie przedłużenia z 2011 r., zgodnie z którym Komisja może złagodzić swoje wymogi. Częściowo potrzeba pomocy, której przyczyną są straty kredytowe w Grecji, wynika z głębokiej i długiej recesji, a nie z ryzykownego udzielania kredytów. Pomoc taka nie skutkuje pokusą nadużyć, wobec czego jest mniej zakłócająca.
- (374) Ponadto ograniczona część zapotrzebowania na pomoc wynika z podejmowania ryzyka przez sam bank.
- (375) Ponieważ jednak od 2008 r. gospodarka grecka skurczyła się o 25 %, w celu przywrócenia wystarczającej rentowności bank musi dostosować swoją organizację, strukturę kosztów i sieć handlową do tego nowego otoczenia. W związku z tym, niezależnie od faktu, że większość pomocy nie wynika z podejmowania nadmiernego ryzyka, bank musi zrestrukturyzować swoją działalność w Grecji w celu zapewnienia długoterminowej rentowności.

⁽¹³⁷⁾ Zob. pkt 28 komunikatu w sprawie restrukturyzacji i motyw 320 decyzji Komisji z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie środków pomocy C 11/09 (ex NN 53b/08, NN 2/10 i N 19/10) wdrożonych przez państwo niderlandzkie na rzecz ABN AMRO Group NV (utworzonej w wyniku połączenia Fortis Bank Nederland i ABN AMRO N), (Dz.U. L 333 z 15.12.2011, s. 1).

7.6.2. Rentowność

- (376) Plan restrukturyzacji musi zapewnić zdolność instytucji finansowej do przywrócenia jej długoterminowej rentowności pod koniec okresu restrukturyzacji (sekcja 2 komunikatu w sprawie restrukturyzacji). W przedmiotowym przypadku okres restrukturyzacji określono jako okres od daty przyjęcia niniejszej decyzji do dnia 31 grudnia 2018 r.
- (377) Zgodnie z pkt 9, 10 i 11 komunikatu w sprawie restrukturyzacji Grecja przedłożyła kompleksowy i szczegółowy plan restrukturyzacji, zawierający pełne informacje dotyczące modelu prowadzonej przez bank działalności gospodarczej. Plan restrukturyzacji określa także przyczyny trudności banku oraz środki podjęte w celu zaradzenia wszystkim problemom związanym z rentownością. Plan restrukturyzacji opisuje w szczególności strategię wybraną w celu zachowania efektywności operacyjnej banku oraz uporania się z wysokim poziomem zagrożonych kredytów, niskim poziomem płynności i słabą pozycją kapitałową oraz kwestią przedsiębiorstw zagranicznych, które były uzależnione od spółki dominującej pod względem finansowania i kapitału.

7.6.2.1. Grecka działalność bankowa

- (378) W odniesieniu do płynności i zależności banku od finansowania w ramach Eurosystemu plan restrukturyzacji przewiduje ograniczony wzrost bilansu w Grecji, podczas gdy baza depozytowa powinna zwiększyć się ponownie. Zależność do awaryjnego wsparcia płynnościowego, która już się zmniejszyła, będzie się nadal obniżać ⁽¹³⁸⁾, co również przyczyni się do zmniejszenia ponoszonych przez bank kosztów finansowania.
- (379) Zobowiązanie dotyczące wskaźnika kredytów do depozytów wspomniane w motywie 153 zapewnia stabilność struktury bilansu banku z końcem okresu restrukturyzacji. Sprzedaż papierów wartościowych i działalności innej niż podstawowa poprawi również poziom płynności banku. Ze względu na wciąż niestabilne otoczenie greckiego sektora bankowego, Komisja może przyjąć wniosek władz greckich o zezwolenie na zapewnienie bankowi płynności poprzez gwarancję i rządową pożyczkę obligacyjną w ramach programu wsparcia na rzecz greckich banków.
- (380) Aby zmniejszyć koszty finansowania, Grecja zobowiązała się również, że bank będzie w dalszym ciągu zmniejszał stopy procentowe, które płaci od depozytów, jak opisano w motywie 153. Zmniejszenie kosztu depozytów będzie podstawowym czynnikiem warunkującym poprawę rentowności banku przed utworzeniem rezerw.
- (381) Od początku kryzysu bank zaczął racjonalizować swoją sieć handlową w Grecji poprzez redukcję liczby oddziałów i pracowników. Do dnia 31 grudnia 2017 r. całkowite koszty banku ulegną dalszemu zmniejszeniu. W tym celu Grecja złożyła zobowiązanie, że bank zmniejszy liczbę swoich oddziałów i pracowników w Grecji do, odpowiednio, [...] i [...] na dzień 31 grudnia 2017 r., przy maksymalnych kosztach całkowitych w Grecji wynoszących [...] mln EUR. Oczekiwany wskaźnik kosztów do dochodów spadnie poniżej [...] % na koniec okresu restrukturyzacji. Komisja uważa, że plan restrukturyzacji zapewni efektywność banku w nowym otoczeniu rynkowym.
- (382) Jednym z kluczowych obszarów jest obsługa kredytów zagrożonych. Bank planuje zintensyfikować swoją działalność w zakresie odzyskiwania w celu zminimalizowania strat. Zgodnie ze swoim nowym modelem operacyjnym bank będzie zarządzać kredytami zagrożonymi poprzez specjalny dział, którego priorytetem będzie maksymalizacja należności odzyskiwanych przez bank oraz ograniczenie wartości kredytów zagrożonych poprzez zrównoważoną restrukturyzację. Grecja zobowiązała się również, że bank będzie przestrzegał wysokich standardów w odniesieniu do polityki kredytowej w celu maksymalizacji wartości banku na każdym etapie procesu kredytowego, zgodnie z opisem zawartym w motywie 157.

7.6.2.2. Ład korporacyjny

- (383) Kolejną istotną kwestią jest ład korporacyjny banku, biorąc pod uwagę, że w wyniku podwyższenia kapitału podstawowego z 2014 r. HFSF jest w posiadaniu większościowego pakietu akcji banku, ale z ograniczonym prawem głosu. Ponadto niektórzy prywatni akcjonariusze posiadają również warranty, w związku z czym mogliby w pełni skorzystać z nagłego wzrostu ceny akcji w okresie restrukturyzacji. Ponieważ sytuacja taka może skutkować pokusą nadużycia, bank i HFSF uzgodniły w 2013 r. szczegółowe ramy stosunków. Porozumienie to chroni codzienną działalność banku przed ingerencją ze strony głównych akcjonariuszy, zapewniając jednocześnie możliwość monitorowania przez HFSF wdrażania planu restrukturyzacji oraz zapobiegania

⁽¹³⁸⁾ Komisja zauważa również, że zapotrzebowanie banku na wsparcie płynnościowe wynika po części z nietypowej formy udziału HFSF w pierwszym i drugim dokapitalizowaniu pomostowym oraz w dokapitalizowaniu z wiosny 2013 r. W zamian za udział zamiast środków pieniężnych HFSF przekazał bankowi obligacje EFSF. Bank jest w posiadaniu dużej liczby średnio- i długoterminowych obligacji EFSF, które podwyższają jego zapotrzebowanie na finansowanie, co nie miałyby miejsca, gdyby dokapitalizowanie przeprowadzono w oparciu o środki pieniężne. Ta część zapotrzebowania płynnościowego nie wynika ani z niewłaściwego modelu biznesowego, ani z nieprawidłowej struktury bilansu. Ulegnie ona automatycznej eliminacji w terminie zapadalności obligacji.

podejmowaniu nadmiernego ryzyka przez kierownictwo banku dzięki odpowiednim procedurom konsultacji. Bank zobowiązał się również do ścisłego monitorowania ekspozycji związanej z kredytobiorcami powiązanymi. Komisja z zadowoleniem odnotowuje fakt, że HFSF automatycznie odzyska pełne prawa głosu, jeżeli bank przestanie wdrażać plan restrukturyzacji.

7.6.2.3. Działalność międzynarodowa

- (384) Niektóre części międzynarodowej działalności banku powodowały w przeszłości utratę przez niego kapitału, płynności i rentowności, jak wyjaśniono w motywie 372.
- (385) Plan restrukturyzacji przewiduje położenie większego nacisku na rynek krajowy i Turcję. Bank rozpoczął także proces racjonalizacji zagranicznych spółek zależnych w celu wzmocnienia procesu oceny ryzyka kredytowego i redukcji niedopasowania poziomu płynności w spółkach zależnych. Grecja złożyła zobowiązanie, że bank dokona zbycia jego [...] i jego zagranicznych spółek zależnych w [...].
- (386) Od dnia 31 grudnia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. całkowita kwota aktywów poza Grecją i Turcją zmniejszy się zatem o [...] %.
- (387) Grecja zobowiązała się również, że bank zmniejszy swój udział w tureckiej spółce zależnej Finansbank poprzez [...]. [...] są mile widziane, gdyż wzmocnią pozycję kapitałową banku. W odniesieniu do faktu, że bank przewiduje zachowanie większościowego udziału w Finansbank, Komisja zauważa, że w ostatnich latach Finansbank był stale rentowny. Komisja zauważa również, że bank przewiduje ścisłe monitorowanie kosztów Finansbank oraz ryzyka podejmowanego przez tę spółkę zależną. Zobowiązanie, że bank nie zapewni [...] na rzecz Finansbank, gwarantuje, że Finansbank [...]. Biorąc pod uwagę te czynniki, Komisja uznaje, że zachowanie większościowego udziału w Finansbank nie stwarza zagrożenia dla przywrócenia rentowności.
- (388) Stwierdza się zatem, że bank w wystarczającym stopniu zrestrukturyzuje swoją działalność zagraniczną i zmniejszy swoje narażenie na działalność mniej rentowną.

7.6.2.4. Wniosek dotyczący rentowności

- (389) Plan restrukturyzacji pokazuje, że bank jest w stanie wytrzymać w rozsądnym zakresie funkcjonowanie w warunkach skrajnych, gdyż w niekorzystnym scenariuszu pozostaje rentowny na koniec okresu restrukturyzacji i utrzymuje wystarczająco wysoki współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 ⁽¹³⁹⁾.
- (390) Kwota dodatkowego kapitału pozyskana w 2014 r., tj. 2 500 mln EUR, wystarcza do uporania się ze scenariuszem podstawowym testu warunków skrajnych z 2013 r. W ocenie potrzeb kapitałowych w oparciu o scenariusz podstawowy narodowy bank Grecji wprowadził już kilka dostosowań, których rezultatem był wzrost szacowanych potrzeb kapitałowych w porównaniu z potrzebami kapitałowymi oszacowanymi przez bank w jego własnym scenariuszu podstawowym. Podstawowe potrzeby kapitałowe oszacowane przez narodowy bank Grecji uwzględniają zatem pewien poziom warunków skrajnych. W celu stwierdzenia rentowności banku Komisja nie wymaga, aby posiadał on z góry kapitał wystarczający do pokrycia potrzeb kapitałowych oszacowanych w ramach scenariusza warunków skrajnych przez narodowy bank Grecji, ponieważ ten oszacowany poziom odzwierciedla wyższy poziom warunków skrajnych.
- (391) Ponadto czynnikiem pozytywnym jest niedokonywanie przez bank dodatkowych inwestycji w papiery wartościowe o ratingu nieinwestycyjnym, co pomoże utrzymać jego pozycję kapitałową i poziom płynności.
- (392) Komisja może zatem stwierdzić, że środki restrukturyzacji przewidziane w planie restrukturyzacji są wystarczające dla przywrócenia rentowności banku.

7.6.3. Wkład własny i podział obciążenia

- (393) Zgodnie z sekcją 3 komunikatu w sprawie restrukturyzacji banki i zainteresowane strony muszą zapewnić możliwie największy wkład w restrukturyzację, aby ograniczyć pomoc do koniecznego minimum. Banki powinny więc wykorzystywać własne środki do finansowania restrukturyzacji, np. poprzez sprzedaż aktywów, podczas

⁽¹³⁹⁾ Prognozy finansowe ujęte w planie restrukturyzacji różnią się od wyniku testu warunków skrajnych z 2013 r. przeprowadzonego przez narodowy bank Grecji, ponieważ test nie był oparty na tym samym zestawie założeń, a narodowy bank Grecji wprowadził dodatkowe dostosowania.

gdy udziałowcy powinni w miarę możliwości absorbować straty banku. Zobowiązania podjęte przez Grecję powinny zapewniać wykorzystanie zasobów własnych oraz wniesienie wkładu w restrukturyzację przez pierwotnych akcjonariuszy i inwestorów prywatnych posiadających kapitał hybrydowy banku.

7.6.3.1. Wkład własny banku: zbycie aktywów i cięcie kosztów

- (394) Bank dokonał już zbycia niektórych małych przedsiębiorstw, np. podmiotu prowadzącego działalność ubezpieczeniową w Turcji, oraz udziału większościowego w swojej spółce zależnej z sektora nieruchomości.
- (395) Plan restrukturyzacji przewiduje sprzedaż udziału mniejszościowego w Finansbank, jak opisano w motywie 387, co umożliwi bankowi pozyskiwanie kapitału wewnątrz. Bank sprzedaje również [...], a także swoją spółkę zależną działającą na rynku niepublicznych instrumentów kapitałowych oraz inne papiery wartościowe. Uwzględniając eliminację dźwigni finansowej i przeprowadzone już transakcje zbycia oraz po wykonaniu zobowiązań dotyczących eliminacji dźwigni i zbycia przedsiębiorstw zagranicznych, bank pozyska znaczną ilość kapitału. Zmniejszenie zagranicznych aktywów banku znacznie obniży też ryzyko przyszłego zapotrzebowania na pomoc. Przyczynia się zatem do zmniejszenia kwoty pomocy do minimum.
- (396) W celu ograniczenia swoich potrzeb kapitałowych bank nie będzie używać [...], jak opisano w motywie 154. Ponadto zobowiązania podjęte przez Grecję gwarantują, że bank nie będzie dokonywał kosztownych transakcji nabycia.
- (397) Bank zaangażował się również w zakrojony na szeroką skalę program redukcji kosztów, jak wskazano w sekcji 2.4.2. Jego koszty ulegną dalszemu spadkowi do 2017 r. Zmniejszane jest zatrudnienie w banku, a większość wynagrodzeń korygowana w dół.

7.6.3.2. Podział obciążenia między dotychczasowych akcjonariuszy i nowy kapitał pozyskany na rynku

- (398) Istniejący akcjonariat banku był rozładniany kolejno poprzez emisje akcji z prawem poboru przeprowadzone w 2009 i 2010 r.⁽¹⁴⁰⁾, a następnie poprzez dokapitalizowanie z HFSF (środek B3). Udział znajdujący się w posiadaniu dotychczasowych akcjonariuszy banku uległ zmniejszeniu ze 100 % przed dokapitalizowaniem z wiosny 2013 r. do jedynie 5,1 %. Ponadto od 2007 r. nie wypłacono żadnych dywidend posiadaczom akcji zwykłych, a od 2009 r. posiadaczom akcji uprzywilejowanych z USA. Poza tym rozdzieleniem obciążenia między dotychczasowych akcjonariuszy bank zgromadził znaczną ilość kapitału od czasu rozpoczęcia kryzysu pod koniec 2008 r., tj. 1 247 mln EUR w 2009 r., 1 815 mln EUR w 2010 r., 1 079 mln EUR w 2013 r. i 2 500 mln EUR w 2014 r. Zgromadzony wówczas kapitał przyczynił się do zmniejszenia potrzeb kapitałowych, które musiało pokryć państwo.

7.6.3.3. Podział obciążenia między właścicieli podporządkowanych papierów dłużnych

- (399) Do restrukturyzacji kosztów banku przyczynili się właściciele jego podporządkowanych instrumentów dłużnych. Aby zgromadzić kapitał, bank podjął pewne działania w obszarze zarządzania zobowiązaniami, opisane w motywach 149 i 150.
- (400) Instrumenty nadal nierozliczone objęto zakazem realizacji kuponów, o którym mowa w motywie 159. W związku z tym Komisja uważa, że zapewniono adekwatny podział obciążeń w odniesieniu do prywatnych inwestorów hybrydowych banku, tym samym spełniając wymogi określone w komunikacie w sprawie restrukturyzacji.

7.6.3.4. Wniosek dotyczący wkładu własnego i podziału obciążenia

- (401) Komisja zauważa, że w porównaniu z całkowitym dokapitalizowaniem otrzymanym od państwa wkład własny i podział obciążenia w formie sprzedaży aktywów i zmniejszenia rozmiaru jest dużo niższy niż poziom zwykle uznawany przez Komisję za wystarczający. Na przykład plan restrukturyzacji nie przewiduje zmniejszenia rozmiaru działalności w Grecji, przewiduje natomiast zachowanie udziału większościowego w Finansbank. Biorąc jednak pod uwagę elementy określone w sekcji 7.6.1, na podstawie których Komisja może zaakceptować niższy wkład własny i podział obciążenia, można uznać, że plan restrukturyzacji przewiduje wystarczające środki dotyczące wkładu własnego i podziału obciążenia.

7.6.4. Środki mające na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji

- (402) W komunikacie w sprawie restrukturyzacji wymaga się, aby plan restrukturyzacji zawierał propozycje środków służących ograniczeniu zakłóceń konkurencji i zapewnieniu konkurencyjności sektora bankowego. Co więcej, środki te powinny uwzględniać również kwestię pokusy nadużyć oraz zapewniać, aby pomoc państwa nie została wykorzystana do finansowania zachowań antykonkurencyjnych.

⁽¹⁴⁰⁾ Zob. motyw 147.

- (403) Zgodnie z pkt 31 komunikatu w sprawie restrukturyzacji przy ocenie kwoty pomocy i związanych z nią zakłóceń konkurencji Komisja musi uwzględnić zarówno bezwzględną i względną kwotę pomocy otrzymaną od państwa, jak i stopień podziału obciążeń i pozycję instytucji finansowej na rynku po restrukturyzacji. W tym względzie Komisja przypomina, że bank otrzymał od państwa kapitał równy 17,3 % swoich aktywów ważonych ryzykiem ⁽¹⁴¹⁾. Ponadto bank uzyskał gwarancje zachowania płynności na kwotę 12 900 mln EUR na dzień 15 kwietnia 2011 r. oraz na kwotę 14 798 mln EUR na dzień 31 grudnia 2013 r. Bank otrzymał w tym terminie również rządowe pożyczki obligacyjne w wysokości 847 mln EUR, a także gwarantowane przez państwo awaryjne wsparcie płynnościowe na kwotę 30,9 mld EUR na dzień 31 grudnia 2012 r. Konieczność wdrożenia środków mających na celu ograniczenie ewentualnych zakłóceń konkurencji jest uzasadniona, w szczególności ze względu na dużą kwotę pomocy. Ponadto udziały rynkowe narodowego banku Grecji są duże i wynosiły na dzień 31 grudnia 2013 r. 22 % w przypadku kredytów i 25 % w przypadku depozytów ⁽¹⁴²⁾.
- (404) Komisja przypomina, że trudności banku wynikają głównie z zewnętrznych wstrząsów, takich jak grecki kryzys zadłużeniowy i przedłużająca się recesja, które zaburzają funkcjonowanie greckiej gospodarki od 2008 r. Wspomniano o tym w motywie 68 decyzji o wszczęciu postępowania w sprawie NBG. Konieczność odniesienia się do zagadnień związanych z pokusą nadużyć jest zatem ograniczona. Jak opisano w sekcji 7.6.1, w świetle powyższych czynników skutki środków pomocy zakłócające konkurencję są mniejsze, a tym samym środki mające na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji są potrzebne w mniejszym stopniu. Z tych względów Komisja może wyjątkowo przyjąć, że pomimo wysokiej kwoty pomocy plan restrukturyzacji nie przewiduje żadnego ograniczenia rozmiarów bilansu i kredytów w Grecji.
- (405) Komisja zwraca jednak uwagę na fakt, że dokapitalizowanie dokonane przez państwo umożliwiło bankowi kontynuowanie działalności na rynkach zagranicznych.
- (406) Pod tym względem Komisja zauważa, oprócz już wdrożonej eliminacji dźwigni finansowej i restrukturyzacji, zobowiązanie do zbycia aktywów zagranicznych [...] do dnia 30 czerwca 2018 r. ⁽¹⁴³⁾. Pomoc nie zostanie zatem wykorzystana w sposób zakłócający konkurencję na tych rynkach zagranicznych.
- (407) Grecja zobowiązała się również, że bank nie będzie dokonywał transakcji nabycia, zapewniając, aby bank nie przeznaczył otrzymanej pomocy państwa na nabywanie nowych przedsiębiorstw. Zobowiązanie to daje większą pewność, że pomoc zostanie przeznaczona wyłącznie na wsparcie przywrócenia rentowności działalności bankowej w Grecji, a nie np. na rozwój działalności na rynkach zagranicznych.
- (408) Zobowiązanie zmniejszenia odsetek płaconych od greckich depozytów z nierentownego poziomu gwarantuje również, że pomoc nie zostanie wykorzystana do finansowania strategii gromadzenia depozytów, które zakłócają konkurencję na rynku greckim. Podobnie zobowiązanie dotyczące wdrożenia ścisłych wytycznych w zakresie cen nowych kredytów ⁽¹⁴⁴⁾ na podstawie odpowiedniej oceny ryzyka kredytowego zapobiegnie zakłóceniu przez bank konkurencji na rynku greckim poprzez nieodpowiednie strategie wyceny kredytów dla klientów.
- (409) Zobowiązanie do zbycia [...] gwarantuje także, że pomoc nie zostanie wykorzystana do celów rozwoju na tym rynku kosztem konkurentów nieotrzymujących pomocy.
- (410) Biorąc pod uwagę szczególną sytuację opisaną w sekcji 7.6.1 oraz środki przewidziane w planie restrukturyzacji, Komisja uznaje, że istnieją wystarczające zabezpieczenia mające na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji.

7.6.5. Monitorowanie

- (411) Zgodnie z sekcją 5 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wymaga się sporządzania regularnych sprawozdań w celu umożliwienia Komisji weryfikacji, czy plan restrukturyzacji jest właściwie wdrażany. Zgodnie ze zobowiązaniami ⁽¹⁴⁵⁾ Grecja zapewni, aby pełnomocnik ds. monitorowania, który został mianowany przez bank i zatwierdzony przez Komisję, monitorował wykonanie zobowiązań podjętych przez Grecję w odniesieniu do restrukturyzacji działalności banku w Grecji i zagranicą, ładu korporacyjnego i działalności komercyjnej do końca okresu restrukturyzacji, tj. do dnia 31 grudnia 2018 r. W związku z tym Komisja uznaje, że zapewniono właściwe monitorowanie wdrażania planu restrukturyzacji.

⁽¹⁴¹⁾ Po odliczeniu pomocy spłaconej w ciągu sześciu miesięcy, kwota pomocy zostaje obniżona do 15,6 % ważonych ryzykiem aktywów banku.

⁽¹⁴²⁾ Sprawozdanie roczne NBG za rok zakończony w 2013 r.

⁽¹⁴³⁾ Zob. siódme zobowiązanie w rozdziale II wykazu zobowiązań zamieszczonego w załączniku.

⁽¹⁴⁴⁾ Zob. czwarte zobowiązanie w rozdziale II wykazu zobowiązań zamieszczonego w załączniku.

⁽¹⁴⁵⁾ Zob. jedenaste zobowiązanie w rozdziale II wykazu zobowiązań zamieszczonego w załączniku.

7.6.6. Wnioski dotyczące zgodności środków A, B1, B2 i B3 z komunikatem w sprawie restrukturyzacji

- (412) Komisja stwierdza, że plan restrukturyzacji, łącznie ze zobowiązaniami zawartymi w załączniku, zapewnia przywrócenie długoterminowej rentowności banku, jest wystarczający w odniesieniu do podziału obciążeń i wkładu własnego oraz zawiera wystarczające środki ograniczające zakłócenia konkurencji. Przedłożony plan restrukturyzacji i zobowiązania spełniają kryteria komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

8. WNIOSEK

- (413) Komisja ubolewa, że Grecja bezprawnie wdrożyła środki B1, B2, B3, FB4, FB5, PB1 i PB2 bez ich formalnego zgłoszenia i tym samym z naruszeniem przepisów art. 108 ust. 3 Traktatu. Środki te, jak również pozostałe środki analizowane w niniejszej decyzji, można jednak uznać za zgodne z rynkiem wewnętrznym,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

1. Następujące środki wdrożone lub planowane przez Grecję stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej:

- a) awaryjne wsparcie płynnościowe udzielone na rzecz National Bank of Greece SA („NBG”) przez narodowy bank Grecji i gwarantowane przez Grecję (środek L2);
- b) drugie dokapitalizowanie pomostowe w wysokości 2 326 mln EUR udzielone na rzecz NBG przez grecki fundusz stabilności finansowej („HFSF”) w grudniu 2012 r. (środek B2);
- c) dokapitalizowanie w wysokości 8 677 mln EUR udzielone na rzecz NBG przez HFSF wiosną 2013 r. (środek B3);
- d) pokrycie przez HFSF całkowitego niedopasowania poziomu płynności w kwocie 456,97 mln EUR w związku z działalnością przenoszoną z First Business Bank SA („FB Bank”) do NBG w czerwcu i październiku 2013 r. (środek FB4);
- e) zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych NBG związanych z nabyciem aktywów przenoszonych z FB Bank do NBG, w maju 2013 r., na kwotę 100 mln EUR (środek FB5);
- f) pokrycie przez HFSF całkowitego niedopasowania poziomu płynności w kwocie 562,73 mln EUR w związku z działalnością przenoszoną z Probank SA do NBG, w sierpniu i grudniu 2013 r. (środek PB1); oraz
- g) zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych NBG związanych z nabyciem aktywów przenoszonych z Probank do NBG, w lipcu 2013 r., na kwotę [180-280] mln EUR (środek PB2).

2. Pokrycie przez HFSF całkowitego niedopasowania poziomu płynności w kwocie 325,8 mln EUR w związku z przeniesieniem do NBG wybranych aktywów i zobowiązań banku spółdzielczego Lesvos-Limnos, banku spółdzielczego Achaia i banku spółdzielczego Lamia w marcu 2013 r., nie stanowi pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

3. W świetle planu restrukturyzacji odnoszącego się do NBG Group, obejmującej National Bank of Greece i wszystkie jego spółki zależne (greckie i niegreckie spółki zależne i oddziały, prowadzące działalność zarówno bankową, jak i niebankową), przedłożonego dnia 25 czerwca 2014 r. oraz zobowiązań przedstawionych przez Grecję w tym samym dniu, następujące środki pomocy państwa są zgodne z rynkiem wewnętrznym:

- a) zastrzyk kapitałowy w wysokości 1 350 mln EUR dokonany na rzecz NBG przez Grecję w maju 2009 r. i w grudniu 2011 r. w postaci akcji uprzywilejowanych, w ramach programu dokapitalizowania (środek A);
- b) awaryjne wsparcie płynnościowe udzielone przez narodowy bank Grecji na rzecz NBG i objęte gwarancją Grecji od lipca 2011 r. w wysokości 30,9 mld EUR na dzień 31 grudnia 2012 r. (środek L2);

- c) pierwsze dokapitalizowanie pomostowe w wysokości 7 430 mln EUR udzielone przez HFSF na rzecz NBG w maju 2012 r. (środek B1);
- d) drugie dokapitalizowanie pomostowe w wysokości 2 326 mln EUR udzielone przez HFSF na rzecz NBG w grudniu 2012 r. (środek B2);
- e) dokapitalizowanie w wysokości 8 677 mln EUR udzielone przez HFSF na rzecz NBG wiosną 2013 r. (środek B3);
- f) zastrzyk kapitałowy w wysokości 50 mln EUR dokonany przez Grecję na rzecz FB Bank w lipcu 2009 r. (środek FB1);
- g) pokrycie przez HFSF całkowitego niedopasowania poziomu płynności w kwocie 456,97 mln EUR w związku z działalnością przenoszoną z FB Bank do NBG, w czerwcu i październiku 2013 r. (środek FB4);
- h) zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych NBG związanych z nabyciem aktywów przenoszonych z FB Bank do NBG, w maju 2013 r., w wysokości 100 mln EUR (środek FB5);
- i) pokrycie przez HFSF całkowitego niedopasowania poziomu płynności w wysokości 562,7 mln EUR w związku z działalnością przenoszoną z Probank do NBG, w sierpniu i grudniu 2013 r. (środek PB1); oraz
- j) zobowiązanie do pokrycia potrzeb kapitałowych NBG związanych z nabyciem aktywów przenoszonych z Probank do NBG, w lipcu 2013 r., w wysokości [180–280] mln EUR (środek PB2).

Artykuł 2

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Greckiej.

Sporządzono w Brukseli dnia 23 lipca 2014 r.

W imieniu Komisji
Joaquín ALMUNIA
Wiceprzewodniczący

ZAŁĄCZNIK

REPUBLIKA GRECKA
MINISTERSTWO FINANSÓW
BIURO SEKRETARZA GENERALNEGO

Ateny, czerwiec 2014 r.

National Bank of Greece – Zobowiązania Republiki Greckiej

Republika Grecka zapewnia wdrożenie przez **bank** planu restrukturyzacji przedłożonego dnia 24 czerwca 2014 r. Plan restrukturyzacji oparto na założeniach makroekonomicznych przedstawionych przez Komisję Europejską („Komisja”) w dodatku I oraz na założeniach regulacyjnych. Plan restrukturyzacji oparto na założeniach makroekonomicznych przedstawionych przez Komisję Europejską („Komisja”) w dodatku I oraz na założeniach regulacyjnych.

Republika Grecka niniejszym składa poniższe zobowiązania („**zobowiązania**”), stanowiące integralną część planu restrukturyzacji. Zobowiązania obejmują zobowiązania odnoszące się do wdrażania planu restrukturyzacji („**zobowiązania dotyczące restrukturyzacji**”) oraz **zobowiązania dotyczące ładu korporacyjnego i działalności komercyjnej**.

Zobowiązania stają się skuteczne w dniu przyjęcia przez Komisję decyzji zatwierdzającej plan restrukturyzacji („decyzja”).

Okres restrukturyzacji dobiega końca dnia 31 grudnia 2018 r. Zobowiązania mają zastosowanie przez cały okres restrukturyzacji, o ile poszczególne zobowiązania nie przewidują inaczej.

Treść zobowiązań interpretuje się w świetle decyzji w ogólnych ramach prawnych Unii i w odniesieniu do rozporządzenia Rady (WE) nr 659/99 ⁽¹⁾.

ROZDZIAŁ I. DEFINICJE

Do celów zobowiązań stosuje się następujące definicje:

- (1) **Bank**: National Bank of Greece SA oraz wszystkie jego jednostki zależne. Termin ten dotyczy zatem całej National Bank of Greece Group, ze wszystkimi jej greckimi i zagranicznymi spółkami zależnymi oraz oddziałami prowadzącymi działalność bankową i niebankową.
- (2) **Oferta powodująca przyrost kapitału w sektorze bankowym**: oferta, której skutkiem jest wzrost regulacyjnego współczynnika kapitałowego banku, z uwzględnieniem wszystkich istotnych elementów, w szczególności zysku/straty zaksięgowanych w odniesieniu do transakcji oraz obniżenia aktywów ważonych ryzykiem wynikającego ze sprzedaży (w stosownych przypadkach skorygowanego z uwzględnieniem wzrostu aktywów ważonych ryzykiem wynikającego z pozostałych powiązań finansowych).
- (3) **Oferta powodująca przyrost kapitału w [...]**: oferta, której skutkiem jest wzrost regulacyjnego współczynnika kapitałowego banku. Każdą ofertę powyżej wartości księgowej [...] na rachunku banku uznaje się automatycznie za powodującą przyrost kapitału.
- (4) **Zamknięcie**: data przeniesienia na nabywcę tytułu prawnego do podmiotów objętych zbyciem.
- (5) **Podmioty objęte zbyciem**: wszystkie przedsiębiorstwa i aktywa, które bank zobowiązuje się sprzedać.
- (6) **Data wejścia w życie**: data przyjęcia decyzji.
- (7) **Koniec okresu restrukturyzacji**: dzień 31 grudnia 2018 r.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Rady (WE) NR 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1).

- (8) **Aktywa zagraniczne i niegreckie:** aktywa związane z działalnością klientów poza terytorium Grecji, niezależnie od tego, gdzie aktywa są księgowane. Na przykład aktywa zaksięgowane w Luksemburgu, ale związane z działalnością klientów w Grecji nie są objęte zakresem stosowania tej definicji. Natomiast aktywa zaksięgowane w Luksemburgu lub w Grecji, ale związane z działalnością klientów w innych państwach Europy Południowo-Wschodniej są uznawane za aktywa zagraniczne i są objęte zakresem stosowania tej definicji.
- (9) **Spółki zagraniczne:** bankowe i niebankowe zagraniczne spółki zależne i oddziały banku.
- (10) **Zagraniczne spółki zależne:** wszystkie bankowe i niebankowe spółki zależne banku poza terytorium Grecji.
- (11) **Grecka działalność bankowa:** grecka bankowa działalność banku niezależnie od miejsca zaksięgowania aktywów.
- (12) **Grecka działalność niebankowa:** grecka niebankowa działalność banku niezależnie od miejsca zaksięgowania aktywów.
- (13) **Greckie spółki zależne:** wszystkie bankowe i niebankowe greckie spółki zależne banku.
- (14) **Pełnomocnik ds. Monitorowania:** jedna lub więcej osób fizycznych lub prawnych, niezależnych od banku, zatwierdzonych przez Komisję i mianowanych przez bank; obowiązkiem pełnomocnika ds. monitorowania jest monitorowanie przestrzegania zobowiązań przez bank.
- (15) **Nabywca:** jedna lub więcej osób fizycznych lub prawnych nabywających całość lub część podmiotów objętych zbyciem.
- (16) **Sprzedaż:** sprzedaż 100 % udziałów, których właścicielem jest bank, o ile poszczególne zobowiązania nie przewidują inaczej.

Do celów zobowiązań terminy użyte w liczbie pojedynczej oznaczają także liczbę mnogą (i odwrotnie), chyba że zobowiązania przewidują inaczej.

ROZDZIAŁ II. ZOBOWIĄZANIA DOTYCZĄCE RESTRUKTURYZACJI

- (1) **Liczba oddziałów w Grecji:** liczba oddziałów w Grecji wynosi maksymalnie [...] na dzień 31 grudnia 2017 r.
- (2) **Liczba pracowników w Grecji:** liczba ekwiwalentów pełnego czasu pracy w Grecji (zarówno w przypadku działalności bankowej, jak i niebankowej w Grecji) wynosi maksymalnie [...] na dzień 31 grudnia 2017 r.
- (3) **Koszty całkowite w Grecji:** koszty całkowite w Grecji (w przypadku działalności bankowej i niebankowej w Grecji) wynoszą maksymalnie [...] mln EUR na dzień 31 grudnia 2017 r. ⁽¹⁾.
- (4) **Koszty depozytów w Grecji:** w celu przywrócenia rentowności banku przed utworzeniem rezerw na rynku greckim bank zmniejsza koszty finansowania poprzez zmniejszenie kosztów depozytów zgromadzonych w Grecji (w tym oszczędności, depozytów à vista, lokat terminowych i innych podobnych produktów oferowanych klientom, których koszty obciążają bank) [...].
- (5) **Wskaźnik netto kredytów do depozytów w Grecji:** w przypadku działalności bankowej w Grecji wskaźnik netto kredytów do depozytów wynosi maksymalnie 115 % na dzień 31 grudnia 2017 r. [...]
- (6) **Wsparcie dla operacji w Turcji:** do dnia 30 czerwca 2018 r. bank nie zapewnia dodatkowego [...].

Bank nie udziela pośredniego wsparcia na rzecz Finansbank poprzez przeniesienie kredytów ani żadnych innych aktywów do innej jednostki banku.

- (7) **Zbycie [...] z [...] zagranicznych przedsiębiorstw [...] Finansbank do dnia 30 czerwca 2018 r.:** bank sprzedaje (podpis) do dnia 30 czerwca 2018 r. swoje spółki zależne w [...] oraz swój oddział działający w [...] w celu ograniczenia swojej działalności międzynarodowej.

(7.1) [...]

⁽¹⁾ Kwota ta nie obejmuje żadnych kosztów TEKE/Skelos Exygiensis (program restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji).

(7.2) [...]

(7.3) [...]

(8) **Sprzedaż [...]:** [...]

(9) **Sprzedaż papierów wartościowych:** portfel papierów wartościowych notowanych na giełdzie, określony poniżej, zostanie zbyty do dnia [...], natomiast portfel papierów wartościowych nienotowanych na giełdzie zostanie zbyty do dnia [...]; portfele te obejmują wszystkie inwestycje kapitałowe wyższe niż [...] mln EUR, a także inwestycje w obligacje podporządkowane i obligacje hybrydowe, z wyłączeniem [...].

(10) **Zbycie spółki zależnej działającej na niepublicznym rynku instrumentów kapitałowych:** bank dokona zbycia NBG Private Equity Funds do dnia [...]. [...]

(11) W przypadku każdej sprzedaży w ramach niniejszych zobowiązań Republika Grecka zobowiązuje się, że:

a) nabywca jest niezależny od banku i niepowiązany z nim;

b) w celu nabycia podmiotów objętych zbyciem nabywca nie jest finansowany bezpośrednio ani pośrednio przez bank ⁽¹⁾;

c) przez okres 5 lat od zamknięcia sprzedaży bank nie uzyskuje bezpośredniego ani pośredniego wpływu na całość ani część podmiotów objętych zbyciem bez uprzedniego zatwierdzenia przez Komisję.

(12) **Polityka inwestycyjna:** do dnia 30 czerwca 2017 r. bank nie kupuje papierów wartościowych o ratingu nieinwestycyjnym.

Zobowiązanie to nie dotyczy następujących papierów wartościowych (wyłączone papiery wartościowe):

(i) [...]

(ii) [...]

(iii) [...]

(iv) [...]

(v) [...]

(13) **Pułap wynagrodzeń:** do dnia [...] bank nie wypłaci żadnemu pracownikowi ani członkowi kadry kierowniczej całkowitego wynagrodzenia rocznego (płaca, składka emerytalna, premia uznaniowa) w kwocie wyższej niż [...]. W przypadku zastrzyku kapitałowego z HFSF pułap wynagrodzeń zostanie ponownie oceniony zgodnie z komunikatem bankowym z dnia 1 sierpnia 2013 r. [...]

ROZDZIAŁ III. ZOBOWIĄZANIA DOTYCZĄCE ŁADU KORPORACYJNEGO I DZIAŁALNOŚCI KOMERCYJNEJ – PRZEDŁUŻENIE I ZMIANY

(1) Bank kontynuuje wdrażanie zobowiązań dotyczących ładu korporacyjnego i działalności komercyjnej przedstawionych przez Republikę Grecką w dniu 20 listopada 2012 r., z późniejszymi zmianami określonymi w rozdziale III zobowiązań do dnia 30 czerwca 2018 r. [...]

(2) W przypadku gdy określone zobowiązanie nie ma zastosowania na poziomie banku, bank nie wykorzystuje spółek zależnych ani działalności nieobjętych tym zobowiązaniem w celu obejścia zobowiązania.

Sekcja A. Wprowadzenie efektywnej i odpowiedniej organizacji wewnętrznej

(3) Bank, z wyłączeniem jego zagranicznych spółek zależnych, zawsze przestrzega wszystkich przepisów ustawy 3016/2002 o ładzie korporacyjnym i ustawy 2190/1920 o Sociétés Anonymes, a w szczególności przepisów związanych z funkcjami organów spółki, takich jak zgromadzenie akcjonariuszy i rada dyrektorów, w celu zapewnienia jasnego podziału obowiązków i przejrzystości. Kompetencje zgromadzenia akcjonariuszy ograniczają się do zadań walnego zgromadzenia zgodnie z prawem spółek, w szczególności w odniesieniu do praw związanych z uzyskiwaniem informacji. Szersze uprawnienia, które umożliwiałyby niewłaściwy wpływ na kierownictwo, zostają uchylone. Odpowiedzialność za bieżące zarządzanie operacyjne spoczywa wyraźnie na dyrektorach wykonawczych banku.

⁽¹⁾ Nie dotyczy to sprzedaży nieruchomości, w przypadku których bank może zapewnić finansowanie nabywcy, jeśli takiego nowego kredytu udziela się zgodnie z ostrożną praktyką udzielania kredytów. Do celów zweryfikowania zgodności ze zobowiązaniem dotyczącym eliminacji dźwigni finansowej w odniesieniu do aktywów niegreckich, pod uwagę będzie brany każdy nowy kredyt wchodzący w zakres definicji aktywów niegreckich.

- (4) Bank, z wyłączeniem jego zagranicznych spółek zależnych, musi zawsze przestrzegać ram stosunków z HFSF.
- (5) W celu utrzymania na poziomie indywidualnym i grupowym skutecznej struktury organizacyjnej i odpowiedniego systemu kontroli wewnętrznej, w tym trzech głównych filarów, mianowicie funkcji audytu wewnętrznego, zarządzania ryzykiem i zgodności z przepisami bank, przestrzega przepisów obowiązującego zarządzenia prezesa narodowego banku Grecji 2577/9.3.2006 oraz najlepszych międzynarodowych praktyk dotyczących ładu korporacyjnego.
- (6) Bank posiada efektywną strukturę organizacyjną zapewniającą pełną niezależność departamentu audytu wewnętrznego i departamentu zarządzania ryzykiem od sieci handlowych oraz ich bezpośrednią podległość radzie dyrektorów. Komitet audytu i komitet ryzyka utworzone w ramach rady dyrektorów oceniają wszelkie kwestie zgłoszone przez te departamenty. Odpowiednia karta audytu wewnętrznego i karta zarządzania ryzykiem określają role, zakresy obowiązków i zasoby tych departamentów. Karty te są zgodne z międzynarodowymi standardami i zapewniają pełną niezależność tych departamentów. Polityka kredytowa dostarcza wytycznych i instrukcji w odniesieniu do przyznawania kredytów, w tym wyceny kredytów i ich restrukturyzacji.
- (7) Bank ujawnia właściwym organom listę akcjonariuszy posiadających co najmniej 1 % akcji zwykłych.

Sekcja B. Praktyki handlowe i monitorowanie ryzyka

Zasady ogólne

- (8) W ramach polityki kredytowej określa się zasadę uczciwego traktowania wszystkich klientów w ramach niedyskryminacyjnych procedur, które są odrębne od procedur dotyczących ryzyka kredytowego i zdolności płatniczej. W ramach polityki kredytowej określa się progi, powyżej których udzielenie kredytu musi być zatwierdzone przez kadrę kierowniczą wyższego szczebla. Podobne progi określa się w odniesieniu do restrukturyzacji kredytów oraz postępowania w przypadku roszczeń i sporów. Polityka kredytowa określona jest centralnie w wybranych centrach procesu decyzyjnego na poziomie krajowym i przewiduje wyraźne mechanizmy zabezpieczające w celu zapewnienia spójnego wdrażania odnośnych instrukcji w ramach całej greckiej działalności bankowej.
- (9) W odniesieniu do całej greckiej działalności bankowej bank w pełni uwzględnia zasady polityki kredytowej w działaniach dotyczących udzielania kredytu i jego refinansowania oraz w systemach wypłat.

Przepisy szczegółowe

- (10) Przepisy szczegółowe wymienione w rozdziale III pkt 8–18 zobowiązań mają zastosowanie do działalności bankowej w Grecji, o ile wyraźnie nie przewidziano inaczej.
- (11) Polityka kredytowa wymaga, aby wycena kredytów i hipotek była zgodna ze ścisłymi wytycznymi. Wytyczne te zawierają obowiązek ścisłego przestrzegania standardowych taryf polityki kredytowej w zakresie stawek stopy procentowej (przedziałów) w zależności od okresu zapadalności kredytu, oceny ryzyka kredytowego klienta, oczekiwanej możliwości odzyskania zabezpieczenia (w tym ram czasowych możliwej likwidacji), ogólnych relacji z bankiem (np. poziomu i stabilności depozytów, struktury opłat, sprzedaży krzyżowej) oraz kosztów finansowania banku. Generowane są określone kategorie aktywów kredytowych (kredyty komercyjne, hipoteki, zabezpieczone/niezabezpieczone itd.), a ramy ich wyceny są dostosowane do odpowiednich taryf polityki kredytowej, które podlegają regularnej aktualizacji przez komitet kredytowy. Każdy wyjątek musi zostać należycie zatwierdzony przez komitet kredytowy lub, jeżeli zezwala na to polityka kredytowa, na niższym szczeblu. Do transakcji dostosowanych do szczególnych potrzeb, takich jak kredyty konsorcjalne lub finansowanie projektów, odnoszą się te same zasady z należyтым uwzględnieniem faktu, że mogą one nie pasować do standardowych taryf polityki kredytowej. Przypadki naruszenia tej polityki cenowej zgłasza się pełnomocnikowi ds. monitorowania.
- (12) Departament zarządzania ryzykiem jest odpowiedzialny za ocenę ryzyka kredytowego i wycenę zabezpieczenia. Podczas oceny jakości kredytu departament zarządzania ryzykiem działa niezależnie, przedstawiając swoją pisemną opinię w celu zapewnienia stosowania kryteriów wykorzystanych w ocenie w sposób konsekwentny i spójny w czasie i wobec klientów oraz w odniesieniu do polityki kredytowej banku.
- (13) W odniesieniu do kredytów przyznawanych osobom fizycznym i osobom prawnym bank stosuje, w zakresie całej działalności bankowej w Grecji i w oparciu o najlepsze praktyki międzynarodowe, ścisłe pułapy indywidualne i łączne regulujące maksymalną kwotę kredytu, jaką można przyznać w stosunku do indywidualnego ryzyka kredytowego (jeżeli w ogóle jest to dozwolone w prawie greckim i prawie UE). Pułapy te uwzględniają okres zapadalności kredytów i jakość każdego zapewnionego zabezpieczenia/zastawu i są ustalane w oparciu o główne poziomy odniesienia, w tym kapitał.

- (14) Zabronione jest udzielanie kredytów ⁽¹⁾ w celu umożliwienia kredytobiorcom nabycia akcji lub instrumentów hybrydowych banku i innych banków ⁽²⁾, niezależnie od tego, kim są ci kredytobiorcy ⁽³⁾. Przepis ten stosuje się i monitoruje się jego przestrzeganie na poziomie banku.
- (15) Wszystkie wnioski kredytowe złożone przez niepowiązanych kredytobiorców przekraczające [...] % aktywów ważonych ryzykiem banku] lub wszelkie kredyty ograniczające ekspozycję na jedną grupę (definiowaną jako grupa powiązanych kredytobiorców, którzy stanowią indywidualne ryzyko kredytowe) przekraczające [...] % aktywów ważonych ryzykiem banku] zgłasza się do pełnomocnika ds. monitorowania, który, jeżeli nie stwierdza, że warunki są określone na zasadach rynkowych lub jeżeli nie przedstawiono mu wystarczających informacji, może odroczyć przyznanie linii kredytowej lub kredytu o [...] dni roboczych. W wyjątkowych przypadkach okres ten może ulec skróceniu do [...] dni roboczych, pod warunkiem że pełnomocnikowi ds. monitorowania przedstawiono wystarczające informacje. Okres ten umożliwi pełnomocnikowi ds. monitorowania zgłoszenie sprawy do Komisji i HFSF zanim bank podejmie ewentualną ostateczną decyzję.
- (16) Polityka kredytowa zawiera wyraźne instrukcje dotyczące restrukturyzacji kredytów. Jednoznacznie określa ona, które kredyty się kwalifikują i w jakich okolicznościach oraz wskazuje warunki, które można zaproponować kwalifikującym się klientom. W odniesieniu do całej działalności bankowej w Grecji bank zapewnia, aby cała restrukturyzacja miała na celu zwiększenie przyszłego poziomu odzyskiwania należności przez bank, a tym samym ochronę interesów banku. Polityka dotycząca restrukturyzacji w żadnym razie nie zagrazi przyszłej rentowności banku. W tym celu departament zarządzania ryzykiem banku jest odpowiedzialny za stworzenie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów sprawozdawczości w zakresie skuteczności restrukturyzacji, dokonywanie gruntownej analizy wewnętrznych lub zewnętrznych najlepszych praktyk, przedstawianie kwartalnych sprawozdań dotyczących swoich ustaleń komitetowi kredytowemu i komitetowi ryzyka rady dyrektorów, sugerowanie możliwych do wprowadzenia ulepszeń odpowiednich procesów i polityk oraz nadzorowanie ich wdrażania oraz przedstawianie komitetowi kredytowemu i komitetowi ryzyka rady dyrektorów odnośnych sprawozdań.
- (17) W odniesieniu do całej działalności bankowej w Grecji bank przyjmuje politykę postępowania w sprawie roszczeń i sporów mającą na celu maksymalizację poziomu odzyskiwania należności i zapobieganie wszelkiej dyskryminacji lub preferencyjnego traktowania w zarządzaniu sporami. Bank zapewni, aby podejmowane były wszelkie konieczne działania w celu maksymalizacji poziomu odzyskiwania należności na rzecz banku oraz ochrony jego długoterminowej pozycji finansowej. Wszelkie naruszenia we wdrażaniu tej polityki zgłasza się pełnomocnikowi ds. monitorowania.
- (18) Bank monitoruje ryzyko kredytowe poprzez właściwie rozwinięty system powiadomień i sprawozdań, który umożliwia departamentowi zarządzania ryzykiem: (i) identyfikowanie wczesnych sygnałów obniżenia jakości kredytu i zdarzeń niewykonania zobowiązania; (ii) ocenę możliwości odzyskania portfela kredytowego (w tym m. in. alternatywne źródła spłat, takie jak dłużnicy solidarni i poręczyciele, a także zabezpieczenie w formie zastawu lub zabezpieczenie dostępne, ale bez ustanowionego zastawu); (iii) ocenę całkowitej ekspozycji banku w odniesieniu do indywidualnych klientów lub w odniesieniu do portfela oraz (iv) w razie konieczności proponowanie radzie dyrektorów działań naprawczych i ulepszających. Pełnomocnikowi ds. monitorowania zapewnia się dostęp do tych informacji.
- Przepisy mające zastosowanie do powiązanych kredytobiorców*
- (19) Wszystkie przepisy mające zastosowanie do powiązanych kredytobiorców stosuje się na poziomie banku.
- (20) W polityce kredytowej specjalną sekcję poświęca się zasadom regulującym relacje z powiązanymi kredytobiorcami. Kredytobiorcy powiązani obejmują pracowników, akcjonariuszy, dyrektorów, kierowników, a także ich współmałżonków, dzieci i rodzeństwo oraz wszelkie osoby prawne bezpośrednio lub pośrednio kontrolowane przez kluczowych pracowników (tj. pracowników zaangażowanych w proces decyzyjny polityki kredytowej) akcjonariuszy, dyrektorów, kierowników, a także ich współmałżonków, dzieci i rodzeństwo. W związku z tym za powiązanych kredytobiorców uznaje się również wszelkie instytucje publiczne lub organizacje kontrolowane przez rząd, wszelkie spółki publiczne lub agencje rządowe. W rozumieniu polityki kredytowej za powiązanych kredytobiorców uznaje się również partie polityczne. W szczególności sposób uwzględnia się decyzje w sprawie wszelkich restrukturyzacji kredytów lub odpisów aktualizujących ich wartość w odniesieniu do obecnych lub byłych pracowników, dyrektorów, akcjonariuszy, członków kadry kierowniczej i ich bliskich, jak również politykę realizowaną w odniesieniu do stosowności, wyceny, rejestracji zastawów i przejęcia zabezpieczenia kredytu. Definicja powiązanych kredytobiorców została bardziej szczegółowo przedstawiona w oddzielnym dokumencie.
- (21) Departament zarządzania ryzykiem jest odpowiedzialny za wskazanie wszystkich powiązanych grup kredytobiorców, którzy stanowią indywidualne ryzyko kredytowe w celu odpowiedniego monitorowania koncentracji ryzyka kredytowego.

⁽¹⁾ Do celów tego zobowiązania termin „kredyty” jest interpretowany w szerokim znaczeniu, jako każdy rodzaj finansowania, np. instrument kredytowy, gwarancja itp.

⁽²⁾ Wyjaśnienie: wyrażenie „inne banki” odnosi się do dowolnego banku – instytucji finansowej na świecie.

⁽³⁾ Wyjaśnienie: zobowiązaniem tym objęci są wszyscy kredytobiorcy banku, w tym klienci bankowości prywatnej.

- (22) W odniesieniu do kredytów przyznawanych osobom fizycznym i osobom prawnym bank stosuje, w oparciu o najlepsze praktyki międzynarodowe, ściśle limity indywidualne i zbiorcze regulujące maksymalną kwotę kredytu, jaką można przyznać w stosunku do indywidualnego ryzyka kredytowego odnoszącego się do powiązanych kredytobiorców (jeżeli w ogóle jest to dozwolone w prawie greckim i prawie UE).
- (23) Bank monitoruje oddzielnie ekspozycję na powiązanych kredytobiorców, w tym podmioty sektora publicznego i partie polityczne. Produkcja nowych kredytów ⁽¹⁾ w odniesieniu do powiązanych kredytobiorców (roczny % stanu R-1 ⁽²⁾) nie może być wyższa niż nowa produkcja całkowitego portfela kredytowego w Grecji (roczny % stanu R-1). Zobowiązanie to wypełnia się oddzielnie dla każdego rodzaju powiązanych kredytobiorców (pracowników, akcjonariuszy, kierowników, jednostek publicznych, partii politycznych). Ocena kredytowa powiązanych kredytobiorców, jak również warunki ustalania cen oraz możliwe warianty oferowanej im restrukturyzacji nie powinny być korzystniejsze niż warunki oferowane podobnym, ale niepowiązanym kredytobiorcom, w celu zapewnienia równych warunków działania w greckiej gospodarce. Zobowiązanie to nie ma zastosowania do istniejących ogólnych programów na rzecz pracowników, które oferują im subsydiowane kredyty. Bank przedstawia comiesięczne sprawozdanie na temat zmian tej ekspozycji, wielkości nowej produkcji oraz ostatnich wniosków przekraczających [...] % aktywów ważonych ryzykiem banku, do których należy się odnieść na posiedzeniu komitetu kredytowego.
- (24) Kryteria kredytowe mające zastosowanie w przypadku pracowników/kierowników/akcjonariuszy nie mogą być mniej surowe niż kryteria mające zastosowanie do innych, niepowiązanych kredytobiorców. Jeżeli łączna ekspozycja związana z indywidualnym pracownikiem/kierownikiem/akcjonariuszem przekracza kwotę równą [...] stałego wynagrodzenia w przypadku kredytów zabezpieczonych oraz kwotę równą [...] stałego wynagrodzenia w przypadku kredytów niezabezpieczonych, ekspozycję niezwłocznie zgłasza się pełnomocnikowi ds. monitorowania, który może podjąć interwencję i odroczyć przyznanie linii kredytowej zgodnie z procedurą opisaną w rozdziale III pkt 25 zobowiązań.
- (25) Wszystkie wnioski kredytowe złożone przez powiązanych kredytobiorców przekraczające [...] % aktywów ważonych ryzykiem banku lub wszelkie kredyty ograniczające ekspozycję do jednej grupy (definiowanej jako grupa powiązanych kredytobiorców, którzy stanowią indywidualne ryzyko kredytowe) przekraczające [...] % aktywów ważonych ryzykiem banku zgłasza się do pełnomocnika ds. monitorowania, który, jeżeli nie stwierdza, że warunki są określone na zasadach rynkowych lub jeżeli nie przedstawiono mu wystarczających informacji, może odroczyć przyznanie linii kredytowej lub kredytu o [...] dni roboczych. W wyjątkowych przypadkach okres ten może ulec skróceniu do [...] dni roboczych, pod warunkiem że pełnomocnikowi ds. monitorowania przedstawiono wystarczające informacje. Okres ten umożliwi pełnomocnikowi ds. monitorowania zgłoszenie sprawy do Komisji i HFSF zanim bank podejmie ewentualną ostateczną decyzję.
- (26) Restrukturyzacja kredytów obejmująca kredytobiorców powiązanych jest zgodna z takimi samymi wymogami, jak w przypadku niepowiązanych kredytobiorców. Ponadto w stosownych przypadkach ustanowione ramy i polityki dotyczące postępowania z aktywami o obniżonej jakości poddaje się ocenie i ulepszeniom. Oczekuje się jednak oddzielnego zgłaszania restrukturyzowanych kredytów kredytobiorców powiązanych, co najmniej w podziale na kategorie aktywów kredytowych i rodzaj kredytobiorców powiązanych.

Sekcja C: Inne ograniczenia

- (27) **Dywidenda, kupon, odkup, zakaz opcji kupna i wykupu:** jeżeli Komisja nie wyrazi zgody na wyłączenie, władze greckie podejmują następujące zobowiązania:
- a) bank nie wypłaca kuponów od hybrydowych instrumentów kapitałowych (ani żadnych innych instrumentów, w przypadku których płatności kuponowe są uznaniowe) ani dywidend z tytułu instrumentów funduszy własnych i podporządkowanych instrumentów dłużnych w przypadkach, gdy nie jest to jego prawnym obowiązkiem. [...] Bank nie uwalnia rezerw, aby nie znaleźć się w takiej sytuacji. W razie wątpliwości w kwestii tego, czy do celów niniejszego zobowiązania istnieje prawny obowiązek, bank przedkłada proponowany kupon lub proponowaną wypłatę dywidendy do zatwierdzenia Komisji;
 - b) bank nie odkupuje własnych akcji ani nie korzysta z opcji kupna w odniesieniu do instrumentów funduszy własnych i podporządkowanych instrumentów dłużnych;
 - c) bank nie wykupuje hybrydowych instrumentów kapitałowych.
- (28) **Zakaz nabywania:** Republika Grecka zobowiązuje się, że bank nie nabywa żadnych udziałów w żadnym przedsiębiorstwie, ani w formie aktywów, ani przekazania udziałów. Ten zakaz nabywania dotyczy zarówno przedsiębiorstwa, które ma formę prawną spółki, jak i pakietu aktywów, które składają się na przedsiębiorstwo ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Wyjaśnienie: udzielanie nowych kredytów uwzględnia również prolongatę kredytów i restrukturyzację istniejących kredytów.

⁽²⁾ Wyjaśnienie: „roczny % stanu R-1” odnosi się do nowej produkcji rozumianej jako odsetek stanu na koniec poprzedniego roku. Kwota aktywów ważonych ryzykiem odnosi się do wartości określonej na koniec roku.

⁽³⁾ Wyjaśnienie: do celów tego zobowiązania podmioty oparte na kapitale własnym banku/kapitale wysokiego ryzyka są wyłączone z zakresu stosowania tego zobowiązania. W związku z tym bank musi zwracać się do Komisji z formalnym wnioskiem, który zawiera biznesplan dotyczący takiego podmiotu.

- (i) **Wyłączenie wymagające uprzedniego zatwierdzenia przez Komisję:** niezależnie od wspomnianego zakazu, po uzyskaniu zatwierdzenia ze strony Komisji oraz w odpowiednich przypadkach na wniosek HFSE, bank może nabywać przedsiębiorstwa i podmioty, jeżeli w wyjątkowych okolicznościach jest to konieczne do przywrócenia stabilności finansowej lub do zapewnienia efektywnej konkurencji.
- (ii) **Wyłączenie niewymagające uprzedniego zatwierdzenia przez Komisję:** bank może nabywać udziały w przedsiębiorstwach pod warunkiem że:
- a) cena zakupu zapłacona przez bank z tytułu ewentualnego nabycia jest mniejsza niż [...] % wielkości bilansu ⁽¹⁾ banku na dzień wejścia w życie zobowiązań ⁽²⁾; oraz
- b) łączna cena zakupu zapłacona przez bank z tytułu wszystkich takich transakcji nabycia, poczynwszy od dnia wejścia w życie zobowiązań do końca okresu restrukturyzacji jest mniejsza niż [...] % wielkości bilansu banku na dzień wejścia w życie zobowiązań.
- (iii) **Działalność nieobjęta zakazem nabywania:** zakaz nabywania nie obejmuje transakcji nabycia, które mają miejsce w ramach zwykłej działalności bankowej w zakresie zarządzania istniejącymi roszczeniami wobec przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji.
- (29) **Zakaz reklamy:** Republika Grecka składa zobowiązanie, że bank nie będzie publikował reklam odnoszących się do wsparcia ze strony państwa oraz nie będzie stosował agresywnych strategii handlowych, które nie miałyby miejsca bez wsparcia ze strony Republiki Greckiej.

ROZDZIAŁ IV. PEŁNOMOCNIK DS. MONITOROWANIA

- (1) Republika Grecka składa zobowiązanie, że bank do końca okresu restrukturyzacji bank zmieni i rozszerzy mandat pełnomocnika ds. monitorowania zatwierdzonego przez Komisję i mianowanego przez bank w dniu 16 stycznia 2013 r. Bank rozszerza również zakres tego mandatu w celu uwzględnienia monitorowania (i) planu restrukturyzacji i (ii) wszystkich zobowiązań określonych w niniejszym wykazie.
- (2) Cztery tygodnie po dniu wejścia w życie zobowiązań Republika Grecka przedkłada Komisji pełne warunki zmienionego mandatu wraz ze wszelkimi niezbędnymi przepisami umożliwiającymi pełnomocnikowi ds. monitorowania wykonywanie obowiązków zgodnie z tymi zobowiązaniami.
- (3) Dodatkowe przepisy dotyczące pełnomocnika ds. monitorowania określono w oddzielnym dokumencie.

Sekretarz Generalny

Christina PAPAKONSTANTINO

⁽¹⁾ Wyjaśnienie: do celów niniejszego zobowiązania wielkość bilansu jest równa kwocie aktywów banku ogółem.

⁽²⁾ Wyjaśnienie: w przypadku zatwierdzenia przez Komisję zniesienia zakazu nabywania uzyskanego zgodnie z rozdziałem i pkt 28 rozdział III zobowiązań bilans banku na dzień wejścia w życie zobowiązań oblicza się z uwzględnieniem aktywów nabytych podmiotów lub nabytych aktywów na dzień nabycia.

Dodatek I

PROGNOZY MAKROEKONOMICZNE DOTYCZĄCE GRECKIEJ DZIAŁALNOŚCI KRAJOWEJ

% roczna stopa wzrostu (o ile nie wskazano inaczej)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Łączna stopa wzrostu w latach 2013–2017
Realny PKB	– 6,4	– 4,2	0,6	2,9	3,7	3,5	6,4
Wzrost nominalnej wartości kredytu w Grecji	– 6,4	– 4,2	0,6	2,9	3,7	3,5	6,4
Deflator PKB	– 0,8	– 1,1	– 0,4	0,4	1,1	1,3	1,3
Ceny nieruchomości	– 11,7	– 10	– 5	0	2	3,5	
Wartość nominalna dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego	– 8,8	– 9,5	– 0,3	– 0,4	2,6	3,6	– 4,5
Depozyty sektora prywatnego	– 7	1,3	1	3,4	5	5	16,6
Stopa bezrobocia (%)	24,2	27	26	24	21	18,6	
Stopa refinansowania EBC (%)	0,75	0,5	0,5	1	1,5	1,75	
Szczytowa produkcja kredytów zagrożonych			2. poł. 2014				
EURIBOR 3 miesiące (średnia, %)		0,24	0,43	0,75	1,25	1,80	
Dostęp do rynków kapitałowych – repos		TAK – bez pułapu					
Dostęp do rynków kapitałowych – zabezpieczony/uprzywilejowany niezabezpieczony		TAK – do 500 mln EUR każdy	TAK – do 1 mld EUR każdy	TAK – bez pułapu			

AKTY PRZYJĘTE PRZEZ ORGANY UTWORZONE NA MOCY UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH

Jedynie oryginalne teksty EKG ONZ mają skutek prawny w świetle międzynarodowego prawa publicznego. Status i datę wejścia w życie niniejszego regulaminu należy sprawdzać w najnowszej wersji dokumentu EKG ONZ dotyczącego statusu TRANS/WP.29/343, dostępnej pod adresem:

<http://www.unece.org/trans/main/wp29/wp29wgs/wp29gen/wp29docstts.html>

**Regulamin nr 95 Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ) –
Jednolite przepisy dotyczące homologacji pojazdów w odniesieniu do ochrony osób przebywających w
pojeździe w przypadku zderzenia bocznego [2015/1093]**

Obejmujący wszystkie obowiązujące teksty, w tym:

Suplement nr 4 do serii poprawek 03 – data wejścia w życie: 10 czerwca 2014 r.

SPIS TREŚCI

REGULAMIN

1. Zakres
2. Definicje
3. Wystąpienie o homologację
4. Homologacja
5. Specyfikacje i badania
6. Modyfikacja typu pojazdu
7. Zgodność produkcji
8. Sankcje z tytułu niezgodności produkcji
9. Ostateczne zaniechanie produkcji
10. Przepisy przejściowe
11. Nazwy i adresy placówek technicznych upoważnionych do przeprowadzania badań homologacyjnych oraz nazwy i adresy organów udzielających homologacji typu

ZAŁĄCZNIKI

1. Zawiadomienie
2. Układy znaków homologacji
3. Procedura określania punktu H i rzeczywistego kąta tułowia dla pozycji siedzenia w pojazdach silnikowych
4. Procedury badania zderzeniowego
5. Charakterystyka ruchomej bariery podlegającej odkształceniu
6. Opis techniczny manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne
7. Instalacja manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne
8. Badanie częściowe
9. Procedury badania w zakresie ochrony osób przebywających w pojazdach zasilanych energią elektryczną przed wysokim napięciem i wyciekiem elektrolitu

1. ZAKRES

Niniejszy regulamin ma zastosowanie do zachowania się konstrukcji kabiny pasażerskiej pojazdów kategorii M_1 i N_1 ⁽¹⁾ w przypadku zderzenia bocznego, w sytuacji gdy punkt „R” najniższego siedzenia znajduje się nie wyżej niż 700 mm nad poziomem podłoża, natomiast pojazd znajduje się w stanie odpowiadającym masie odniesienia określonej w pkt 2.10 niniejszego regulaminu.

2. DEFINICJE

Do celów niniejszego regulaminu:

- 2.1. „homologacja pojazdu” oznacza homologację typu pojazdu w odniesieniu do zachowania konstrukcji kabiny pasażerskiej w przypadku zderzenia bocznego;
- 2.2. „typ pojazdu” oznacza kategorię pojazdów o napędzie silnikowym, które nie różnią się od siebie pod względem takich podstawowych cech, jak:
 - 2.2.1. długość, szerokość i prześwit pojazdu, jeżeli parametry te mają negatywny wpływ na spełnianie wymagań określonych w niniejszym regulaminie;
 - 2.2.2. konstrukcja, wymiary, linie i materiały ścian bocznych kabiny pasażerskiej, jeżeli parametry te mają negatywny wpływ na spełnianie wymagań określonych w niniejszym regulaminie;
 - 2.2.3. linie i wewnętrzne wymiary kabiny pasażerskiej oraz typ systemów zabezpieczających, jeżeli mają one negatywny wpływ na spełnianie wymagań określonych w niniejszym regulaminie;
 - 2.2.4. położenie (z przodu, z tyłu, centralne) oraz orientacja (poprzeczna lub podłużna) silnika, jeżeli mają one negatywny wpływ na wynik badania z uderzeniem określonego w niniejszym regulaminie;
 - 2.2.5. masa własna, jeżeli ma to negatywny wpływ na spełnianie wymagań określonych w niniejszym regulaminie;
 - 2.2.6. nieobowiązkowe układy lub elementy wyposażenia wnętrza, jeżeli mają one negatywny wpływ na spełnianie wymagań określonych w niniejszym regulaminie;
 - 2.2.7. typ siedzenia (siedzeń) przedniego (przednich) oraz położenie punktu „R”, jeżeli ma to negatywny wpływ na spełnianie wymagań określonych w niniejszym regulaminie;
 - 2.2.8. umiejscowienie RESS, jeżeli ma negatywny wpływ na wynik badania z uderzeniem określonego w niniejszym regulaminie;
- 2.3. „kabina pasażerska” oznacza przestrzeń mieszczącą osoby znajdujące się w pojeździe, ograniczoną: dachem, podłogą, ścianami, drzwiami, szybami zewnętrznymi oraz przegrodą przednią i płaszczyzną tylnej przegrody kabiny lub płaszczyzną wspornika oparcia siedzeń tylnych;
 - 2.3.1. „kabina pasażerska w odniesieniu do ochrony znajdujących się w niej osób” oznacza przestrzeń mieszczącą osoby przebywające w pojeździe, ograniczoną: dachem, podłogą, ścianami, drzwiami, szybami zewnętrznymi oraz przegrodą przednią i płaszczyzną tylnej przegrody kabiny lub płaszczyzną wspornika oparcia siedzeń tylnych;
 - 2.3.2. „kabina pasażerska do celów oceny bezpieczeństwa elektrycznego” oznacza przestrzeń mieszczącą osoby przebywające w pojeździe, ograniczoną dachem, podłogą, ścianami, drzwiami, szybami zewnętrznymi, przegrodą przednią i przegrodą tylną lub drzwiami tylnymi, a także barierami i osłonami przeciwporażeniowymi służącymi ochronie osób znajdujących się w kabinie przed dotykiem bezpośrednim części czynnych pod wysokim napięciem;
- 2.4. „punkt R” lub „punkt odniesienia siedzeń” oznacza określony przez producenta pojazdu punkt odniesienia, który:
 - 2.4.1. posiada współrzędne określone w stosunku do konstrukcji pojazdu;

⁽¹⁾ Zgodnie z definicją zawartą w ujednoliconej rezolucji w sprawie budowy pojazdów (R.E.3), dokument ECE/TRANS/WP.29/78/Rev.3, pkt 2 – www.unece.org/trans/main/wp29/wp29wgs/wp29gen/wp29resolutions.html

- 2.4.2. odpowiada teoretycznemu położeniu punktu obrotu tułowia/ud (punkt H) dla najniższej i najbardziej odsuniętej do tyłu normalnej pozycji w czasie jazdy lub pozycji użytkownika podanej przez producenta pojazdu dla każdej określonej przez niego pozycji siedzenia;
- 2.5. „punkt H” oznacza punkt określony w załączniku 3 do niniejszego regulaminu;
- 2.6. „pojemność zbiornika paliwa” oznacza pojemność zbiornika paliwa określoną przez producenta pojazdu;
- 2.7. „płaszczyzna poprzeczna” oznacza płaszczyznę pionową prostopadłą do środkowej pionowej płaszczyzny wzdłużnej pojazdu;
- 2.8. „system zabezpieczający” oznacza urządzenia przytrzymywania lub zabezpieczania osób znajdujących się w pojeździe;
- 2.9. „typ systemu zabezpieczającego” oznacza kategorię urządzeń zabezpieczających, które nie różnią się pod względem takich podstawowych cech, jak:
- zastosowana w nich technologia,
- ich geometria,
- zastosowane w nich materiały;
- 2.10. „masa odniesienia” oznacza masę pojazdu bez obciążenia zwiększoną o 100 kg (tzn. o masę manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne i jego oprzyrządowania);
- 2.11. „masa własna” oznacza masę pojazdu w stanie gotowości do jazdy, bez kierowcy, pasażerów lub ładunku, ale ze zbiornikiem paliwa napełnionym w 90 % jego pojemności oraz, w stosownych przypadkach, ze znajdującym się zazwyczaj w pojeździe zestawem narzędzi i kołem zapasowym;
- 2.12. „ruchoma bariera podlegająca odkształceniu” oznacza przyrząd stosowany do uderzenia badanego pojazdu. Składa się on z wózka i urządzenia uderzającego;
- 2.13. „urządzenie uderzające” oznacza ulegającą zmiążdżeniu część zamontowaną z przodu ruchomej bariery podlegającej odkształceniu;
- 2.14. „wózek” oznacza wyposażoną w koła ramę mogącą swobodnie poruszać się wzdłuż swojej osi podłużnej w punkcie uderzenia. Jego przednia część podtrzymuje urządzenie uderzające;
- 2.15. „wysokonapięciowy” oznacza klasyfikację części lub obwodów elektrycznych, które pracują pod napięciem roboczym $> 60 \text{ V}$ i $\leq 1\,500 \text{ V}$ prądu stałego lub $> 30 \text{ V}$ i $\leq 1\,000 \text{ V}$ wartości skutecznej prądu przemiennego;
- 2.16. „układ magazynowania energii wielokrotnego ładowania (ang. *rechargeable energy storage system*, REESS)” oznacza układ magazynowania energii z możliwością wielokrotnego ładowania, który dostarcza energię elektryczną do napędu elektrycznego;
- 2.17. „bariera przeciwporażeniowa” oznacza część zapewniającą ochronę przed dotykiem bezpośrednim części czynnych pod wysokim napięciem;
- 2.18. „elektryczny układ napędowy” oznacza obwód elektryczny zawierający silniki trakcyjne, który może również zawierać REESS, układ przekształcania energii elektrycznej, przekształtniki elektroniczne, niezbędne zespoły przewodów i złącza oraz układ sprzęgający do ładowania REESS;
- 2.19. „części czynne” oznaczają części przewodzące, które znajdują się pod napięciem w warunkach normalnej pracy;
- 2.20. „część przewodząca dostępna” oznacza część przewodzącą, której można dotknąć przy stopniu ochrony IPXXB i która w warunkach uszkodzenia izolacji znajduje się pod napięciem. Do części tych należą również części znajdujące się pod osłoną, którą można zdjąć bez użycia narzędzi;
- 2.21. „dotyk bezpośredni” oznacza bezpośredni kontakt osób z częściami czynnymi pod wysokim napięciem;

- 2.22. „dotyk pośredni” oznacza pośredni kontakt osób z częściami przewodzącymi dostępnymi;
- 2.23. „stopień ochrony IPXXB” oznacza ochronę przed kontaktem z częściami czynnymi pod wysokim napięciem zapewnianą przez barierę przeciwporażeniową lub osłonę i poddaną badaniu z zastosowaniem przegubowego palca probierczego (stopień IPXXB), zgodnie z opisem w załączniku 9 pkt 4;
- 2.24. „napięcie robocze” oznacza określoną przez producenta największą wartość skuteczną napięcia obwodu elektrycznego, jaka może wystąpić pomiędzy częściami przewodzącymi przy obwodzie otwartym lub w warunkach normalnej pracy instalacji. Jeżeli obwód elektryczny jest podzielony izolacją galwaniczną, to napięcie robocze określa się odpowiednio dla każdego rozdzielonego obwodu;
- 2.25. „układ sprzęgający do ładowania układu magazynowania energii wielokrotnego ładowania (REESS)” oznacza obwód elektryczny służący do ładowania REESS z zewnętrznego źródła zasilania energią elektryczną, w tym gniazdo pojazdu;
- 2.26. „masa elektryczna” oznacza zespół połączonych ze sobą elektrycznie części przewodzących, którego potencjał elektryczny przyjmuje się za potencjał odniesienia;
- 2.27. „obwód elektryczny” oznacza zespół połączonych ze sobą części czynnych pod wysokim napięciem, przez który w warunkach normalnej pracy przepływa prąd elektryczny;
- 2.28. „układ przekształcania energii elektrycznej” oznacza układ (np. ogniwo paliwowe), który wytwarza i dostarcza energię elektryczną na potrzeby napędu elektrycznego;
- 2.29. „przekształtnik elektroniczny” oznacza urządzenie służące do sterowania energią elektryczną lub do przekształcania takiej energii do celów napędu elektrycznego;
- 2.30. „osłona” oznacza część osłaniającą podzespoły wewnętrzne, zapewniającą ochronę przed dotykiem bezpośrednim;
- 2.31. „szyna wysokonapięciowa” oznacza obwód elektryczny, w tym układ sprzęgający do ładowania REESS, pracujący pod wysokim napięciem;
- 2.32. „izolator stały” oznacza powłokę izolacyjną zespołów przewodów służącą do osłony i ochrony części czynnych pod wysokim napięciem przed dotykiem bezpośrednim. Obejmuje on osłony izolujące części czynne złączy pod wysokim napięciem oraz lakier lub farbę służącą do izolacji;
- 2.33. „separator automatyczny” oznacza urządzenie, które po uruchomieniu oddziela galwanicznie źródła energii elektrycznej od reszty obwodu wysokiego napięcia elektrycznego układu napędowego;
- 2.34. „akumulator trakcyjny typu otwartego” oznacza typ akumulatora wymagający stosowania cieczy i wytwarzający wodór gazowy uwalniany do atmosfery;
- 2.35. „uruchamiany automatycznie układ blokowania drzwi” oznacza układ, który automatycznie blokuje drzwi, jeśli osiągnięta zostanie określona prędkość lub spełniony zostanie jakikolwiek inny warunek określony przez producenta.
3. WYSTĄPIENIE O HOMOLOGACJĘ
- 3.1. O udzielenie homologacji typu pojazdu w odniesieniu do ochrony osób znajdujących się w pojeździe w przypadku zderzenia bocznego występuje producent pojazdu lub jego należycie upoważniony przedstawiciel.
- 3.2. Do wniosku należy dołączyć następujące dokumenty w trzech egzemplarzach oraz zawrzeć w nim następujące dane szczegółowe:
- 3.2.1. szczegółowy opis typu pojazdu dotyczący jego konstrukcji, wymiarów, linii i zastosowanych materiałów;
- 3.2.2. zdjęcia lub wykresy oraz rysunki przedstawiające pojazd danego typu z przodu, z boku i z tyłu oraz szczegóły konstrukcyjne bocznej części pojazdu;

- 3.2.3. informacje o masie pojazdu zdefiniowanej w pkt 2.11 niniejszego regulaminu;
- 3.2.4. linie i wewnętrzne wymiary kabiny pasażerskiej;
- 3.2.5. opis istotnych bocznych elementów wyposażenia wnętrza i systemów zabezpieczających zainstalowanych w pojeździe;
- 3.2.6. ogólny opis typu i umiejscowienia źródła energii elektrycznej oraz samego elektrycznego układu napędowego (np. hybrydowego, elektrycznego).
- 3.3. Występujący o homologację jest uprawniony do przedłożenia wszelkich danych i wyników badań, które umożliwiają stwierdzenie, że zgodność z wymaganiami można z wystarczającą dokładnością wykazać przy użyciu pojazdów prototypowych.
- 3.4. Pojazd reprezentatywny dla typu będącego przedmiotem homologacji należy przekazać placówce technicznej upoważnionej do przeprowadzania badań homologacyjnych.
- 3.4.1. Pojazd, który nie składa się ze wszystkich części właściwych dla danego typu, można dopuścić do badań, pod warunkiem że możliwe jest wykazanie, iż brak danych części nie ma negatywnego wpływu na wyniki, jakie muszą zostać osiągnięte zgodnie z wymaganiami określonymi w niniejszym regulaminie.
- 3.4.2. Wnioskujący o homologację jest odpowiedzialny za wykazanie, że zastosowanie pkt 3.4.1 powyżej jest zgodne z wymaganiami określonymi w niniejszym regulaminie.
- 4. HOMOLOGACJA
- 4.1. Jeżeli typ pojazdu przedstawiony do homologacji zgodnie z niniejszym regulaminem spełnia wymagania określone w pkt 5 poniżej, udziela się homologacji tego typu pojazdu.
- 4.2. W przypadku wątpliwości, w trakcie sprawdzania, czy pojazd spełnia wymagania niniejszego regulaminu, należy wziąć pod uwagę wszelkie dane i wyniki badań przedstawione przez producenta, które można uwzględnić przy ustalaniu ważności badania homologacyjnego przeprowadzonego przez placówkę techniczną.
- 4.3. Każdemu homologowanemu typowi nadaje się numer homologacji. Dwie pierwsze cyfry takiego numeru (obecnie 03, co odpowiada serii poprawek 03) wskazują serię poprawek uwzględniających najnowsze w chwili udzielania homologacji istotne zmiany w regulaminie dostosowujące go do postępu technicznego. Ta sama Umawiająca się Strona nie może nadać tego samego numeru homologacji innemu typowi pojazdu.
- 4.4. Zawiadomienie o udzieleniu, rozszerzeniu lub odmowie udzielenia homologacji typu pojazdu na podstawie niniejszego regulaminu Strony Porozumienia stosujące niniejszy regulamin przesyłają przy użyciu formularza zgodnego ze wzorem przedstawionym w załączniku 1 do niniejszego regulaminu oraz zdjęć lub wykresów i rysunków dostarczonych przez wnioskodawcę, w formacie nie większym niż A4 (210 × 297 mm) lub złożonych do tego formatu i w odpowiedniej skali.
- 4.5. Na każdym pojeździe zgodnym z typem pojazdu homologowanym zgodnie z niniejszym regulaminem, w widocznym i łatwo dostępnym miejscu, określonym w formularzu homologacji, umieszcza się międzynarodowy znak homologacji składający się z:
 - 4.5.1. okręgu otaczającego literę „E”, po której następuje numer wskazujący kraj, w którym udzielono homologacji ⁽¹⁾;
 - 4.5.2. numeru niniejszego regulaminu, po którym następuje litera „R”, myślnik oraz numer homologacji, z prawej strony okręgu określonego w pkt 4.5.1.

⁽¹⁾ Numery wskazujące państwa będące Umawiającymi się Stronami Porozumienia z 1958 r. podano w załączniku 3 do ujednoliconej rezolucji w sprawie budowy pojazdów (R.E.3), dokument ECE/TRANS/WP.29/78/Rev.3, załącznik 3 – www.unece.org/trans/main/wp29/wp29wgs/wp29gen/wp29resolutions.html

- 4.6. Jeżeli pojazd jest zgodny z typem pojazdu homologowanym na podstawie innego regulaminu lub kilku innych regulaminów stanowiących załącznik do Porozumienia, w kraju, w którym udzielono homologacji na podstawie niniejszego regulaminu, to symbol określony w pkt 4.5.1 nie musi być powtarzany. W takim przypadku numery regulaminu i homologacji oraz dodatkowe symbole wszystkich regulaminów, na podstawie których udzielono homologacji w kraju, w którym udzielono homologacji na podstawie niniejszego regulaminu, umieszcza się w pionowych kolumnach z prawej strony symbolu określonego w pkt. 4.5.1 powyżej.
- 4.7. Znak homologacji musi być czytelny i nieusuwalny.
- 4.8. Znak homologacji umieszcza się na zamontowanej przez producenta tabliczce znamionowej pojazdu lub w jej pobliżu.
- 4.9. Przykładowe znaki homologacji przedstawiono w załączniku 2 do niniejszego regulaminu.
5. SPECYFIKACJE I BADANIA
- 5.1. Pojazd poddaje się badaniu zgodnie z załącznikiem 4 do niniejszego regulaminu.
- 5.1.1. Badanie przeprowadza się po stronie kierowcy, chyba że ewentualne asymetryczne elementy konstrukcji bocznej tak bardzo się różnią, że ma to wpływ na wyniki badania wytrzymałości na uderzenie boczne. W takim przypadku można zastosować którąkolwiek z procedur alternatywnych przedstawionych poniżej w pkt 5.1.1.1 lub 5.1.1.2, na podstawie porozumienia zawartego między producentem a organem udzielającym homologacji typu.
- 5.1.1.1. Producent dostarcza organowi udzielającemu homologacji informacji dotyczących adekwatności wyników badania w porównaniu z badaniem po stronie kierowcy, jeżeli badanie przeprowadzane jest po tej stronie.
- 5.1.1.2. W razie wątpliwości dotyczących konstrukcji pojazdu organ udzielający homologacji typu podejmuje decyzję o przeprowadzeniu badania po stronie przeciwnej do strony kierowcy, co uważa się za opcję najmniej korzystną.
- 5.1.2. Po konsultacji z producentem placówka techniczna może zażądać, aby badanie zostało przeprowadzone z siedzeniem w innym położeniu niż to, które zostało wskazane w załączniku 4 pkt 5.5.1. Położenie to należy wskazać w sprawozdaniu z badania ⁽¹⁾.
- 5.1.3. Wynik tego badania uznaje się za zadowalający, jeżeli spełnione zostały warunki określone w pkt 5.2 i 5.3 poniżej.
- 5.2. Kryteria skuteczności ochrony
- Pojazdy wyposażone w elektryczny układ napędowy muszą spełniać dodatkowo wymagania określone w pkt 5.3.7 poniżej. Warunek ten można spełnić w drodze oddzielnego badania z uderzeniem przeprowadzonego na wniosek producenta i po zatwierdzeniu przez placówkę techniczną, pod warunkiem że części elektryczne nie mają wpływu na skuteczność ochrony osób znajdujących się w danym typie pojazdu określoną w pkt 5.2.1–5.3.5 niniejszego regulaminu. W przypadku tego warunku spełnianie wymagań określonych w pkt 5.3.7 sprawdza się w sposób określony w załączniku 4 do niniejszego regulaminu, z wyjątkiem pkt 6, 7 oraz dodatków 1 i 2. Manekin wykorzystywany w badaniu wytrzymałości na uderzenie boczne musi jednak zostać zainstalowany na przednim siedzeniu po stronie uderzenia.
- 5.2.1. Kryteria skuteczności ochrony, określone w odniesieniu do badania zderzeniowego zgodnie z dodatkiem 1 do załącznika 4 do niniejszego regulaminu, muszą spełniać następujące warunki:
- 5.2.1.1. kryterium skuteczności ochrony głowy (ang. *head performance criterion*, HPC) nie może przekraczać 1 000; jeżeli nie występuje kontakt z głową, nie mierzy się ani nie oblicza HPC, lecz odnotowuje jako „Brak kontaktu z głową”;

⁽¹⁾ Do dnia 30 września 2000 r. do celów spełnienia wymagań dotyczących badań zakres normalnej regulacji wzdłużnej musi być ograniczony tak, aby punkt H znajdował się w obrębie długości otworu drzwi.

5.2.1.2. stosuje się następujące kryteria skuteczności ochrony klatki piersiowej:

- a) kryterium ugięcia żeber (ang. *Rib Deflection Criterion*, RDC) nie więcej niż 42 mm;
- b) kryterium tkanki miękkiej (VC) nie więcej niż 1,0 m/s.

W okresie przejściowym dwóch lat po dacie określonej w pkt 10.2 niniejszego regulaminu wartości $V \cdot ^\circ\text{C}$ nie stosuje się jako kryterium, na podstawie którego wynik badania homologacyjnego uznaje się za pozytywny albo negatywny, ale wartość ta musi zostać odnotowana w sprawozdaniu z badania i przedstawiona organowi udzielającemu homologacji. Po upływie wspomnianego okresu przejściowego wartość VC wynoszącą 1,0 m/s stosuje się jako kryterium uznania wyniku za pozytywny albo negatywny, chyba że Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin postanowią inaczej;

5.2.1.3. stosuje się następujące kryterium skuteczności ochrony miednicy:

szczytowa siła działająca na spojenie łonowe (ang. *Pubic Symphysis Peak Force*, PSPF) nie większa niż 6 kN;

5.2.1.4. stosuje się następujące kryterium skuteczności ochrony brzucha:

szczytowa siła działająca na brzuch (ang. *Abdominal Peak Force*, APF) nie większa niż siła wewnętrzna 2,5 kN (równoważna sile zewnętrznej 4,5 kN).

5.3. Wymagania szczególne

5.3.1. W trakcie badania żadne drzwi nie mogą się otworzyć.

5.3.1.1. W przypadku automatycznie uruchamianego systemu blokad drzwi, który montowany jest jako opcja lub który może zostać dezaktywowany przez kierowcę, spełnianie tego wymagania sprawdza się za pomocą jednej z następujących procedur badań, do wyboru przez producenta:

5.3.1.1.1. Jeżeli badanie przeprowadzane jest zgodnie z załącznikiem 4 pkt 5.2.2.1, producent musi dodatkowo wykazać placówce technicznej w sposób zadowalający (np. poprzez dane wewnętrzne producenta), że w przypadku braku wspomnianego systemu lub jeżeli system został dezaktywowany, żadne drzwi nie otworzą się w razie uderzenia.

5.3.1.1.2. Jeżeli badanie przeprowadzane jest zgodnie z załącznikiem 4 pkt 5.2.2.2, producent musi dodatkowo wykazać, że w odniesieniu do niezablokowanych drzwi bocznych po stronie nieuderzanej spełnione zostały wymagania dotyczące obciążenia statycznego określone w pkt 6.1.4 serii poprawek 03 do regulaminu nr 11.

5.3.2. Po uderzeniu drzwi boczne po stronie nieuderzanej muszą być odblokowane.

5.3.2.1. W przypadku pojazdów wyposażonych w system blokad drzwi uruchamiany automatycznie drzwi muszą być zablokowane przed momentem uderzenia i odblokowane po uderzeniu przynajmniej po stronie nieuderzanej.

5.3.2.2. W przypadku automatycznie uruchamianego systemu blokad drzwi, który montowany jest jako opcja lub który może zostać dezaktywowany przez kierowcę, spełnianie tego wymagania sprawdza się za pomocą jednej z następujących procedur badań, do wyboru przez producenta:

5.3.2.2.1. Jeżeli badanie przeprowadzane jest zgodnie z załącznikiem 4 pkt 5.2.2.1, producent musi dodatkowo wykazać placówce technicznej w sposób zadowalający (np. poprzez dane wewnętrzne producenta), że w przypadku braku wspomnianego systemu lub jeżeli system został dezaktywowany, drzwi boczne po stronie nieuderzanej nie są zablokowane po uderzeniu.

5.3.2.2.2. Jeżeli badanie przeprowadzane jest zgodnie z załącznikiem 4 pkt 5.2.2.2, producent musi dodatkowo wykazać, że przy zastosowaniu obciążenia statycznego zgodnie z pkt 6.1.4 serii poprawek 03 do regulaminu nr 11 niezablokowane drzwi boczne po stronie nieuderzanej są nadal niezablokowane po uderzeniu.

- 5.3.3. Po uderzeniu musi być możliwe, bez użycia narzędzi:
- 5.3.3.1. otwarcie wystarczającej liczby drzwi pojazdu przeznaczonych do normalnego wsiadania i wysiadania pasażerów oraz w razie konieczności odchylenie oparcí siedzeń lub siedzeń w celu umożliwienia ewakuacji wszystkich osób znajdujących się w pojeździe;
- 5.3.3.2. uwolnienie manekina z systemu zabezpieczającego;
- 5.3.3.3. wyjęcie manekina z pojazdu.
- 5.3.4. Żadne urządzenie wewnętrzne lub element wewnętrzny nie może ulec odłączeniu w sposób znacznie zwiększający ryzyko uszkodzenia ciała przez ostre elementy wystające lub poszarpane krawędzie.
- 5.3.5. Dopuszczalne są pęknięcia będące wynikiem stałego odkształcenia, pod warunkiem że nie zwiększają ryzyka uszkodzenia ciała.
- 5.3.6. Jeżeli po kolizji występuje stały wyciek płynu z układu zasilania paliwem, prędkość tego wycieku nie może przekraczać 30 g/min. Jeżeli płyn z układu zasilania paliwem miesza się z płynami z innych układów i nie można łatwo tych płynów rozdzielić i zidentyfikować, należy w ocenie stałego wycieku uwzględnić wszystkie płyny łącznie.
- 5.3.7. Po badaniu przeprowadzonym zgodnie z procedurą określoną w załączniku 4 do niniejszego regulaminu elektryczny układ napędowy działający pod wysokim napięciem oraz części i układy wysokonapięciowe, podłączone galwanicznie do szyny wysokonapięciowej elektrycznego układu napędowego, muszą spełniać podane poniżej wymagania.

5.3.7.1. Ochrona przed porażeniem elektrycznym

Po uderzeniu spełnione musi być co najmniej jedno z czterech kryteriów określonych w punktach 5.3.7.1.1–5.3.7.1.4.2.

Jeśli pojazd jest wyposażony w funkcję automatycznego separatora lub urządzenie, które galwanicznie oddziela obwód elektrycznego układu napędowego w czasie jazdy, co najmniej jedno z poniższych kryteriów ma zastosowanie do oddzielnego obwodu lub indywidualnie do każdego oddzielnego obwodu po aktywowaniu funkcji rozłączania.

Kryteria określone w pkt 5.3.7.1.4 nie mają jednak zastosowania, jeśli więcej niż jeden potencjał części szyny wysokonapięciowej nie jest chroniony w warunkach stopnia ochrony IPXXB.

W przypadku gdy badanie przeprowadzane jest w warunkach, w których części układu wysokonapięciowego nie znajdują się pod napięciem, ochronę przeciwporażeniową w odniesieniu do tych części wykazuje się zgodnie z pkt 5.3.7.1.3 lub 5.3.7.1.4 poniżej.

W przypadku układu sprzęgającego do ładowania REESS, który w czasie jazdy nie znajduje się pod napięciem, musi zostać spełnione co najmniej jedno z czterech kryteriów określonych w pkt 5.3.7.1.1–5.3.7.1.4 poniżej.

5.3.7.1.1. Brak wysokiego napięcia

Napięcia V_b , V_1 i V_2 szyn wysokonapięciowych nie mogą przekraczać 30 V prądu przemiennego lub 60 V prądu stałego, jak określono w załączniku 9 pkt 2.

5.3.7.1.2. Niska wartość energii elektrycznej

Całkowita energia (ang. *total energy*, TE) w szynach wysokonapięciowych mierzona zgodnie z procedurą badania określoną w załączniku 9 pkt 3 z wykorzystaniem wzoru a) musi być mniejsza niż 2,0 džule. Wartość całkowitej energii można również obliczyć na podstawie zmierzonego napięcia V_b szyny wysokonapięciowej oraz pojemności kondensatorów X (C_x) określonej przez producenta, zgodnie ze wzorem b) w załączniku 9 pkt 3.

Energia zgromadzona w kondensatorach Y (TE_{y1} , TE_{y2}) musi być również mniejsza niż 2,0 dżule. Oblicza się ją zgodnie ze wzorem c) w załączniku 9 pkt 3, na podstawie wyników pomiaru napięć V_1 i V_2 szyn wysokonapięciowych i masy elektrycznej oraz pojemności kondensatorów Y określonej przez producenta.

5.3.7.1.3. Ochrona fizyczna

W celu ochrony przed bezpośrednim dotykiem części czynnych pod wysokim napięciem należy zapewnić stopień ochrony IPXXB.

Ponadto, aby zapewnić ochronę przed porażeniem, które mogłoby wystąpić w wyniku kontaktu pośredniego, rezystancja między wszystkimi częściami przewodzącymi dostępnymi a masą elektryczną musi być mniejsza niż 0,1 oma przy prądzie o natężeniu co najmniej 0,2 ampera.

Wymaganie to jest spełnione, jeżeli połączenie galwaniczne wykonano poprzez spawanie.

5.3.7.1.4. Rezystancja izolacji

Spełnione muszą być kryteria określone w pkt 5.3.7.1.4.1 i 5.3.7.1.4.2 poniżej.

Pomiaru dokonuje się zgodnie z załącznikiem 9 pkt 5.

5.3.7.1.4.1. Elektryczny układ napędowy składający się z oddzielnych szyn prądu stałego lub przemiennego

Jeżeli wysokonapięciowe szyny prądu przemiennego i wysokonapięciowe szyny prądu stałego są od siebie izolowane galwanicznie, to rezystancja izolacji między szyną wysokonapięciową a masą elektryczną (R_i , zgodnie z definicją w załączniku 9 pkt 5) musi wynosić co najmniej 100 Ω/V napięcia roboczego w przypadku szyn prądu stałego i co najmniej 500 Ω/V napięcia roboczego w przypadku szyn prądu przemiennego.

5.3.7.1.4.2. Elektryczny układ napędowy składający się z połączonych szyn prądu stałego i przemiennego

Jeżeli wysokonapięciowe szyny prądu przemiennego i wysokonapięciowe szyny prądu stałego są połączone galwanicznie, to rezystancja izolacji między szyną wysokonapięciową a masą elektryczną (R_i , zgodnie z definicją w załączniku 9 pkt 5) musi wynosić co najmniej 500 Ω/V napięcia roboczego.

Jeżeli jednak stopień ochrony IPXXB jest zapewniony w przypadku wszystkich wysokonapięciowych szyn prądu przemiennego lub napięcie prądu przemiennego jest nie większe niż 30 V po uderzeniu pojazdu, to rezystancja izolacji między szyną wysokonapięciową a masą elektryczną (R_i , zgodnie z definicją w załączniku 9 pkt 5) musi wynosić co najmniej 100 Ω/V napięcia roboczego.

5.3.7.2. Wyciek elektrolitu

Przez 30 minut po uderzeniu nie może dojść do wycieku elektrolitu z REESS do kabiny pasażerskiej, a ponadto z REESS nie może wyciec więcej niż 7 % elektrolitu, przy czym nie dotyczy to akumulatorów trakcyjnych typu otwartego znajdujących się poza kabiną pasażerską. W przypadku akumulatorów trakcyjnych typu otwartego poza kabiną pasażerską nie może wyciec więcej niż 7 %, a maksymalnie 5,0 litrów elektrolitu.

Producent musi wykazać spełnienie tego wymagania zgodnie z załącznikiem 9 pkt 6.

5.3.7.3. Nieprzemieszczanie się REESS

REESS umiejscowiony wewnątrz kabiny pasażerskiej musi pozostać w miejscu, w którym został zamontowany, a części REESS nie mogą wydostać się poza ten układ.

Żadna z części dowolnego REESS umiejscowionego poza kabiną pasażerską do celów oceny bezpieczeństwa elektrycznego nie może dostać się do kabiny pasażerskiej podczas lub po zakończeniu badania z uderzeniem.

Producent musi wykazać spełnienie tego wymagania zgodnie z załącznikiem 9 pkt 7.

6. MODYFIKACJA TYPU POJAZDU

6.1. O każdej modyfikacji pojazdu w zakresie konstrukcji, liczby i typu siedzeń, wykończenia lub wyposażenia wnętrza, pozycji układu sterowania lub części mechanicznych, mogącej wpłynąć na zdolność pochłaniania energii przez bok pojazdu należy powiadomić organ udzielający homologacji typu. Organ udzielający homologacji typu może:

6.1.1. uznać za mało prawdopodobne, aby wprowadzone modyfikacje miały istotne negatywne skutki, i uznać, że w każdym przypadku dany pojazd lub REESS nadal spełnia stosowne wymagania; lub

6.1.2. zażądać dodatkowego sprawozdania z badań od placówki technicznej upoważnionej do ich przeprowadzania.

6.1.2.1. W przypadku jakiegokolwiek modyfikacji pojazdu mającej wpływ na ogólny kształt konstrukcji pojazdu albo jakiegokolwiek zmiany masy odniesienia o ponad 8 %, co w ocenie organu homologacyjnego mogłoby mieć znaczny wpływ na wyniki badania, należy powtórzyć badanie zgodnie z opisem w załączniku 4.

6.1.2.2. Jeżeli po konsultacji z producentem pojazdu placówka techniczna uzna, że modyfikacje wprowadzone do typu pojazdu nie stanowią wystarczającego uzasadnienia dla ponownego przeprowadzenia pełnego badania, można wykonać badanie częściowe. Może to mieć miejsce w przypadku, gdy masa odniesienia nie różni się od masy pierwotnego pojazdu o więcej niż 8 % lub liczba siedzeń przednich pozostaje niezmienną. Zmiana typu siedzeń lub wyposażenia wnętrza nie pociąga za sobą automatycznie konieczności ponownego przeprowadzenia pełnego badania. Przykład podejścia do tego problemu przedstawiono w załączniku 8.

6.2. Strony Porozumienia stosujące niniejszy regulamin zawiadamia się o potwierdzeniu lub odmowie udzielenia homologacji, z wyszczególnieniem zmian, zgodnie z procedurą określoną w pkt 4.4 powyżej.

6.3. Organ udzielający homologacji typu wydający rozszerzenie homologacji nadaje numer seryjny każdemu formularzowi zawiadomienia sporządzonemu w związku z takim rozszerzeniem.

7. ZGODNOŚĆ PRODUKCJI

Procedury zgodności produkcji muszą być zgodne z procedurami określonymi w aneksie 2 do Porozumienia (E/EKG/324-E/EKG/TRANS/505/Rev.2) i z następującymi wymaganiami:

7.1. Każdy pojazd homologowany zgodnie z niniejszym regulaminem musi być wytwarzany w sposób zapewniający jego zgodność z typem homologowanym poprzez spełnienie wymagań określonych w pkt 5 powyżej.

7.2. Posiadacz homologacji musi zapewnić przeprowadzenie, w przypadku każdego typu pojazdu, przynajmniej badań w zakresie dokonywania pomiarów.

7.3. Organ, który udzielił homologacji typu, może w dowolnej chwili dokonać weryfikacji metod kontroli zgodności produkcji stosowanych w każdym zakładzie produkcyjnym. Weryfikację taką przeprowadza się zazwyczaj co dwa lata.

8. SANKCJE Z TYTUŁU NIEZGODNOŚCI PRODUKCJI

8.1. Homologacja udzielona w odniesieniu do typu pojazdu zgodnie z niniejszym regulaminem może zostać cofnięta w razie niespełnienia wymagań określonych w pkt 7.1 powyżej, lub gdy wybrany pojazd (pojazdy) nie przeszedł (nie przeszły) z wynikiem pozytywnym badań określonych w pkt 7.2 powyżej.

8.2. Jeżeli Umawiająca się Strona Porozumienia stosująca niniejszy regulamin cofnie uprzednio udzieloną przez siebie homologację, niezwłocznie powiadamia o tym fakcie, za pomocą formularza zawiadomienia zgodnego ze wzorem przedstawionym w załączniku 1 do niniejszego regulaminu, pozostałe Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin.

9. OSTATECZNE ZANIECHANIE PRODUKCJI

Jeżeli posiadacz homologacji ostatecznie zaniecha produkcji typu pojazdu homologowanego zgodnie z niniejszym regulaminem, informuje o tym organ, który udzielił homologacji. Po otrzymaniu stosownego zawiadomienia wspomniany organ powiadamia o tym pozostałe Umawiające się Strony Porozumienia z 1958 r. stosujące niniejszy regulamin, za pomocą formularza zawiadomienia zgodnego ze wzorem przedstawionym w załączniku 1 do niniejszego regulaminu.

10. PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

10.1. Począwszy od oficjalnej daty wejścia w życie suplementu 1 do serii poprawek 02 żadna z Umawiających się Stron stosujących niniejszy regulamin nie może odmówić udzielenia homologacji na podstawie niniejszego regulaminu zmienionego suplementem 1 do serii poprawek 02.

10.2. Po upływie 12 miesięcy od daty wejścia w życie serii poprawek 02 Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin udzielają homologacji tylko w przypadku, gdy typ pojazdu spełnia wymagania określone w niniejszym regulaminie zmienionym serią poprawek 02.

10.3. Po upływie 60 miesięcy od daty wejścia w życie serii poprawek 02 Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin mogą odmówić pierwszej rejestracji krajowej (pierwszego dopuszczenia do ruchu) pojazdów niespełniających wymagań określonych w niniejszym regulaminie zmienionym serią poprawek 02.

10.4. Po upływie 36 miesięcy od daty wejścia w życie suplementu 1 do serii poprawek 02 Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin udzielają homologacji tylko w przypadku, gdy typ pojazdu spełnia wymagania określone w niniejszym regulaminie zmienionym suplementem 1 do serii poprawek 02.

10.5. Po upływie 84 miesięcy od wejścia w życie suplementu 1 do serii poprawek 02 Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin mogą odmówić pierwszej rejestracji krajowej (pierwszego dopuszczenia do ruchu) pojazdów niespełniających wymagań określonych w niniejszym regulaminie zmienionym suplementem 1 do serii poprawek 02.

10.6. Począwszy od oficjalnej daty wejścia w życie serii poprawek 03, żadna z Umawiających się Stron stosujących niniejszy regulamin nie może odmówić udzielenia homologacji na podstawie niniejszego regulaminu zmienionego serią poprawek 03.

10.7. Po upływie 24 miesięcy od daty wejścia w życie serii poprawek 03 Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin udzielają homologacji tylko w przypadku, gdy typ pojazdu spełnia wymagania określone w niniejszym regulaminie zmienionym serią poprawek 03.

Jednak w przypadku pojazdów z elektrycznym układem napędowym pracującym pod wysokim napięciem przyznaje się dodatkowy okres 12 miesięcy, pod warunkiem że producent wykaże placówce technicznej w sposób zadowalający, że pojazd zapewnia poziom bezpieczeństwa równoważny poziomowi wymaganemu zgodnie z niniejszym regulaminem zmienionym serią poprawek 03.

10.8. Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin nie mogą odmówić rozszerzenia homologacji wydanych na podstawie wcześniejszych serii poprawek do niniejszego regulaminu, jeśli takie rozszerzenie nie wiąże się ze zmianami w układzie napędowym pojazdu.

Jednak po upływie 48 miesięcy od oficjalnej daty wejścia w życie serii poprawek 03 nie udziela się w odniesieniu do pojazdów z elektrycznym układem napędowym pracującym pod wysokim napięciem rozszerzeń homologacji wydanych na podstawie wcześniejszych serii poprawek.

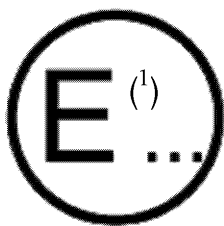
10.9. Jeżeli w momencie wejścia w życie serii poprawek 03 do niniejszego regulaminu istnieją krajowe wymagania w zakresie przepisów związanych z bezpieczeństwem pojazdów wyposażonych w elektryczny układ napędowy pracujący pod wysokim napięciem, dane Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin mogą odmówić udzielenia krajowej homologacji takich pojazdów, jeśli pojazdy te nie spełniają krajowych wymagań, chyba że pojazdowi tym udzielono homologacji na podstawie serii poprawek 03 do niniejszego regulaminu.

- 10.10. Po upływie 48 miesięcy od wejścia w życie serii poprawek 03 do niniejszego regulaminu Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin mogą odmówić udzielenia krajowej lub regionalnej homologacji typu i mogą odmówić udzielenia pierwszej krajowej lub regionalnej rejestracji (pierwszego dopuszczenia do ruchu) pojazdu wyposażonego w elektryczny układ napędowy pracujący pod wysokim napięciem, który nie spełnia wymagań określonych w serii poprawek 03 do niniejszego regulaminu.
- 10.11. Homologacje pojazdów wydane na podstawie serii poprawek 02 do niniejszego regulaminu, które nie ulegają zmianie na podstawie serii poprawek 03, pozostają ważne i są nadal uznawane przez Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin.
- 10.12. W okresie 18 miesięcy od daty wejścia w życie suplementu 3 do serii poprawek 03 do niniejszego regulaminu Umawiające się Strony stosujące niniejszy regulamin mogą nadal udzielać homologacji typu na podstawie serii poprawek 03 do niniejszego regulaminu, bez uwzględniania przepisów określonych w suplementie 3.
11. NAZWY I ADRESY PLACÓWEK TECHNICZNYCH UPOWAŻNIONYCH DO PRZEPROWADZANIA BADAŃ HOMOLOGACYJNYCH ORAZ NAZWY I ADRESY ORGANÓW UDZIELAJĄCYCH HOMOLOGACJI TYPU
- Umawiające się Strony Porozumienia stosujące niniejszy regulamin przekazują sekretariatowi Organizacji Narodów Zjednoczonych nazwy i adresy placówek technicznych upoważnionych do przeprowadzania badań homologacyjnych oraz nazwy i adresy organów udzielających homologacji typu, którym należy przysłać wydane w innych krajach zawiadomienia poświadczające udzielenie, rozszerzenie, odmowę udzielenia lub cofnięcie homologacji.
-

ZAŁĄCZNIK 1

ZAWIADOMIENIE

(Maksymalny format: A4 (210 × 297 mm))

Wydane przez:

Nazwa organu administracji:

.....
.....
.....

Dotyczące ⁽²⁾: udzielenia homologacji
 rozszerzenia homologacji
 odmowy udzielenia homologacji
 cofnięcia homologacji
 ostatecznego zaniechania produkcji

typu pojazdu w odniesieniu do ochrony osób przebywających w pojeździe w przypadku zderzenia bocznego, zgodnie z regulaminem nr 95

Homologacja nr Rozszerzenie nr

1. Nazwa handlowa lub marka pojazdu o napędzie silnikowym:
2. Typ pojazdu:
3. Nazwa i adres producenta:
4. Jeżeli dotyczy, nazwa i adres przedstawiciela producenta:
5. Pojazd zgłoszony do homologacji dnia:
6. Manekin użyty do badania wytrzymałości na uderzenie boczne ES-1/ES-2 ⁽²⁾:
7. Umieszczenie źródła energii elektrycznej:
8. Placówka techniczna upoważniona do przeprowadzania badań homologacyjnych:
9. Data sprawozdania z badania:
10. Numer sprawozdania z badania:
11. Homologacja została udzielona/rozszerzona/odmówiono udzielenia homologacji/homologację cofnięto ⁽²⁾
12. Umieszczenie znaku homologacji na pojeździe:
13. Miejscowość:
14. Data:
15. Podpis:
16. Wykaz dokumentów przedłożonych organowi administracji, który udzielił homologacji typu, jest załączony do niniejszego zawiadomienia i jest dostępny na żądanie.

⁽¹⁾ Numer wskazujący kraj, w którym udzielono homologacji/rozszerzono homologację/odmówiono udzielenia homologacji/cofnięto homologację (zob. przepisy dotyczące homologacji zawarte w regulaminie).

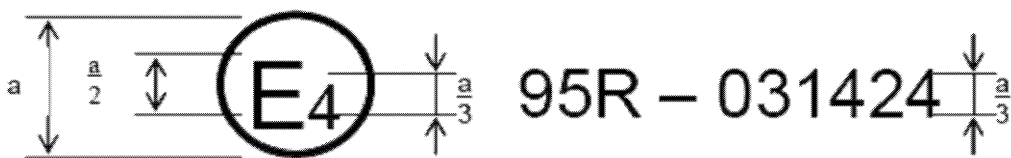
⁽²⁾ Niepotrzebne skreślić.

ZAŁĄCZNIK 2

UKŁADY ZNAKÓW HOMOLOGACJI

WZÓR A

(zob. pkt 4.5 niniejszego regulaminu)

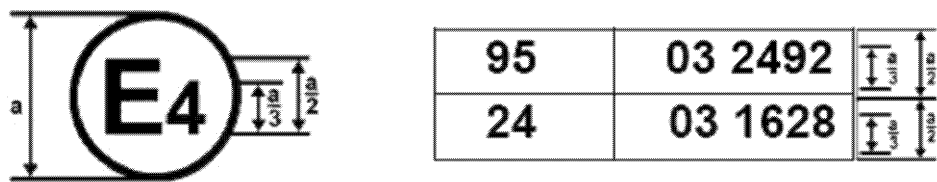

a = min. 8 mm

Powyższy znak homologacji umieszczony na pojeździe oznacza, że dany typ pojazdu uzyskał homologację w Niderlandach (E4) w odniesieniu do ochrony osób przebywających w pojeździe w przypadku zderzenia bocznego zgodnie z regulaminem nr 95, a numer homologacji to 031424. Numer ten wskazuje, że homologacji udzielono zgodnie z wymaganiami określonymi w regulaminie nr 95 zmienionym serią poprawek 03.

WZÓR B

(zob. pkt 4.6 niniejszego regulaminu)

a = min. 8 mm

Powyższy znak homologacji umieszczony na pojeździe oznacza, że dany typ pojazdu uzyskał homologację w Niderlandach (E4), na podstawie regulaminów nr 95 i nr 24 ⁽¹⁾. Pierwsze dwie cyfry numerów homologacji wskazują, że w chwili udzielenia odnośnych homologacji: regulamin nr 95 obejmował serię poprawek 03 i również regulamin nr 24 obejmował serię poprawek 03.

⁽¹⁾ Drugi numer podano jedynie jako przykład.

ZAŁĄCZNIK 3

Procedura określania punktu H i rzeczywistego kąta tułowia dla pozycji siedzenia w pojazdach silnikowych ⁽¹⁾

Dodatek 1 – Opis trójwymiarowej maszyny punktu „H” (maszyna 3-D H) ⁽¹⁾

Dodatek 2 – Trójwymiarowy system odniesienia ⁽¹⁾

Dodatek 3 – Dane odniesienia dotyczące pozycji siedzenia ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Procedurę tę opisano w załączniku 1 do ujednoliconej rezolucji w sprawie budowy pojazdów (R.E.3), dokument ECE/TRANS/WP.29/78/Rev3), www.unece.org/trans/main/wp29/wp29wgs/wp29gen/wp29resolutions.html

ZAŁĄCZNIK 4

PROCEDURY BADANIA ZDERZENIOWEGO

1. INSTALACJE

1.1. Miejsce badań

Przestrzeń, w której przeprowadza się badania, musi być wystarczająco duża, aby pomieścić układ napędowy ruchomej bariery podlegającej odkształceniu i umożliwić, po uderzeniu, przemieszczenie uderzonego pojazdu oraz instalację aparatury badawczej. Powierzchnia, na której ma miejsce uderzenie pojazdu i jego przemieszczenie, musi być pozioma, płaska i pozbawiona zanieczyszczeń oraz reprezentatywna dla zwykłej, suchej, pozbawionej zanieczyszczeń powierzchni drogi.

2. WARUNKI BADANIA

2.1. Pojazd poddawany badaniu musi stać nieruchomo.

2.2. Ruchoma bariera podlegająca odkształceniu musi charakteryzować się cechami określonymi w załączniku 5 do niniejszego regulaminu. Wymagania dotyczące kontroli tych cech podano w dodatkach do załącznika 5. Ruchoma bariera podlegająca odkształceniu musi być wyposażona w odpowiednie urządzenie zabezpieczające przed wystąpieniem ponownego uderzenia w pojazd poddany uprzednio uderzeniu.

2.3. Tor ruchu środkowej pionowej płaszczyzny wzdłużnej ruchomej bariery podlegającej odkształceniu musi być prostopadły do środkowej pionowej płaszczyzny wzdłużnej uderzonego pojazdu.

2.4. Środkowa pionowa płaszczyzna wzdłużna ruchomej bariery podlegającej odkształceniu musi być styczna na odcinku ± 25 mm z poprzeczną pionową płaszczyzną przechodzącą przez punkt „R” przedniego siedzenia sąsiadującego z poddawany uderzeniu bokiem badanego pojazdu. Środkowa płaszczyzna pozioma, ograniczona zewnętrznymi bocznymi płaszczyznami pionowymi czoła, musi w momencie uderzenia znajdować się w obrębie dwóch płaszczyzn określonych przed wykonaniem badania i być położona 25 mm powyżej i poniżej poprzednio określonej płaszczyzny.

2.5. Oprzyrządowanie musi być zgodne z normą ISO 6487:1987, chyba że w niniejszym regulaminie określono inaczej.

2.6. Ustabilizowana temperatura zastosowanego w badaniu manekina musi podczas badania z uderzeniem bocznym wynosić 22 ± 4 °C.

3. PRĘDKOŚĆ BADAWCZA

Prędkość ruchomej bariery podlegającej odkształceniu musi w chwili uderzenia wynosić 50 ± 1 km/h. Prędkość należy ustabilizować co najmniej 0,5 m przed uderzeniem. Dokładność pomiaru: 1 %. Jeżeli jednak badanie zostało wykonane przy wyższej prędkości uderzenia, a pojazd spełnił wymagania, badanie uznaje się za zadowalające.

4. STAN POJAZDU

4.1. Specyfikacje ogólne

Badany pojazd musi być reprezentatywny dla produkcji seryjnej, zawierać standardowe wyposażenie i być zdalny do użytku. Niektóre części można pominąć lub zastąpić równoważnymi masami, jeżeli to pominięcie lub zastąpienie w oczywisty sposób nie wpływa na wyniki badania.

W drodze porozumienia między producentem a placówką techniczną zezwala się na modyfikowanie układu paliwowego tak, by właściwa ilość paliwa mogła być używana do napędzania silnika lub układu przekształcania energii elektrycznej.

4.2. Specyfikacja wyposażenia pojazdu

Badany pojazd musi posiadać wszystkie nieobowiązkowe układy lub elementy wyposażenia, które mogłyby mieć wpływ na wyniki badania.

- 4.3. Masa pojazdu
- 4.3.1. Pojazd poddawany badaniu musi posiadać masę odniesienia zdefiniowaną w pkt 2.10 niniejszego regulaminu. Masę pojazdu należy dostosować tak, by nie odbiegała o więcej niż $\pm 1\%$ od masy odniesienia.
- 4.3.2. Zbiornik paliwa musi być wypełniony wodą o masie równej 90 % masy pełnego obciążenia paliwem określonego przez producenta, przy tolerancji $\pm 1\%$.
- Powyższego wymagania nie stosuje się do zbiorników na paliwo wodorowe.
- 4.3.3. Wszystkie pozostałe układy (hamulce, chłodzenie itp.) mogą być puste; w takim przypadku masę cieczy należy skompensować.
- 4.3.4. Jeżeli masa aparatury pomiarowej znajdującej się w pojeździe przekracza dopuszczalną masę 25 kg, można ją skompensować poprzez redukcje, które nie mają wymiernego wpływu na wyniki badania.
- 4.3.5. Masa aparatury pomiarowej nie może zmieniać wartości odniesienia nacisku na żadną z osi o więcej niż 5 %, przy czym żadna zmiana nie może przekraczać 20 kg.
5. PRZYGOTOWANIE POJAZDU
- 5.1. Okna boczne muszą być zamknięte przynajmniej po stronie uderzanej.
- 5.2. Drzwi muszą być zamknięte, ale nie zablokowane.
- 5.2.1. Jednakże w przypadku pojazdów wyposażonych w automatycznie uruchamiany system blokad drzwi należy zapewnić, by wszystkie drzwi boczne były zablokowane przed rozpoczęciem badania.
- 5.2.2. W przypadku pojazdów wyposażonych w automatycznie uruchamiany system blokad drzwi, który montowany jest jako opcja lub który może zostać dezaktywowany przez kierowcę, stosuje się jedną z następujących procedur badań, do wyboru przez producenta:
- 5.2.2.1. wszystkie drzwi boczne zostają zablokowane ręcznie przed rozpoczęciem badania;
- 5.2.2.2. zapewnia się, by wszystkie drzwi boczne po stronie uderzanej były odblokowane, a drzwi boczne po stronie nieuderzanej zablokowane przed uderzeniem; na potrzeby tego badania automatycznie uruchamiany system blokad drzwi może zostać dezaktywowany.
- 5.3. Przekładnia skrzyni biegów musi być w położeniu neutralnym, a hamulec postojowy musi być zwolniony.
- 5.4. Regulacja komfortu siedzeń, jeżeli występuje, musi być ustawiona w położeniu wskazanym przez producenta pojazdu.
- 5.5. Siedzenie, na którym umieszczony jest manekin, i jego elementy, jeżeli można je regulować, muszą być ustawione w następujący sposób:
- 5.5.1. Urządzenie regulacji wzdłużnej jest ustawione, z włączonym urządzeniem blokującym, w położeniu najbardziej zbliżonym do środkowego między położeniem najbardziej wysuniętym do przodu i najbardziej wysuniętym do tyłu; jeżeli położenie to znajduje się między dwoma wycięciami, wybiera się wycięcie bardziej wysunięte do tyłu.
- 5.5.2. Urządzenie przytrzymujące głowę jest wyregulowane tak, by jego szczytowa powierzchnia znajdowała się na poziomie środka ciężkości głowy manekina; jeżeli jest to niemożliwe, urządzenie przytrzymujące głowę musi znajdować się w najwyższym położeniu.
- 5.5.3. Oparcie siedzenia musi być ustawione tak, by linia odniesienia tułowia trójwymiarowej maszyny punktu „H” była odchylona pod kątem $25^\circ \pm 1^\circ$ do tyłu, chyba że producent określił inaczej.

- 5.5.4. Wszystkie inne regulacje siedzeń muszą znajdować się w punkcie środkowym możliwego przesuwu, jednakże regulacja wysokości musi znajdować się w położeniu odpowiadającym stałemu siedzeniu, jeżeli typ pojazdu jest dostępny z regulowanymi i stałymi siedzeniami. Jeżeli nie przewidziano położenia blokady w odpowiednich środkowych punktach przesuwu, wykorzystuje się położenia znajdujące się bezpośrednio za, poniżej lub obok punktów środkowych. W odniesieniu do regulacji obrotu (odchylenia) określenie „w kierunku do tyłu” oznacza regulację w takim kierunku, że głowa manekina zostaje przesunięta do tyłu. Jeżeli wymiary manekina są większe niż wymiary przeciętnego pasażera, np. głowa wchodzi w okładzinę dachu, należy zapewnić 1 cm prześwitu, przy wykorzystaniu: regulacji dodatkowych, regulacji kąta oparcia siedzenia lub regulacji do przodu-do tyłu – w podanej kolejności.
- 5.6. Pozostałe siedzenia przednie należy, jeżeli to możliwe, ustawić w tym samym położeniu, co siedzenie mieszczące manekina, chyba że producent określił inaczej.
- 5.7. Jeżeli położenie koła kierownicy jest regulowane, wszelkie regulacje powinny być ustawione w ich położeniach środkowych.
- 5.8. Opony muszą być napompowane do ciśnienia określonego przez producenta pojazdu.
- 5.9. Badany pojazd musi być ustawiony poziomo w stosunku do swej osi toczenia i utrzymany w tym położeniu za pomocą wsporników do chwili umieszczenia manekina do badania wytrzymałości na uderzenie boczne na właściwym miejscu i zakończenia czynności przygotowawczych.
- 5.10. Pojazd musi znajdować się w zwykłym położeniu odpowiadającym warunkom określonym w pkt 4.3 powyżej. Pojazdy z zawieszeniem umożliwiającym regulację ich prześwitu należy badać w zwykłych warunkach użytkowania przy prędkości 50 km/h, jak określił producent pojazdu. Należy to zapewnić przy użyciu dodatkowych wsporników, jeżeli jest to konieczne, jednakże wsporniki te nie mogą mieć wpływu na zachowanie badanego pojazdu w przypadku zderzenia, obserwowane podczas uderzenia.
- 5.11. Regulacja elektrycznego układu napędowego
- 5.11.1. Poziom naładowania REESS musi być na tyle wysoki, by pozwalał na zwykłe działanie układu napędowego zgodnie z zaleceniami producenta.
- 5.11.2. Elektryczny układ napędowy musi być zasilany bez względu na to, czy działają pierwotne źródła energii elektrycznej (np. prądnica, REESS lub układ przekształcania energii elektrycznej), jednak:
- 5.11.2.1. w drodze porozumienia między placówką techniczną a producentem dozwolone jest przeprowadzenie badania bez podłączania zasilania części lub całego elektrycznego układu napędowego, pod warunkiem że nie wpływa to negatywnie na wynik badania. W przypadku niezasilanych części elektrycznego układu napędowego ochronę przed porażeniem należy udowodnić wykazując skuteczność ochrony fizycznej lub rezystancji izolacji oraz przedstawiając dodatkowe dowody.
- 5.11.2.2. Jeśli stosowany jest separator automatyczny, na wniosek producenta dopuszcza się przeprowadzenie badania z uruchomionym separatorem automatycznym. W takim przypadku należy wykazać, że separator automatyczny zadziałałby w czasie badania z uderzeniem. Obejmuje to sygnał automatycznej aktywacji oraz galwaniczne oddzielenie, z uwzględnieniem warunków stwierdzonych w chwili uderzenia.
6. MANEKIN DO BADANIA WYTRZYMAŁOŚCI NA UDERZENIE BOCZNE I JEGO INSTALACJA
- 6.1. Manekin używany do badania wytrzymałości na uderzenie boczne musi spełniać wymagania określone w specyfikacjach podanych w załączniku 6 i zostać zainstalowany na przednim siedzeniu po stronie uderzenia, zgodnie z procedurą podaną w załączniku 7 do niniejszego regulaminu.
- 6.2. Należy użyć pasów bezpieczeństwa i innych urządzeń przytrzymujących wymaganych w danym pojeździe. Pasy powinny być pasami homologowanego typu, zgodnymi z regulaminem nr 16 lub z innymi wymaganiami równoważnymi; należy je zamontować w punktach mocowania zgodnych z regulaminem nr 14 lub z innymi wymaganiami równoważnymi.
- 6.3. Pasy bezpieczeństwa lub urządzenia przytrzymujące należy wyregulować, aby pasowały do manekina, zgodnie z instrukcjami producenta. Jeżeli instrukcje producenta nie istnieją, regulacja wysokości musi być ustawiona w położeniu środkowym. Jeżeli nie przewidziano ustawienia w takim położeniu, należy wykorzystać położenie bezpośrednio poniżej.

7. POMIARY WYKONYWANE NA MANEKINIE DO BADANIA WYTRZYMAŁOŚCI NA UDERZENIE BOCZNE

7.1. Odnotowuje się następujące odczyty urządzeń pomiarowych:

7.1.1. Pomiary w odniesieniu do głowy manekina

Wynikowe przyspieszenie trójosiowe odnoszące się do środka ciężkości głowy. Oprzyrządowanie kanału głowy musi być zgodne z normą ISO 6487:1987 i posiadać następujące parametry:

CFC: 1 000 Hz oraz

CAC: 150 g

7.1.2. Pomiary w odniesieniu do klatki piersiowej manekina

Kanały ugięcia trzech żeber klatki piersiowej muszą być zgodne z normą ISO 6487:1987

CFC: 1 000 Hz

CAC: 60 mm

7.1.3. Pomiary w odniesieniu do miednicy manekina

Kanał siły działającej na miednicę musi być zgodny z normą ISO 6487:1987

CFC: 1 000 Hz

CAC: 15 kN

7.1.4. Pomiary w odniesieniu do brzucha manekina

Kanały siły działającej na brzuch muszą być zgodne z normą ISO 6487:1987

CFC: 1 000 Hz

CAC: 5 kN

Dodatek 1

USTALANIE WYNIKÓW DOTYCZĄCYCH SKUTECZNOŚCI OCHRONY

Wymagane wyniki badań zostały wyszczególnione w pkt 5.2 niniejszego regulaminu.

1. KRYTERIUM SKUTECZNOŚCI OCHRONY GŁOWY (HPC)

W przypadku wystąpienia kontaktu z głową kryterium skuteczności ochrony oblicza się w odniesieniu do całego okresu między pierwszym kontaktem a ostatnim momentem kontaktu końcowego.

Kryterium skuteczności ochrony głowy stanowi maksymalną wartość wyrażenia:

$$(t_2 - t_1) \left(\frac{1}{t_2 - t_1} \int_{t_1}^{t_2} a \, dt \right)^{2,5}$$

gdzie a oznacza przyspieszenie wynikowe w środku ciężkości głowy (w metrach na sekundę) podzielone przez 9,81 odnotowane w odniesieniu do czasu i przefiltrowane przy zastosowaniu klasy częstotliwości kanału (ang. *channel frequency class*, CFC) 1 000 Hz; t_1 i t_2 oznaczają dwa dowolne momenty między pierwszym kontaktem a ostatnim momentem kontaktu końcowego.

2. KRYTERIA SKUTECZNOŚCI OCHRONY KŁATKI PIERSIOWEJ

2.1. Ugięcie klatki piersiowej: szczytowe ugięcie klatki piersiowej to maksymalna wartość ugięcia na poziomie każdego żebra określana przy pomocy przetworników przemieszczenia klatki piersiowej, przefiltrowana przy zastosowaniu klasy częstotliwości kanału 180 Hz.

2.2. Kryterium wiskotyczności: szczytowa reakcja wiskotyczna to maksymalna wartość kryterium wiskotyczności (ang. *viscous criterion*, VC) na każdym z żeber, obliczana przy użyciu wartości chwilowego efektu względnego wciśnięcia klatki piersiowej w stosunku do połowy klatki piersiowej i prędkości wciskania uzyskanej przez różniczkowanie wciskania, przefiltrowana przy zastosowaniu klasy częstotliwości kanału 180 Hz. Do celu powyższego obliczenia przyjmuje się normatywną szerokość połowy żebra klatki piersiowej wynoszącą 140 mm.

$$VC = \max \left(\frac{D}{0,14} \cdot \frac{dD}{dt} \right)$$

gdzie D (w metrach) = ugięcie żeber

Algorytm stosowany do tego obliczenia określono w załączniku 4 dodatek 2.

3. KRYTERIUM SKUTECZNOŚCI OCHRONY BRZUCHA

Szczytowa siła działająca na brzuch to maksymalna wartość sumy trzech sił zmierzonych przy pomocy przetwornika zamontowanego 39 mm poniżej powierzchni po stronie uderzenia, CFC 600 Hz.

4. KRYTERIUM SKUTECZNOŚCI OCHRONY MIEDNICY

Szczytowa siła działająca na spojenie łonowe to maksymalna siła zmierzona przy pomocy ogniwa obciążnikowego na spojeniu łonowym miednicy, przefiltrowana przy zastosowaniu klasy częstotliwości kanału 600 Hz.

Dodatek 2

PROCEDURA OBLICZENIA KRYTERIUM WISKOTYCZNOŚCI W PRZYPADKU MANEKINA EUROSID 1

Kryterium wiskotyczności (VC) oblicza się przy pomocy chwilowego efektu wciskania i prędkości ugięcia żebra. Obie wartości uzyskuje się w wyniku pomiaru ugięcia żeber. Reakcja ugięcia żeber jest filtrowana jednokrotnie przy zastosowaniu klasy częstotliwości kanału 180. Wciśnięcie w czasie (t) oblicza się na podstawie tego przefiltrowanego sygnału jako ugięcie w stosunku do połowy szerokości klatki piersiowej manekina EUROSID 1, zmierzonej na metalowych żebrach (0,14 m):

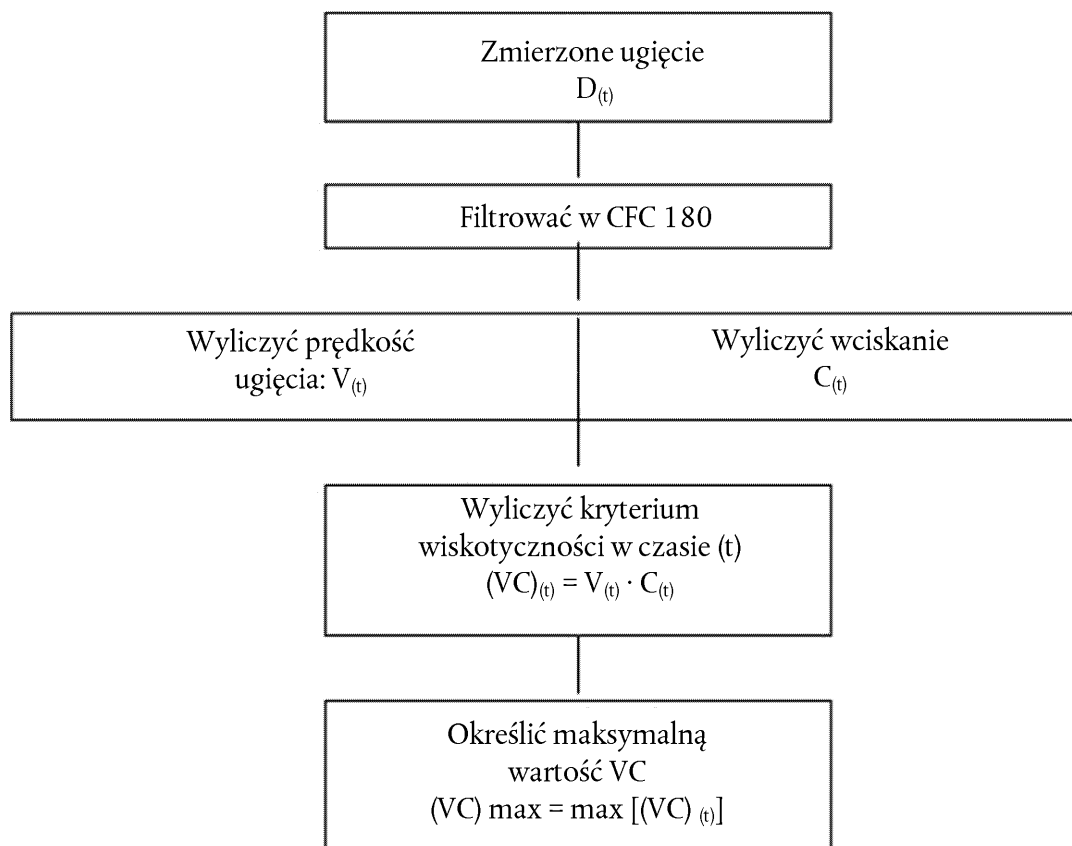
$$C_{(t)} = \frac{D_{(t)}}{0,14}$$

Prędkość ugięcia żeber w czasie (t) oblicza się z przefiltrowanego ugięcia przy użyciu następującego wzoru:

$$V_{(t)} = \frac{8 [D_{(t+1)} - D_{(t-1)}] - [D_{(t+2)} - D_{(t-2)}]}{12\delta t}$$

gdzie $D(t)$ oznacza ugięcie w czasie (t) w metrach, a δt jest odstępem czasu w sekundach między pomiarami ugięcia. Maksymalna wartość δt wynosi $1,25 \times 10^{-4}$ sekundy.

Procedurę obliczeniową przedstawiono poniżej graficznie:

ZAŁĄCZNIK 5

CHARAKTERYSTYKA RUCHOMEJ BARIERY PODLEGAJĄCEJ ODKSZTAŁCENIU

1. CHARAKTERYSTYKA RUCHOMEJ BARIERY PODLEGAJĄCEJ ODKSZTAŁCENIU
 - 1.1. Ruchoma bariera podlegająca odkształceniu obejmuje zarówno urządzenie uderzające, jak i wózek.
 - 1.2. Masa całkowita musi wynosić 950 ± 20 kg.
 - 1.3. Środek ciężkości musi leżeć na środkowej pionowej płaszczyźnie wzdłużnej w granicach 10 mm , $1\,000 \pm 30 \text{ mm}$ za osią przednią i $500 \pm 30 \text{ mm}$ ponad podłożem.
 - 1.4. Odległość między przednim czołem urządzenia uderzającego i środkiem ciężkości bariery musi wynosić $2\,000 \pm 30 \text{ mm}$.
 - 1.5. Prześwit pod urządzeniem uderzającym, mierzony od dolnej krawędzi dolnej płyty przedniej w warunkach statycznych, przed uderzeniem musi wynosi $300 \pm 5 \text{ mm}$.
 - 1.6. Szerokość rozstawu przednich i tylnych kół wózka musi wynosić $1\,500 \pm 10 \text{ mm}$.
 - 1.7. Rozstaw osi wózka musi wynosić $3\,000 \pm 10 \text{ mm}$.
2. CHARAKTERYSTYKA URZĄDZENIA UDERZAJĄCEGO

Urządzenie uderzające składa się z sześciu pojedynczych pustakowych bloków aluminiowych, które przetworzono, uzyskując stopniowo wzrastający poziom siły przy zwiększającym się ugięciu (zob. pkt 2.1 poniżej). Do aluminiowych bloków pustakowych przymocowane są przednia i tylna płyta aluminiowa.

 - 2.1. Bloki pustakowe
 - 2.1.1. Charakterystyka geometryczna
 - 2.1.1.1. Urządzenie uderzające składa się z sześciu połączonych stref, których kształt i rozmieszczenie przedstawiono na rysunkach 1 i 2. Na rysunkach tych wymiary stref określono następująco: $500 \pm 5 \text{ mm} \times 250 \pm 3 \text{ mm}$. Linia boku o długości 500 mm powinna biec w kierunku W, a boku o długości 250 mm w kierunku L konstrukcji aluminiowego bloku pustakowego (zob. rysunek 3).
 - 2.1.1.2. Urządzenie uderzające dzieli się na dwa rzędy. Po zgniataniu wstępnym wysokość dolnego rzędu musi wynosić $250 \pm 3 \text{ mm}$, a głębokość $500 \pm 2 \text{ mm}$ (zob. pkt 2.1.2 poniżej) i być większa od głębokości górnego rzędu o $60 \pm 2 \text{ mm}$.
 - 2.1.1.3. Bloki muszą być wyśrodkowane w sześciu strefach przedstawionych na rysunku 1, a każdy blok (w tym niekompletne komórki) powinien pokrywać całość obszaru zaznaczonego dla każdej strefy.
 - 2.1.2. Zgniatanie wstępne
 - 2.1.2.1. Zgniatanie wstępne przeprowadza się na powierzchni bloków pustakowych, do których przymocowane są przednie arkusze.
 - 2.1.2.2. Przed badaniem bloki 1, 2 i 3 są poddawane zgnieceniu o $10 \pm 2 \text{ mm}$ od strony górnej powierzchni, wskutek czego uzyskują głębokość $500 \pm 2 \text{ mm}$ (rysunek 2).
 - 2.1.2.3. Przed badaniem bloki 4, 5 i 6 są poddawane zgnieceniu o $10 \pm 2 \text{ mm}$ od strony górnej powierzchni, wskutek czego uzyskują głębokość $440 \pm 2 \text{ mm}$.
 - 2.1.3. Charakterystyka materiału
 - 2.1.3.1. Wymiary komórek muszą wynosić $19 \text{ mm} \pm 10 \%$ w przypadku każdego bloku (zob. rysunek 4).

- 2.1.3.2. Komórki górnego rzędu muszą być wykonane z aluminium 3003.
- 2.1.3.3. Komórki dolnego rzędu muszą być wykonane z aluminium 5052.
- 2.1.3.4. Aluminiowe bloki pustakowe należy przetworzyć tak, aby krzywa siły ugięcia przy zginięciu statycznym (zgodnie z procedurą określoną w pkt 2.1.4 poniżej) mieściła się w korytarzach określonych dla każdego z sześciu bloków w dodatku 1 do niniejszego załącznika. Ponadto przetworzony materiał pustakowy zastosowany w blokach pustakowych wykorzystanych w budowie bariery powinien zostać oczyszczony w celu usunięcia wszelkich osadów, jakie mogły powstać w trakcie przetwarzania surowego materiału pustakowego.
- 2.1.3.5. Masa bloków w każdej z partii nie może różnić się więcej niż o 5 % od średniej masy bloku w danej partii.
- 2.1.4. Badania statyczne
 - 2.1.4.1. Próbkę pobraną z każdej partii przetworzonego rdzenia pustakowego poddaje się badaniu zgodnie z procedurą badania statycznego opisaną w pkt 5 niniejszego załącznika.
 - 2.1.4.2. Siła wciskania dla każdego bloku poddanego badaniu musi mieścić się w korytarzach siły ugięcia określonych w dodatku 1. Statyczne korytarze siły ugięcia określone są dla każdego bloku bariery.
- 2.1.5. Badanie dynamiczne
 - 2.1.5.1. Charakterystyka odkształcenia dynamicznego przy uderzeniu zgodnym z protokołem opisanym w pkt 6 niniejszego załącznika.
 - 2.1.5.2. Dopuszcza się odchylenia od wartości granicznych korytarzy siły ugięcia charakteryzujących sztywność urządzenia uderzającego i określonych w dodatku 2 do niniejszego załącznika, pod warunkiem że:
 - 2.1.5.2.1. odchylenie występuje po rozpoczęciu uderzenia i przed odkształceniem urządzenia uderzającego wynosi 150 mm;
 - 2.1.5.2.2. odchylenie nie przekracza 50 % najbliższej chwilowej zalecanej wartości granicznej korytarza;
 - 2.1.5.2.3. każde ugięcie odpowiadające każdemu odchyleniu nie przekracza 35 mm, a suma tych ugięć nie przekracza 70 mm (zob. dodatek 2 do niniejszego załącznika);
 - 2.1.5.2.4. suma energii pochodzącej z odchylenia poza korytarz nie przekracza 5 % energii brutto dla danego bloku.
 - 2.1.5.3. Bloki 1 i 3 są identyczne. Charakteryzują się one taką sztywnością, iż ich krzywe siły ugięcia zawierają się między korytarzami przedstawionymi na rysunku 2a.
 - 2.1.5.4. Bloki 5 i 6 są identyczne. Charakteryzują się one taką sztywnością, iż ich krzywe siły ugięcia zawierają się między korytarzami przedstawionymi na rysunku 2d.
 - 2.1.5.5. Blok 2 charakteryzuje się taką sztywnością, iż jego krzywe siły ugięcia zawierają się między korytarzami przedstawionymi na rysunku 2b.
 - 2.1.5.6. Blok 4 charakteryzuje się taką sztywnością, iż jego krzywe siły ugięcia zawierają się między korytarzami przedstawionymi na rysunku 2c.
 - 2.1.5.7. Krzywa siły ugięcia urządzenia uderzającego jako całości zawiera się między korytarzami przedstawionymi na rysunku 2e.
 - 2.1.5.8. Krzywe sił ugięcia są weryfikowane za pomocą badania opisanego szczegółowo w załączniku 5 pkt 6, polegającego na uderzeniu bariery w ściankę dynamometryczną z prędkością $35 \pm 0,5$ km/h.

- 2.1.5.9. Energia rozproszona ⁽¹⁾ na blokach 1 i 3 podczas badania musi wynosić $9,5 \pm 2$ kJ dla każdego z tych bloków.
- 2.1.5.10. Energia rozproszona na blokach 5 i 6 podczas badania musi wynosić $3,5 \pm 1$ kJ dla każdego z tych bloków.
- 2.1.5.11. Energia rozproszona na bloku 4 musi wynosić 4 ± 1 kJ.
- 2.1.5.12. Energia rozproszona na bloku 2 musi wynosić 15 ± 2 kJ.
- 2.1.5.13. Całkowita energia rozproszona podczas uderzenia musi wynosić 45 ± 3 kJ.
- 2.1.5.14. Maksymalne odkształcenie urządzenia uderzającego od punktu pierwszego kontaktu, obliczone poprzez całkowanie wyników pomiarów przyspieszeniomierzy zgodnie z pkt 6.6.3 niniejszego załącznika, wynosi 330 ± 20 mm.
- 2.1.5.15. Ostateczne resztkowe odkształcenie statyczne urządzenia uderzającego, zmierzone po badaniu dynamicznym na poziomie B (rysunek 2) musi wynosić 310 ± 20 mm.
- 2.2. Płyty przednie
- 2.2.1. Charakterystyka geometryczna
- 2.2.1.1. Płyty przednie mają $1\,500 \pm 1$ mm szerokości i 250 ± 1 mm wysokości. Ich grubość wynosi $0,5 \pm 0,06$ mm.
- 2.2.1.2. Całkowite wymiary zmontowanego urządzenia uderzającego (przedstawionego na rysunku 2) są następujące: $1\,500 \pm 2,5$ mm szerokości i $500 \pm 2,5$ mm wysokości.
- 2.2.1.3. Górna krawędź dolnej płyty przedniej i dolna krawędź górnej płyty przedniej powinny być zrównane z tolerancją do 4 mm.
- 2.2.2. Charakterystyka materiału
- 2.2.2.1. Płyty przednie wytwarza się z aluminium serii od AlMg₂ do AlMg₃, z wydłużeniem ≥ 12 % oraz UTS (wytrzymałość na rozciąganie) ≥ 175 N/mm².
- 2.3. Płyta tylna
- 2.3.1. Charakterystyka geometryczna
- 2.3.1.1. Charakterystyka geometryczna musi być zgodna z rysunkami 5 i 6.
- 2.3.2. Charakterystyka materiału
- 2.3.2.1. Płyta tylna składa się z arkusza aluminium o grubości 3 mm. Płyta tylna wytwarzana jest z aluminium serii od AlMg₂ do AlMg₃, o twardości od 50 do 65 HBS. W płycie muszą znajdować się otwory wentylacyjne. Ich położenie, średnicę i rozmieszczenie przedstawiono na rysunkach 5 i 7.
- 2.4. Położenie bloków pustakowych
- 2.4.1. Bloki pustakowe muszą być wyśrodkowane na perforowanej strefie płyty tylnej (rysunek 5).
- 2.5. Spoiwo
- 2.5.1. W przypadku płyt zarówno tylnych, jak i przednich, nakłada się równomiernie nie więcej niż $0,5$ kg/m² bezpośrednio na powierzchnię płyty przedniej, uzyskując warstwę o grubości nieprzekraczającej 0,5 mm. Spoiwem używanym do łączenia wszystkich elementów powinien być dwuskładnikowy poliuretan (taki jak żywica Ciba-Geigy XB5090/1 z utwardzaczem XB5304) bądź spoiwo równoważne.

⁽¹⁾ Wskazane ilości energii są ilościami energii rozproszonej przez układ, gdy stopień, w jakim urządzenie uderzające jest zgniecione, jest największy.

- 2.5.2. W przypadku płyty tylnej minimalna siła spoiwa, badana zgodnie z pkt 2.5.3, musi wynosić 0,6 MPa (87 psi).
- 2.5.3. Badanie siły spoiwa:
- 2.5.3.1. Zgodnie z ASTM C297-61 do pomiaru siły spoiwa wykorzystuje się badanie siły rozciągającej płasko.
- 2.5.3.2. Próbką do badań powinna mieć wymiary 100 mm × 100 mm, głębokość 15 mm, i być połączona spoiwem z próbką perforowanego materiału płyty tylnej. Stosowany pustak powinien być reprezentatywny dla pustaka w urządzeniu uderzającym, tzn. wytrawiony chemicznie do stopnia równoważnego stopniowi wytrawienia w części bariery bliskiej płycie tylnej, jednak bez wstępnego zgniatania.
- 2.6. Identyfikowalność
- 2.6.1. Urządzenia uderzające muszą być opatrzone kolejnymi numerami seryjnymi wybitymi, wytrawionymi lub w inny sposób umieszczonymi na stałe, dzięki którym można ustalić partię pochodzenia poszczególnych bloków i datę produkcji.
- 2.7. Mocowanie urządzenia uderzającego
- 2.7.1. Mocowanie na wózku należy przeprowadzić zgodnie z rysunkiem 8. Do montowania używa się śrub M8, a żaden z elementów nie może być większy niż wymiary bariery przed kołami wózka. Między dolną listwą płyty tylnej a czołem wózka należy zastosować odpowiednie rozpórki zapobiegające wygięciu płyty tylnej podczas dokręcania śrub mocujących.
3. SYSTEM WENTYLACYJNY
- 3.1. Płaszczyzna styku wózka i systemu wentylacyjnego powinna być jednolita, sztywna i płaska. Urządzenie wentylacyjne jest częścią wózka, a nie urządzenia uderzającego dostarczonego przez producenta. Charakterystyka geometryczna urządzenia wentylacyjnego musi być zgodna z rysunkiem 9.
- 3.2. Procedura instalacji urządzenia wentylacyjnego.
- 3.2.1. Urządzenie wentylacyjne należy przymocować do płyty przedniej wózka.
- 3.2.2. Należy upewnić się, że między urządzenie wentylacyjne a czoło wózka w żadnym punkcie nie da się włożyć miernika o grubości powyżej 0,5 mm. Jeżeli odstęp jest większy niż 0,5 mm, ramę wentylacyjną należy wymienić lub wyregulować tak, aby nie występował odstęp > 0,5 mm.
- 3.2.3. Urządzenie wentylacyjne należy zdjąć z płyty przedniej wózka.
- 3.2.4. Następnie umieścić warstwę korka o grubości 1,0 mm na czole wózka.
- 3.2.5. Ponownie zamontować urządzenie wentylacyjne z przodu wózka i dokręcić, aby wyeliminować szczeliny powietrzne.
4. ZGODNOŚĆ PRODUKCJI
- Procedury zgodności produkcji muszą być zgodne z procedurami określonymi w aneksie 2 do Porozumienia (E/ECE/324-E/ECE/TRANS/505/Rev.2) oraz następującymi wymaganiami:
- 4.1. Producent jest odpowiedzialny za zgodność procedur produkcji i w tym celu jest zobowiązany w szczególności:
- 4.1.1. zapewnić istnienie skutecznych procedur umożliwiających kontrolę jakości produktów;
- 4.1.2. mieć dostęp do aparatury badawczej potrzebnej do skontrolowania zgodności każdego produktu;
- 4.1.3. zapewnić rejestrację wyników badań i dostępność dokumentów przez okres 10 lat po przeprowadzeniu badań;

- 4.1.4. wykazać, że badane próbki są wiarygodną miarą wyników danej partii (przykłady metod próbkowania według partii produkcyjnej podano poniżej);
- 4.1.5. przeanalizować wyniki badań w celu zweryfikowania i zapewnienia niezmienności charakterystyki bariery, z uwzględnieniem zmienności warunków produkcji przemysłowej, takich jak: temperatura, jakość surowców, czas wystawienia na działanie substancji chemicznych, stężenie substancji chemicznych, neutralizacja itp., oraz dokonać kontroli poddanego obróbce materiału w celu eliminacji wszelkich osadów z obróbki;
- 4.1.6. w przypadku wykrycia niezgodności badanego zestawu próbek zapewnić pobranie kolejnych próbek i przeprowadzenie dalszych badań. Należy podjąć wszelkie niezbędne kroki w celu przywrócenia zgodności produkcji, której to dotyczy.
- 4.2. Poziom certyfikacji producenta musi być zgodny co najmniej z normą ISO 9002.
- 4.3. Minimalne warunki kontroli produkcji: posiadacz zezwolenia zapewnia kontrolę zgodności zgodnie z metodami opisanymi poniżej.
- 4.4. Przykłady próbkowania według partii
- 4.4.1. Jeżeli kilka egzemplarzy jednego rodzaju bloku wytwarzane są z jednego oryginalnego aluminiowego bloku pustakowego i poddawane są obróbce w tej samej kąpeli (produkcja równoległa), jeden z takich egzemplarzy może zostać wybrany jako próbka, pod warunkiem poddawania takiej samej obróbce wszystkich bloków. W innym przypadku niezbędne może być wybranie więcej niż jednej próbki.
- 4.4.2. Jeżeli ograniczona liczba podobnych bloków (przykładowo od trzech do dwudziestu) poddawana jest obróbce w tej samej kąpeli (produkcja seryjna), wówczas jako reprezentatywne próbki wybiera się pierwszy i ostatni blok poddawany obróbce w partii, w której wszystkie bloki wytworzono z tego samego oryginalnego aluminiowego bloku pustakowego. Jeżeli pierwsza próbka jest zgodna z wymaganiami, a ostatnia nie, niezbędne może być pobranie kolejnych próbek z wcześniejszych etapów produkcji, aż do znalezienia próbki, która jest zgodna. Do celów zatwierdzenia należy brać pod uwagę jedynie bloki znajdujące się między takimi próbkami.
- 4.4.3. Po zdobyciu doświadczenia w zakresie konsekwentnej kontroli produkcji możliwe może być połączenie obu podejść, tak aby więcej niż jedną grupę równoległej produkcji można było uznać za partię, z zastrzeżeniem zgodności próbek z pierwszej i ostatniej grupy produkcyjnej.
5. BADANIA STATYCZNE
- 5.1. Jedną lub więcej próbek (według metody partii) pobranych z każdej partii poddanego obróbce rdzenia pustakowego poddaje się badaniu zgodnie z następującą procedurą badawczą:
- 5.2. Rozmiar próbki pustaka aluminiowego do badania statycznego musi odpowiadać rozmiarowi normalnego bloku urządzenia uderzającego, a więc wynosić 250 mm × 500 mm × 440 mm dla rzędu górnego oraz 250 mm × 500 mm × 500 mm dla rzędu dolnego.
- 5.3. Próbki zostają ściśnięte między dwiema równoległymi płytami obciążeniowymi co najmniej 20 mm większymi od przekroju bloku.
- 5.4. Prędkość ściskania wynosi 100 mm/s, z tolerancją 5 %.
- 5.5. Gromadzenie danych przy ściskaniu statycznym próbkowane jest z minimalną częstotliwością 5 Hz.
- 5.6. Badanie statyczne kontynuowane jest do momentu, kiedy ściśnięcie bloków 4–6 wyniesie: 300 mm, a bloków 1–3: 350 mm.

6. BADANIA DYNAMICZNE

Na każde 100 wyprodukowanych czoł barier producent przeprowadza jedno badanie dynamiczne z wykorzystaniem ścianki dynamometrycznej wspartej o stałą, sztywną barierę, zgodnie z metodą opisaną poniżej.

6.1. Instalacja

6.1.1. Miejsce badań

- 6.1.1.1. Przestrzeń, w której przeprowadza się badania, musi być wystarczająco duża, aby pomieścić tor najazdu ruchomej bariery podlegającej odkształceniu, sztywną barierę oraz wyposażenie techniczne niezbędne do badań. Ostatnia część toru, na odcinku co najmniej 5 m przed sztywną barierą, musi być pozioma, płaska i gładka.

6.1.2. Stała sztywna bariera i ścianka dynamometryczna

- 6.1.2.1. Sztywna ścianka składa się z bloku ze zbrojonego betonu o szerokości nie mniejszej niż 3 m i wysokości nie mniejszej niż 1,5 m. Grubość sztywnej ścianki powinna być taka, aby jej masa wynosiła co najmniej 70 ton.

- 6.1.2.2. Czoło musi być pionowe, prostopadłe do osi toru najazdu i wyposażone w sześć płyt ogniów obciążnikowych, z których każda jest w stanie dokonać pomiaru całkowitego obciążenia stosownego bloku ruchomej bariery podlegającej odkształceniu w chwili uderzenia. Punkty centralne obszarów płyt uderzeniowych ogniów obciążnikowych muszą być ustawione w jednej linii z punktami centralnymi sześciu stref uderzenia czoła ruchomej bariery podlegającej odkształceniu. Odległość między ich krawędziami a powierzchniami przyległymi musi wynosić 20 mm, tak aby z tolerancją ustawienia zderzeniowego bariery ruchomej strefy uderzenia nie wchodziły w styczność z powierzchniami przyległych płyt uderzeniowych. Mocowanie ogniów i powierzchnie płyty muszą być zgodne z wymaganiami określonymi w załączniku do normy ISO 6487:1987.

- 6.1.2.3. Osłona powierzchni, obejmująca czoło ze sklejki (grubość: 12 ± 1 mm), dodawana jest do każdej płyty ogniów obciążnikowych, tak aby nie miała ona negatywnego wpływu na reakcje przetwornika.

- 6.1.2.4. Sztywną ściankę mocuje się w podłożu albo stawia na nim, dodając, jeśli zachodzi taka potrzeba, urządzenia zatrzymujące w celu ograniczenia jej odkształcenia. Można użyć sztywnej ścianki (do której przymocowane są ogniwa obciążnikowe) o innej charakterystyce, ale umożliwiającej uzyskanie wyników, które są przynajmniej w takim samym stopniu jednoznaczne.

6.2. Napęd ruchomej bariery podlegającej odkształceniu

W momencie uderzenia ruchoma bariera podlegająca odkształceniu nie może już być poddawana żadnym działaniom ze strony urządzenia kierującego lub napędzającego. Wchodzi ona w kontakt z przeszkodą na kursie prostopadłym do czoła ścianki dynamometrycznej. Ustawienie zderzeniowe musi być dokładne z tolerancją do 10 mm.

6.3. Przyrządy pomiarowe

6.3.1. Prędkość

Prędkość uderzenia musi wynosić $35 \pm 0,5$ km/h. Przyrząd stosowany do odnotowywania prędkości w chwili uderzenia musi być dokładny z tolerancją 0,1 %.

6.3.2. Obciążenia

Przyrządy pomiarowe muszą spełniać wymagania określone w specyfikacjach zawartych w normie ISO 6487:1987.

CFC dla wszystkich bloków: 60 Hz

CAC dla bloków 1 i 3: 200 kN

CAC dla bloków 4, 5 i 6: 100 kN

CAC dla bloku 2: 200 kN

6.3.3. Przyspieszenie

6.3.3.1. Przyspieszenie w kierunku wzdłużnym mierzone jest w trzech oddzielnych pozycjach na wózku, jednej pośrodku i jednej po każdej ze stron, w miejscach niepodlegających zginaniu.

6.3.3.2. Środkowy przyspieszeniomierz umieszczony jest nie więcej niż 500 mm od położenia środka ciężkości ruchomej bariery podlegającej odkształceniu i leży w pionowej płaszczyźnie wzdłużnej oddalonej nie więcej niż ± 10 mm od środka ciężkości ruchomej bariery.

6.3.3.3. Wszystkie przyspieszeniomierze boczne muszą znajdować się na tej samej wysokości ± 10 mm i w tej samej odległości od czoła bariery ruchomej ± 20 mm.

6.3.3.4. Oprzyrządowanie musi być zgodne z normą ISO 6487:1987 z uwzględnieniem poniższych specyfikacji:

CFC 1 000 Hz (przed całkowaniem)

CAC 50 g

6.4. Ogólne specyfikacje bariery

6.4.1. Indywidualna charakterystyka każdej bariery musi być zgodna z pkt 1 niniejszego załącznika i musi zostać odnotowana.

6.5. Ogólne specyfikacje urządzenia uderzającego

6.5.1. Urządzenie uderzające uznaje się za spełniające wymagania, jeżeli każde z wyjść sześciu płyt ogniow obciążnikowych wysyła sygnały zgodne z wymaganiami wskazanymi w niniejszym załączniku.

6.5.2. Urządzenia uderzające muszą być opatrzone kolejnymi numerami seryjnymi wybitymi, wytrawionymi lub w inny sposób umieszczonymi na stałe, dzięki którym można ustalić partię pochodzenia poszczególnych bloków i datę produkcji.

6.6. Procedura przetwarzania danych

6.6.1. Dane nieprzetworzone: W czasie $T = T_0$ z danych należy usunąć wszystkie uchyby ustalone. Metodę eliminacji uchybów odnotowuje się w sprawozdaniu z badań.

6.6.2. Filtrowanie

6.6.2.1. Przed przetworzeniem/obliczeniami dane nieprzetworzone zostają przefiltrowane.

6.6.2.2. Wyniki z przyspieszeniomierzy przed całkowaniem filtrowane są w CFC 180, ISO 6487:1987.

6.6.2.3. Wyniki z przyspieszeniomierzy wykorzystywane do obliczenia impulsu filtrowane są w CFC 60, ISO 6487:1987.

6.6.2.4. Dane z ogniow obciążnikowych filtrowane są w CFC 60, ISO 6487:1987.

6.6.3. Obliczenie odkształcenia czoła bariery ruchomej

6.6.3.1. Wyniki z wszystkich trzech przyspieszeniomierzy (po przefiltrowaniu w CFC 180) są całkowane dwukrotnie; w ten sposób uzyskuje się ugięcie elementu bariery podlegającego odkształceniu.

6.6.3.2. Warunki wstępne ugięcia są następujące:

6.6.3.2.1. prędkość = prędkość uderzenia (rejestrowana przez urządzenie do pomiaru prędkości);

6.6.3.2.2. ugięcie = 0.

6.6.3.3. Sporządza się wykres ugięcia w czasie z lewej strony, w linii środkowej i z prawej strony ruchomej bariery podlegającej odkształceniu.

- 6.6.3.4. Maksymalne ugięcie obliczone na podstawie wyników z każdego z trzech przyspieszeniomierzy powinno mieścić się w granicach 10 mm. Jeśli wykracza ono poza tę wartość graniczną, należy wyeliminować wartość izolowaną i zapewnić, aby różnica między ugięciami obliczonymi na podstawie wyników z pozostałych przyspieszeniomierzy nie przekraczała 10 mm.
- 6.6.3.5. Jeżeli ugięcia wynikające z pomiarów przyspieszeniomierzy z lewej strony, prawej strony i na linii środkowej nie przekraczają 10 mm, należy wykorzystać średnie przyspieszenie z wszystkich trzech przyspieszeniomierzy do obliczenia ugięcia czoła bariery.
- 6.6.3.6. Jeżeli w granicach 10 mm mieści się ugięcie z tylko dwóch przyspieszeniomierzy, wówczas do obliczenia ugięcia czoła bariery należy wykorzystać średnie przyspieszenie z tych dwóch przyspieszeniomierzy.
- 6.6.3.7. Jeżeli ugięcia obliczone na podstawie wyników z wszystkich trzech przyspieszeniomierzy (lewa strona, prawa strona i linia środkowa) nie mieszczą się w granicach 10 mm, należy sprawdzić dane nieprzetworzone w celu ustalenia przyczyn tak dużego odchylenia. W takim przypadku dana placówka badawcza ustala, wyniki których przyspieszeniomierzy mają stanowić podstawę ustalenia ugięcia ruchomej bariery podlegającej odkształceniu, lub stwierdza, że żaden z odczytów nie może zostać wykorzystany, a wówczas badania certyfikacyjne należy powtórzyć. W sprawozdaniu z badań należy zamieścić pełne uzasadnienie.
- 6.6.3.8. Na podstawie danych dotyczących średniego ugięcia w czasie w połączeniu z danymi ze ściany ogniwo obciążnikowych dotyczącymi siły w czasie uzyskuje się wynik określający stosunek siły do odgięcia dla każdego bloku.

6.6.4. Obliczenie energii

Energię pochłoniętą przez każdy blok i przez całe czoło bariery ruchomej oblicza się do punktu szczytowego ugięcia bariery.

$$E_n = \int_{t_0}^{t_1} F_n \cdot ds_{\text{mean}}$$

gdzie:

t_0 oznacza czas pierwszego kontaktu,

t_1 oznacza czas, kiedy wózek osiąga stan spoczynku, tzn. gdzie $u = 0$,

s oznacza ugięcie podlegającego odkształceniu elementu wózka obliczone zgodnie z pkt 6.6.3.

6.6.5. Weryfikacja danych dotyczących siły dynamicznej

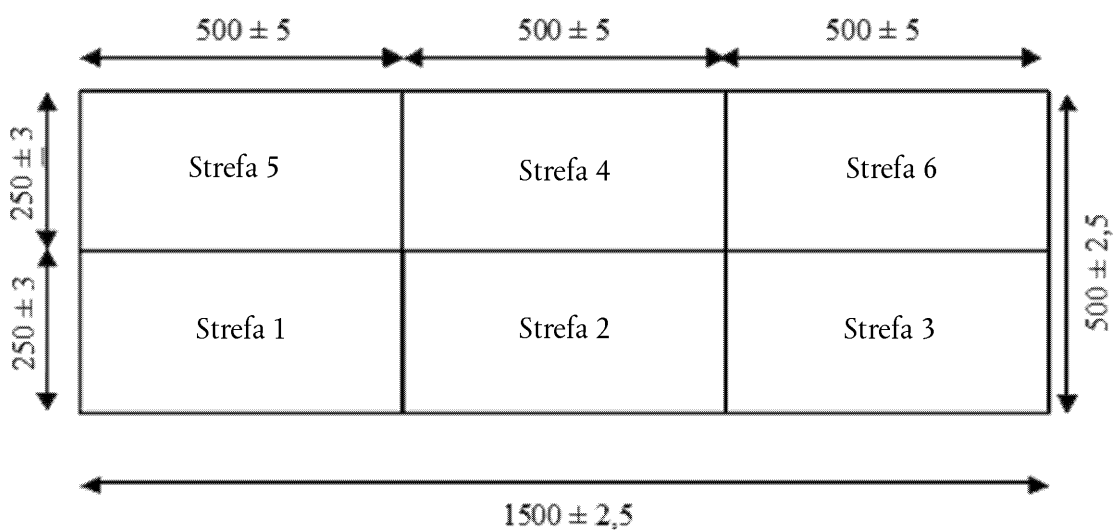
- 6.6.5.1. Należy porównać całkowitą wartość impulsu I , obliczoną poprzez całkowanie całkowitej siły w czasie kontaktu, przy zmianie pędu mającej miejsce w tym czasie (M^*V).
- 6.6.5.2. Należy porównać całkowitą zmianę energii ze zmianą energii kinetycznej bariery ruchomej, obliczoną za pomocą wzoru:

$$E_k = \frac{1}{2} MV_i^2$$

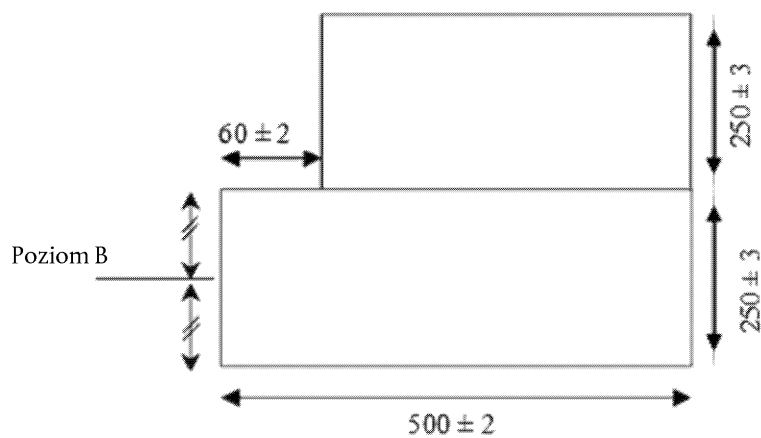
gdzie V_i oznacza prędkość uderzenia, a M to masa całkowita bariery ruchomej.

Jeśli zmiana pędu (M^*V) nie jest równa całkowitej wartości impulsu (I) $\pm 5\%$ lub jeżeli całkowita energia pochłonięta (E_n) nie jest równa energii kinetycznej, $E_k \pm 5\%$, należy przeanalizować dane z badania w celu ustalenia przyczyny tego błędu.

Rysunek 1

Budowa urządzenia uderzającego ⁽¹⁾

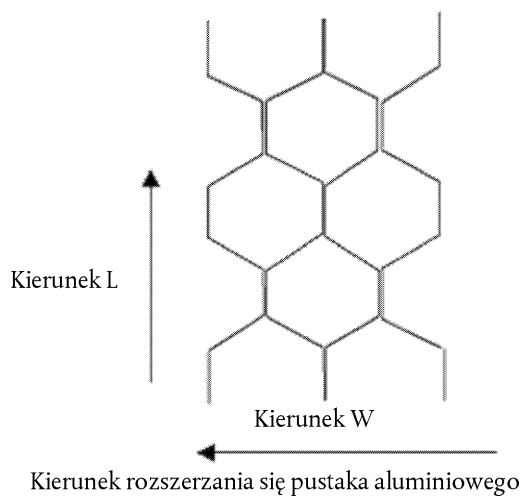
Rysunek 2

Górna część urządzenia uderzającego

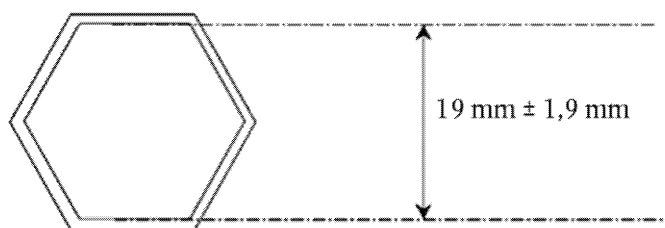
(włącznie z płytą przednią, ale bez płyty tylnej)

⁽¹⁾ Wszystkie wymiary w mm. Tolerancje dotyczące wymiarów bloków uwzględniają trudności związane z pomiarami ciętego pustaka aluminiowego. Tolerancja w odniesieniu do całkowitego rozmiaru urządzenia uderzającego jest mniejsza niż w odniesieniu do poszczególnych bloków, ponieważ bloki pustakowe mogą być dostosowane, w razie potrzeby z nasunięciem, w sposób pozwalający na zachowanie ściślej zdefiniowanych wymiarów czoła zderzeniowego.

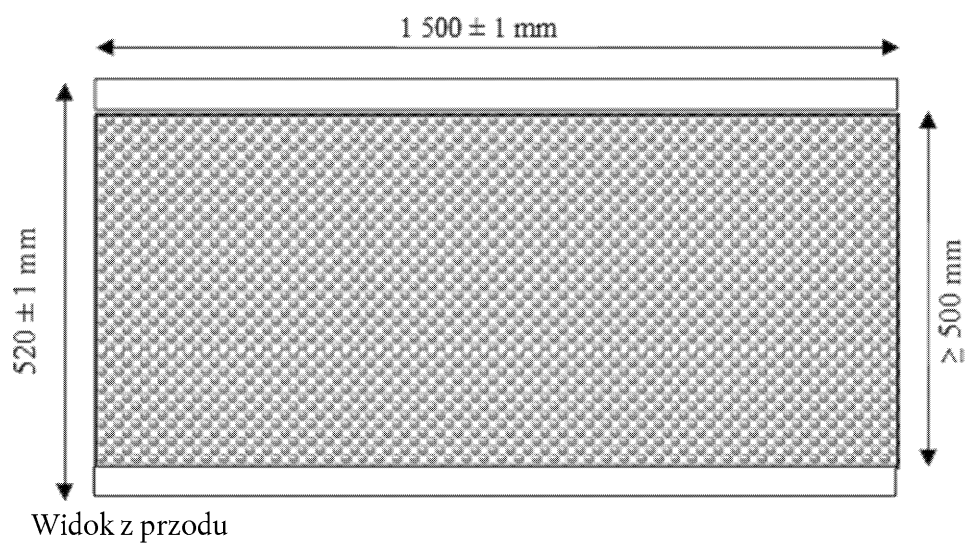
Rysunek 3

Orientacja pustaka aluminiowego

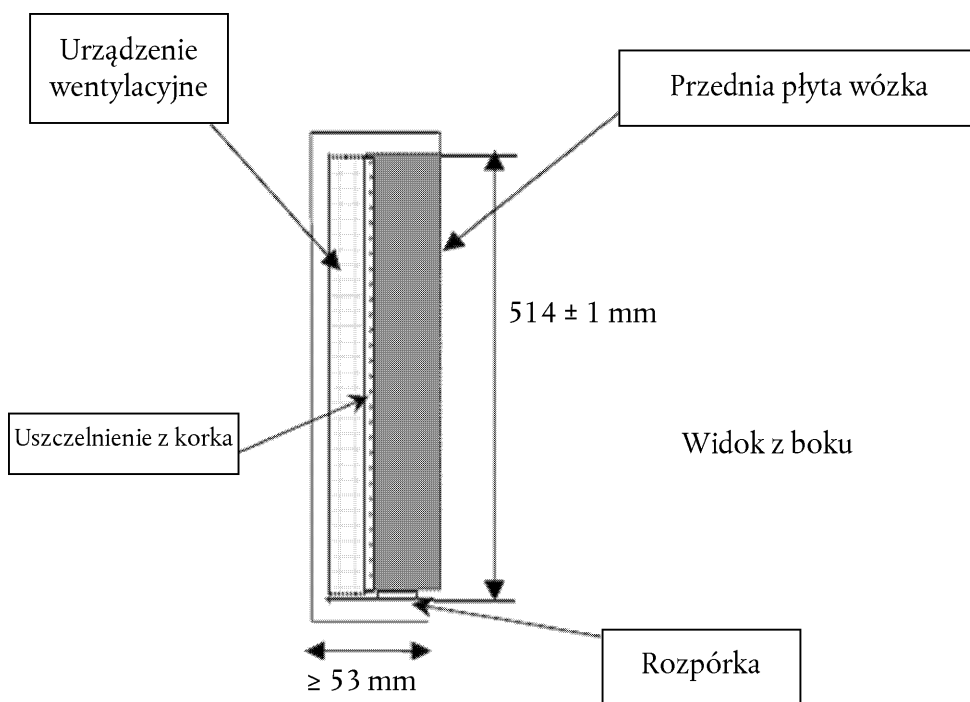
Rysunek 4

Wymiary komórek pustaka aluminiowego

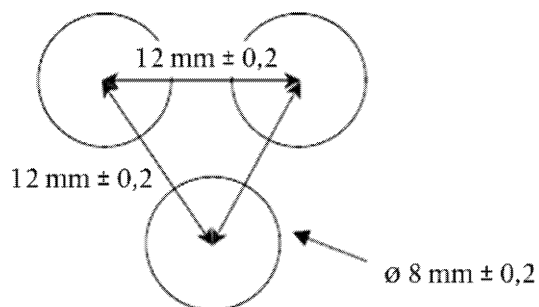
Rysunek 5

Konstrukcja płyty tylnej

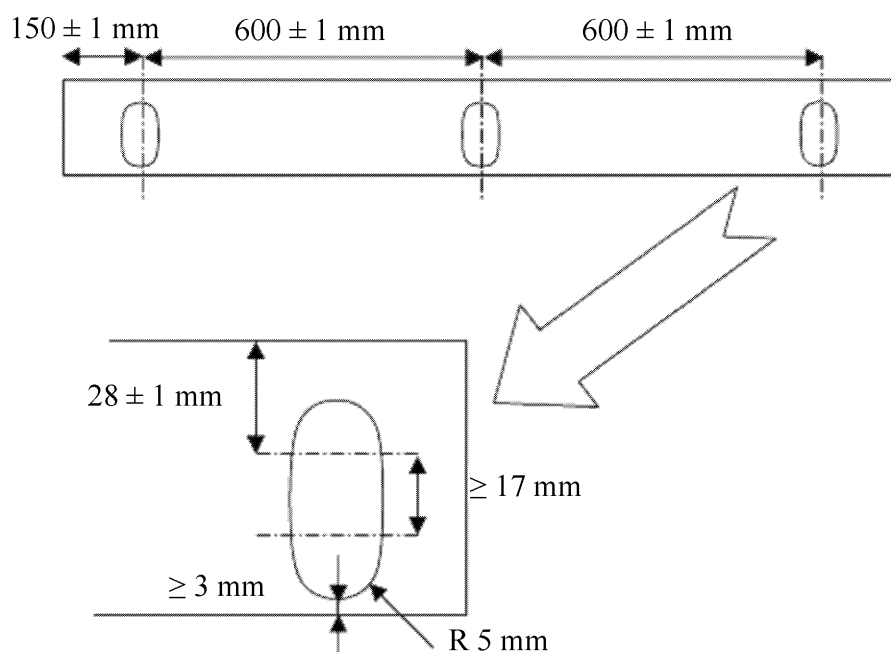
Rysunek 6

Mocowanie płyty tylnej do urządzenia wentylacyjnego i czoła wózka

Rysunek 7

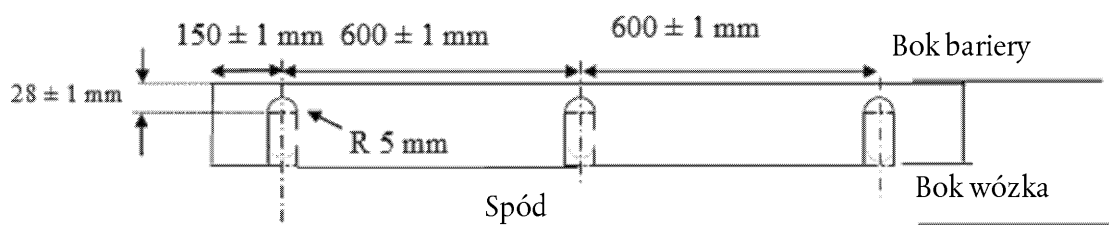
Naprzemianległe rozmieszczenie otworów wentylacyjnych płyty tylnej

Listwy górna i dolna płyty tylnej

Uwaga: Otwory do mocowania w dolnej listwie mogą otwierać się na szczeliny, jak pokazano na rysunku poniżej, co ułatwia mocowanie – pod warunkiem uzyskania wystarczającego zacisku pozwalającego na zapobieżenie oddzieleniu się podczas całego badania z uderzeniem.

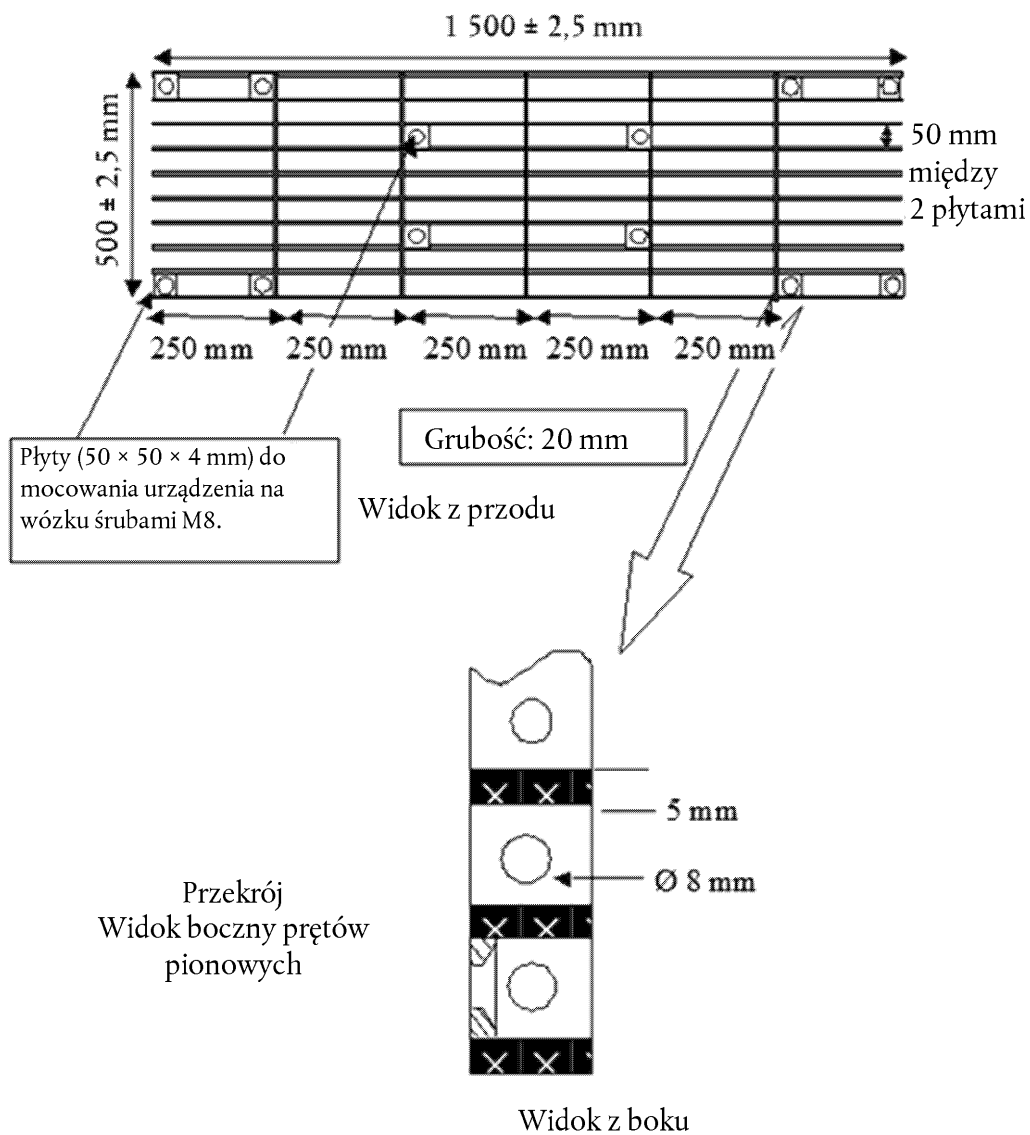
Rysunek 8

Rysunek 9

Rama wentylacyjna

Urządzenie wentylacyjne to konstrukcja z płyty o grubości 5 mm i szerokości 20 mm. Perforowane są jedynie płyty pionowe, posiadające otwory o średnicy 8 mm, umożliwiające poziomą cyrkulację powietrza.

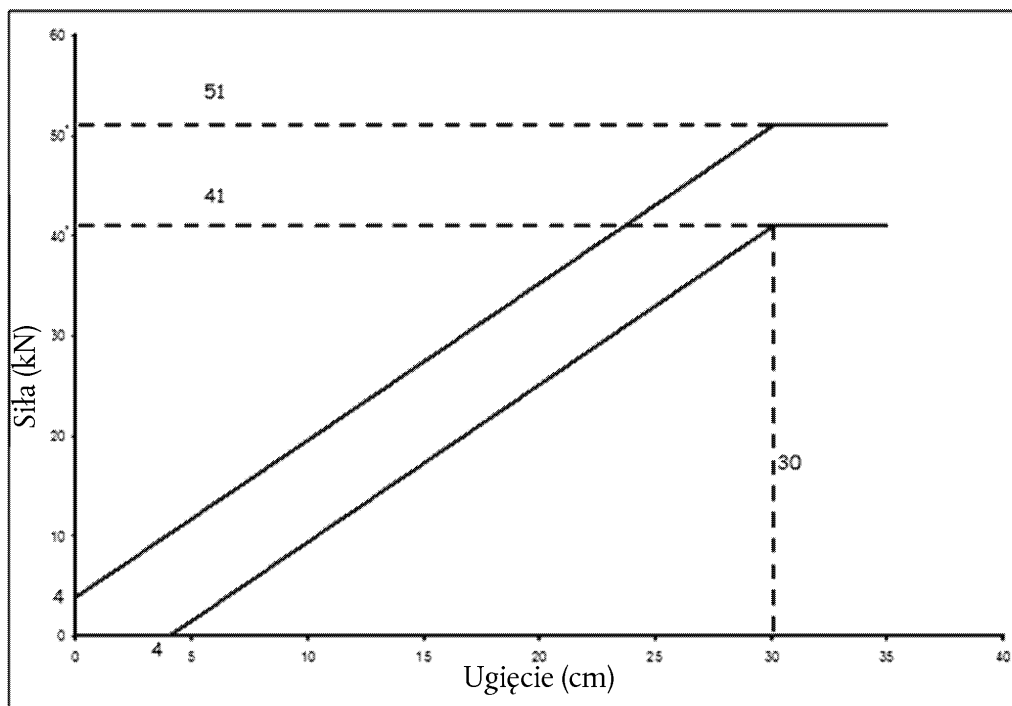

Dodatek 1

KRZYWE SIŁY UGIĘCIA NA POTRZEBY BADAŃ STATYCZNYCH

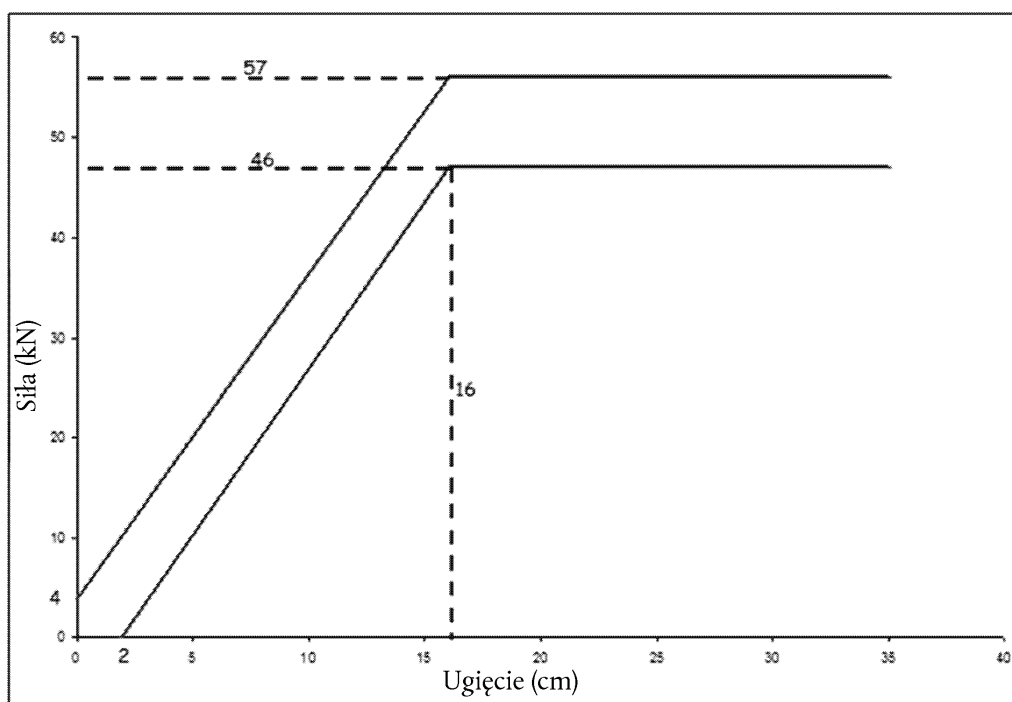
Rysunek 1a

Błoki 1 i 3

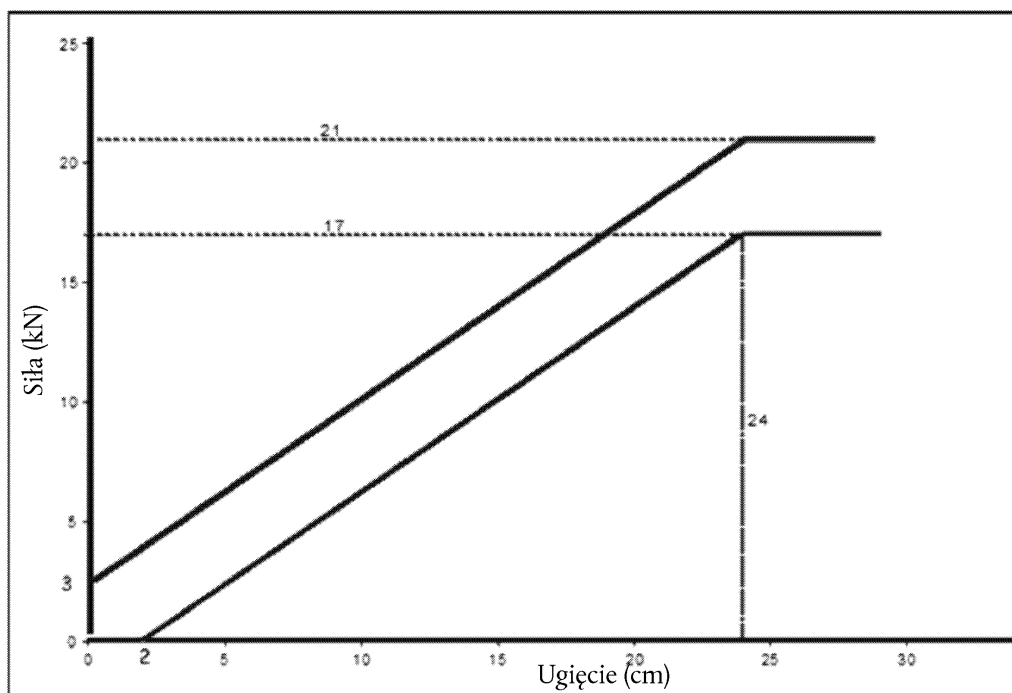

Rysunek 1b

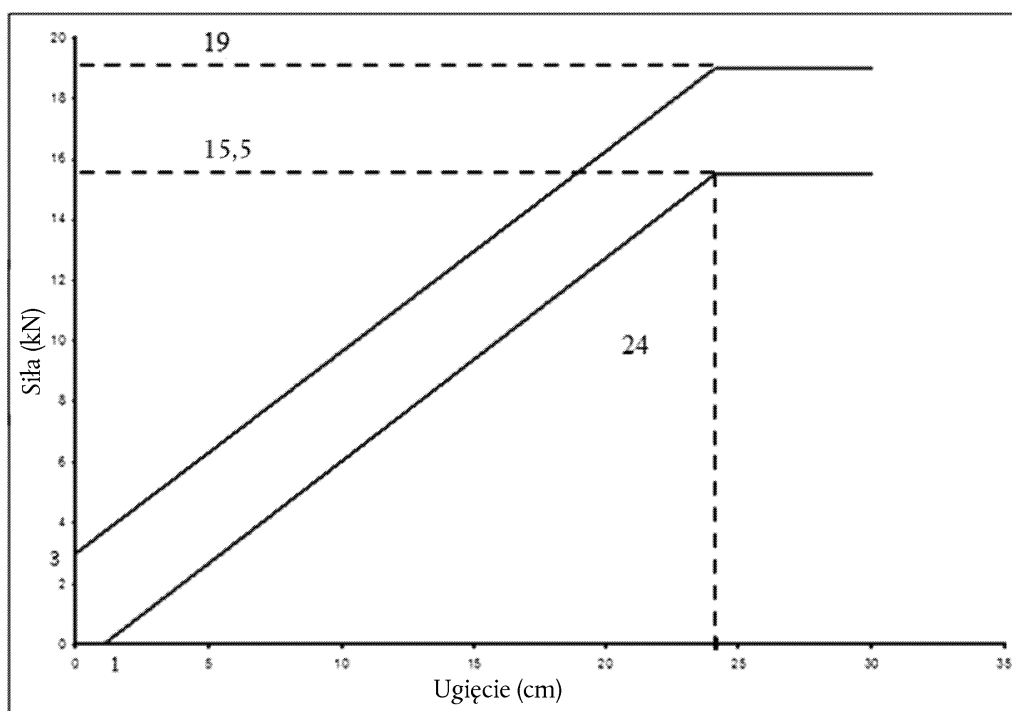
Blok 2

Rysunek 1c

Blok 4

Rysunek 1d

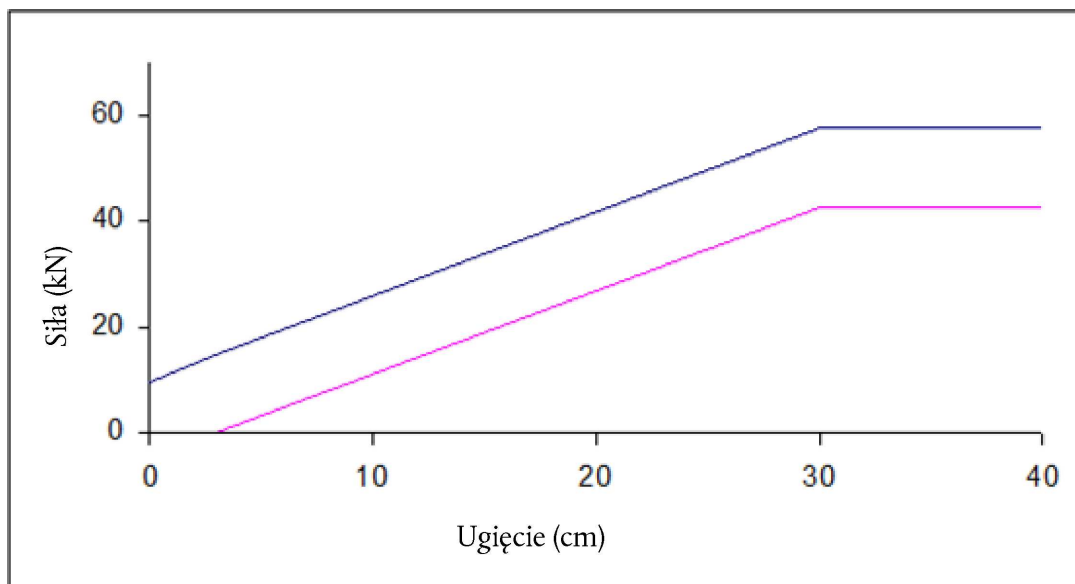
Bloki 5 i 6

Dodatek 2

KRZYWE SIŁY UGIĘCIA NA POTRZEBY BADAŃ DYNAMICZNYCH

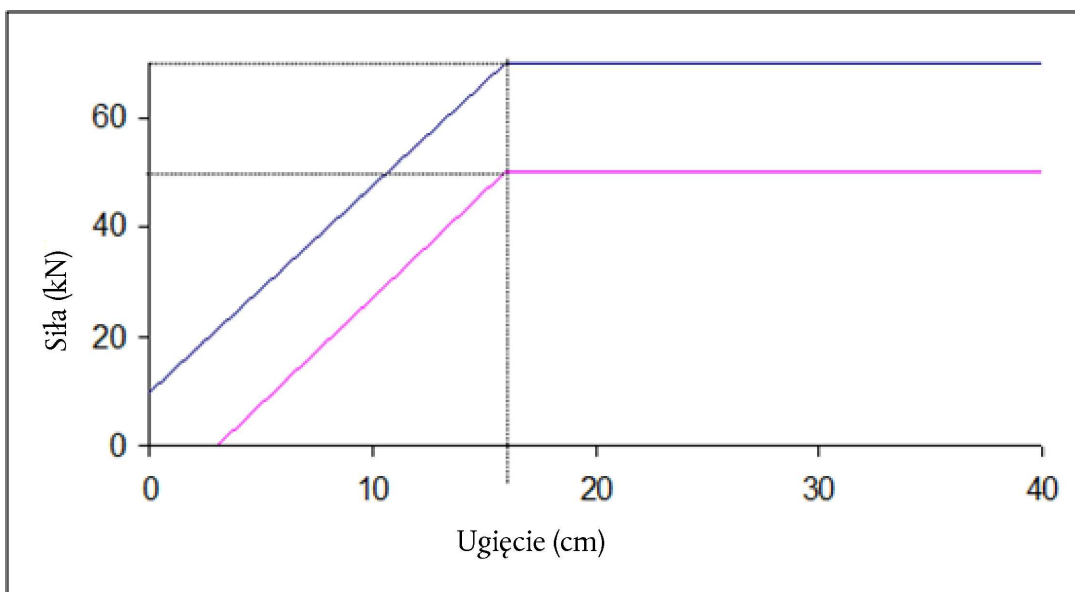
Rysunek 2a

Bloki 1 i 3

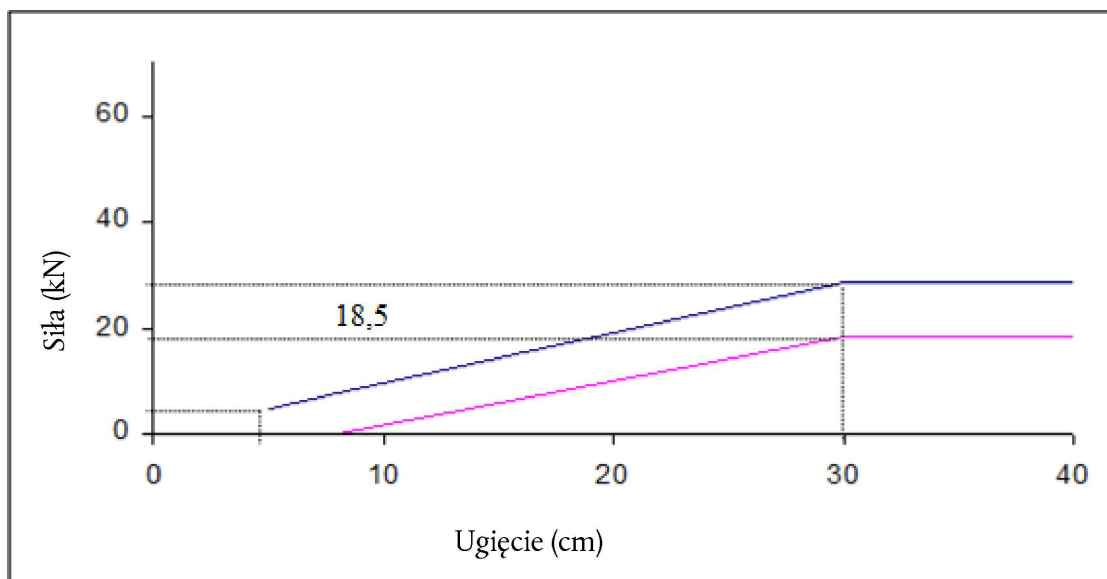

Rysunek 2b

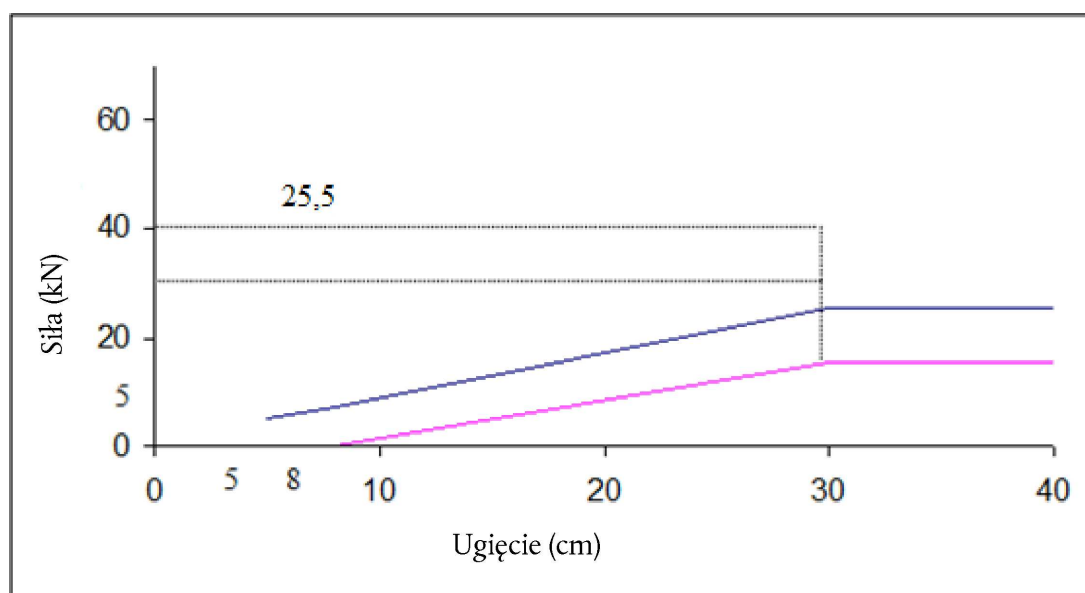
Blok 2

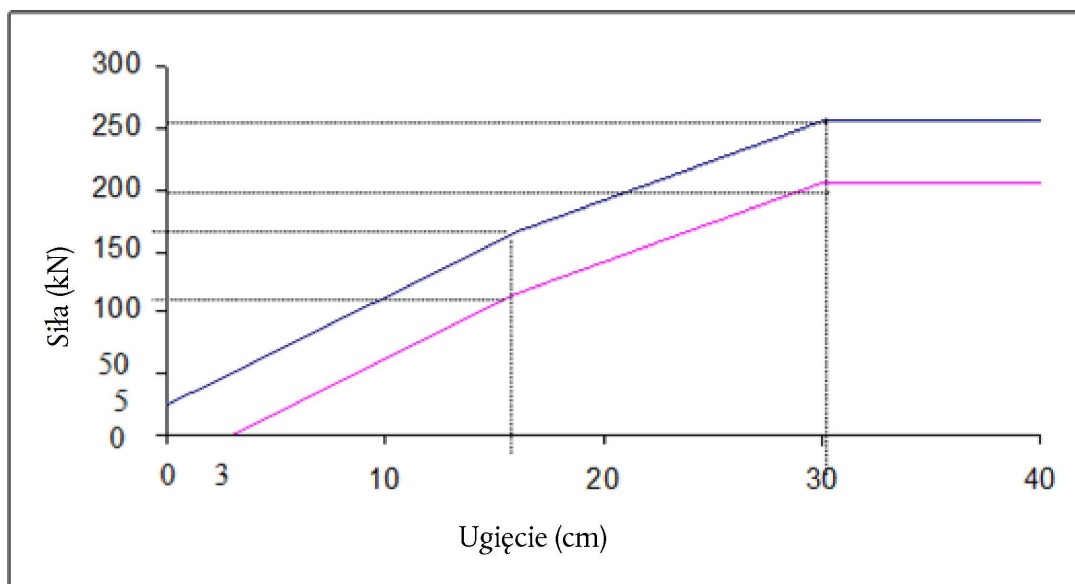
Rysunek 2c

Blok 4

Rysunek 2d

Bloki 5 i 6

Rysunek 2e

Bloki łącznie

Dodatek 3

KONTROLA RUCHOMEJ BARIERY PODLEGAJĄCEJ ODKSZTAŁCENIU**1. ZAKRES**

Niniejszy dodatek zawiera wymagania dotyczące kontroli ruchomej bariery podlegającej odkształceniu. Organ udzielający homologacji typu jest odpowiedzialny za skontrolowanie spełniania przez ruchomą barierę podlegającą odkształceniu wymagań, w drodze badania z użyciem ścianki dynamometrycznej podpartej stałą sztywną barierą.

2. INSTALACJA**2.1. Miejsce badań**

Przestrzeń, w której przeprowadza się badania, musi być wystarczająco duża, aby pomieścić tor najazdu ruchomej bariery podlegającej odkształceniu, sztywną barierę oraz wyposażenie techniczne niezbędne do przeprowadzenia badań. Ostatnia część toru, na odcinku co najmniej 5 m przed sztywną barierą, musi być pozioma, płaska i gładka.

2.2. Stała sztywna bariera i ścianka dynamometryczna

2.2.1. Sztywna bariera składa się z bloku ze zbrojonego betonu o szerokości z przodu nie mniejszej niż 3 m i wysokości nie mniejszej niż 1,5 m. Grubość sztywnej bariery powinna być taka, aby jej masa wynosiła co najmniej 70 ton. Czoło bariery musi być pionowe, prostopadłe do osi toru najazdu i pokryte ogniwami obciążeniowymi będącymi w stanie dokonywać pomiarów całkowitego obciążenia w chwili uderzenia na każdym bloku urządzenia uderzającego ruchomej bariery podlegającej odkształceniu. Punkty centralne obszarów płyt zderzeniowych muszą być ustawione w jednej linii z punktami centralnymi ruchomej bariery podlegającej odkształceniu; odstęp między ich krawędziami a sąsiednimi powierzchniami musi wynosić 20 mm. Mocowanie ogniw i powierzchnie płyty muszą być zgodne z wymaganiami określonymi w załączniku do normy ISO 6487:1987. W przypadkach gdy dodano osłonę powierzchni, nie może ona mieć negatywnego wpływu na reakcje przetwornika.

2.2.2. Sztywną barierę mocuje się w podłożu albo stawia na nim, dodając, jeśli zachodzi taka potrzeba, urządzenia zatrzymujące w celu ograniczenia jej przemieszczania się. Można użyć sztywnej bariery z ogniwami obciążnikowymi o odmienniejszej charakterystyce, ale umożliwiające uzyskanie wyników, które są przynajmniej w takim samym stopniu jednoznaczne.

3. NAPĘD RUCHOMEJ BARIERY PODLEGAJĄCEJ ODKSZTAŁCENIU

W momencie uderzenia ruchoma bariera podlegająca odkształceniu nie może już być poddawana żadnym działaniom ze strony urządzenia kierującego lub napędzającego. Najeżdża ona na przeszkodę po torze prostopadłym do bariery zderzeniowej. Ustawienie zderzeniowe musi być dokładne z tolerancją do 10 mm.

4. PRZYRZĄDY POMIAROWE**4.1. Prędkość**

Prędkość uderzenia musi wynosić 35 ± 2 km/h. Przyrząd stosowany do odnotowywania prędkości w chwili uderzenia musi być dokładny z tolerancją jednego procenta.

4.2. Obciążenia

Przyrządy pomiarowe muszą spełniać wymagania określone w specyfikacjach zawartych w normie ISO 6487:1987.

CFC dla wszystkich bloków: = 60 Hz

CAC dla bloków 1 i 3: = 120 kN

CAC dla bloków 4, 5 i 6: = 60 kN

CAC dla bloku 2: = 140 kN

4.3. Przyspieszenie

Przyspieszenie w kierunku wzdłużnym musi być mierzone w miejscu niepodlegającym zginaniu. Oprzyrządowanie musi być zgodne z normą ISO 6487:1987 z uwzględnieniem poniższych specyfikacji:

CFC 1 000 Hz (przed całkowaniem)

CFC 60 Hz (po całkowaniu)

CAC 50 g

5. OGÓLNE SPECYFIKACJE BARIERY

5.1. Indywidualna charakterystyka każdej bariery musi być zgodna z załącznikiem 5 pkt 1 i musi zostać odnotowana.

6. OGÓLNE SPECYFIKACJE DOTYCZĄCE TYPU URZĄDZENIA UDERZAJĄCEGO

6.1. Typ urządzenia uderzającego uznaje się za spełniający wymagania, jeżeli każde z wyjść sześciu ogniwo obciążnikowych wysyła sygnały zgodne, w momencie ich rejestracji, z wymaganiami wskazanymi w załączniku 5 pkt 2.2.

6.2. Urządzenia uderzające muszą być opatrzone kolejnymi numerami seryjnymi zawierającymi datę produkcji.

ZAŁĄCZNIK 6

OPIS TECHNICZNY MANEKINA UŻYWANEGO DO BADANIA WYTRZYMAŁOŚCI NA UDERZENIE BOCZNE

1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA
 - 1.1. Manekin używany do badania wytrzymałości na uderzenie boczne, wymagany na potrzeby niniejszego regulaminu, włącznie z oprzyrządowaniem i kalibracją, został opisany na rysunkach technicznych i w podręczniku użytkownika ⁽¹⁾.
 - 1.2. Wymiary i masy manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne odpowiadają wymiarom 50-percentylnego dorosłego mężczyzny, bez przedramion.
 - 1.3. Manekin używany do badania wytrzymałości na uderzenie boczne składa się ze szkieletu wykonanego z metalu i tworzywa sztucznego pokrytego gumą, tworzywem sztucznym i pianką, imitującymi ciało.
2. BUDOWA
 - 2.1. W niniejszym załączniku na rysunku 1 przedstawiono schemat manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne, a w tabeli 1 wyszczególniono jego części.
 - 2.2. Głowa
 - 2.2.1. Głowę przedstawiono jako część nr 1 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.
 - 2.2.2. Głowa zbudowana jest z aluminiowej skorupy pokrytej warstwową skórą winylową. W przestrzeni wewnątrz skorupy umieszczone są trójosiowe przyspieszeniomierze i balast.
 - 2.2.3. W łącznik głowa-szyja wbudowane jest zastępcze ogniwo obciążnikowe. Część tę można zastąpić ogniwem obciążnikowym górnej części szyi.
 - 2.3. Szyja
 - 2.3.1. Szyję przedstawiono jako część nr 2 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.
 - 2.3.2. Szyja składa się z łącznika głowa-szyja, łącznika szyja-klatka piersiowa oraz środkowej sekcji łączącej ze sobą oba łączniki.
 - 2.3.3. Łącznik głowa-szyja (część nr 2a) i łącznik szyja-klatka piersiowa (część nr 2c) składają się z dwóch aluminiowych tarczy połączonych za pomocą śruby z łbem półkolistym i ośmiu gumowych podkładek sprężystych.
 - 2.3.4. Środkowa sekcja cylindryczna (część nr 2b) jest wykonana z gumy. Po obu stronach aluminiowa tarcza elementów łącznika wtłoczona jest w część gumową.
 - 2.3.5. Szyja jest zamontowana na wsporniku szyi, pokazanym jako część nr 2d na rysunku 1 w niniejszym załączniku. Wspornik można fakultatywnie zastąpić ogniwem obciążnikowym dolnej części szyi.
 - 2.3.6. Kąt między dwoma płaszczyznami wspornika szyi wynosi 25°. Blok barku jest odchylony o 5° do tyłu, powstały w ten sposób kąt między szyją a tułowiem wynosi 20°.
 - 2.4. Bark
 - 2.4.1. Bark przedstawiono jako część nr 3 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.
 - 2.4.2. Bark składa się z: bloku barku, dwóch obojczyków i piankowej przykrywy barku.

⁽¹⁾ Manekin odpowiada specyfikacjom manekina ES-2. Numer spisu treści rysunku technicznego to: nr E-AA-DRAWING-LIST-7-25-032 z dnia 25 lipca 2003 r. Komplet rysunków ES-2 i podręcznik użytkownika ES-2 złożono w Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ), Palais des Nations, Genewa, Szwajcaria, i są one dostępne na żądanie w sekretariacie.

- 2.4.3. Blok barku (część nr 3a) składa się z: aluminiowego bloku dystansowego, płyty aluminiowej na wierzchu oraz płyty aluminiowej od spodu bloku dystansowego. Obie płyty pokryte są pokrywą z politetrafluoroetenu (PTFE).
- 2.4.4. Obojczyki (część nr 3b) odlane z poliuretanu (PU) utwardzonego żywicą zbudowane są tak, aby przesuwaly się nad blokiem dystansowym. Obojczyki są utrzymywane w swoim neutralnym położeniu przy pomocy dwóch elastycznych linek (część nr 3c), które są zaciśnięte z tyłu bloku barku. Krawędź zewnętrzna obu obojczyków mieści konstrukcję umożliwiającą uzyskanie normalnego położenia ramion.
- 2.4.5. Przykrywa barku (część nr 3d) jest wykonana z pianki poliuretanowej o małej gęstości i jest przymocowana do bloku barku.
- 2.5. Klatka piersiowa
- 2.5.1. Klatkę piersiową przedstawiono jako część nr 4 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.
- 2.5.2. Klatka piersiowa składa się z bloku sztywnego kręgosłupa piersiowego i trzech identycznych modułów żebrowych.
- 2.5.3. Blok kręgosłupa piersiowego (część nr 4a) jest wykonany ze stali. Na tylnej powierzchni zamontowane są: rozpórka stalowa i zakrzywiona płyta tylna z poliuretanu (PU) utwardzonego żywicą (część nr 4b).
- 2.5.4. Wierzchnia powierzchnia bloku kręgosłupa piersiowego jest odchylona 5° do tyłu.
- 2.5.5. W dolnej części bloku kręgosłupa zamontowane jest ogniwo obciążnikowe T12 lub zastępcze ogniwo obciążnikowe (część nr 4j).
- 2.5.6. Moduł żebra (część nr 4c) składa się ze: stalowego łuku żebra pokrytego pianką poliuretanową (PU) o otwartych komorach imitująca ciało (część nr 4d), zespołu prowadnicy liniowej (część nr 4e) łączącego żebro z blokiem kręgosłupa, amortyzatora hydraulicznego (część nr 4f) oraz sztywnej sprężyny amortyzującej (część nr 4g).
- 2.5.7. Zespół prowadnicy liniowej (część nr 4e) umożliwia wrażliwej stronie łuku żebra (część nr 4d) odchylenie się w stosunku do bloku kręgosłupa (część nr 4a) i strony niewrażliwej. Zespół prowadnicy liniowej wyposażony jest w łożyska igiełkowe.
- 2.5.8. W zespole prowadnicy liniowej znajduje się sprężyna dostrajająca (część nr 4h).
- 2.5.9. Przetwornik przemieszczenia żebra (część nr 4i) może być zainstalowany na zamontowanej na bloku kręgosłupa części zespołu prowadnicy (część nr 4e) i podłączony do zewnętrznego końca zespołu prowadnicy po wrażliwej stronie żebra.
- 2.6. Ramiona
- 2.6.1. Ramiona przedstawiono jako część nr 5 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.
- 2.6.2. Ramiona posiadają szkielet z tworzywa sztucznego pokryty poliuretanowym (PU) sztucznym ciałem i skórą z polichlorku winylu (PVC). Sztuczne ciało składa się z wysokiej gęstości poliuretanowego (PU) odlewu stanowiącego górną część oraz z dolnej części wykonanej z pianki poliuretanowej (PU).
- 2.6.3. Połączenie bark-ramię umożliwia nieciągłe ustawianie ramienia w położeniu 0°, 40° i 90° względem osi tułowia.
- 2.6.4. Połączenie bark-ramię umożliwia jedynie wykonywanie obrotów zginających/prostujących.
- 2.7. Kręgosłup lędźwiowy
- 2.7.1. Kręgosłup lędźwiowy przedstawiono jako część nr 6 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.
- 2.7.2. Kręg lędźwiowy składa się z litego walca z gumy z dwoma płytami złącznymi po każdej stronie oraz stalowej linki wewnątrz walca.

2.8. Brzuch

2.8.1. Brzuch przedstawiono jako część nr 7 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.

2.8.2. Brzuch składa się ze sztywnej części środkowej i pokrycia z pianki.

2.8.3. Część środkowa brzucha jest odlewem metalowym (część nr 7a). Na wierzchu odlewu zamontowana jest płyta pokrywy.

2.8.4. Pokrycie (część nr 7b) jest wykonane z pianki poliuretanowej (PU). Zakrzywiona płyta gumowa wypełniona grudkami ołowiu jest wkomponowana z obu stron w pokrycie piankowe.

2.8.5. Między pokryciem piankowym i sztywnym odlewem po każdej stronie brzucha mogą być zamontowane trzy przetworniki siły (część nr 7c) albo trzy jednostki zastępcze niedokonujące pomiarów.

2.9. Miednica

2.9.1. Miednicę przedstawiono jako część nr 8 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.

2.9.2. Miednica składa się z bloku kości krzyżowej, dwóch płatów biodrowych, dwóch zespołów stawów biodrowych i pokrycia piankowego imitującego ciało.

2.9.3. Kość krzyżowa (część nr 8a) składa się z dopasowanego pod względem masy bloku metalowego oraz płyty metalowej zamontowanej na wierzchu tego bloku. W tylnej części bloku znajduje się zagłębienie ułatwiające użycie oprzyrządowania.

2.9.4. Płaty biodrowe (część nr 8b) są wykonane z poliuretanu (PU) utwardzonego żywicą.

2.9.5. Zespoły stawów biodrowych (część nr 8c) są wykonane z części stalowych. Składają się one ze wspornika górnego uda i przegubu kulowego połączonego z osią przechodzącą przez punkt „H” manekina.

2.9.6. Układ imitujący ciało (część nr 8d) jest wykonany ze skóry z polichlorku winylu (PVC) wypełnionej pianką poliuretanową (PU). W miejscu punktu „H” skóra jest zastąpiona blokiem z pianki poliuretanowej o otwartych komorach (część nr 8e), wzmocnionym stalową płytą umieszczoną na płacie biodrowym przy pomocy wspornika osiowego przechodzącego przez przegub kulowy.

2.9.7. Płaty biodrowe są przymocowane do tylnej części bloku kości krzyżowej i połączone ze sobą w miejscu spojenia łonowego przy pomocy przetwornika siły (część nr 8f) lub zastępczego przetwornika.

2.10. Nogi

2.11. Nogi przedstawiono jako część nr 9 na rysunku 1 w niniejszym załączniku.

2.11.1. Nogi składają się metalowego szkieletu pokrytego pianką poliuretanową (PU) imitującą ciało oraz skórą z polichlorku winylu (PVC).

2.11.2. Wysokiej gęstości poliuretanowy (PU) odlew i skóra z polichlorku winylu (PVC) imitują uda w górnej części nóg.

2.11.3. Stawy kolanowe i skokowe umożliwiają jedynie wykonywanie obrotów zginających/prostujących.

2.12. Odzież

2.12.1. Na rysunku 1 w niniejszym załączniku nie pokazano ubrania.

2.12.2. Ubranie jest wykonane z gumy i pokrywa barki, klatkę piersiową, górną część ramion, brzuch, kręgosłup lędźwiowy oraz górną część miednicy.

Rysunek 1

Budowa manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne

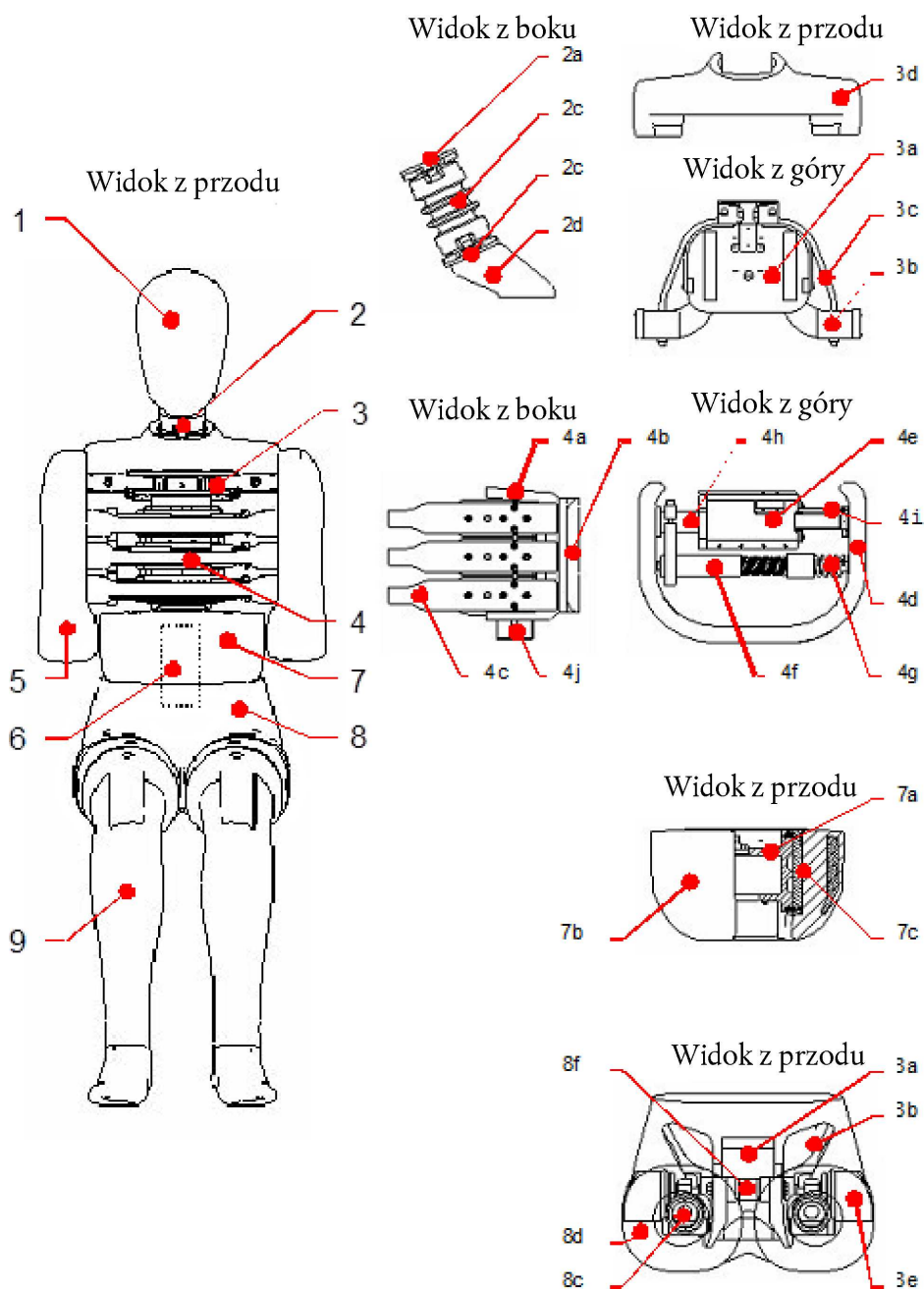

Tabela 1

Części manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne (zob. rysunek 1)

Część	Nr	Opis	Numer	
1		Głowa	1	
2		Szyja	1	
	2a	Łącznik głowa-szyja		1

Część	Nr	Opis	Numer	
	2b	Sekcja środkowa		1
	2c	Łącznik szyja-klatka piersiowa		1
	2d	Wspornik szyi		1
3		Bark	1	
	3a	Blok barku		1
	3b	Obojczyki		2
	3c	Elastyczna linka		2
	3d	Piankowa przykrywa barku		1
4		Klatka piersiowa	1	
	4a	Kręgosłup piersiowy		1
	4b	Płyta tylna (zakrzywiona)		1
	4c	Moduł żebra		3
	4d	Łuk żebra pokryty ciałem		3
	4e	Zespół tłoka-cylindra		3
	4f	Amortyzator		3
	4g	Sprężyna amortyzatora		3
	4h	Sprężyna dostrajająca		3
	4i	Przetwornik przemieszczenia		3
	4j	Ogniwo obciążnikowe T12 lub zastępcze ogniwo obciążnikowe		1
5		Ramię	2	
6		Kręgosłup lędźwiowy	1	
7		Brzuch	1	
	7a	Odlew części środkowej		1
	7b	Pokrycie ciałem		1
	7c	Przetwornik siły		3
8		Miednica	1	
	8a	Blok kości krzyżowej		1
	8b	Płaty biodrowe		2
	8c	Zespół stawu biodrowego		2

Część	Nr	Opis	Numer	
	8d	Pokrycie ciałem		1
	8e	Piankowy blok punktu „H”		2
	8f	Przetwornik siły lub zastępczy przetwornik		1
9		Noga	2	
10		Odzież	1	

3. MONTAŻ MANEKINA

3.1. Głowa-szyja

3.1.1. Wymagany moment obrotowy na śrubach z łbem półkulistym dla zespołu szyi wynosi 10 Nm.

3.1.2. Zespół ogniwa obciążnikowego głowy-górnej części szyi jest zamontowany do szyjnej płyty łącznika głowa-szyja za pomocą czterech śrub.

3.1.3. Szyjna płyta łącznika szyja-klatka piersiowa jest zamontowana do wspornika szyi za pomocą czterech śrub.

3.2. Szyja-bark-klatka piersiowa

3.2.1. Wspornik szyi jest przymocowany do bloku barku za pomocą czterech śrub.

3.2.2. Blok barku jest przymocowany do wierzchniej powierzchni skrzynki kręgosłupa piersiowego za pomocą trzech śrub.

3.3. Bark-ramię

3.3.1. Ramiona są przymocowane do obojczyków barku za pomocą śruby i łożyska wzdłużnego. Śrubę dokręca się do uzyskania na jej osi siły dociskowej ramienia wynoszącej 1–2 g.

3.4. Klatka piersiowa-kręgosłup lędźwiowy-brzuch

3.4.1. Kierunek montażu modułów żeber w klatce piersiowej należy dostosować do wymaganej strony uderzanej.

3.4.2. Złączka kręgosłupa lędźwiowego montowana jest przy pomocy dwóch śrub na ogniwie obciążnikowym T12 lub zastępczym ogniwie obciążnikowym w dolnej części kręgosłupa piersiowego.

3.4.3. Złączka kręgosłupa lędźwiowego jest zamontowana na płycie górnej kręgosłupa lędźwiowego za pomocą czterech śrub.

3.4.4. Kołnierz mocujący środkowego odlewu brzucha jest zaciśnięty między złączką kręgosłupa lędźwiowego i płytą górną kręgosłupa lędźwiowego.

3.4.5. Umieszczenie przetworników siły działającej na brzuch dostosowuje się do wymaganej strony uderzanej.

3.5. Kręgosłup lędźwiowy-miednica-nogi

3.5.1. Kręgosłup lędźwiowy jest zamontowany do pokrywy bloku kości krzyżowej za pomocą trzech śrub. W przypadku użycia ogniwa obciążnikowego dolnej części kręgosłupa lędźwiowego używa się czterech śrub.

3.5.2. Dolna płyta kręgosłupa lędźwiowego jest zamontowana do bloku kości krzyżowej za pomocą trzech śrub.

3.5.3. Nogi są zamontowane do górnego wspornika kości udowej zespołu stawu biodrowego miednicy za pomocą śruby.

3.5.4. Łączniki kolan i kostek w nogach można wyregulować tak, aby otrzymać siłę dociskową 1–2 g.

4. CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWA

4.1. Masa

4.1.1. Masy głównych części manekina przedstawiono w tabeli 2 niniejszego załącznika.

Tabela 2

Masy części manekina

Część (część ciała)	Masa (kg)	Tolerancja ± (kg)	Podstawowa zawartość
Głowa	4,0	0,2	Kompletny zespół głowy zawierający trójosiowy przyspieszeniomierz i ogniwo obciążnikowe górnej części szyi lub zastępcze
Szyja	1,0	0,05	Szyja, bez wspornika szyi
Klatka piersiowa	22,4	1,0	Wspornik szyi, przykrywa barku, zespół barku, śruby mocujące ramienia, blok kręgosłupa, tylna płyta tułowia, moduły żeber, przetworniki ugięcia żeber, ogniwo obciążnikowe tylnej płyty kręgosłupa lub zastępcze, ogniwo obciążnikowe T12 lub zastępcze, środkowy odlew brzucha, przetwornik siły działającej na brzuch, 2/3 ubrania.
Ramię (każde)	1,3	0,1	Górna część ramienia, w tym płyta położeńiowa ramienia (każda)
Brzuch i kręgosłup lędźwiowy	5,0	0,25	Pokrycie brzucha ciałem oraz kręgosłup lędźwiowy
Miednica	12,0	0,6	Blok kości krzyżowej, płyta montażowa kręgosłupa lędźwiowego, kulowe stawy biodrowe, górne wsporniki kości udowej, płyty biodrowe, przetwornik siły działającej na łono, pokrycie ciałem miednicy, 1/3 ubrania
Noga (każda)	12,7	0,6	Stopa, dolna i górna część nogi oraz ciało, do połączenia z górną częścią kości udowej (każda)
Cały manekin	72,0	1,2	

4.2. Wymiary podstawowe

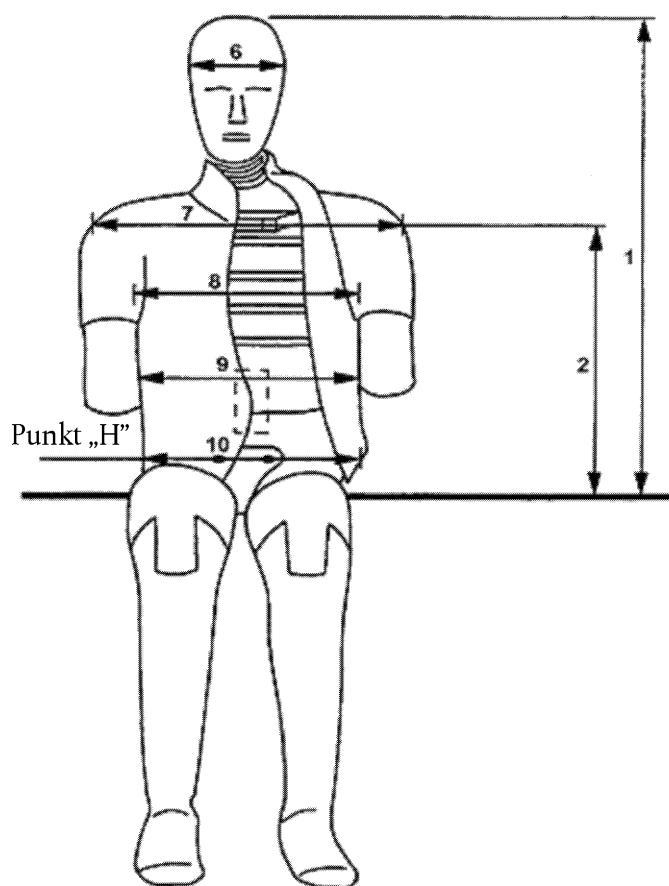
4.2.1. Wymiary podstawowe manekina używanego do badania wytrzymałości na uderzenie boczne (z uwzględnieniem ubrania), w oparciu o rysunek 2 w niniejszym załączniku, podano w tabeli 3 niniejszego załącznika.

Wymiary mierzone są bez ubrania.

Rysunek 2

Pomiary wymiarów podstawowych manekina

(Zob. tabela 3)

Uwaga: wymiary zmierzone bez ubrania.

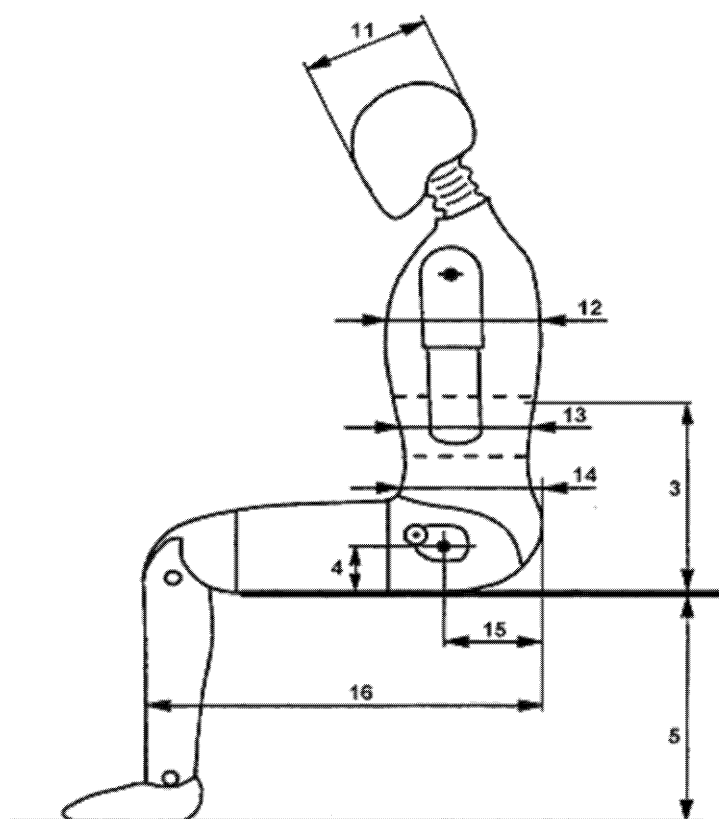

Tabela 3

Wymiary podstawowe manekina

Nr	Parametr	Wymiar (mm)
1	Wysokość w pozycji siedzącej	909 ± 9

Nr	Parametr	Wymiar (mm)
2	Od siedzenia do stawu barkowego	565 ± 7
3	Od siedzenia do spodu bloku kręgosłupa piersiowego	351 ± 5
4	Od siedzenia do stawu biodrowego (środek śruby)	100 ± 3
5	Od spodu stopy do siedzenia, pozycja siedząca	442 ± 9
6	Szerokość głowy	155 ± 3
7	Szerokość barku/ramienia	470 ± 9
8	Szerokość klatki piersiowej	327 ± 5
9	Szerokość brzucha	290 ± 5
10	Szerokość miednicy	355 ± 5
11	Głębokość głowy	201 ± 5
12	Głębokość klatki piersiowej	276 ± 5
13	Głębokość brzucha	199 ± 5
14	Głębokość miednicy	240 ± 5
15	Od tyłu pośladków do stawu biodrowego (środek śruby)	155 ± 5
16	Od tyłu pośladków do przodu kolana	606 ± 9

5. CERTYFIKACJA MANEKINA

5.1. Strona uderzana

5.1.1. W zależności od tego, po której stronie pojazdu ma nastąpić uderzenie, certyfikację części manekina należy przeprowadzać po prawej albo po lewej stronie.

5.1.2. Konfigurację manekina w odniesieniu do kierunku montażu modułów żeber i położenia przetworników siły działającej na brzuch dostosowuje się do wymaganej strony uderzanej.

5.2. Oprzyrządowanie

5.2.1. Wszelkie oprzyrządowanie należy skalibrować zgodnie z wymaganiami określonymi w dokumentach wymienionych w pkt 1.1 niniejszego załącznika.

5.2.2. Wszystkie kanały oprzyrządowania muszą być zgodne z normą ISO 6487:2000 lub specyfikacją kanału rejestracji danych SAE J211 (marzec 1995 r.).

5.2.3. Minimalna liczba kanałów wymagana do celów zgodności z niniejszym regulaminem wynosi dziesięć:

przyspieszenia głowy (3);

przemieszczenia żeber klatki piersiowej (3);

obciążenia brzucha (3); oraz

obciążenia spojenia łonowego (1).

5.2.4. Ponadto dostępny jest szereg fakultatywnych kanałów oprzyrządowania (38):

obciążenia górnej części szyi (6);

obciążenia dolnej części szyi (6);

obciążenia obojczyków (3);

obciążenia płyty tylnej tułowia (4);

przyspieszenia T1 (3);

przyspieszenia T12 (3);

przyspieszenia żeber (6, dwa na każde żebro);

obciążenia kręgosłupa T12 (4);

obciążenia dolnej części kręgosłupa lędźwiowego (3);

przyspieszenia miednicy (3); oraz

obciążenia kości udowej (6).

Ponadto fakultatywnie dostępne są cztery kanały wskaźnika pozycji:

obroty klatki piersiowej (2); oraz

obroty miednicy (2).

5.3. Kontrola wzrokowa

5.3.1. Wszystkie części manekina należy sprawdzić wizualnie pod kątem uszkodzeń i w razie konieczności wymienić przed badaniem certyfikacyjnym.

5.4. Ogólne ustawienie do badania

5.4.1. Na rysunku 3 w niniejszym załączniku przedstawiono ustawienie do badania dla wszystkich badań certyfikacyjnych wykonywanych na manekinie używanym do badania wytrzymałości na uderzenie boczne.

5.4.2. Przygotowanie ustawienia do badań certyfikacyjnych i procedury badawcze muszą być zgodne ze specyfikacją i wymaganiami określonymi w dokumentacji wskazanej w pkt 1.1.

5.4.3. Badania głowy, szyi, klatki piersiowej i kręgosłupa lędźwiowego przeprowadza się na podzespołach manekina.

5.4.4. Badania barku, brzucha i miednicy są dokonywane na kompletnym manekinie (bez odzieży, obuwia i bielizny). W badaniach tych manekin znajduje się w pozycji siedzącej na płaskiej powierzchni, przy czym między manekinem a płaską powierzchnią znajdują się dwa arkusze politetrafluoroetenu (PTFE) o grubości 2 mm lub mniejszej.

5.4.5. Wszystkie części podlegające certyfikacji należy przechowywać przed badaniem w pomieszczeniu badawczym przez okres co najmniej czterech godzin w temperaturze 18–22 °C oraz przy wilgotności względnej wynoszącej 10–70 %.

5.4.6. Odstęp czasu między dwoma badaniami certyfikacyjnymi tej samej części musi wynosić co najmniej 30 minut.

5.5. Głowa

5.5.1. Podzespół głowy, w tym zastępcze ogniwo obciążnikowe górnej części szyi, certyfikowany jest w drodze próby rzutowej z wysokości 200 ± 1 mm na płaską, sztywną powierzchnię uderzeniową.

- 5.5.2. Kąt między powierzchnią uderzeniową i płaszczyzną usytuowaną w połowie odległości między środkiem łuku głowy i środkiem jego cięciwy wynosi $35^\circ \pm 1^\circ$, co umożliwia uderzenie górnej części boku głowy (można tego dokonać za pomocą upręży miotającej lub wspornika do upuszczania głowy o masie wynoszącej $0,075 \pm 0,005$ kg).
- 5.5.3. Szczytowe wynikowe przyspieszenie głowy, przefiltrowane w CFC 1000 zgodnej z normą ISO 6487:2000, musi zawierać się w przedziale 100–150 g.
- 5.5.4. Zachowanie głowy można dostosować do wymagań poprzez zmianę charakterystyki tarcia na łączniku skóra-czaszka (np. stosując środek poślizgowy w postaci sproszkowanego talku lub rozpylając politetrafluoroeten (PTFE)).
- 5.6. Szyja
- 5.6.1. Szyjny łącznik głowa-szyja jest zamontowany do specjalnego certyfikacyjnego modelu głowy o masie $3,9 \pm 0,05$ kg (zob. rysunek 6) za pomocą płyty łącznikowej o grubości 12 mm i masie wynoszącej $0,205 \pm 0,05$ kg.
- 5.6.2. Model głowy i szyja są zamontowane do góry nogami do spodu wahadła szyi⁽¹⁾, co umożliwia ruch boczny układu.
- 5.6.3. Wahadło szyi jest wyposażone w jednoosiowy przyspieszeniometer odpowiedni do specyfikacji wahadła szyi (zob. rysunek 5).
- 5.6.4. Wahadło szyi musi mieć możliwość swobodnego opadania z wybranej wysokości w celu uzyskania prędkości uderzenia $3,4 \pm 0,1$ m/s mierzonej w miejscu usytuowania przyspieszeniometra wahadła.
- 5.6.5. Wahadło szyi jest spowalniane od prędkości uderzenia do zera za pomocą odpowiedniego urządzenia⁽²⁾, zgodnie z opisem w specyfikacji wahadła szyi (zob. rysunek 5), umożliwiające uzyskanie krzywej zmiany prędkości w korytarzu czasowym przedstawionym na rysunku 7 i w tabeli 4 niniejszego załącznika. Wszystkie kanały muszą być rejestrowane zgodnie z normą ISO 6487:2000 lub ze specyfikacją kanału rejestracji danych SAE J211 (marzec 1995 r.) i przefiltrowane cyfrowo w CFC 180 zgodnej z normą ISO 6487:2000 lub z SAE J211:1995. Spowolnienie wahadła musi być przefiltrowane w CFC 60 zgodnej z normą ISO 6487:2000 lub z SAE J211:1995.

Tabela 4

Zmiana prędkości wahadła – korytarz czasowy do badania certyfikacyjnego szyi

Górna granica Czas (s)	Prędkość (m/s)	Dolna granica Czas (s)	Prędkość (m/s)
0,001	0,0	0	– 0,05
0,003	– 0,25	0,0025	– 0,375
0,014	– 3,2	0,0135	– 3,7
		0,017	– 3,7

- 5.6.6. Maksymalny kąt przegięcia modelu głowy w stosunku do wahadła (kąt $d\theta_A + d\theta_C$ na rysunku 6) powinien wynosić 49,0–59,0 stopni i następować w przedziale 54,0–66,0 ms.
- 5.6.7. Maksymalne przemieszczenia środka ciężkości modelu głowy mierzone przy kącie $d\theta_A$ i $d\theta_B$ (zob. rysunek 6) powinny wynosić: przedni kąt podstawowy wahadła $d\theta_A$ od $32,0^\circ$ do $37,0^\circ$, następujący w przedziale od 53,0 do 63,0 ms, oraz tylny kąt podstawowy wahadła $d\theta_B$ od $0,81 \cdot (\text{kąt } d\theta_A) + 1,75^\circ$ do $0,81 \cdot (\text{kąt } d\theta_A) + 4,25^\circ$, następujący w przedziale od 54,0 do 64,0 ms.

⁽¹⁾ Wahadło szyi zgodne z amerykańskim Kodeksem Przepisów Federalnych 49 CFR, rozdział V część 572.33 (wydanie 10-1-00) (zob. także rysunek 5).

⁽²⁾ Zalecane jest użycie trzyczalowego bloku pustakowego (zob. rysunek 5).

- 5.6.8. Zachowanie szyi można wyregulować poprzez wymianę ośmiu podkładek sprężystych o przekroju okrągłym na podkładki sprężyste o innej twardości w skali Shore'a.
- 5.7. Bark
- 5.7.1. Długość linki elastycznej musi być tak wyregulowana, aby siła zawierająca się w przedziale 27,5–32,5 N, przyłożona 4 ± 1 mm do przodu od zewnętrznej krawędzi obojczyka w tej samej płaszczyźnie co ruch obojczyka, była wystarczająca do poruszenia obojczyka do przodu.
- 5.7.2. Manekin znajduje się w pozycji siedzącej na płaskiej, poziomej, sztywnej powierzchni bez podparcia z tyłu. Klatka piersiowa jest w położeniu pionowym, a ramiona są ustawione pod kątem $40^\circ \pm 2^\circ$ do przodu w stosunku do pionu. Nogi są w położeniu poziomym.
- 5.7.3. Urządzeniem uderzającym jest wahadło o masie $23,4 \pm 0,2$ kg, średnicy $152,4 \pm 0,25$ mm i promieniu krawędzi wynoszącym 12,7 mm⁽¹⁾. Urządzenie uderzające zwiesza się ze sztywnych zawiasów na czterech drutach, przy czym linia środkowa urządzenia uderzającego musi przebiegać co najmniej 3,5 m poniżej sztywnych zawiasów (zob. rysunek 4).
- 5.7.4. Urządzenie uderzające jest wyposażone w przyspieszeniometer reagujący w kierunku uderzenia, umieszczony na osi urządzenia uderzającego.
- 5.7.5. Urządzenie uderzające powinno wahać się swobodnie w kierunku barku manekina z prędkością uderzeniową wynoszącą $4,3 \pm 0,1$ m/s.
- 5.7.6. Kierunek uderzenia jest prostopadły w stosunku do przedniej-tylnej osi manekina, natomiast oś urządzenia uderzającego jest styczna z osią przegubu ramienia.
- 5.7.7. Szczytowe przyspieszenie urządzenia uderzającego, przefiltrowane w CFC 180 zgodnej z normą ISO 6487:2000, mieści się w przedziale 7,5–10,5 g.
- 5.8. Ramiona
- 5.8.1. Nie określono żadnej procedury dynamicznej certyfikacji w odniesieniu do ramion.
- 5.9. Klatka piersiowa
- 5.9.1. Każdy moduł żebra jest certyfikowany oddzielnie.
- 5.9.2. Moduł żebra jest umieszczony pionowo w urządzeniu do badania przez upuszczenie, zaś cylinder żebra zostaje zamocowany sztywno do tego urządzenia.
- 5.9.3. Urządzeniem uderzającym jest swobodnie opadająca masa $7,78 \pm 0,01$ kg, o płaskim czole i średnicy 150 ± 2 mm.
- 5.9.4. Linia środkowa urządzenia uderzającego musi być zrównana z linią środkową zespołu prowadnicy żebra.
- 5.9.5. Siła uderzenia określana jest poprzez wysokość zrzutu wynoszącą 815, 204 i 459 mm. Przy takich wysokościach zrzutu uzyskuje się prędkości wynoszące odpowiednio 4, 2 i 3 m/s. Wysokości zrzutu podczas badania należy przestrzegać z dokładnością do 1 %.
- 5.9.6. Przemieszczenie żebra powinno zostać zmierzone, na przykład przy użyciu osobnego przetwornika przemieszczenia żebra.
- 5.9.7. Wymagania dotyczące certyfikacji żebra przedstawiono w tabeli 5 niniejszego załącznika.
- 5.9.8. Zachowanie modułu żebra można wyregulować poprzez wymianę sprężyny dostrajającej wewnątrz cylindra na inną o odmienniej sztywności.

⁽¹⁾ Wahadło zgodne z amerykańskim Kodeksem Przepisów Federalnych 49 CFR, rozdział V część 572.36(a) (wydanie 10-1-00) (zob. także rysunek 4).

Tabela 5

Wymagania dotyczące certyfikacji całego modułu żebra

Sekwencja badania	Wysokość zrzutu (dokładność 1 %) (mm)	Minimalne przemieszczenie (mm)	Maksymalne przemieszczenie (mm)
1	815	46,0	51,0
2	204	23,5	27,5
3	459	36,0	40,0

5.10. Kręgosłup lędźwiowy

- 5.10.1. Kręgosłup lędźwiowy jest zamontowany do specjalnego modelu głowy, służącego do celów certyfikacji, o masie $3,9 \pm 0,05$ kg (zob. rysunek 6), za pomocą płytki łącznikowej o grubości 12 mm i masie $0,205 \pm 0,05$ kg.
- 5.10.2. Model głowy i kręgosłup lędźwiowy są zamontowane do góry nogami do spodu wahadła szyi ⁽¹⁾ umożliwiającego ruch boczny układu.
- 5.10.3. Wahadło szyi jest wyposażone w jednoosiowy przyspieszeniometer odpowiadający specyfikacji wahadła szyi (zob. rysunek 5).
- 5.10.4. Wahadło szyi musi mieć możliwość swobodnego opadania z wybranej wysokości w celu uzyskania prędkości uderzenia $6,05 \pm 0,1$ m/s mierzonej w miejscu usytuowania przyspieszeniometra wahadła.
- 5.10.5. Wahadło szyi jest spowalniane od prędkości uderzenia do zera za pomocą odpowiedniego urządzenia ⁽²⁾, zgodnie z opisem w specyfikacji wahadła szyi (zob. rysunek 5), umożliwiającego uzyskanie krzywej zmiany prędkości w korytarzu czasowym przedstawionym na rysunku 8 i w tabeli 6 niniejszego załącznika. Wszystkie kanały muszą być rejestrowane zgodnie z normą ISO 6487:2000 lub ze specyfikacją kanału rejestracji danych SAE J211 (marzec 1995 r.) i przefiltrowane cyfrowo w CFC 180 zgodnej z normą ISO 6487:2000 lub z SAE J211:1995. Spowolnienie wahadła musi być przefiltrowane w CFC 60 zgodnej z normą ISO 6487:2000 lub z SAE J211:1995.

Tabela 6

Zmiana prędkości wahadła – korytarz czasowy do badania certyfikacyjnego kręgosłupa lędźwiowego

Górna granica czasowa [s]	Prędkość [m/s]	Dolna granica czasowa [s]	Prędkość [m/s]
0,001	0,0	0	-0,05
0,0037	-0,2397	0,0027	-0,425
0,027	-5,8	0,0245	-6,5
		0,03	-6,5

- 5.10.6 Maksymalny kąt przegięcia modelu głowy w stosunku do wahadła (kąt dθA + dθC na rysunku 6) powinien wynosić 45,0°–55,0° i następować w przedziale 39,0–53,0 ms.
- 5.10.7. Maksymalne przemieszczenia środka ciężkości modelu głowy mierzone przy kącie dθA i dθB (zob. rysunek 6) powinny wynosić: przedni kąt podstawowy wahadła dθA od 31,0° do 35,0°, następujący w przedziale od 44,0 do 52,0 ms, oraz tylny kąt podstawowy wahadła dθB od $0,8 \cdot (\text{kąt } d\theta A) + 2^\circ$ do $0,8 \cdot (\text{kąt } d\theta A) + 4,50^\circ$, następujący w przedziale od 44,0 do 52,0 ms.

⁽¹⁾ Wahadło szyi zgodne z amerykańskim Kodeksem Przepisów Federalnych 49 CFR, rozdział V część 572.33 (wydanie 10-1-00) (zob. także rysunek 5).

⁽²⁾ Zalecane jest użycie sześciociałowego bloku pustakowego (zob. rysunek 5).

- 5.10.8. Zachowanie kręgosłupa lędźwiowego można wyregulować poprzez zmianę napięcia kabla kręgosłupa.
- 5.11. Brzuch
- 5.11.1. Manekin znajduje się w pozycji siedzącej na płaskiej, poziomej, sztywnej powierzchni bez podparcia z tyłu. Klatka piersiowa jest w położeniu pionowym, a ramiona i nogi znajdują się w położeniu poziomym.
- 5.11.2. Urządzeniem uderzającym jest wahadło o masie $23,4 \pm 0,2$ kg, średnicy $152,4 \pm 0,25$ mm i promieniu krawędzi wynoszącym 12,7 mm ⁽¹⁾. Urządzenie uderzające zwiesza się ze sztywnych zawiasów na ośmiu drutach, przy czym linia środkowa urządzenia uderzającego musi przebiegać co najmniej 3,5 m poniżej sztywnych zawiasów (zob. rysunek 4).
- 5.11.3. Urządzenie uderzające jest wyposażone w przyspieszeniomierz reagujący w kierunku uderzenia, umieszczony na osi urządzenia uderzającego.
- 5.11.4. Wahadło jest wyposażone w poziome czoło urządzenia uderzającego w formie „podłokietnika” o masie $1,0 \pm 0,01$ kg. Całkowita masa urządzenia uderzającego z czołem „podłokietnika” wynosi $24,4 \pm 0,21$ kg. Sztywny „podłokietnik” ma 70 ± 1 mm wysokości, 150 ± 1 mm szerokości oraz musi posiadać możliwość zagłębienia się w brzuch na co najmniej 60 mm. Linia środkowa wahadła jest styczna ze środkiem „podłokietnika”.
- 5.11.5. Urządzenie uderzające powinno wahać się swobodnie w kierunku brzucha manekina z prędkością uderzeniową wynoszącą $4,0 \pm 0,1$ m/s.
- 5.11.6. Kierunek uderzenia jest prostopadły do przedniej-tylnej osi manekina, natomiast oś urządzenia uderzającego jest zrównana ze środkiem przetwornika środkowego siły działającej na brzuch.
- 5.11.7. Szczytowa siła urządzenia uderzającego, uzyskana z przyspieszenia urządzenia uderzającego, przefiltrowanego w CFC 180 zgodnej z normą ISO 6487:2000 i pomnożona przez masę urządzenia uderzającego/„podłokietnika”, powinna wynosić 4,0–4,8 kN oraz występować w przedziale 10,6–13,0 ms.
- 5.11.8. Wartości sił w czasie, mierzone za pomocą trzech przetworników siły działającej na brzuch, muszą zostać zsumowane i przefiltrowane z zastosowaniem CFC 600 zgodnej z normą ISO 6487:2000. Szczytowa siła wynikająca z tej sumy musi wynosić 2,2–2,7 kN oraz występować w przedziale 10,0–12,3 ms.
- 5.12. Miednica
- 5.12.1. Manekin znajduje się w pozycji siedzącej na płaskiej, poziomej, sztywnej powierzchni bez podparcia z tyłu. Klatka piersiowa jest w położeniu pionowym, a ramiona i nogi znajdują się w położeniu poziomym.
- 5.12.2. Urządzeniem uderzającym jest wahadło o masie $23,4 \pm 0,2$ kg, średnicy $152,4 \pm 0,25$ mm i promieniu krawędzi wynoszącym 12,7 mm ⁽²⁾. Urządzenie uderzające zwiesza się ze sztywnych zawiasów na ośmiu drutach, przy czym linia środkowa urządzenia uderzającego musi przebiegać co najmniej 3,5 m poniżej sztywnych zawiasów (zob. rysunek 4).
- 5.12.3. Urządzenie uderzające jest wyposażone w przyspieszeniomierz reagujący w kierunku uderzenia, umieszczony na osi urządzenia uderzającego.
- 5.12.4. Urządzenie uderzające powinno wahać się swobodnie w kierunku miednicy manekina z prędkością uderzeniową wynoszącą $4,3 \pm 0,1$ m/s.
- 5.12.5. Kierunek uderzenia jest prostopadły do przedniej-tylnej osi manekina, natomiast oś urządzenia uderzającego jest zrównana ze środkiem punktu „H” płyty tylnej.
- 5.12.6. Szczytowa siła urządzenia uderzającego, uzyskana z przyspieszenia urządzenia uderzającego, przefiltrowanego w CFC 180 zgodnej z normą ISO 6487:2000 i pomnożona przez masę urządzenia uderzającego, powinna wynosić 4,4–5,4 kN oraz występować w przedziale 10,3–15,5 ms.
- 5.12.7. Siła działająca na spojenie łonowe, przefiltrowana w CFC 600 zgodnej z normą ISO 6487:2000, musi wynosić 1,04–1,64 kN oraz występować w przedziale 9,9–15,9 ms.

⁽¹⁾ Wahadło zgodne z amerykańskim Kodeksem Przepisów Federalnych 49 CFR, rozdział V część 572.36(a) (wydanie 10-1-00) (zob. także rysunek 4).

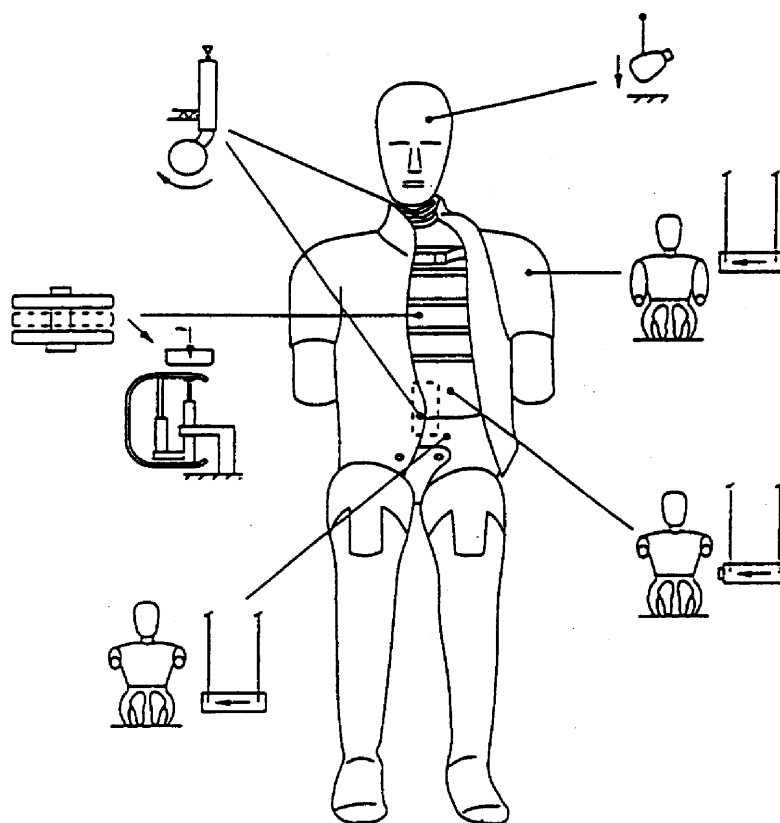
⁽²⁾ Wahadło zgodne z amerykańskim Kodeksem Przepisów Federalnych 49 CFR, rozdział V część 572.36(a) (wydanie 10-1-00) (zob. także rysunek 4).

5.13. Nogi

5.13.1. Nie określono żadnej procedury dynamicznej certyfikacji w odniesieniu do nóg.

Rysunek 3

Widok ogólny manekina używanego do badań wytrzymałości na uderzenie boczne, w ustawieniu do badania certyfikacyjnego

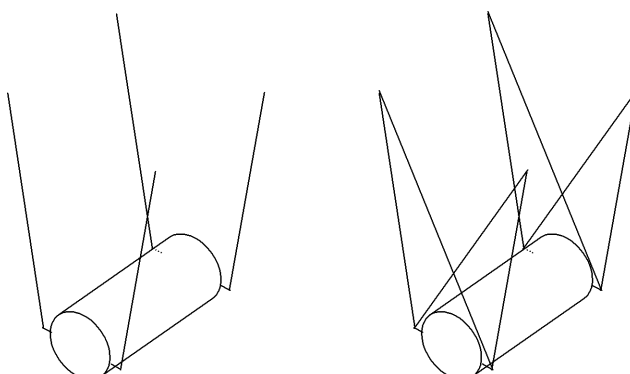

Rysunek 4

Zawieszenie urządzenia uderzającego o masie 23,4 kg

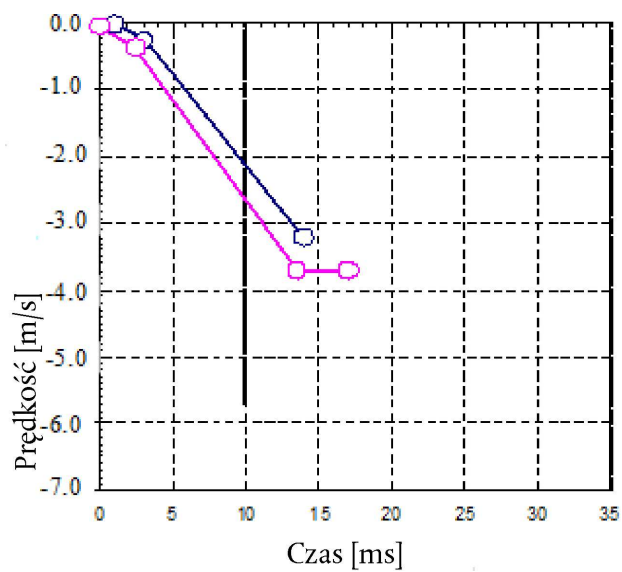
Po lewej: zawieszenie na czterech drutach (druty poprzeczne usunięte)

Po prawej: zawieszenie na ośmiu drutach

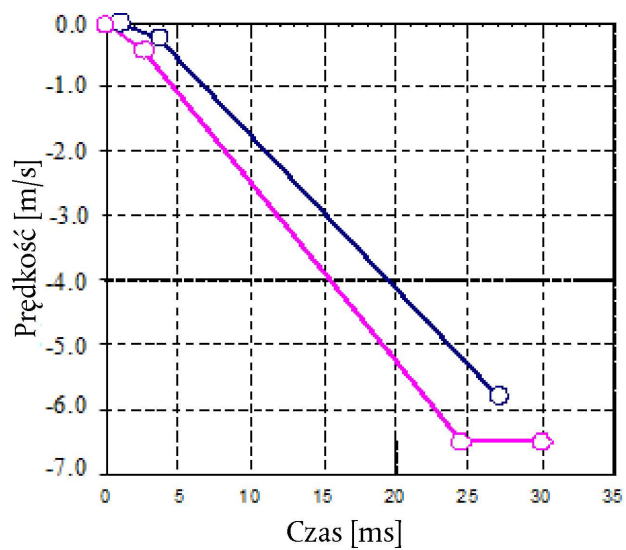
Rysunek 7

Zmiana prędkości wahadła – korytarz czasowy do badania certyfikacyjnego szyi

Rysunek 8

Zmiana prędkości wahadła – korytarz czasowy do badania certyfikacyjnego kręgosłupa lędźwiowego

ZAŁĄCZNIK 7

INSTALACJA MANEKINA UŻYWANEGO DO BADANIA WYTRZYMAŁOŚCI NA UDERZENIE BOCZNE

1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA

- 1.1. Manekin używany do badania wytrzymałości na uderzenie boczne opisany w załączniku 6 do niniejszego regulaminu stosowany jest zgodnie z następującą procedurą instalacji.

2. INSTALACJA

- 2.1. Wyregulować stawy kolana i kostki tak, aby dokładnie podpierały one dolną część nogi, kiedy jest ona wyprostowana poziomo (regulacja 1–2 g).
- 2.2. Sprawdzić, czy manekin jest dostosowany do pożądanego kierunku uderzenia.
- 2.3. Ubrać manekina w dopasowane spodenki do pół łydki, wykonane z elastycznej bawełny, można także ubrać go w dopasowaną koszulę z krótkimi rękawami wykonaną z elastycznej bawełny.
- 2.4. Każda stopa jest wyposażona w but.
- 2.5. Umieścić manekina na przednim zewnętrznym siedzeniu po stronie uderzenia, jak opisano w specyfikacji procedury badania wytrzymałości na uderzenie boczne.
- 2.6. Płaszczyzna symetrii manekina musi być styczna ze środkową płaszczyzną pionową wspomnianej pozycji siedzenia.
- 2.7. Miednica manekina musi być umieszczona tak, że linia boczna przechodząca przez punkty „H” manekina jest prostopadła do wzdłużnej linii środkowej siedzenia. Linia przechodząca przez punkty „H” manekina musi być pozioma z maksymalnym odchyleniem $\pm 2^\circ$ (¹).

Właściwą pozycję miednicy manekina można sprawdzić w odniesieniu do punktu „H” manekina punktu „H”, wykorzystując otwory M_3 w płytach tylnych punktu „H” po każdej stronie miednicy ES-2. Otwory M_3 oznaczone są jako „Hm”. Pozycja „Hm” powinna znajdować się w okręgu o promieniu 10 mm dookoła punktu „H” manekina punktu „H”.

Właściwa pozycja miednicy manekina

- 2.8. Górną część tułowia należy zgąć do przodu, a następnie odgiąć z powrotem do tyłu, przyciskając ją do oparcia siedzenia (zob. uwaga 1). Barki manekina muszą być ustawione całkowicie do tyłu.
- 2.9. Niezależnie od pozycji siedzenia manekina kąt między górną częścią ramienia i linią odniesienia ramię-tułów musi z każdej strony wynosić $40^\circ \pm 5^\circ$. Linia odniesienia ramię-tułów jest określona jako przekrój poprzeczny płaszczyzny stycznej do przedniej powierzchni żeber i pionowej płaszczyzny wzdłużnej manekina obejmującej ramię.
- 2.10. W odniesieniu do pozycji siedzenia kierowcy, bez wywoływania ruchu miednicy lub tułowia umieścić prawą stopę manekina na niewciśniętym pedale przyspieszenia, z piętą spoczywającą możliwie najdalej do tyłu na płycie podłogowej. Ustawić lewą stopę prostopadle do dolnej części nogi, z piętą spoczywającą na płycie podłogowej w tej samej linii bocznej co pięta prawa. Ustawić kolana manekina tak, aby ich powierzchnie zewnętrzne znajdowały się 150 ± 10 mm od płaszczyzny symetrii manekina. Jeżeli pozwalają na to powyższe ograniczenia, ułożyć uda manekina tak, by dotykały poduszki siedzenia.
- 2.11. W odniesieniu do innych pozycji siedzenia, bez wywoływania ruchu miednicy lub tułowia umieścić pięty manekina możliwie jak najbardziej do przodu na płycie podłogowej, bez wciskania poduszki siedzenia więcej niż wciśnięcie spowodowane masą nogi. Ustawić kolana manekina tak, aby ich powierzchnie zewnętrzne znajdowały się 150 ± 10 mm od płaszczyzny symetrii manekina.

(¹) Manekin może posiadać czujniki przechyłu w klatce piersiowej i miednicy. Przyrządy te mogą ułatwić uzyskanie pożądanej pozycji.

ZAŁĄCZNIK 8

BADANIE CZĘŚCIOWE

1. CEL

Badania te przeprowadza się w celu zweryfikowania, czy zmodyfikowany pojazd posiada taką samą (lub lepszą) charakterystykę pochłaniania energii jak pojazd, który uzyskał homologację typu na podstawie niniejszego regulaminu.
2. PROCEDURY I INSTALACJE
 - 2.1. Badania wzorcowe
 - 2.1.1. Stosując pierwotny materiał wypełniający, badany podczas homologacji typu pojazdu, zamontowany w nowej bocznej konstrukcji pojazdu podlegającej homologacji, przeprowadza się dwa badania dynamiczne z wykorzystaniem dwóch różnych urządzeń uderzających (rysunek 1).
 - 2.1.1.1. Urządzenie uderzające modelu głowy, określone w pkt 3.1.1, musi trafić z prędkością 24,1 km/h w obszar, w który uderza głowa manekina EUROSID podczas homologacji pojazdu. Odnotowuje się wyniki badania i oblicza HPC. Badania tego nie przeprowadza się jednak, jeżeli podczas badania opisanego w załączniku 4 do niniejszego regulaminu: głowa nie zetknęła się z niczym lub zetknęła się jedynie z szybą okna, pod warunkiem że szyba okna nie jest wykonana ze szkła laminowanego.
 - 2.1.1.2. Urządzenie uderzające bloku tułowia, określone w pkt 3.2.1 poniżej, musi trafić z prędkością 24,1 km/h w obszar boczny, w który uderza bark, ramię i klatka piersiowa manekina EUROSID podczas homologacji typu pojazdu. Odnotowuje się wyniki badania i oblicza HPC.
 - 2.2. Badanie homologacyjne
 - 2.2.1. Przy użyciu nowych materiałów wypełniających, siedzenia itp., przedstawionych w celu rozszerzenia homologacji, zamontowanych w nowej konstrukcji bocznej pojazdu, powtarza się badania wymienione w pkt 2.1.1.1 i 2.1.1.2 powyżej oraz odnotowuje nowe wyniki i oblicza na ich podstawie HPC.
 - 2.2.1.1. Jeżeli HPC obliczone z wyników obu badań homologacyjnych są niższe niż HPC otrzymane podczas badań wzorcowych (przeprowadzonych z zastosowaniem oryginalnych materiałów wypełniających lub siedzeń), udziela się rozszerzenia.
 - 2.2.1.2. Jeżeli nowe HPC są wyższe niż HPC otrzymane podczas badań wzorcowych, przeprowadza się nowe badania w pełnym zakresie (z zastosowaniem proponowanych wypełniaczy/siedzeń itp.).
 3. APARATURA BADAWCZA
 - 3.1. Urządzenie uderzające modelu głowy (rysunek 2)
 - 3.1.1. Przyrząd ten stanowi w pełni sterowane, liniowe, sztywne urządzenie uderzające o masie 6,8 kg. Ma ono półkulistą powierzchnię uderzającą o średnicy 165 mm.
 - 3.1.2. Model głowy musi być wyposażony w dwa przyspieszoniomierze i urządzenie do pomiaru prędkości, wszystkie będące w stanie dokonywać pomiaru wartości w kierunku uderzenia.
 - 3.2. Urządzenie uderzające bloku tułowia (rysunek 3)
 - 3.2.1. Przyrząd ten stanowi w pełni sterowane, liniowe, sztywne urządzenie uderzające o masie 30 kg. Jego wymiary i przekrój poprzeczny przedstawiono na rysunku 3.
 - 3.2.2. Blok tułowia musi być wyposażony w dwa przyspieszoniomierze i urządzenie do pomiaru prędkości, wszystkie będące w stanie dokonywać pomiaru w kierunku uderzenia.

ZAŁĄCZNIK 9

**PROCEDURY BADANIA W ZAKRESIE OCHRONY OSÓB PRZEBYWAJĄCYCH W POJAZDACH
ZASILANYCH ENERGIĄ ELEKTRYCZNĄ PRZED WYSOKIM NAPIĘCIEM I WYCIEKIEM ELEKTROLITU**

W niniejszym załączniku opisano procedury badań przeprowadzanych w celu wykazania zgodności z wymaganiami w zakresie bezpieczeństwa elektrycznego określonymi w pkt 5.3.7. Należy zauważyć, że pomiary rezystancji izolacji dokonane megomierzem lub oscyloskopem mogą we właściwy sposób zastąpić procedurę opisaną poniżej. W takim przypadku konieczne może być wyłączenie pokładowego układu monitorowania rezystancji izolacji.

Przed przeprowadzeniem badania wytrzymałości pojazdu na uderzenie należy zmierzyć i zapisać napięcie szyny wysokonapięciowej (V_b) (zob. rysunek 1), tak by potwierdzić, iż zawiera się ono w przedziale napięcia roboczego pojazdu określonym przez producenta pojazdu.

1. PRZYGOTOWANIE DO BADANIA I URZĄDZENIA STOSOWANE PODCZAS BADANIA

Jeśli użyto funkcji separatora wysokiego napięcia, pomiarów należy dokonać z obydwu stron urządzenia wykonującego funkcję odłączania.

Jeśli jednak funkcja separatora wysokiego napięcia stanowi integralny element REESS lub układu przekształcania energii, a stopień ochrony szyny wysokonapięciowej REESS lub układu przekształcania energii jest zgodny ze stopniem ochrony IPXXB po badaniu z uderzeniem, pomiary można przeprowadzić jedynie pomiędzy urządzeniem wykonującym funkcję odłączania a obciążeniem elektrycznym.

Woltomierz stosowany w badaniu musi mierzyć wartości prądu stałego, a jego opór wewnętrzny musi wynosić co najmniej 10 MΩ.

2. PODCZAS POMIARÓW NAPIĘCIA MOŻNA SKORZYSTAĆ Z PONIŻSZYCH INSTRUKCJI.

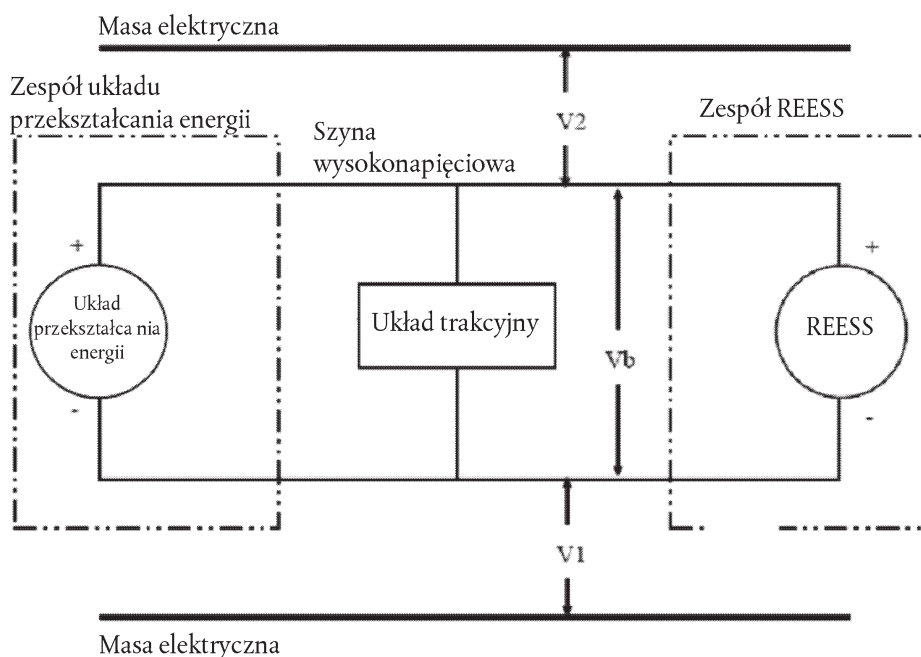
Po badaniu z uderzeniem należy ustalić napięcia szyn wysokonapięciowych (V_b , V_1 , V_2) (zob. rysunek 1).

Pomiar napięcia należy wykonać nie wcześniej niż 5 sekund i nie później niż 60 sekund po uderzeniu.

Powyższa procedura nie ma zastosowania, jeśli badanie jest wykonywane w warunkach, w których elektryczny układ napędowy nie jest zasilany.

Rysunek 1

Pomiar V_b , V_1 , V_2

3. PROCEDURA OCENY W PRZYPADKU NISKIEGO POZIOMU ENERGII ELEKTRYCZNEJ

Przed uderzeniem przełącznik S_1 i znany rezystor wyładowczy R_e są podłączone równolegle przy odpowiednim oporze biernym pojemnościowym (zob. rysunek 2).

Nie wcześniej niż 5 sekund i nie później niż 60 sekund po uderzeniu należy zamknąć przełącznik S_1 oraz zmierzyć i zapisać napięcie V_b i natężenie I_e . Iloczyn napięcia V_b i natężenia I_e należy poddać całkowaniu w przedziale czasu, począwszy od momentu, gdy przełącznik S_1 jest zamknięty (t_c), aż do momentu, gdy napięcie V_b spadnie poniżej progu wysokiego napięcia wynoszącego 60 V prądu stałego (t_h). Wynik całkowania stanowi wartość całkowitej energii (TE) w dżulach.

$$a) TE = \int_{t_c}^{t_h} V_b \times I_e dt$$

Jeżeli V_b jest mierzone między 5 a 60 sekundą po uderzeniu, a pojemność kondensatorów X (C_x) jest określona przez producenta, całkowitą energię (TE) oblicza się zgodnie z następującym wzorem:

$$b) TE = 0,5 \times C_x \times (V_b^2 - 3\,600)$$

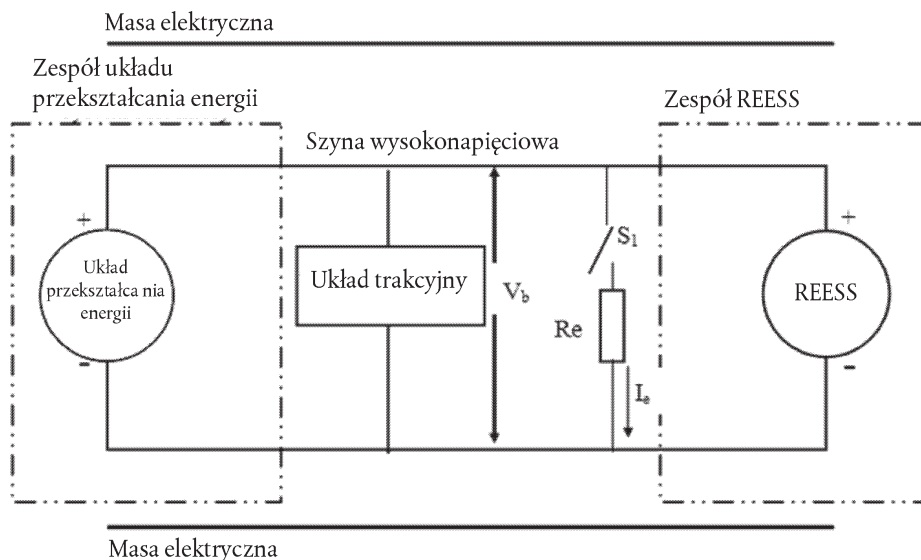
Jeżeli V_1 , V_2 (zob. rysunek 1) są mierzone między 5 a 60 sekundą po uderzeniu, a pojemności kondensatorów Y (C_{y1} , C_{y2}) są określone przez producenta, całkowitą energię (TE_{y1} , TE_{y2}) oblicza się zgodnie z następującymi wzorami:

$$c) TE_{y1} = 0,5 \times C_{y1} \times (V_1^2 - 3\,600)$$

$$TE_{y2} = 0,5 \times C_{y2} \times (V_2^2 - 3\,600)$$

Powyższa procedura nie ma zastosowania, jeśli badanie jest wykonywane w warunkach, w których elektryczny układ napędowy nie jest zasilany.

Rysunek 2

Przykład pomiaru energii szyny wysokonapięciowej zgromadzonej w kondensatorach X

4. OCHRONA FIZYCZNA

Po przeprowadzeniu badania z uderzeniem wszystkie części otaczające części wysokonapięciowe należy bez pomocy narzędzi otworzyć, zdemontować lub usunąć. Wszystkie pozostałe otaczające je części uznaje się za część ochrony fizycznej.

Przegubowy palec probierczy przedstawiony na rysunku 1 w dodatku 1 do niniejszego załącznika należy włożyć we wszystkie szpary lub otwory ochrony fizycznej z siłą badawczą $10\text{ N} \pm 10\%$ w celu dokonania oceny bezpieczeństwa elektrycznego. Jeśli dochodzi do częściowego lub pełnego zagłębienia się przegubowego palca probierczego w ochronie fizycznej, przegubowy palec probierczy należy ustawić w każdym położeniu opisanym poniżej.

Począwszy od położenia wyprostowanego, obydwie przeguby palca probierczego należy kolejno zgiąć do położenia pod kątem 90° w stosunku do osi sąsiedniej części palca oraz ustawić palec w każdym możliwym położeniu.

Wewnętrzne bariery przeciwporażeniowe uznaje się za część osłony.

W razie potrzeby pomiędzy przegubowym palcem probierczym a częściami czynnymi pod wysokim napięciem wewnątrz bariery lub osłony przeciwporażeniowej należy podłączyć źródło niskiego napięcia (nie mniej niż 40 V, ale nie więcej niż 50 V) połączone szeregowo z odpowiednią lampą.

4.1. Warunki akceptacji

Wymagania określone w pkt 5.3.7.1.3 uznaje się za spełnione, jeśli przegubowy palec probierczy przedstawiony na rysunku 1 w dodatku 1 do niniejszego załącznika nie ma możliwości zetknięcia się z częściami czynnymi pod wysokim napięciem.

W razie potrzeby do sprawdzenia, czy przegubowy palec probierczy dotyka szyn wysokonapięciowych, można użyć lustra lub obrazowodu.

Jeżeli wymaganie to sprawdza się za pomocą obwodu sygnalizacyjnego pomiędzy przegubowym palcem probierczym a częściami czynnymi pod wysokim napięciem, to lampa sygnalizacyjna nie może się zaświecić.

5. REZYSTANCJA IZOLACJI

Rezystancję izolacji pomiędzy szyną wysokonapięciową a masą elektryczną można wykazać za pomocą pomiarów lub połączenia pomiarów i obliczeń.

Jeśli rezystancja izolacji wykazywana jest w drodze pomiaru, należy stosować się do poniższych instrukcji:

zmierzyć i zapisać napięcie (V_b) między stroną ujemną a stroną dodatnią szyny wysokonapięciowej (zob. rysunek 1);

zmierzyć i zapisać napięcie (V_1) między stroną ujemną szyny wysokonapięciowej a masą elektryczną (zob. rysunek 1);

zmierzyć i zapisać napięcie (V_2) między stroną dodatnią szyny wysokonapięciowej a masą elektryczną (zob. rysunek 1).

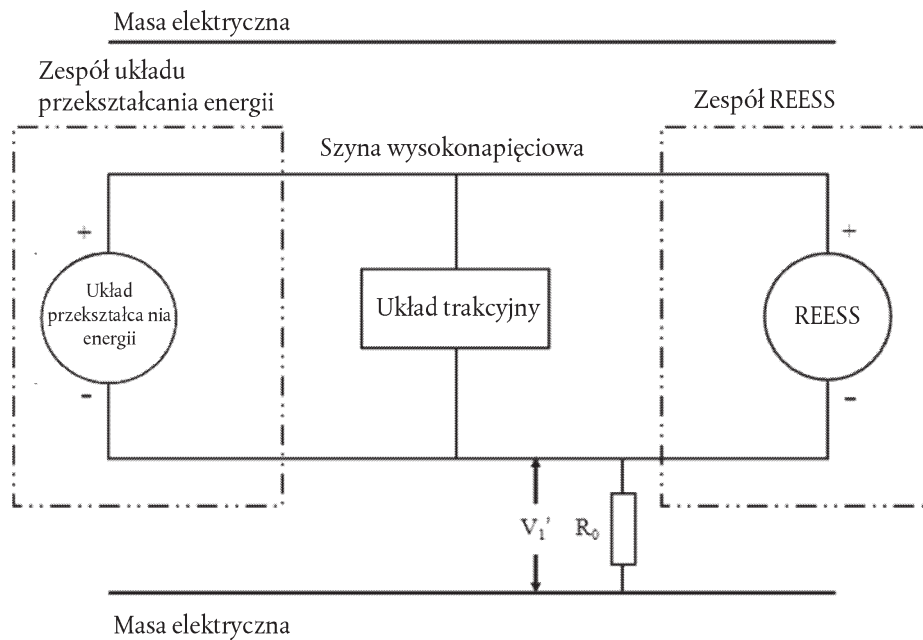
Jeżeli V_1 jest równe V_2 lub większe, umieścić znany wzorzec rezystancji (R_o) między stroną ujemną szyny wysokonapięciowej a masą elektryczną. Po zainstalowaniu R_o zmierzyć napięcie (V_1') między stroną ujemną szyny wysokonapięciowej a masą elektryczną (zob. rysunek 3). Obliczyć izolację elektryczną (R_i) zgodnie z podanym poniżej wzorem.

$$R_i = R_o \cdot (V_b / V_1' - V_b / V_1) \text{ lub } R_i = R_o \cdot V_b \cdot (1 / V_1' - 1 / V_1)$$

Podzielić wynik R_i , który stanowi wartość rezystancji izolacji elektrycznej w omach (Ω), przez napięcie robocze szyny wysokonapięciowej w woltach (V).

$$R_i (\Omega/V) = R_i (\Omega) / \text{Napięcie robocze (V)}$$

Rysunek 3

Pomiar V_1'

Jeżeli V_2 jest większe niż V_1 , umieścić znany wzorec rezystancji (R_o) między stroną dodatnią szyny wysokonapięciowej a masą elektryczną. Po zainstalowaniu R_o zmierzyć napięcie (V_2') między stroną dodatnią szyny wysokonapięciowej a masą elektryczną (zob. rysunek 4).

Obliczyć izolację elektryczną (R_i) zgodnie z podanym poniżej wzorem.

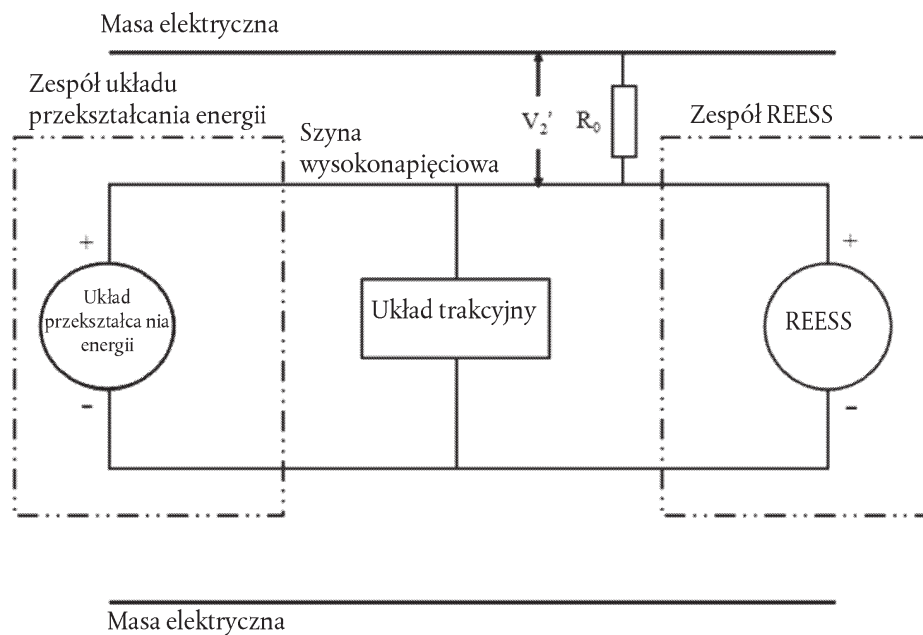
$$R_i = R_o * (V_b / V_2' - V_b / V_2) \text{ lub } R_i = R_o * V_b * (1 / V_2' - 1 / V_2)$$

Podzielić wynik R_i , który stanowi wartość rezystancji izolacji elektrycznej w omach (Ω), przez napięcie robocze szyny wysokonapięciowej w woltach (V).

$$R_i (\Omega/V) = R_i (\Omega) / \text{Napięcie robocze (V)}$$

$$R_i = R_o * (V_b / V_2' - V_b / V_2) \text{ lub } R_i = R_o * V_b * (1 / V_2' - 1 / V_2)$$

Rysunek 4

Pomiar V_2'

Uwaga: Znany wzorec rezystancji R_0 (w Ω) powinien mieć wartość równą minimalnej wymaganej rezystancji izolacji (w Ω/V) pomnożonej przez napięcie robocze pojazdu (w woltach) plus/minus 20 %. R_0 nie musi mieć dokładnie tej wartości, ponieważ równania są ważne dla każdego R_0 , jednak wartość R_0 w tym zakresie powinna zapewnić dobrą rozdzielczość do pomiarów napięcia.

6. WYCIĘK ELEKTROLITU

W razie potrzeby ochronę fizyczną należy pokryć odpowiednią powłoką, tak by potwierdzić ewentualny wyciek elektrolitu z REESS po badaniu z uderzeniem.

Każdy wyciekający płyn będzie uznawany za elektrolit, chyba że producent zapewni sposób rozróżnienia płynów, do których wycieku doszło.

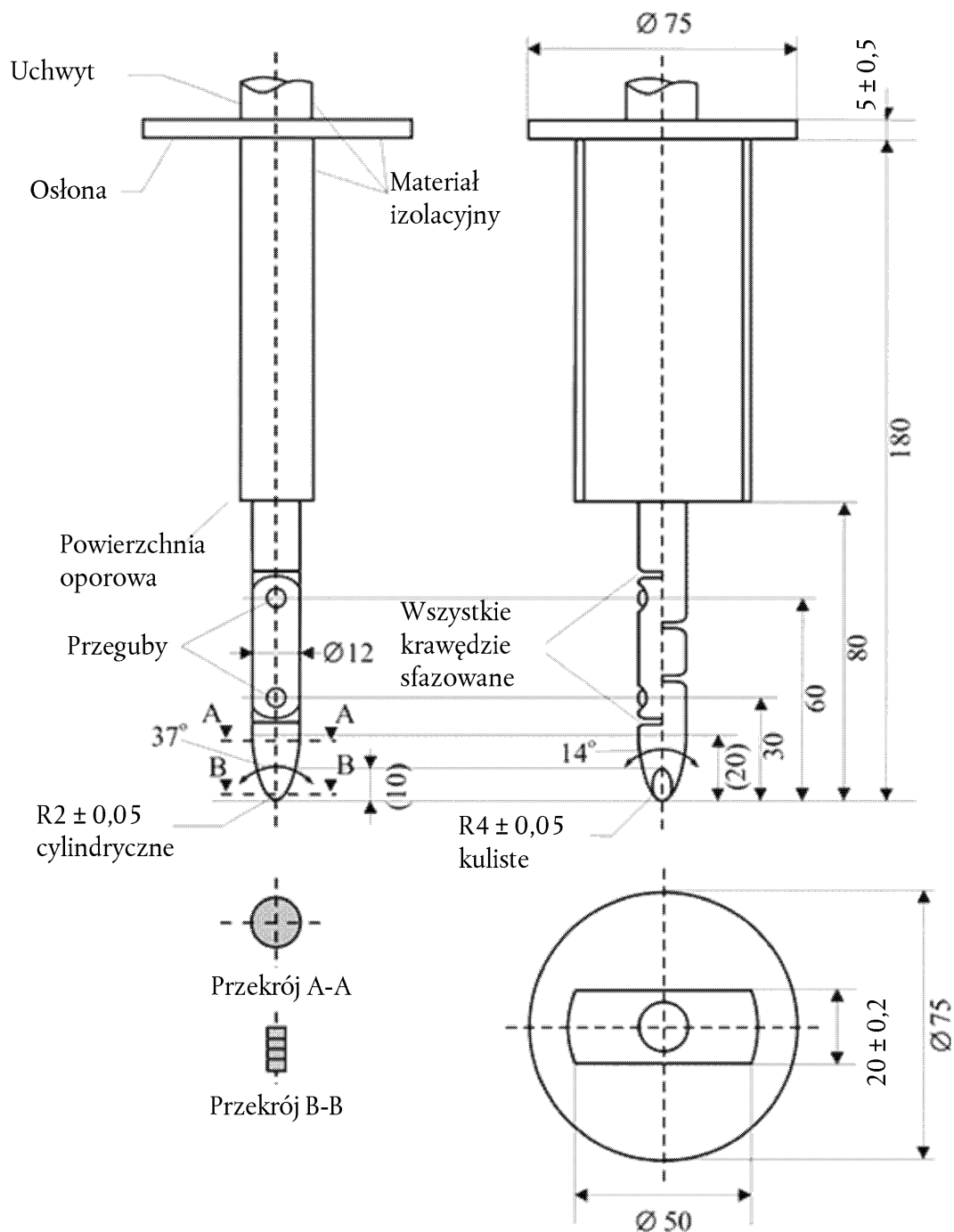
7. SPEŁNIANIE PRZEZ REESS WYMAGAŃ DOTYCZĄCYCH NIEPRZEMIESZCZANIA SIĘ SPRAWDZA SIĘ W DRODZE KONTROLI WZROKOWEJ.

Dodatek

PRZEGUBOWY PALEC PROBIERCZY (STOPIEŃ OCHRONY IPXXB)

Rysunek 1

Przegubowy palec probierczy

Materiał: metal, o ile nie określono inaczej

Wymiary liniowe w milimetrach

Tolerancja wymiarów bez określonej tolerancji:

a) kąty: $0/-10^{\circ}$;

b) wymiary liniowe:

(i) do 25 mm: $0/-0,05$ mm;

(ii) powyżej 25 mm: $\pm 0,2$ mm.

Obydwa przeguby muszą umożliwiać ruch w tej samej płaszczyźnie i w tym samym kierunku pod kątem 90° z tolerancją od 0° do $+10^{\circ}$.

ISSN 1977-0766 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5139 (wydanie papierowe)

Urząd Publikacji Unii Europejskiej
2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL